Handlingsfeol 2

BETÆNKNING

om

adgangen til at drive nukleare anlæg (atomanlæg) og erstatningsansvaret for skade forvoldt af nukleare ulykker

Afgivet af det ved justitsministeriets skrivelser
af 17. november 1958 og 11. maj 1959
nedsatte udvalg

ex. 2
DET JURIDISKE LABORATORIUM VED
20. 280

BETÆNKNING NR. 286

1961

A/S J. H. SCHULTZ UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI - KØBENHAVN

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side

Udvalgets opgave og nedsættelse 5

I. Indledning.
1. Nuklear energi (atomenergi) 6
2. Den radioaktive strålings medicinske virkninger 7
3. Ulykkesrisiko 8
4. Lovgivningsspørgsmål 9

II. Dansk lovgivning og af Danmark indgåede internationale aftaler.
1. Lovgivning 11
2. Internationale aftaler 12

III. Udenlandsk lovgivning 16

IV. Overvejelser vedrørende området for den foreslåede lovgivning og dennes principper 22

V. Almindelige bemærkninger vedrørende udvalgets udkast.
A. Godkendelse af og kontrol med nukleare anlæg.
1. Godkendelsesreglernes område og formål. Godkendelsesmyndighederne 25
2. Begrænsning og tilbagekaldelse af godkendelse 26
3. Vilkår for godkendelsen 28
4. Tilsyn og straf 29

B. Erstatnings- og forsikringsmæssige spørgsmål.
1. Objektivt ansvar 30
2. Afgrænsning af, hvem det objektive ansvar bør påhvile 32
3. Udelukkelse af krav mod andre end anlægsindehaveren. Regres mod indehaveren. . . . 33
4. Udelukkelse af regres fra indehaveren 35
5. Begrænsning af indehaverens ansvar 36
6. Undtagne skader 40
7. Nationale og territoriale grænser for erstatningsreglernes anvendelse 43
8. Egen skyld 45
9. Forældelse 46
10. Forsikring og sikkerhedsstillelse 48
11. Statsansvar og erstatningsfordeling 51
12. Dansk jurisdiktion og dansk rets anvendelse. Værneting 57

VI. Udvalgets lovudkast 61

VII. Bemærkninger til udkastets enkelte bestemmelser 69

VIII. Bilag.
1. Erstatningskonventionen af 29. juli 1960 med motiver 94
2. Sammenstilling af erstatningskonventionens bestemmelser og de tilsvarende bestemmelser i udkastet 140
3. Sammenstilling af de nordiske udkasts erstatnings- og forsikringsmæssige bestemmelser. .. 141

Ved skrivelse af 17. november 1958 nedsatte justitsministeriet et udvalg med den opgave i samarbejde med repræsentanter for de andre nordiske lande at overveje de erstatnings- og forsikringsretlige spørgsmål i forbindelse med skader forvoldt ved atomreaktordrift og eventuelt at fremsætte forslag til lovregler herom.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes:
højesteretsdommer *P. Spleth,* formand,
direktør i Københavns Brandforsikring *Knud Christensen,*
konsulent i atomenergikommissionen, professor, dr. jur. *Bernhard Gomard.*

Til sagkyndig i tekniske spørgsmål udnævntes civilingeniør, dr. tech. *Flemming Juul* og til sagkyndig i medicinsk-biologiske spørgsmål overlæge, dr. med. *Mogens Faber.*

Ved justitsministeriets skrivelse af 11. maj 1959 blev udvalgets kommissorium udvidet til også at angå spørgsmålet om, hvorvidt adgangen til at opføre og drive atomanlæg bør betinges af en tilladelse fra en offentlig myndighed, i hvilken anledning udvalget blev udvidet med
overlæge, dr. med. *Eigil Juel Henningsen,* sundhedsstyrelsen.
Som sekretær i udvalget beskikkedes sekretær i justitsministeriet *Jørgen Nielsen.*

Tilsvarende udvalg har været nedsat i Finland, Norge og Sverige, i sidstnævnte land alene med henblik på de forsikrings- og erstatningsretlige spørgsmål, medens de finske og norske udvalg har haft lignende opgaver som det danske.

Udvalgene havde følgende sammensætning:

Det finske udvalg: afdelingschef i socialministeriet, fil. dr. *T. Pentikäinen,* formand, verkställande direktör, jur. lis. *Tauno Angervo,* verkställande direktör, jur. dr. *Taino Suontausta,* regeringsrådet, vicehäradshövding *Aarne Sarkio,* professor *Pekka Jauho* og diplomingeniör *Sven-Olaf Hultin* med äldre regeringssekreteraren, vicehäradshövding *Erkki Mäkelä* som sekretær.

Det norske udvalg: höyesterettsadvokat *Jens Christian Hauge,* formand, höyesterettsadvokat *Bjarne Eriksen,* direktör *Reidar Eher,* direktör *Halvard Roald,* direktör *Olav Robert Kåsa,* elektriker *Bjarne Klafstad,* byråsjef *Gunnar Mo,* byråsjef *Einar Löchen,* direktör *Per Hansson* og byråsjef *Stein Rognlien,* sidstnævnte tillige som sekretær.

Det svenske udvalg: justitierådet *E. Conradi,* formand, byråchefen *G. Brundin* og försäkringsdirektören *G. Kalderen* med hovrättsassessor *U. Nordenson* som sekretær.

Danmark, Norge og Sverige har endvidere deltaget i de i 1957 indledede forhandlinger i Paris om en konvention inden for Den Europæiske Økonomiske Samarbejdsorganisation (O.E.E.C.) med hensyn til ansvaret overfor trediemand på den nukleare energis område. Dette arbejde afsluttedes den 29. juli 1960 med vedtagelsen af en konvention, hvis tekst danner grundlaget for de danske, finske, norske og svenske udvalgs arbejde vedrørende de erstatnings- og forsikringsretlige spørgsmål.

Finland er ikke medlem af O.E.E.C. og har derfor ikke deltaget i forhandlingerne om konventionsteksten. Spørgsmålet om Finlands tilslutning til konventionen står endnu åbent. Det finske udvalg har dog som arbejdshypotese lagt til grund, at Finland vil tilslutte sig konventionen.

Forhandlinger mellem de nordiske udvalg eller repræsentanter for disse om erstatniings- og forsikringsspørgsmålene har været afholdt i Stockholm i november 1958 og august 1959, i København i maj 1959 og februar 1960 og i Oslo i juni 1959 og september 1960.

Som resultat af det danske udvalgs arbejde fremkommer denne betænkning, der indeholder udkast til lov om nukleare anlæg (atomanlæg) samt udvalgets bemærkninger.

Som bilag er optrykt konventionen af 29. juli 1960 og en sammenstilling af dennes regler med udkastets. Endvidere er optaget en sammenstilling af de erstatnings- og forsikringsretlige bestemmelser i de nordiske udvalgs udkast. Da de øvrige udvalgs arbejde ikke var afsluttet ved afgivelsen af denne betænkning, gengives de af disse udarbejdede udkast med forbehold om senere ændringer.

København, den 16. juni 1961.

Knud Christensen. **Bernhard Gomard.** **Eigil Juel Henningsen.** **P. Spleth,**
formand.

Jørgen Nielsen,
sekretær.

I.

Indledning.

1. Nuklear energi (atomenergi).

Grundstofferne er opbygget af atomer, og disse er igen sammensat på principielt samme måde, idet de alle består af en kerne, hvorom et antal elektroner kredser.

Kernen (nucleus), der udgør den væsentligste del af atomets masse, består af positivt ladede partikler, protoner, og uladede partikler, neutroner. Protonernes samlede positive ladning er den samme som elektronernes, og antallet af protoner og elektroner er det samme. Antallet af elektroner angiver stoffernes nummer i det såkaldte »periodiske system«, medens summen af protonerne og neutronerne, nucleonerne, angiver stoffets massetal.

Grundstoffernes kemiske egenskaber er bestemt ved elektronkonfigurationen, og alle kemiske processer, herunder også forbrænding, er således begrænset til en vekselvirkning mellem stoffernes elektroner. Et grundstofs kerne kan indeholde et vekslende antal neutroner, d. v. s. at massetallene er forskellige. Sådanne grundstoffer med samme elektronkonfiguration, men med forskelligt massetal, kaldes isotoper. Isotoperne, der altså har identiske kemiske egenskaber, kan kun adskilles ved anvendelse af fysiske metoder.

De i naturen forekommende grundstoffer er som oftest en blanding af isotoper i konstant mængdeforhold. Uran indeholder således isotoper med massetallene 234, 235 og 238 i mængdeforholdet 0,006 pct., 0,7 pct. og 99,294 pct.

Kun visse kombinationer af nucleoner danner stabile kerner, og de tunge grundstoffer indeholder forholdsvis flere neutroner i deres kerner end de lette. Visse tunge grundstoffer som f. eks. uran og thorium kan spontant sønderdeles i middeltunge kerner, og denne kernespaltning, fission, er ledsaget af en frigørelse af store mængder energi i form af varme. 1 kg uran ville således ved fuldstændig kernespaltning udvikle en energimængde svarende til 25 mill. kWh.

Fissionen har imidlertid kun praktisk interesse, hvis den kan ske som en kædeproces, d. v. s. at den ligesom en forbrænding kan holde sig selv i gang. En fissionskædeproces kan gennemføres med uranisotopen 235. Beskydes en kerne af denne isotop med en neutron, vil den fissionere under samtidig frigørelse af 2—3 nye neutroner, hvilket betyder, at processen vil fortsætte med stedse stigende hastighed. Denne proces er grundlaget for atombombens virkning. Fissionen af uran 235 kan ske på forskellig måde, således at de såkaldte fissionsprodukter omfatter ca. 35 forskellige grundstoffer. De fleste af disse stoffer er ustabile på grund af kernernes for store indhold af neutroner, hvorfor de under stråling omdannes til stabile stoffer. Den hastighed, hvormed omdannelsen finder sted, udtrykkes ved stoffets halveringstid, og denne kan andrage fra brøkdele af sekunder til mange år. Den stråling, der er tale om, kan være alfa, beta og gammastråling. Alfastrålingen består af heliumkerner (2 protoner og 2 neutroner). Betastrålingen består af elektroner, medens gammastrålingen er en elektromagnetisk stråling i lighed med røntgenstråling.

Som ovenfor nævnt udgør uran 235 kun ca. 0,7 pct. af det i naturen forekommende uran, og det er ikke muligt at fremkalde en kædeproces direkte i naturligt uran. Kun ved passende kombination af naturligt uran og et stof, moderator, der nedbremser neutronhastigheden, kan en fissionsproces også gennemføres i naturligt uran. Af moderatormaterialer, der anvendes i praksis, kan nævnes grafit, almindeligt vand og tungt vand (vand indeholdende den tunge brintisotop).

I øvrigt vil det ikke være muligt at gennemføre fissionsprocessen i en vilkårlig mængde uran. En vis minimumsmængde, den såkaldte kritiske masse, er nødvendig. Ved mindre mængder vil et for stort antal neutroner unddrages processen ved at forsvinde ud gennem de frie overflader. I meget store og komplicerede anlæg er det muligt at fremstille rent uran 235 eller uran beriget med 235 til en ønsket værdi, hvorved det er muligt at nedsætte den kritiske masse. Uran 238

og thorium 232 kan ved neutronbestråling omdannes til de fissile stoffer plutonium 239 og uran 233, og man vil således være i stand til at øge mængden af fissilt materiale ad kunstig vej. Den tekniske udnyttelse af fissionsenergi sker i de såkaldte reaktorer, hvor fissionsprocessen forløber under kontrollerede forhold. Normalt indeholder reaktorerne uran eller uranforbindelser indkapslet i brændselselementer, og disse er anbragt i en moderator, der altså f. eks. kan være grafit, let vand eller tungt vand. Det tunge vand er den bedste moderator, hvilket betyder, at man med denne opnår den højeste neutronøkonomi. Fissionsprocessen reguleres eller standses helt, ved at der mellem brændselselementerne indskydes neutronabsorberende stoffer, f. eks. borholdigt materiale. Den udviklede varme fjernes ved hjælp af kølemidler, der f. eks. kan være en luftart elier vand. Kølemidlet afgiver normalt sin varme gennem en varmeveksler til et andet varmeoverføringsmiddel med dampproduktion for øje. Man har også konstrueret reaktortyper, hvor uranbrændslet findes som opløsning eller opslemning. Reaktoren er omgivet af tykke cementmure, der virker strålingsbeskyttende.

De ved fissionsprocessen dannede fissionsprodukter absorberer neutronerne, hvorfor fissionsprocessen efter en tids forløb ikke længere kan fortsætte, og brændslet må da udskiftes. Alt fissilt materiale er imidlertid ikke forbrugt, og det vil af økonomiske grunde være nødvendigt at oparbejde de brugte brændselselementer. Dette er en meget kompliceret proces, da som før omtalt fissionsprodukterne er meget radioaktive. I øvrigt vil der også ved selve neutronbeskydningen dannes radioaktive stoffer. Den samlede radioaktivitet i en kraftværksreaktor vil efter nogen tids forløb svare til flere tons radium.

Ved lagring af brændselselementerne vil en væsentlig del af radioaktiviteten forsvinde i løbet af de første måneder, men der vil stadig restere meget betydelige mængder radioaktivitet.

2. Den radioaktive strålings medicinske virkninger.

Når mennesket udsættes for ioniserende stråling d. v. s. røntgen- og gammastråling eller partikelstråling f. eks. i form af neutroner over en kort tid som under en time, kan der udvikles et karakteristisk sygdomsbillede. Dets styrke afhænger af den mængde stråling (stråledosis), der er modtaget. Dosis måles i rad, og betydningen af dosis's størrelse i relation til den naturlige baggrundsstråling og den maksimalt tilladelige dosis kan ses af nedenstående tabel.

Organismen råder ikke over organer til at føle denne type bestråling. Overstiger dosis ca. 100 rad, går der et par timer, hvor der intet kan mærkes, så kommer der træthed og kvalme og måske senere lidt flere mave-tarmsymptomer, men efter ca. 3 dage synes fornemmelserne svundet. Er dosis stor nok, kan der i de følgende uger komme blødninger, håraffald, måske sårdannelser og feber, og døden kan indtræde efter en til flere uger. Ved meget store doser, flere tusind rad, kan døden indtræde øjeblikkelig.

Følgerne efter bestråling kan modificeres, f. eks. vil en afskærmning, så kun noget af personen træffes af strålingen, svække iølgerne. Lemmerne tåler mest, medens tarmen, de bloddannende organer og kønskirtlerne er særligt følsomme. Gamle mennesker reagerer svagere end børn, og der er forskel i virkningsgraden af de forskellige stråletyper, selv om den fysiske dosis er den samme.

Det bør nævnes, at der kan aflejres radioaktivt støv på huden. Er det større aflejringer, kan det medføre egentlige forbrændinger her. Disse forbrændinger kan give ar, hvori der senere kan udvikle sig kræftsvulster.

Når de akutte symptomer er overstået, vil der stadig være en mulighed for, at bestrålingen har indledt nogle begivenheder i organismen, der ved fuld udvikling viser sig som alvorlige sygelige tilstande.

Rammes øjet, kan linsen beskadiges, og der kan opstå grå stær. Den kan erkendes ret tidligt, men giver først symptomer sent, om forandringerne overhovedet bemærkes.

Den alvorligste senfølge er udvikling af ondartede svulster og leukæmier. Det må straks præciseres, at man ikke i det enkelte tilfælde kan skelne mellem svulster fremkaldt af bestråling eller opstået på anden måde. Der synes heller ikke at være nogen speciel cancer-type, der optræder hyppigst efter akut engangsbestråling. Det er ved moderate doser væsentligst hyppigheden af cancer, der øges. Er stråledosis meget stor, så kun få overlever, kan disse senere få cancer og leukæmi, og

hyppigheden kan da blive så betydelig i forhold til det forventede, at alle tilfælde må tilskrives strålingen. Medens forholdene ved store doser er ret velkendte, er det endnu uklart, om der er en mindre dosis, hvorunder der ikke vil komme ondartede svulster, d. v. s. om der er en tærskelværdi for cancerudviklingen. Denne eventuelle tærskelværdi ligger dog så lavt, at man må regne med, at den forøgede cancer og leukæmi-risiko foruden at ramme dem, der har vist strålesyge, også omfatter en del af dem, der er sluppet herfor, omend risikoen for de sidste er væsentlig mindre.

Varigheden fra bestråling til udviklingen af svulst eller leukæmi foreligger nogenlunde oplyst. Den tilsyneladende normale periode er ved leukæmien antagelig over et år og mindre end 15 år. Cancerudvikling foregår langsommere, så det tilsvarende tidsinterval ligger ved 5 til 25 år eller måske endnu længere.

Sker det ved et uheld, at noget radioaktivt stof optages i organismen, kan vi møde en anden bestrålingstype. Her fortsætter strålingen nemlig så længe, stoffet findes i kroppen. For de fleste stoffer gælder, at de udskilles hurtigt, eller at de hurtigt falder hen. I så fald må følgerne sammenlignes med en kortvarig bestråling. Andre radioaktive stoffer aflejres i kroppen, således at de vanskeligt kan komme ud, og ofte er henfaldet desuden langsomt. De vil fortsat stråle, hvor de aflejres, og de kan give anledning til udvikling af svulster omkring aflejringsstedet. Da det hyppigst er i knoglerne, dette sker. er der risiko for knoglekræft og leukæmi. For fastlæggelsen af opståelsesinåden er det vigtigt at erindre, at man på det tidspunkt, hvor svulsten opstår, stadig kan måle. at det radioaktive stof findes.

Bestråles en gravid kvinde, kan graviditeten afbrydes. Sker dette ikke, er der ved en tilstrækkelig stor dosis en risiko for, at barnet fødes med misdannelser. Arten af disse misdannelser er afhængige af det tidspunkt, hvor bestrålingen ramte barnet.

Bestråling med større doser medfører ofte sterilitet, specielt hos manden, men den er i reglen forbigående. Derimod kan bestrålingen af kønskirtlerne medfore ændringer i arveanlæggene, mutationer, der kan overføres til senere generationer. Skaderne vil først blive synlige i senere generationer. Beskadigelser af en sådan art, at børn undfanget senere i livet ved en bestrålet person skulle vise sygelige forandringer, der kan tilskrives bestrålingen, synes ikke iagttaget.

TABE L.

0,001	r/dag:	omtrentlig naturlig baggrundsstråling,
0,05	r/dag:	max. tilladelig stråledosis for personer, beskæftiget med strålearbejde,
12,5	r	max. tilladelig enkeltbestråling ved nødsituationer,
25	r	nedre grænse for påviselige blodforandringer,
100	r	strålesyge,
400	r	50 % dødelighed,
700	r	100 % dødelig dosis.

3. Ulykkesrisiko.

Den omstændighed, at et eventuelt driftsuheld kan få meget betydelige konsekvenser i en ubestemt fremtid, adskiller et reaktoranlæg fra andre industrielle anlæg. Ved konstruktion af reaktorer er man naturligvis særlig opmærksom på dette forhold og søger ved den tekniske udformning af anlægget at nedbringe risikoen for uheld mest muligt. Faren ved et reaktoruheld er først og fremmest den, at større eller mindre mængder af de i reaktoren værende radioaktive stoffer ved uheldet bliver frigjort enten som luftarter eller støv, og derefter alt efter vejrforholdene spredes mere eller mindre. En radioaktiv sky vil direkte kunne bevirke externe og interne stråleskader på personer, og det efterhånden nedfaldende radioaktive støv vil »forgifte« (kontaminere) jorden og afgrøderne for kortere eller længere tid. Dette kan igen medføre gennemførelse af evakuering og tilintetgørelse af afgrøder. Radioaktivt strontium vil f. eks. gennem mælk kunne overføres til den menneskelige organisme, og det samme er tilfældet for radioaktiv jod. For at undgå den omtalte spredning af radioaktive stoffer er det almindeligt at omgive et reaktoranlæg med en lufttæt beholder, som i tilfælde af uheld kan tilbageholde radioaktiviteten samtidig med, at den kan modstå det maksimale overtryk, der kan tænkes at opstå.

Anlæg, der behandler brugte brændselselementer, indebærer også en vis risiko, idet man ofte betjener sig af kemiske processer, hvilket

altid øger risikoen for brand og eksplosioner. Det er også nødvendigt nøje at kontrollere, at der ikke på noget tidspunkt på een gang behandles så store mængder fissilt materiale, at kritisk masse kan opstå.

Der findes i dag et ikke ubetydeligt antal reaktorer i drift verden over, hvoraf de fleste forøvrigt er forsøgsreaktorer. Indtil nu er der kun sket et begrænset antal ulykker, hvilket først og fremmest hænger sammen med de meget rigoristiske sikkerhedsforanstaltninger, som overalt opretholdes. Kun i et enkelt tilfælde, det såkaldte Windscale-uheld i England, der indtraf den 10. oktober 1957, skete der skade udenfor selve anlægget. Det pågældende reaktoranlæg var bygget i 1947 og var af ret primitiv konstruktion med åbent luftkølesystem, og reaktorbygningen var ikke luft- og tryktæt. Reaktoren var ikke i drift, da uheldet indtraf. Under et vedligeholdelsesarbejde skulle grafitmoderatoren opvarmes; imidlertid blev grafitten opvarmet for stærkt og kom i brand. Branden udviklede sig gradvis i løbet af ca. 1 døgn, og først efter yderligere ca. 1 døgn var branden definitivt slukket. Under branden blev en del brændselselementer beskadiget, hvorved betydelige mængder luftformige og letflygtige fissionsprodukter — navnlig jodisotopen 131 — spredtes til omegnen gennem ventilationsskorstenen. Ingen personer, hverken på selve anlægget eller i omgivelserne, blev udsat for direkte stråling i utilladelig grad, derimod blev mælken fra køer, der græssede i omegnen, forurenet med jod 131, og indenfor et område på ca. 500 km^2 blev mælken hældt bort i den første tid efter uheldet. Tilgængelige oplysninger tyder på, at der ialt er blevet udbetalt ca. 70.000 £ i skadeserstatninger; dette omfatter ikke skader på selve anlægget.

I det følgende skal kort omtales enkelte andre alvorligere uheld, som dog ikke har haft virkninger udenfor de pågældende anlæg.

I december 1952 smeltede enkelte brændselselementer i NRX-reaktoren i Kanada som følge af flere samtidigt optrædende fejl i kontrolstangsmekanismen. Reaktortanken blev beskadiget, og radioaktivt vand løb ud i bygningen, som blev stærkt forurenet. Ingen mennesker kom til skade, men oprensnings- og reparationsarbejdet, som var stærkt besværliggjort af de høje strålingsintensiteter, varede over et år, og først i februar 1954 kunne reaktoranlægget atter tages i brug.

Under et eksperiment med en uafskærmet lille reaktor på Boris Kidric Instituttet i Jugoslavien skete der den 15. oktober 1958 en ulykke, idet reaktoren utilsigtet blev kritisk. Eksperimentet blev udført til trods for, at reaktorens instrumentering og sikkerhedssystem var sat ud af funktion. Seks personer, som opholdt sig i umiddelbar nærhed af reaktoren, udsattes for stærk bestråling. De fem mest udsatte blev senere behandlet med knoglemarvsinjektioner på Curie Instituttet i Paris. En af patienterne døde efter 1 måneds forløb, medens resten blev raske igen.

Den 16. juni 1958 indtraf der i Oak Ridge under vedligeholdelsesarbejdet på et anlæg til opbevaring af beriget uranopløsning et kritikalitetsuheld. Anlægget var blevet tømt for uranopløsning, renset og skulle tæthedsprøves med vand, som derefter opsamledes i en 200 liter tromle. På uopklaret måde er en koncentreret uranopløsning også blevet ledt til tromlen, og blandingen er på et vist tidspunkt blevet kritisk, hvorved 8 personer, der opholdt sig i nærheden, blev bestrålet — heraf de 5 i betydelig grad. De har dog alle overvundet uheldets følger.

Den 3. januar 1961 skete der et alvorligt reaktoruheld ved SL-1 reaktoren i Idaho Falls i U.S.A. Kritikalitetsuheld i U.S.A. har tidligere kostet menneskeliv, men dette er det første amerikanske kritikalitetsuheld i forbindelse med reaktordrift, som har krævet dødsofre. Reaktoren var ikke i drift, da uheldet indtraf. Tre funktionærer arbejdede med operationer i reaktorens kerne, da denne af hidtil uopklaret årsag pludselig blev overkritisk. En eksplosionsagtig reaktion fandt sted, og de tre funktionærer, der var de eneste, der opholdt sig i bygningen, blev alle dræbt. Strålingsintensiteten i reaktorhallen var meget høj, og det har derfor været forbundet med store vanskeligheder at hente ofrene ud. Strålingsniveauerne udenfor reaktorhallen var moderate. Derimod foreligger der endnu ingen oplysninger om eventuel forurening; af omgivelserne, som er et ørkenområde.

4. Lovgivningsspørgsmål.

Den særlige risiko, som er knyttet til udnyttelsen af den nukleare energi, medfører nødvendigheden af indførelsen af særlige

kontrolbestemmelser. Sådanne bestemmelser må i første række angå besiddelsen af de radioaktive stoffer. Det er endvidere naturligt, når der bliver tale om anvendelse af anlæg af større betydning til fremstilling og udnyttelse af disse stoffer, da at gøre oprettelsen af anlæggene afhængig af, at der meddeles godkendelse dertil, og at underkaste anlæggene en særlig kontrol, idet den risiko, der knytter sig til disse anlæg, er af en så speciel karakter, at det almindelige tilsyn med fabriksvirksomheder ikke er tilstrækkeligt.

I anden række opstår spørgsmål om indførelsen af en særlig erstatnings- og forsikringsordning. Selv om risikoen for skader ved anvendelsen af fornødne kontrol- og sikkerhedsforanstaltninger kan nedbringes til et minimum, kan det som omtalt foran under 3 ikke udelukkes, at skader kan opstå, for så vidt angår nukleare anlæg*) endog skader af et ekceptionelt stort omfang. For at sikre de skadelidende dækning er det derfor nødvendigt at indføre en tvungen ansvarsforsikring for de virksomheder, der frembyder en sådan fare. Samtidig med at tankerne om opførelse af nukleare anlæg i Vesteuropa kom frem i midten af 50erne, optog man derfor i vesteuropæiske forsikringskredse spørgsmålet om dækning af risikoen for de skader, der kan opstå ved den nukieare energis udnyttelse. Det stod klart, at intet enkelt forsikringsselskab ville kunne påtage sig den meget betydelige risiko for de uhyre store beløb, skaderne kunne komme til at andrage. Forsikringsselskaberne besluttede derfor at skabe en særlig ordning til dækning af forsikringsbehovet i forbindelse med den nukleare energis udnyttelse til fredelige formål. Den ordning, der blev tilvejebragt, går ud på, at der i hvert af de vesteuropæiske lande oprettes en forsikringspool, hvis medlemmer er alle de større forsikringsselskaber i landet. Mellem disse nationale pooler er der etableret et samarbejde, således at — om fornødent — samtlige større forsikringsselskaber i Vesteuropa deltager i dækningen af risikoen på et hvilket som helst nukleart anlæg i et hvilket som helst vesteuropæisk land. Samarbejdet indenfor disse pool-ordninger omfatter såvel dækningen af de nukleare anlægs ansvar overfor tredie-mand som dækningen af skade på anlæggene selv. På grund af det engelske forsikringsmarkeds store kapitalstyrke indtager den engelske forsikringspool en særlig fremtrædende stilling indenfor samarbejdet. Den danske forsikringspool, der blev oprettet samtidig med de øvrige vesteuropæiske pooler, og som er i stand til at dække et beløb på 7 millioner kroner, deltager i dækningen af risikoen på et vist antal af de eksisterende vesteuropæiske reaktorer. Til trods for oprettelsen af forsikringspoolerne vil det ikke være muligt at tilvejebringe en forsikring, der kan dække skader uden nogen begrænsning. På den anden side **vil** den nukleare industri ikke kunne udvikles, hvis anlæggene udsættes for en — om end uhyre ringe — risiko for at ifalde erstatningsansvar, som ikke kan dækkes gennem forsikring. Det er derfor nødvendigt at foretage en begrænsning af ansvaret, således at forsikringsmæssig dækning kan opnås, hvorved der også må tages hensyn til virksomhedernes evne til at bære udgifterne til forsikringen. Det er endvidere påkrævet at begrænse de almindelige regler om erstatningsansvar enten således, at kun indehaveren af vedkommende virksomhed kan ifalde ansvar, eller således, at indehaverens forsikring dækker alt ansvar for sådan skade, uanset om ansvaret påhviler indehaveren eller andre personer, f. eks. ved anlægget ansatte eller personer, der har udført arbejde for anlægget eller har leveret dele af dette. Begrænses ansvaret for anlæggets indehaver, opstår spørgsmålet, om hensynet til befolkningens sikkerhed og tryghed kræver, at staten bør træde til med supplerende erstatning til skadelidende, der ikke har fået dækning.

Alle de nævnte spørgsmål kan mest hensigtsmæssigt løses ved internationalt samarbejde. Den nukleare energis udvikling forudsætter gensidig bistand mellem staterne med hensyn til levering af materiale og udveksling af erfaringer. Forsikring af ansvar i fremmede lande lettes, dersom reglerne i de forskellige lande er ensartede. Sådan ensartethed er også ønskelig, fordi virkningerne af indtrådte ulykker kan strække sig ud over grænserne til det land, hvor ulykken er indtrådt. Dertil kommer de særlige problemer, som opstår ved transport af stoffer, der skal anvendes i eller stammer fra nukleare anlæg.

*) Se om dette begreb udkastets § 1, side 61.

IL

Dansk lovgivning og af Danmark indgåede internationale aftaler.

1. Lovgivning.

a. I foråret 1955 nedsatte regeringen en kommission, der skulle forberede en aktivindsats fra dansk side med henblik på udnyttelse af atomenergien til samfundets tarv. Denne kommissions arbejde førte til, at der i sommeren 1955 blev indgået aftaler med U.S.A. og med England om et samarbejde. Disse aftaler medførte, at man her i landet blev i stand til at bygge et forsøgsanlæg til gennemførelse af tekniske og videnskabelige undersøgelser på atomenergiens område.

For at skabe en fast ramme om arbejdet med opførelsen af et sådant anlæg og iøvrigt for at få et forum for drøftelser og behandling af de problemer, som atomenergiens udnyttelse i det danske samfund frembyder, blev kommissionen lovfæstet ved lov nr. 312 af 21. december 1955 om en atomenergikommission.

Opførelsen af det planlagte forsøgsanlæg er nu så vidt fremskredet, at 3 reaktorer er bygget og taget i brug. Den første reaktor er en reaktor med lav effekt (5 kW), den anden en 5.000 kW såkaldt tank type reaktor, der er indbygget i en tryktank, og den tredie en 10.000 kW tungt vands reaktor omgivet af en tryktank. I tilslutning til reaktorerne er bygget laboratorier, værksteder og de nødvendige administrationslokaler. Et såkaldt hot cell-anlæg er for tiden under opførelse.

Ifølge bekendtgørelse nr. 120 af 28. marts 1960 henhører atomenergikommissionen under statsministeriets forretningsområde.

b. Dansk lovgivning indeholder ingen særlige bestemmelser om erstatningsansvar for skader opstået ved radioaktivitet, røntgenstråler eller lignende. Derimod findes bestemmelser om kontrol, der sigter til at beskytte brugerne og befolkningen mod at lide skader ved radioaktiv udstråling eller ved røntgenstråler.

I § 1 i lov nr. 94 af 31. marts 1953 om brug m. v. af radioaktive stoffer er det bestemt, at radioaktive stoffer af enhver art, hvad enten de er i fri tilstand eller i blanding med andre stoffer eller indbygget i maskiner og apparater, kun må fremstilles, indføres eller besiddes, såfremt tilladelse er meddelt af sundhedsstyrelsen. Sundhedsstyrelsens afgørelse kan inden 4 uger indankes for indenrigsministeren, som er bemyndiget til at fastsætte almindelige undtagelsesregler fra bestemmelsen. Herom er udstedt bekendtgørelse nr. 127 af 31. marts 1953, der undtager en række nærmere angivne stoffer, herunder naturligt uran, fra lovens regler o:n indførsel og besiddelse af radioaktive stoffer.

Indenrigsministeren er ifølge § 2 i den nævnte lov tillige bemyndiget til at udfærdige bestemmelser vedrørende de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med indførsel, fremstilling, anvendelse, opbevaring, transport og bortskaffelse m. v. af radioaktive stoffer. I henhold til denne bemyndigelse er udstedt bekendtgørelse nr. 192 af 15. juni 1955 om sikkerhedsforanstaltninger ved brug m. v. af radioaktive stoffer.

Tilsynet med overholdelse af disse bestemmelser påhviler ifølge lovens § 3 sundhedsstyrelsen, for virksomheder inddraget under arbejdstilsyn, jfr. herved lov nr. 226 af 11. juni 1954 om almindelig arbejderbeskyttelse, dog arbejdstilsynet.

For et beslægtet område gælder lov nr. 147 af 15. april 1930 om brugen af røntgenstråler m. v., der bemyndiger indenrigsministeren til at udfærdige reglement for udførelse og drift af anlæg til frembringelse af røntgenstråler. Heri kan fastsættes forpligtelse til anmeldelse for sundhedsstyrelsen af sådanne anlæg samt forpligtelse til at give sundheds-

styrelsen adgang til at undersøge anlæggene og de lokaler, hvori de er installeret. Der kan endvidere fastsættes sikkerhedsforanstaltninger, som skal iagttages ved anlæggenes udførelse og drift samt foreskrives undersøgelse af og tilsyn med anlæggene fra sundhedsstyrelsens side.

Også for anvendelsen af radium og højfrekvente strømme i lægevidenskabeligt øjemed er indenrigsministeren bemyndiget til at udfærdige reglement.

Et reglement for udførelse og drift af anlæg til frembringelse af røntgenstråling (herunder partikelacceleratorer) er i henhold til denne lov udfærdiget som bekendtgørelse nr. 141 af 27. marts 1956.

2. Internationale aftaler.

Danmark har indgået nedennævnte internationale aftaler om nuklear energi:

a. Den 25. juli 1955 undertegnedes en overenskomst om samarbejde mellem regeringerne for Amerikas Forenede Stater og kongeriget Danmark vedrørende *udnyttelse af atomenergi til civile formål* (bkg. C. nr. 15 af 21. april 1956). Konventionen vedrører først og fremmest udleje af atombrændsel fra U.S.A. til Danmark.

Overenskomsten er senere suppleret med en tillægsaftale af 27. juni 1956 (bkg. C. nr. 37 af 19. juli 1957).

Regeringen er forpligtet til at give repræsentanter for U.S.A.'s atomenergikommission lejlighed til fra tid til anden at inspicere det lejede materiales tilstand og anvendelse og at kontrollere de reaktorers funktion, i hvilke materialet anvendes.

En lignende aftale er indgået mellem England og Danmark. Den er den 20. maj 1960 suppleret med en overenskomst om kontrol med reaktorer og reaktorbrændsel m. v. (bkg. C. nr. 67 af 15. oktober 1960).

b. Den 6. juli 1957 ratificerede Danmark den i New York den 26. oktober 1956 undertegnede statut for *Den Internationale Atomenergi-Organisation* (I.A.E.A.) (bkg. C. nr. 41 af 17. september 1957). Denne organisation er oprettet med det formål at søge at fremskynde og øge atomenergiens bidrag til fred, sundhed og velstand overalt i verden. Den skal, i det omfang det er muligt, sikre, at den bistand, den yder, eller som ydes efter dens anmodning eller under dens tilsyn eller kontrol, ikke anvendes på en måde, som kan fremme militære formål. Dens opgave er i hovedtræk at fremhjælpe forskning vedrørende samt udvikling og praktisk anvendelse af atomenergi til fredelige formål samt at fastsætte eller godkende sikkerhedsnormer til beskyttelse af sundhed og formindskelse af fare for liv og ejendom samt at sørge for anvendelsen af disse normer. Organisationen skal være berettiget til at undersøge bl. a. reaktorer, hvis materialer eller brændselselementer er leveret af den, navnlig med det formål at sikre, at de ikke anvendes til fremme af militære formål, og at de er i overensstemmelse med de påkrævede sundheds- og beskyttelsesnormer. Organisationens inspektører skal have adgang til anlæggene.

c. Danmark har endvidere den 23. maj 1959 ratificeret de i Paris den 20. december 1957 som led i atomenergisamarbejdet i *Den Europæiske Økonomiske Samarbejdsorganisation* (i det følgende kaldet O.E.E.C.) oprettede konventioner om *sikkerliedskontrol* og om etablering af et *europæisk selskab for teknisk behandling af bestrålede brændselselementer* (Eurochemic) (bkg. C. nr. 50 af 2. oktober 1959).

Formålet med konventionen om sikkerhedskontrol er at sikre, at driften af fælles foretagender, som er oprettet på initiativ af eller med støtte af Den europæiske Atomenergiorganisation, samt materialer, udstyr og tjenesteydelser, der stilles til rådighed af organisationen eller er undergivet dens opsyn, ikke tjener noget militært formål. Kontrollen kan endvidere efter anmodning fra vedkommende stat udstrækkes til at omfatte enhver virksomhed på atomenergiens område, for hvilken statens regering er ansvarlig.

Den europæiske Atomenergiorganisation skal være berettiget og forpligtet til at udsende særlige inspektører. Disse inspektører udpeges af organisationen efter samråd med vedkommende medlemsstat, og de skal til enhver tid have adgang til alle steder og til enhver person, der er beskæftiget med kontrollerede anlæg eller materialer. Kontrollen består i at føre regnskab med kontrollerede kildematerialer og specielt fissilt materiale samt at påse, at vedkommende land overholder de forpligtelser, som hidrører fra konventionen eller

fra overenskomster, der er afsluttet mellem organisationen og vedkommende land.

d. *Erstatningskonventionen.* Af særlig betydning for løsningen af den opgave, der er stillet udvalget, har det arbejde været, der i 1957 blev indledet mellem O.E.E.C.-staterne om tilvejebringelse af en *konvention om erstatningsansvar over for trediemand på den nukleare energis område.* Dette arbejde er, som foran nævnt, blevet afsluttet gennem vedtagelsen i Paris den 29. juli 1960 af en konvention, der er undertegnet af alle O.E.E.C.'s 18 medlemslande, bortset fra Irland og Island. Den er endnu ikke ratificeret af nogen af de deltagende stater.

Konventionen, der er optrykt som bilag 1 til betænkningen, og som vil blive nærmere omtalt i bemærkningerne til udvalgets udkast, går i korte træk ud på følgende:

Der indføres særlige erstatningsregler for skade forvoldt ved en *nuklear ulykke* ("nuclear incident"). En sådan foreligger kun, når ulykkens indtræden eller dens følger helt eller delvis skyldes radioaktivitet. Ikke enhver radioaktivitet kommer dog i betragtning, men kun radioaktiviteten hos to grupper stoffer, nemlig *nukleart brændsel* ("nuclear fuel") og *radioaktivt produkt* ("radioactive products or waste"). Inden for disse grupper udsondrer konventionen en gruppe stoffer af særlig farlighed, betegnet som *nuklear substans* ("nuclear substances") (art 1.). De særlige erstatningsregler kommer til anvendelse på enhver nuklear ulykke, der indtræffer i et *nukleart anlæg* ("nuclear installation"). Skade ved ulykke uden for et nukleart anlæg omfattes derimod kun af reglerne, såfremt nuklear substans har medvirket til ulykken eller dens følger (art. 3). Under begrebet nukleart anlæg henhører reaktorer — med en enkelt undtagelse — og forskellige anlæg til behandling og opbevaring af nuklear substans samt fabrikker til oparbejdning ("reprocessing") af nukleart brændsel (art. 1).

Konventionens hovedprincip er, at erstatning skal ydes af indehaveren af et nukleart anlæg og kun af denne. Indtræder ulykken i et anlæg, skal dettes indehaver betale erstatningen, og der kan ikke rejses krav mod indehaveren af et andet anlæg, hvori det skadevoldende stof tidligere har været (art. 3, jfr. art. 5). Skyldes ulykken nuklear substans, som kommer fra et anlæg, skal erstatning ydes af dette anlægs indehaver (art. 3). Denne regel finder anvendelse f. eks. på visse affaldsstoffer, der ledes bort fra eller undslipper fra et anlæg, eller på stoffer, der fjernes ved tyveri eller anden ulovlig handling. Tages stoffet i besiddelse af en anden anlægsindehaver, påhviler erstatningspligten dog denne (art. 5).

Særlige regler er givet om *transport* af nuklear substans. Hovedreglen er, at ansvaret bæres af indehaveren af det anlæg, hvorfra forsendelsen sker. Det går dog over på indehaveren af det anlæg, hvortil forsendelsen er bestemt, når sidstnævnte indehaver har overtaget forsendelsen, selv om stoffet endnu ikke er kommet ind i det modtagende anlæg. Afvigende bestemmelser gælder for transport af nuklear substans til eller fra stater, som ikke har tiltrådt konventionen. Disse bestemmelser adskiller sig navnlig fra de almindelige regler derved, at ansvaret ved forsendelse fra en sådan stat til indehaveren af et anlæg i en konventionsstat normalt skal bæres af indehaveren af det sidstnævnte anlæg (art. 4).

Som nævnt er det konventionens hovedprincip, at der kun kan rejses erstatningskrav mod den anlægsindehaver, der er ansvarlig efter konventionen. Et krav mod andre personer end indehaveren kan derfor ikke rejses, selv om de pågældende ville være ansvarlige efter almindelige erstatningsregler. Det overlades dog til national lovgivning at bestemme, om der skal kunne rejses direkte krav mod indehaverens forsikrer eller anden finansiel garant (art. 6). Indehaverens ansvar er på den anden side ikke betinget af udviste fejl eller forsømmelser fra hans eller hans folks side.

Der gøres imidlertid undtagelse fra hovedprincippet for så vidt angår skade forvoldt under transport, idet det udtales, at konventionens bestemmelser om indehaverens eneansvar ikke skal berøre anvendelsen af nogen international overenskomst på transportområdet, som er i kraft eller åben for undertegning, ratifikation eller tiltrædelse på tidspunktet for konventionens oprettelse (art. 6). Virkningerne af denne undtagelse afbødes dog derved, at der tillægges enhver, der er ifaldet erstatningsansvar i medfør af denne, regres mod den ansvarlige indehaver. Det samme gælder endvidere for den, der er ifaldet ansvar efter lovgivningen i en stat, der ikke har tiltrådt konventionen (art. 6).

Den ansvarlige indehaver har ikke regres mod andre undtagen i enkelte, særlig fremhævede tilfælde, navnlig hvis den pågældende har handlet eller undladt at handle med forsæt til at forvolde skade eller udtrykkelig har påtaget sig ansvar ved kontrakt (art. 6).

Der er dog visse *skader, som ikke omfattes af konventionens erstatningsregler*. Om disse gælder således de deltagende staters almindelige erstatningsregler, og det er ikke udelukket at rejse krav mod andre end indehaveren af et anlæg om erstatning for sådanne skader.

Undtaget fra konventionens regler er således skade forvoldt på ejendom i anlægsindehaverens besiddelse eller under hans kontrol på anlæggets område og i forbindelse med dettes drift samt i tilfælde af transport skade på det transportmiddel, på hvilket den nukleare substans fandtes på ulykkens tidspunkt (art. 3). Det er dog på visse betingelser tilladt konventionsstaterne ved national lovgivning at indbefatte skade på transportmidlet under erstatningsreglerne (art. 7).

Reglerne kommer endvidere ikke til anvendelse på skade, der er forårsaget af en nuklear ulykke, som skyldes væbnet konflikt, invasion, borgerkrig, oprør eller en alvorlig naturkatastrofe af exceptionel karakter. Det kan dog ved national lovgivning bestemmes, at denne undtagelse ikke skal finde anvendelse enten helt eller delvis (art. 9).

Såfremt der ydes erstatning fra social forsikring eller lignende for skade forvoldt ved en nuklear ulykke, beror det på lovgivningen i den stat, der har oprettet en sådan social forsikring, om den skadelidende kan kræve erstatning efter konventionen, og om der kan gøres regreskrav gældende for ydelser, der er udbetalt af forsikringen (art. 6).

Endelig finder konventionen ikke anvendelse på nukleare ulykker, der indtræder på territorium tilhørende stater, som ikke har tiltrådt konventionen, eller på skade, som lides på sådant territorium, medmindre der træffes bestemmelse herom i vedkommende nationale lovgivning (art. 2). Da det kan ske, at transportører eller andre i dette tilfælde bliver tilpligtet at udrede erstatning, gives der dem under visse betingelser, derunder at de har en nærmere angiven tilknytning til en konventionsstat, ret til at gøre regreskrav gældende mod den anlægsindehaver, som ville have været ansvarlig over for en skadelidende, såfremt de stedlige betingelser havde været opfyldt (art. 6).

Anlægsindehaverens ansvar for skade forvoldt ved en nuklear ulykke er *begrænset* til 15 millioner afregningsenheder efter den europæiske valutaoverenskomst*). En konventionsstat har ret til at fastsætte et større eller mindre beløb, dog ikke under 5 millioner enheder. Det af en konventionsstat fastsatte største ansvarsbeløb for indehavere af nukleare anlæg på dets territorium skal gælde uden hensyn til, hvor ulykken måtte indtræffe. Der er imidlertid åbnet adgang for konventionsstaterne til at betinge transit af nuklear substans gennem deres territorium af, at ansvarsbeløbet forhøjes, dog ikke over det beløb, der er gældende for anlæg beliggende i den pågældende stat. Retten til at forhøje beløbet er dog udelukket i tilfælde, hvor der efter folkeretten eller overenskomst er ret til passage eller til at søge nødhavn (art. 7).

Særlige regler om ansvarets begrænsning er givet for de undtagelsestilfælde, hvor to eller flere anlægsindehavere er erstatningspligtige for skade forvoldt ved samme ulykke (art. 5).

Spørgsmål om art og omfang af erstatning og fordeling deraf mellem skadelidende henvises i øvrigt til national lov (art. 11).

Endvidere giver konventionen regler om *forældelse* af erstatningsansvaret. Retten til erstatning skal således bortfalde, dersom der ikke er anlagt sag inden 10 år efter tidspunktet for den nukleare ulykke. Hvis skaden er forvoldt af stof, der er stjålet, tabt eller opgivet og ikke bragt til veje påny på tidspunktet for ulykken, skal de 10 år dog regnes fra tyveriet, tabet eller opgivelsen. Der kan ved national lovgivning fastsættes en længere forældelsesfrist, forudsat at vedkommende stat drager omsorg for at friholde indehaveren for ansvaret efter udløbet af 10-årsperioden. På den anden side kan der også ved national lovgivning fastsættes en kortere forældelsesfrist regnet fra det tidspunkt, da den skadelidende har fået kendskab til skaden og den ansvarlige anlægsindehaver, eller da han burde have haft kendskab dertil. Forældelsesfristerne kan under særlige betingelser forlænges i tilfælde, hvor det ikke på forhånd

*) Se bkg. C. nr. 52 af 8. oktober 1959, art. 24. En afregningsenhed svarer herefter ret nøje til en dollar.

kan afgøres, i hvilken stat sagen skal pådømmes (art. 8).

Til dækning af ansvaret efter konventionen pålægges det anlægsindehaveren at skaffe og opretholde *forsikring eller anden sikkerhed* på betingelser, som fastsættes af den kompetente myndighed. Forsikrerens eller garantens forpligtelse skal ikke kunne bortfalde tidligere end to måneder, efter at der er givet meddelelse om ophøret til clen kompetente myndighed. Vedrører forsikringen eller garantien transport af nuklear substans, kan forpligtelserne ikke ophøre, før transporten er tilendebragt (art. 10).

Konventionen indeholder tillige bestemmelser om, i hvilken stat erstatningssag — derunder også visse regressager — mod den ansvarlige anlægsindehaver skal anlægges. Konventionens princip er, at *erstatningskrav, der rejser sig af en og samme ulykke, kun kan gøres gældende ved domstolene i en enkelt af konventionsstaterne.* Motiveringen herfor er navnlig, at det i tilfælde, hvor samtlige krav ikke kan dækkes inden for det fastsatte maksimalbeløb, ikke vil være muligt at opnå en retfærdig fordeling af erstatningen mellem de skadelidende, hvis kravene skal pådømmes ved domstolene i forskellige lande, og hvis ikke en enkelt stat drager omsorg for fordelingen.

Hovedreglen er, at sag skal anlægges i den stat, hvor det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende. Hvis ulykken i tilfælde af transport finder sted udelukkende på en enkelt konventionsstats territorium — herunder henregnes også søterritoriet — skal sagen dog anlægges i den stat, hvor ulykken har fundet sted. Såfremt det ikke kan afgøres, hvor ulykken har fundet sted, gælder hovedreglen om anlægsstatens jurisdiktion. I tilfælde, hvor der efter disse regier ville kunne anlægges sag i flere konventionsstater — dette vil f. eks. kunne være tilfældet, livor nuklear substans hidrørende fra forskellige anlæg transporteres med samme skib — er der givet særlige bestemmelser, hvorefter man i visse transporttilfælde kan bestemme jurisdiktionsstaten under hensyn til, i hvilken stat transportmidlet er indregistreret, og hvorefter man i øvrigt kan få jurisdiktionsspørgsmålet afgjort af den ved konventionen af 20. december 1957 om sikkerhedskontrol oprettede internationale domstol (art. 13).

Domme afsagt af den efter konventionen kompetente domstol, skal, når de er eksigible efter den ret, som domstolen anvender, kunne eksekveres i enhver anden konventionsstat (art. 13).

Er en stat ansvarlig anlægsindehaver, skal den ikke kunne påberåbe sig jurisdiktionsimmunitet over for den efter konventionen kompetente domstol (art. 13).

Ved pådømmelsen skal domstolen anvende lovgivningen i den stat, hvor domstolen er hjemmehørende, medmindre der er gjort undtagelse ved konventionen (art. 14).

Konventionen *træder i kraft,* når den er ratificeret af mindst fem af underskriverne (art. 19). Den er derefter gældende foreløbig for en tiårig periode (art. 22). Den skal anvendes på medlemsstaternes hovedterritorier, men kan udvides til at gælde andre territorier, for hvis internationale forhold vedkommende medlemsstat er ansvarlig (art. 23).

Der er åbnet adgang til at tage forbehold overfor konventionens bestemmelser på et hvilket som helst tidspunkt forud for ratifikationen, men sådanne forbehold skal godkendes af de andre underskrivere af konventionen (art. 18).

Fra dansk side er der taget forbehold om, at konventionen ikke skal angå Grønland og Færøerne, før den danske regering giver nærmere meddelelse herom.

Ifølge en den 14. december 1960 undertegnet konvention om Organisationen for økonomisk Samarbejde og Udvikling er O.E.E.C. reorganiseret med henblik på udvidelse af medlemsskabet med U.S.A. og Canada. Den nye organisations navn er »Organisation for Economic Co-operation and Development« (O.E.C.D.). En række af O.E.E.C.s arbejdsopgaver skal videreføres i denne organisation. Dette gælder f. eks. O.E.E.C.s virksomhed med hensyn til den nukleare energis fredelige udnyttelse og indebærer, at der ikke sker nogen forandring med hensyn til den under O.E.E.C. oprettede Europæiske Atomenergiorganisation (Eluropean Nuclear Energy Agency) eller dennes Styrelseskomité (Steering Committee). For konventionen af 29. juli 1960 om civilretligt ansvar på den nukleare energis område betyder omdannelsen, at visse i konventionen hjemlede beslutninger i stedet for af O.E.E.C.s råd skal træffes af O.E.C.D.s råd.

III.

Udenlandsk lovgivning.

Sverige.

I Sverige er der allerede for flere år siden givet bestemmelser om atomenergivirksomhed. 2 § i Lag nr. 306 af 1. juni 1956 om rätt att utvinna atomenergi m. m. (atomenergilag) bestemmer således, at ingen uden vedkommende myndigheds tilladelse må opføre, indehave eller drive atomreaktor eller anlæg til bearbejdning af visse radioaktive stoffer.

Tilladelsen kan ifølge 4 § begrænses til at gælde for en vis tid. I samme paragraf er det bestemt, at der ved meddelelse af tilladelsen såvel som under tilladelsens gyldighedstid kan opstilles de vilkår, som findes påkrævede af sikkerhedshensyn eller i øvrigt ud fra almene synspunkter, og at tilladelsen kan tilbagekaldes, hvis opstillede vilkår ikke overholdes, eller hvis der ellers er særlig grund dertil. Ifølge 5 § føres der tilsyn med virksomheden af offentlig myndighed. Tilsynsmyndigheden har ifølge 6 § ret til at fordre de oplysninger, som er nødvendige for tilsynets udførelse, og kan meddele forskrifter, som er nødvendige for at sikre efterlevelsen af opstillede vilkår.

Under hensyn til, at der i 1960 er taget en svensk materialeprøvningsreaktor med høj effekt i brug i Studsvik, er der endvidere den 3. juni 1960 udkommet en svensk atomansvarslov. Denne lov, hvis titel er: *Lag om ersättning för skada i följd av atomreaktordrift m. m. (atomansvarighetslag),* er udarbejdet af det samme udvalg, som har deltaget i det nordiske samarbejde om spørgsmålet, og den bygger i det væsentlige på de principper, der indeholdes i den senere af O.E.E.C.-staterne vedtagne konvention. Lovens gyldighedstid er begrænset til udgangen af 1963, og den tilsigter ikke at foregribe den definitive lovgivning på dette område.

Loven finder principielt anvendelse på skader af samme art som de af konventionen omfattede, men den angår kun ansvar for indehaver af atomanlæg, der er beliggende i Sverige. Dens regler om transport angår endvidere kun transporter inden for svensk område (1—2 og 4 §§).

Loven pålægger indehaveren af atomanlæg erstatningsansvar efter tilsvarende regler som konventionen, således at ansvaret ved transport fra udlandet til svensk anlæg bæres af indehaveren af sidstnævnte anlæg (4—5 §,§). Ansvaret er for skader som følge af en og samme hændelse begrænset til 25 millioner svenske kroner, og erstatningen for hver enkelt dræbt eller skadet person er begrænset til 200.000 kr. (6 §).

Om udelukkelse af ansvar for andre end den ansvarlige anlægsindehaver indeholder loven ligeledes regler svarende til konventionens, dog gøres der en almindelig undtagelse for skade opstået under transport. Hvad en anden end anlægsindehaveren har måttet udrede i erstatning, kan han kræve erstattet hos denne efter regler, der svarer til konventionens, ligesom også lovens regler om regres fra anlægsindehaveren stemmer med konventionens bestemmelser (9 §).

Loven har endvidere optaget en regel om tiårig forældelse af erstatningskrav i det væsentlige svarende til konventionens og har yderligere bestemt, at kravet bortfalder, dersom det ikke er anmeldt for anlægsindehaveren inden to år efter, at den erstatningsberettigede har fået kundskab om skaden og den for skaden ansvarlige eller med rimelig agtsomhed burde have haft sådan kundskab (8 §).

Anlægsindehavere skal tegne og holde i kraft en forsikring, som godkendes af en offentlig myndighed. Forsikringen kan tegnes på een af to måder, enten

a) således, at den dækker ansvar for hver indtruffen hændelse i overensstemmelse med anlægsindehaverens erstatningspligt, eller

b) således, at den på hvert tidspunkt gælder for vedkommende anlæg med et aftalt forsikringsbeløb med fradrag af den erstatning, som er betalt af forsikringsgiveren i henhold til forsikringen. Ansvaret for skade under transport kan indbefattes under den for anlægget gældende forsikring eller dækkes ved en særskilt forsikring.

Hvis forsikringen tegnes som angivet under b), skal forsikringsbeløbet være mindst 30 millioner kroner, og det påhviler anlægsindehaveren at tegne en tillægsforsikring, som atter bringer forsikringsbeløbet op på mindst 30 millioner kroner, så snart forsikringstilfælde er indtruffet, som i sig selv eller i forening med tidligere forsikringstilfælde kan antages at foranledige en nedskrivning af forsikringsbeløbet til under 25 millioner kroner (10 §).

Forsikringspiigt påhviler ikke staten. Anlægsindehavere kan fritages for forsikringspligten, hvis de i stedet stiller betryggende sikkerhed for de forpligtelser, som påhviler dem efter loven, og godtgør, at de på tilfredsstillende måde har sørget for regulering af indtræffende skader (11 §).

I henhold til denne bestemmelse er A/B Atomenergi ved Kungl. Maj :ts proposition af 14. oktober 1960 fritaget for forsikringspligten mod, at stålen (der ejer 4/7 af selskabets aktier) påtager sig garanti for selskabets forpligtelser efter loven.

Om forsikrerens fortsatte ansvar i tilfælde af forsikringens ophør gælder regler i det væsentlige svarende til konventionens (12 §).

Det pålægges staten at betale erstatning i henhold til loven til personer, som godtgør, at de ikke har kunnet få erstatning af nogen for skaden ansvarlig person.

Staten påtager sig endvidere at betale erstatning for skader, som er opstået senere end 10 år, men ikke senere end 30 år efter den hændelse, som gav anledning til skaden. Hvis den erstatning, som er ydet andre i anledning af den pågældende hændelse, er nedsat, fordi der ikke var tilstrækkelige midler til dækning af de samlede skader, skal den erstatning, som ydes af staten, nedsættes på tilsvarende måde.

Hvis fuld erstatning ikke kan ydes, fordi det maksimale ansvarsbeløb på 25 millioner kroner er overskredet, skal godtgørelse ydes af statsmidler efter regler, som fastsættes af Kongen og rigsdagen (13 §).

Endelig bestemmes det, at Kongen overfor bestemte fremmede stater kan forordne, at erstatning for atomskade, som sker i de pågældende stater som følge af en i Sverige indtruffet hændelse, ikke skal ydes efter svensk lov i videre omfang, end erstatning efter loven i vedkommende stat ville blive ydet for der indtruffet hændelse, som medfører atomskade i Sverige. En sådan bestemmelse kan dog ikke føre til indskrænkning af ansvaret for skade under transport (15 §).

Der er i Sverige også givet regler om beskyttelsesforanstaltninger i tilfælde af ulykker i nukleare anlæg. Reglerne, der tillægger länsstyrelsen en række pligter og beføjelser, findes i Lag nr. 60 af 3. juni 1960 om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m.

England.

Lov af 9. juli 1959 — Nuclear Installations (Licensing and Insurance) Act —, foreskriver, at atomenergianlæg m. v., som ikke tilhører staten, kun må opføres og drives med licens, udstedt af ministeren (section 1, subsection (1)). Licensen kan kun meddeles selskaber (body corporates), og den kan ikke overdrages. Ministeren kan stille alie de betingelser — også efterfølgende — som han finder nødvendige eller ønskelige af sikkerhedshensyn, derunder at der træffes forberedelser med hensyn til de foranstaltninger, der skal iværksættes i tilfælde af en ulykke (section 1, subsection (4)). Ministeren kan til enhver tid tilbagekalde licensen. Efter tilbagekaldelse eller opgivelse af licens kan ministeren give alle de direktiver, som han skønner nødvendige for at forhindre, at der opstår skade forårsaget af det forladte anlæg. Anlægsindehaverens ansvar ophører ikke, før ministeren giver ham skriftlig meddelelse om, at der ikke længere er nogen fare for radioaktiv stråling fra anlægget, eller der er givet licens til en anden (section 2).

Om anlægsindehaverens ansvar bestemmes, at indehaveren er pligtig at forhindre skade som følge af radioaktiv stråling, der hidrører fra anlægget eller fra bestrålet nukleart

brændsel under transport inden for kongeriget. Alene anlægsindehaveren er ansvarlig for sådan skade (section 4. subsection (1) og (2)).

Sag i anledning af sådan skade skal anlægges senest 30 år efter den hændelse, der gav anledning til skaden. Foreligger der en række af hændelser, regnes fristen fra det sidste led i hændelsesrækken (section 4, subsection (4)).

Anlægsindehaveren skal for nærmere bestemte dækningsperioder tegne og holde i kraft en forsikring på 5 millioner pund eller stille anden tilsvarende sikkerhed (section 5, subsection (1)). Hvis der ikke kan ydes fuld erstatning inden for dette største hæftelsesbeløb. skal anlægsindehaveren intet yderligere betale, medmindre parlamentet har truffet bestemmelse om, at beløbene vil blive godtgjort ham af staten. Tilsvarende regler gælder, hvis retssag er anlagt mere end 10 år efter hændelsen (i hvilket tilfælde forsikringen ikke dækker længere) (section 4, subsection (4)).

Det er pålagt indehaveren at give skriftlig meddelelse til ministeren, hvis den samlede sum af de krav, der **vil** blive rejst mod ham, efter hans skøn vil nå 3 millioner pund, og ministeren kan, hvis han efter indtrufne ulykker skønner det påkrævet, forlange ny forsikring tegnet eller sikkerhed stillet for fremtidige skader (section 5, subsection (3)).

For anlæg, der drives af et regeringsdepartement eller af »The Atomic Energy Authority«, gælder ingen maksimalbegrænsning af ansvaret (section 9).

Vesttyskland.

Atomgesetz (Gesetz über die friedliche Verwendung der Kernenergie und den Schutz gegen ihre Gefahren) af 23. december 1959 foreskriver, at der som hovedregel skal indhentes tilladelse fra offentlig myndighed til ind- og udførsel, befordring, besiddelse, opbevaring, bearbejdelse og anden anvendelse af særlig spaltelige stoffer (kærnebrændstoffer), (§§ 3—6).

Det bestemmes endvidere, at enhver, **der** opfører, driver eller ejer anlæg til fremstilling eller spaltning af kærnebrændstoffer eller til oparbejdelse af bestrålede kærnebrændstoffer, skal have tilladelse hertil. En væsentlig ændring af et bestående anlæg sidestilles med opførelse af et nyt anlæg. Tilladelsen må kun gives, når visse nærmere angivne betingelser er opfyldt. Blandt disse betingelser kan nævnes, *at* personalet skal besidde fornøden fagkundskab, *at* alle de sikkerhedsforanstaltninger mod skade på person og gods, som kræves efter tidens videnskabelige og tekniske stade, skal være truffet, *at* der skal være truffet fornødne foranstaltninger til opfyldelse af den lovmæssige skadeserstatningsforpligtelse, og *at* overvejende offentlige interesser, navnlig med henblik på renholdelse af vand, luft og grund, ikke taler imod valget af anlæggets beliggenhed (§ 7).

Tilladelsen kan betinges og gøres tidsfristet. Hvis det af sikkerhedsmæssige grunde er nødvendigt, kan der stilles efterfølgende betingelser. Tilladelsen kan tilbagekaldes, *når* en af forudsætningerne for dens meddelelse svigter, *når* vilkår i tilladelsen væsentligt eller gentagne gange overtrades, *når* indehaveren ikke opfylder sin pligt til at holde anlægget forsikret eller stille anden sikkerhed, eller *når* hensynet til de beskæftigedes, trediemands eller almenhedens beskyttelse kræver det. I visse tilfælde er det dog en forudsætning, at det pågældende forhold ikke afhjælpes inden for en passende tid (§ 17).

For det af indehaveren ved tilbagekaldelsen lidte tab skal der ydes en passende erstatning, der fastsættes under afvej else af almenhedens og indehaverens interesser og af de grunde, der førte **til** tilbagekaldelsen. Erstatningens størrelse kan prøves af de ordinære domstole. Der skal ikke betales erstatning, dersom indehaveren har opnået en tilladelse på grundlag af oplysninger, der på væsentlige punkter var urigtige eller ufuldstændige, eller hvis tilbagekaldelsen skyldes hans forhold eller efterfølgende fareforøgelse for de beskæftigede, trediemand eller almenheden (§ 18).

Anlæggene er ifølge § 19 undergivet statsligt tilsyn.

Anlægsindehaveren er forpligtet til at erstatte person- eller tingsskade, der forvoldes ved en nuklear ulykke (§ 25). Han skal tegne en forsikring eller stille en sikkerhed, hvis art, omfang og højde skal fastsættes af vedkommende offentlige myndighed. Den skal normalt ikke være mindre end den forsikringsdækning, der kan fås på forsikringsmarkedet for en udgift, der står i passende forhold til interessen i et anlæg af den pågældende art. Forbundet og de enkelte lande er ikke for-

plistet til at forsikre eller stille sikkerhed (§13).

Hvis sikkerheden stilles i form af en ansvarsforsikring, skal denne omfatte erstatningsansvar, som ifaldes af de i virksomheden ansatte m. fl. (§ 15).

Forbundet er forpligtet til at friholde den for anlægget ansvarlige, såfremt hans erstatningsforpligtelse overstiger den krævede forsikring eller sikkerhed. Forbundets forpligtelser kan dog ikke for en enkelt skadevoldende begivenhed overstige 500 millioner D. M. med fradrag af det beløb, som dækkes af forsikringen eller sikkerheden. Denne forpligtelse vedrører ikke skade på anlægget eller de ved dette ansatte m. fl. (§ 36). Hvis det må antages, at de indtrufne skader overstiger det nævnte maksimumsbeløb, skal fordelingen af de 500 millioner D. M. fastsættes ved lov, men kan, indtil sådan lov er udstedt, reguleres ved anordning for at hindre opståen af nødstilstande. Anordningen skal sikre, at det samlede antal skadelidtes krav ikke bliver utilbørligt tilsidesat ved tilfredsstillelse af enkelte skadelidtes krav (§ 37). Ud over det nævnte beløb af 500 millioner D. M. ydes der normalt ikke erstatning, medmindre indehaveren har forvoldt skaden forsætlig (§ 38).

I visse tilfælde gælder statens friholdelsesforpligtelse over for anlægsindehaveren ikke, f. eks. hvis denne forsætligt har forvoldt skaden, eller er fremmed statsborger, og det ved anordning er bestemt, at friholdelse ikke skal finde sted. En sådan anordning må kun udstedes, når der ikke med den pågældende stat er truffet aftale om gensidighed. Over for den skadelidte kan forbundet ikke påberåbe sig fritagelse, men forbundet må nøjes med rekursadgang over for anlægsindehaveren (§ 39).

Kravet på skadeserstatning forældes i løbet af 2 år fra det tidspunkt, da den erstatningsberettigede fik kundskab om skaden og om den erstatningspligtige, og under alle omstændigheder i løbet af 30 år fra ulykkestidspunktet (§ 32).

Schweiz.

Bundesgesetz über die friedliche Verwendung der Atomenergie und den Strahlenschutz af 23. december 1959 definerer »atomanlæg« som indretninger til frembringelse af atomenergi eller til udvinding, tilberedning, lagring eller uskadeliggørelse af radioaktive kernebrændstoffer og affald (art. 1). Loven kræver tilladelse til opførelse og drift af atomanlæg såvel som til ændring af formålet med samt arten og omfanget af atomanlægget. Der kræves endvidere tilladelse til udførelse af transport af og til enhver form for besiddelse af radioaktive kernebrændstoffer og affald (art. 4).

Tilladelsen skal nægtes eller betinges af egnede vilkår, når dette er nødvendigt for at værne om landets ydre sikkerhed eller for overholdelse af folkeretlige forpligtelser, som landet har påtaget sig, eller til beskyttelse af mennesker, fremmede ting eller vigtige retsgoder.

Tilladelsen skal nægtes, når foreskreven forsikring eller sikkerhedsstillelse ikke foreligger, når de for ledelsen og tilsynet ansvarlige personer ikke besidder den krævede fagkundskab, eller hvis der ikke i øvrigt består fuldstændig garanti for overholdelse af lovbestemmelser, betingelser eller pålæg (art. 5).

Tilladelsen kan ikke overdrages. Den kan tilbagekaldes, når den er meddelt på grundlag af urigtige eller ufuldstændige oplysninger, eller når forudsætningerne for dens meddelelse ikke var eller ikke mere er opfyldt. Når tilladelsen er tilbagekaldt, må indehaveren fjerne alle farekilder fra det standsede anlæg.

Hvis tilladelsen tilbagekaldes af grunde, som indehaveren ikke skal indestå for, udbetaler forbundet ham en passende erstatning for det tab, som er påført ham på grund af tilbagekaldelsen (art. 9).

For skade forvoldt ved radioaktive, eksplosive og andre virkninger af atomkærneforandringer hæfter alene vedkommende anlægs indehaver, eller i tilfælde af transport eventuelt transportbevillingens indehaver. Hæftelsen er begrænset til den ifølge loven gældende eller af forbundsrådet fastsatte dækningssum. Ansvaret indtræder ikke, hvis skaden er forårsaget af naturkatastrofer, krigsbegivenheder eller grov skyld hos skadelidte (art. 12 og 14)..

Indehaveren har regres mod personer, der forsætligt har forvoldt skaden, mod personer, der ulovligt har tilvendt sig de radioaktive kernebrændstoffer og affald, og mod personer, der udtrykkeligt har påtaget sig en regrespligt.

Regresret mod den indehaver i udlandet,

hvorfra stoffet stammer, forbeholdes (art. 13).

Krav på skadeserstatning forældes i løbet af 2 år fra det tidspunkt, da den erstatningsberettigede fik kundskab om skaden og om, mod hvem krav skal rejses, og under alle omstændigheder i løbet af 10 år fra »den skadelige indvirkning« (art. 17).

Krav på erstatning efter udløbet af 10-års perioden kan rejses mod en fond (den Fonds für Atomspätschäden). Denne fonds midler skaffes tilveje ved bidrag fra anlægsindehaverne. Bidraget må ikke overstige Vs af præmien for den obligatoriske ansvarsforsikring (art. 18 og 19).

Den, der hæfter for skade af ovennævnte art, skal til dækning af ansvaret tegne forsikring eller stille en lige så god sikkerhed.

Forsikringen skal i almindelighed udgøre et beløb af 40 millioner fr. (knapt 10 mill, dollars) pr. anlæg. Hvis den offentlige interesse tillader eller kræver det, kan forbundsrådet forhøje eller formindske den almindelige dækningssum. Summen kan endvidere forhøjes, hvis et anlæg består af flere reaktorer. Forbundet er ikke forsikringspligtigt (art. 21 og 25).

Når 1/10 af forsikringsbeløbet er brugt, skal forsikreren give meddelelse herom til forsikringstageren og vedkommende offentlige myndighed. Der skal da tegnes tillægsforsikring, således at den fulde forsikringssum påny står til rådighed for skader forårsaget efter den nye forsikrings ikrafttrædelsestidspunkt (art. 22). Der kan rejses krav direkte mod forsikringsselskabet (art. 24).

Hvis de samlede skader kan ventes at ville overstige de til rådighed stående midler, påhviler det forbundsforsamlingen at opstille en erstatningsordning. Forbundet yder bidrag til ikke dækket skade. Erstatningsordningen skal indeholde de almindelige grundsætninger for dækning af erstatningskravene med det formål at opnå en retfærdig fordeling af alle til rådighed stående midler mellem de skadelidte. Indtil en sådan erstatningsordning er tilvejebragt, kan regeringen fastsætte regulerende bestemmelser (art. 27).

U. S. A.

Atomenergiloven af 30. august 1954 (The Atomic Energy Act of 1954), der afløser en tidligere atomenergilov af 1946, indeholder bl. a. bestemmelser om, at den, der vil drive nukleare anlæg, må have licens hertil af staten (Chapter 10).

Den 22. september 1957 blev der givet et tillæg til denne lov. Tillægsloven kaldes uofficielt »The Price-Anderson Act«. Den indføjede i 1954-loven et afsnit (section) 170 med bestemmelser om ansvar for licenshaverne.

Det er heri bestemt, at licenshaverne som betingelse for at opnå licens skal opnå og vedligeholde en økonomisk garanti af en sådan type og til et sådant beløb, som Atomenergikommissionen forlanger til dækning af erstatningskrav (sec. 170, subs. a).

Denne økonomiske garanti omfatter alt ansvar, der er en følge af en nuklear ulykke, med undtagelse af erstatningskrav fra personer, der er beskæftigede i virksomheden, krav, der skyldes en krigshandling, samt krav på erstatning for ejendom, der findes på virksomhedens område og benyttes i forbindelse med denne (sec. 11, subs. u).

Den økonomiske garanti skal normalt andrage det beløb, der kan opnås privat ansvarsforsikring for, men kan af atomenergikommissionen ansættes lavere, og kan variere bl. a. efter anlæggets type, størrelse og beliggenhed (sec. 170, subs. b).

Når en sådan økonomisk garanti er stillet, indgås en aftale mellem atomenergikommissionen og licenshaveren, hvorefter kommissionen herudover påtager sig at skadesløsholde licenshaveren og andre personer, som kan blive ansvarlige for nukleare ulykker i den koncessionerede virksomhed, for det deraf følgende erstatningsansvar, dog ikke over 500 millioner dollars *for hver ulykke* inklusive sagsomkostninger m.v. (subs. c). Prisen herfor er normalt 30 dollars pr. år pr. tusind kilowatt af reaktorens kapacitet, og beløbene indgår til atomenergikommissionen (subs. f). Indehaverens samlede ansvar for skade forvoldt ved en enkelt nuklear ulykke kan ikke overstige det nævnte beløb af 500 millioner dollars med tillæg af indehaverens økonomiske garanti.

Forsikringerne er ordnet på følgende måde (jfr. mr. Leonard J. Mattesons beretning på International Union of Marine Insurance's Washington-kongres, gengivet i »Assurandøren«, årgang 1960 nr. 40): Forsikringspoli-

cerne dækker *pr. anlæg* for en vis periode med årlig præmiebetaling. Forsikringssummen reduceres med erstatningsudbetalingerne, men det påhviler licensindehaveren efter indtrufne skader at gøre, hvad han kan. for at få forsikringssummen bragt op på sin tidligere størrelse. I 90 dage skal staten yde erstatning indtil 1 million dollars til udfyldelse af det i forsikringssummen opståede hul.

For så vidt angår transport af nukleare materialer dækker policerne og statsansvaret enhver, der kan blive gjort ansvarlig for nuklear skade eller skade, der er opstået ved transport af nukleart materiale til eller fra det koncessionerede anlæg. For at undgå dobbeltsikring gælder dette dog kun således, at transport *til* et anlæg ikke er dækket, når transporten sker *fra* et andet koncessioneret anlæg, idet dettes police og erstatningsoverenskomst da alene dækker.

Price-Anderson loven gælder kun for nukleare ulykker, der sker indenfor U.S.A.s grænser. Ansvaret i henhold til disse bestemmelser ophører med andre ord ved passage af søterritoriets grænse og indtræder ved transport til et koncessioneret anlæg i U.S.A. først, når denne grænse passeres. Undtagelse herfra gælder dog i henhold til den i 1959 indførte tillægsbestemmelse, der alene vedrører det nukleart drevne skib »Savannah«.

IV.

Overvejelser vedrørende området for den foreslåede lovgivning og dennes principper.

Udvalgets oprindelige opgave var, som foran nævnt, i samarbejde med repræsentanter for de andre nordiske lande at overveje de erstatnings- og forsikringsretlige spørgsmål i forbindelse med skader forvoldt ved atomreaktordrift. Der har mellem repræsentanterne for de nordiske lande været enighed om, at disse spørgsmål bedst kunne løses ved et samarbejde, der gik ud over disse landes kreds, og at man derfor burde støtte det allerede i gang værende arbejde på en konvention mellem O.E.E.C.-staterne om disse spørgsmål og udarbejde lovudkast på grundlag af den konvention, der måtte blive vedtaget. Det må anses for at være af meget stor betydning, at der i et større antal stater indføres ensartede regler. Herved sikres ligelig behandling af erstatningskrav uden hensyn til, efter hvilket lands ret ansvaret for skaden bedømmes, ligesom dækningen af ansvaret ved forsikring lettes. Ensartede regler om ansvaret er navnlig ønskelige ved internationale transporter. Udvalget tillægger disse hensyn en sådan betydning, at udvalget, uanset at det finder enkelte regler i konventionen mindre tilfredsstillende, stærkt må anbefale, at konventionen ratificeres af Danmark. Udvalget har derfor ligesom de øvrige nordiske udvalg udarbejdet sit udkast til bestemmelser om erstatning og forsikring på grundlag af konventionens regler. De i udkastet indeholdte regler vil kunne sættes i kraft uden hensyn til tidspunktet for konventionens ikrafttræden, således at alle fremmede stater indtil dette tidspunkt behandles efter reglerne for stater, der ikke har tiltrådt konventionen. Der er for dette tilfælde indsat en særlig overgangsbestemmelse i udkastets § 41*).

Ved arbejdet med erstatnings- og forsikringsproblemerne blev det imidlertid på et ret tidligt tidspunkt af udvalgets arbejde klart, at den eksisterende lovgivning om radioaktive stoffer tiltrængte en supplering. Da justitsministeriet fandt det naturligt, at det allerede nedsatte udvalg suppleret med en særlig sagkyndig på dette område tog dette spørgsmål op i sammenhæng med de erstatnings- og forsikringsmæssige problemer, udvidedes udvalgets kommissorium til også at angå spørgsmålet om, hvorvidt adgangen til at opføre og drive atomanlæg bør betinges af en tilladelse fra en offentlig myndighed.

Resultatet af udvalgets overvejelser vedrørende dette spørgsmål er blevet, at man har foreslået de i kapitel II i udvalgets lovudkast (i det følgende kaldet udkastet) indeholdte bestemmelser om godkendelse af og tilsyn med nukleare anlæg og om nukleart drevne transportmidler.

*) Efter bestemmelse af Styrelsesrådet for Den internationale Atomenergi-Organisation blev der i 1958 nedsat et udvalg af sagkyndige til at fremkomme med forslag til internationale bestemmelser om civilretligt ansvar for ikke-militære nukleare risici. Udvalget udarbejdede et udkast til international konvention om internationale minimumskrav med hensyn til civilretligt ansvar for nuklear skade (»draft international convention on minimum international standards regarding civil liability for nuclear damage«). Udkastet blev i april 1960 udsendt til medlemmerne af Den internationale Atomenergi-Organisation. Efter at der var fremkommet udtalelser om udkastet fra en række medlemslande, nedsatte Styrelsesrådet i februar 1961 en komité bestående af repræsentanter for 14 medlemslande til at gennemgå udkastet og de fremkomne bemærkninger og på grundlag heraf forberede et konventionsudkast. Komiteen har holdt møde i begyndelsen af maj 1961. Arbejdet kan næppe forventes afsluttet inden for en nærmere fremtid.

De stater, som har undertegnet O.E.E.C.-Erstatningskonventionen, har rådført sig indbyrdes med henblik på at søge udkastet tilpasset denne konvention.

Ifølge udkastets § 38 berøres bestemmelserne i sundhedslovgivningen, herunder lov nr. 94 af 31. marts 1953 om brug m. v. af radioaktive stoffer, og i arbejderbeskyttelseslovgivningen ikke af loven. Det har alene været udvalgets hensigt at foreslå et supplement til den allerede eksisterende kontrollovgivning, men derimod ikke at søge den afløst af andre bestemmelser. Loven om radioaktive stoffer må bevares, allerede fordi radioaktive stoffer også anvendes udenfor nukleare anlæg. Det kunne overvejes at begrænse den således, at den for fremtiden ikke omfatter radioaktive stoffer i nukleare anlæg. Udvalget har dog ikke fundet anledning til at foreslå noget sådant. Sundhedsstyrelsen spiller også eiter udkastet en afgørende rolle ved udøvelsen af kontrolbeføjelserne, således at der er mulighed for den snævrest mulige samordning af administrationen af de to loves regler. Det er tillige af betydning at bevare den i radioaktivitetsloven givne bemyndigelse for indenrigsministeren til at give generelle bestemmelser også for så vidt angår radioaktive stoffer i nukleare anlæg.

Grundene til, at udvalget har anset det for nødvendigt at foreslå loven om radioaktive stoffer suppleret, er følgende: Konventionens erstatningsregler forudsætter, at der udpeges en indehaver af anlægget, hvem pligten til at erstatte indtrufne skader påhviler. Der må endvidere føres kontrol med, at der tegnes fornøden forsikring elier stilles sikkerhed i overensstemmelse med udkastets regler herom. Administrationen af disse opgaver kan ikke naturligt henlægges til de myndigheder, der har med sundhedsvæsenet at gøre.

Hertil kommer, at ikke blot sundhedsstyrelsen, som er kompetent i henhold til radioaktivitetsloven, men også atomenergikommissionen er i besiddelse af den sagkundskab, som er fornøden til bedømmelse af planer om opførelse af sådanne anlæg, og at det derfor er nødvendigt, at ministeren, som man mener bør have det endelige ansvar for godkendelsen, indhenter begge de nævnte myndigheders udtalelse, før sådanne anlæg sættes i drift.

Ved planlægningen og opførelsen af reaktorerne og af andre anlæg på Risø har sundhedsstyrelsen og atomenergikommissionen i fællesskab overvåget, at tilbørligt hensyn til sikkerheden er taget. Udvalget tilsigter med sit forslag, at også kontrollen med, at andre nukleare anlæg indrettes på forsvarlig vis, udøves af de to institutioner i fællesskab.

Ved den nærmere udformning af de regler, som udvalget herefter finder det nødvendigt at foreslå, har man lagt vægt på, at det offentliges stillingtagen til, om et anlæg er forsvarligt indrettet, bør komme på et så tidligt tidspunkt som muligt. Der kræves en stor økonomisk, personlig og teknisk indsats for at bygge et nukleart anlæg, og det må være et rimeligt krav fra de personers eller selskabers side, som vil gå i gang med et så stort og bekosteligt projekt, at de på forhånd kan få planerne til anlægget godkendt.

Udvalget har kaldt sit udkast for »Lov om nukleare anlæg (atomanlæg)« og er opmærksomt på, at der inden for denne overskrifts grænser er andre problemer vedrørende nukleare anlæg end dem, udkastet omhandler. Udvalget har dog ment, at den valgte titel er anvendelig, idet der i lovudkastet er samlet de bestemmelser, man for tiden behøver angående nukleare anlæg, og idet det må antages, at fremtidige udvidelser af lovgivningen vedrørende nukleare anlæg vil kunne finde sted inden for denne lovs rammer.

I forbindelse hermed skal udvalget gøre nogle bemærkninger om udkastets terminologi. Udvalget har anvendt udtrykkene: nuklear energi, nukleare anlæg eller kraftværker, nuklear ulykke o. s. v. i stedet for de hidtil almindelige udtryk, hvori forbindelsen »atom-« indgår, såsom atomenergi, atomværker o. s. v., jfr. herved lov nr. 312 af 21. december 1955 om en atomenergikommission. Udvalgets teknisk sagkyndige finder denne forandring rigtig, fordi de hidtil almindeligt anvendte udtryk inden for fagkredse er ved at blive afløst af mere koncise udtryk, der illustrerer, at energien fremkommer ved forandring af atomkerner. I overensstemmelse hermed bruger den tyske lov udtrykkene »Kernenergie« og »Kernbrennstoffe«. Den schweiziske lov har vel bevaret udtrykkene »Atomenergie« og »Atomanlage«, men bruger dog udtrykket »Kernbrennstoffe« ligesom den tyske lov. Udvalget har overvejet at bruge tilsvarende udtryk som de tyske, men har dog fundet dem mindre anvendelige, da der ikke ved anvendelse af forbindelser af ordet »kerne-« kan dannes korte betegnelser for de heromhandlede anlæg eller skadetilføjelser. Derimod synes det

tilsvarende engelske udtryk »nuclear«, der er anvendt i erstatningskonventionen, at være egnet til at danne udgangspunkt for de begreber, som det er praktisk at arbejde med i loven. Det synes ved anvendelsen af dette udtryk — på dansk »nuklear« — muligt at danne danske udtryk svarende til samtlige de i konventionen benyttede begreber: nuclear incident, nuclear installation, nuclear fuel og nuclear substances. Specielt med hensyn til det sidste begreb bemærkes, at en oversættelse af dette til et ord som »atomsubstans« forekommer særlig lidt dækkende, da dette udtryk naturligt dækker et hvilketsomhelst stof uden hensyn til dets beskaffenhed. Ved brug af udtrykket nuklear opnås, at lovens definitioner bliver let forståelige for enhver, som er bekendt med konventionsteksten, hvilket er af væsentlig betydning, idet loven vil få betydelig international interesse, f. eks. ved transporter til og fra udlandet og ved tegning af forsikringer, ved hvilke udenlandske selskaber deltager. Udvalget har derfor foretrukket at benytte dette udtryk, selv om det måske foreløbig vil forekomme lidt fremmedartet udenfor teknikernes kreds. Atomenergikommissionen har overfor udvalget udtalt sin tilslutning til den foreslåede terminologi. For at gøre lovens titel letforståelig også for andre end teknikere har udvalget i denne indføjet betegnelsen »atomanlæg« i parentes.

Udvalgene i de andre nordiske lande har foretrukket at anvende udtryk med forbindelsen »atom-«. Denne terminologi er også brugt i den allerede gennemførte provisoriske svenske lov.

Y.

Almindelige bemærkninger vedrørende udvalgets udkast.

A. Godkendelse af og kontrol med nukleare anlæg.

1. Godkendelsesreglernes område og formål. Godkendelsesmyndighederne.

Udvalget er af den opfattelse, at der bør kræves godkendelse af alle anlæg, som undergives de særlige regler om erstatning i erstatningskonventionen. Om begrundelsen herfor kan til dels henvises til det s. 9—10 og 23 bemærkede. De hensyn, der har ført til at indføre særlige erstatningsregler for virksomheder, til hvilke der er knyttet fare for skader af ekstraordinær karakter, fører naturligt til også at indføre kontrolforanstaltninger for at begrænse faren for sådanne skader. Udkastets § 1, litra d, giver derfor en fælles definition af nukleare anlæg gældende såvel med hensyn til godkendelse af anlæg som med hensyn til erstatning. Herefter skal som nukleare anlæg anses reaktoranlæg, fabrikker til fremstilling eller behandling af nuklear substans, fabrikker til adskillelse af isotoper i nukleart brændsel, fabrikker til oparbejdelse af bestrålet nukleart brændsel og anlæg til opbevaring af nuklear substans bortset fra midlertidig opbevaring under transport. Denne definition stemmer med en enkelt undtagelse — hvorom nedenfor — med den i erstatningskonventionens art. 1 (a) (ii) indeholdte.

Ifølge konventionens art. 1 (a) (ii) kan den europæiske atomenergiorganisations styrelseskomite ved særlig bestemmelse udvide erstatningsreglerne til også at gælde for andre anlæg, hvori der findes nukleart brændsel eller radioaktivt produkt. Træffes sådan bestemmelse, må den danske lovs bestemmelser udvides på samme måde. For at kunne gennemføre sådanne bestemmelser, giver udkastets § 1, litra d, statsministeren beføjelse til at indbefatte også sådanne anlæg under begrebet nukleart anlæg.

Et andet spørgsmål er, om godkendelsesreglerne bør udvides til at omfatte anlæg, som ikke omfattes af erstatningsreglerne. Udvalget har som udgangspunkt ment at kunne begrænse godkendelsesreglerne til kun at omfatte de anlæg, for hvilke erstatningsreglerne skal gælde. Der er i almindelighed næppe noget behov for at påbyde indhentelse af godkendelse efter udkastets regler med hensyn til virksomheder, der falder uden for den foran nævnte definition, f. eks. sådanne, hvori der kun findes naturligt uran, idet sådanne virksomheder ikke frembyder den særlige risiko for radioaktiv kontaminering som de virksomheder, der er omfattet af definitionen. Risikoen kan ikke anses for at være betydeligere end den, der er knyttet til mange industrielle virksomheder af traditionel art. Det må også i denne forbindelse fremhæves, at indenrigsministeren i medfør af § 2 i loven om brug m. v. af radioaktive stoffer har udfærdiget bestemmelser vedrørende sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med indførsel, fremstilling, anvendelse, opbevaring, transport og bortskaffelse m. v. af radioaktive stoffer (bkg. nr. 192 af 15. juni 1955). Udvalgets teknisk sagkyndige anser disse regler for fyldestgørende.

Under hensyn til, at erfaringerne på dette område endnu er begrænsede, mener udvalget dog ikke at kunne udelukke, at der kan være grund til under kontrolbestemmelserne at inddrage visse virksomheder, der ikke omfattes af konventionens erstatningsbestemmelser. Udkastet åbner derfor mulighed for en sådan løsning, idet hjemmelen i § 1, litra d, til at udvide begrebet nukleart anlæg kan benyttes samtidig med, at man i medfør af udkastets § 2 undtager sådanne anlæg fra erstatningsbestemmelserne.

I erstatningskonventionens art. 1 (b) er der endvidere åbnet mulighed for at undtage af definitionen omfattede nukleare anlæg, der

kun frembyder ringe fare, fra erstatningsreglerne. I overensstemmelse hermed foreslås det i den ovenfor nævnte § 2, at statsministeren helt eller delvis kan undtage sådanne anlæg fra lovens område. Såfremt det i medfør af konventionen vedtages, at en særlig art af anlæg skal undtages fra erstatningsreglerne, må vedtagelsen gennemføres ved statsministerens bestemmelse herom i medfør af § 2, men det må bero på en selvstændig undersøgelse, om der i et sådant tilfælde også findes anledning til at undtage anlægget fra lovens kontrolbestemmelser.

På et enkelt punkt foreslår udvalget dog reglerne om godkendelse udstrakt videre end erstatningsreglerne. Konventionen undtager fra sit område reaktorer, som benyttes i transportmidler. Om begrundelsen herfor henvises til bemærkningerne s. 31. Disse reaktorer frembyder imidlertid ingenlunde en ringere fare end faste reaktorer, og de bør derfor undergives samme kontrol som disse.

De foreslåede bestemmelser tager kun sigte på ved godkendelse af og kontrol med anlæggene i videst muligt omfang at sikre mod, at der skal opstå skader, eller at andre væsentlige almene interesser gås for nær. Udvalget har derimod anset det for at ligge uden for sin opgave — og i øvrigt ville det også ligge uden for dets sagkundskab — at foreslå regler om begrænsning i adgangen til at drive nuklear virksomhed. Indførelse af et koncessionssystem med hensyn til disse anlæg, således at tilladelse skulle kunne gøres afhængig af et skøn over behovet for sådanne virksomheder, ligger uden for den foreslåede lovs område. Udvalget har alene i § 4 stillet forslag om, at godkendelse ikke må meddeles, hvor dette skønnes betænkeligt af hensyn til sikkerheden eller andre *væsentlige,* almene interesser. Som eksempler på sådanne væsentlige, almene interesser kan nævnes byplanmæssige og militære hensyn. Også sanitære hensyn kan nævnes, hvorved dog bemærkes, at det følger af udkastets § 38, at de lokale sundhedsvedtægters regler opretholdes.

Det foreslås, at godkendelse af nukleare anlæg meddeles af statsministeren efter forhandling med indenrigsministeren, og at andragender om godkendelse skal forelægges atomenergikommissionen og sundhedsstyrelsen. Efter den gældende lovgivning er sundhedsstyrelsen den kompetente myndighed og er således i forvejen indstillet på at arbejde med denne opgave. Den mere teknologisk betonede sagkundskab om nukleare anlæg er repræsenteret af atomenergikommissionen.

Som tidligere nævnt har udvalget anset det for rigtigst fuldtud at bevare radioaktivitetslovens bestemmelser ved siden af de foreslåede regler om nukleare anlæg. Det skal således fortsat være overladt til sundhedsmyndighederne at give de tilladelser, som er nævnt i radioaktivitetsloven.

Det må efter udvalgets opfattelse være en konsekvens heraf, at en indehaver af et af udkastet omfattet anlæg må sikre sig tilladelse såvel efter udkastets regler som efter radioaktivitetsloven. En anlægsindehaver er ikke på grundlag af en af statsministeren meddelt godkendelse af anlægget fritaget for at søge sundhedsstyrelsens tilladelse til, at anlægget opbevarer eller anvender radioaktivt stof. Godkendelsen fritager ham ej heller fra opfyldelsen af de bestemmelser vedrørende sikkerhedsforanstaltninger i forbindelse med indførsel, fremstilling, anvendelse, opbevaring, transport og bortskaffelse m. v. af radioaktive stoffer, som til enhver tid af indenrigsministeren måtte være udstedt i medfør af radioaktivitetsloven. Det må dog herved erindres, at andragender om godkendelse af anlægget efter udkastet skal forelægges sundhedsstyrelsen, og at denne må antages ved sin behandling af andragenderne at ville indstille, at der stilles sådanne vilkår for godkendelsen, at tilladelse efter radioaktivitetsloven normalt kan gives uden videre.

2. Begrænsning og tilbagekaldelse af godkendelse.

Udvalget har anset det for nødvendigt — i lighed med den svenske lov — at give ministeren udtrykkelig bemyndigelse til at begrænse godkendelsen til at gælde for en bestemt tid, således at der ved tidsrummets udløb bliver anledning til en samlet gennemgang af anlæggets forhold og de vilkår, der bør stilles for dets fremtidige drift, jfr. udkastets § 5, stk. 1.

Imidlertid har udvalget ikke ment at kunne blive stående herved. Myndighederne må have adgang til at gribe ind også i den periode, for hvilken godkendelsen gælder, såfremt de

hensyn, der er afgørende ved godkendelsens meddelelse — nemlig til sikkerheden eller andre væsentlige almene interesser — kræver det. En sådan indgriben vil i reglen kunne ske ved ændring af stillede vilkår for godkendelsen eller opstilling af yderligere vilkår, jfr. udkastets § 5, stk. 4. Under hensyn til den særlige fare, der er knyttet til disse anlæg, og til, at der i de kommende år kan forventes indhøstet væsentlige nye erfaringer herom, har udvalget imidlertid ikke kunnet bortse fra den mulighed, at en tilbagekaldelse af en godkendelse i ganske særlige tilfælde kan blive nødvendig, selv om anlægget fra første færd har været anset for forsvarligt, og der ikke har været noget at udsætte på driften. En sådan mulighed er da også åbnet ved de i Sverige, England, Vesttyskland og Schweiz gennemførte love. Udvalget foreslår derfor, at godkendelsen skal kunne tilbagekaldes, hvis hensynet til sikkerheden eller anden tvingende grund kræver anlæggets standsning, jfr. udkastets § 6, nr. 3. Som det fremgår af formuleringen, kan bestemmelsen kun anvendes, dersom de påberåbte hensyn ikke kan tilgodeses på anden fyldestgørende måde, f. eks. ved at gennemføre en ændring af anlægget eller i øvrigt stille nye vilkår for dets drift.

I de tilfælde, hvor standsningen af anlægget beror på forhold, som ligger uden for, hvad anlægsindehaveren kan have indflydelse på, kan der rejses spørgsmål, om staten herved kan pådrage sig et erstatningsansvar.

I Schweiz og i Vesttyskland har man i de respektive atomvirksomhedslove medtaget visse erstatningsbestemmelser.

Ifølge den schweiziske lovs art. 9 udbetaler staten anlægsindehaveren en passende erstatning for det tab, som er påført ham ved en tilbagekaldelse, der er sket af grunde, som han ikke skal indestå for. Loven indeholder imidlertid ingen angivelse af, hvilke grunde indehaveren skal indestå for. Som eksempel på tilfælde, hvor erstatning bør ydes, nævner motiverne det forhold, at en reaktor må nedlægges af hensyn til nye forsvarsplaner. Det fremhæves endvidere, at bestemmelsen er nødvendiggjort derved, at der efter schweizisk praksis kræves udtrykkelig lovhjemmel for et erstatningsansvar i anledning af lovlige statsakter. Der skal ifølge motiverne i disse tilfælde ikke ydes fuld erstatning efter ekspropriationsrettens grundsætninger.

Bestemmelsen må formentlig efter det anførte nærmest anses som en blanketbestemmelse, der skal muliggøre ydelsen af erstatning i særlige tilfælde, men hvis nærmere udfyldelse er overladt til domstolenes praksis.

Den vesttyske lovs § 18 indeholder derimod en principiel regel om, at der for det af indehaveren ved en tilbagekaldelse lidte tab skal ydes en passende erstatning, der fastsættes under afvej else af almenhedens og indehaverens interesser og af de grunde, der førte til tilbagekaldelsen. Fra denne regel gøres der imidlertid undtagelse i en række praktisk vigtige tilfælde, således *hvor* indehaveren har opnået tilladelsen på grundlag af angivelser, der var urigtige eller ufuldstændige på væsentlige punkter, *hvor* tilbagekaldelsen skyldes væsentlige eller gentagne overtrædelser af loven eller tilsynsmyndighedernes forskrifter m. v., og *hvor* tilbagekaldelsen skyldes en senere indtrådt, i anlægget eller virksomheden begrundet væsentlig fare for de beskæftigede, trediemand eller almenheden.

I motiverne henvises vedrørende den sidste gruppe tilfælde til, at en bedriftsindehaver bærer risikoen i de tilfælde, hvor et anlæg senere viser sig utilstrækkeligt eller uøkonomisk på grund af manglende erfaring og videnskabelig indsigt, og at den berettigede på samme måde må bære risikoen i tilfælde, hvor der senere viser sig en fra virksomheden hidrørende fare for beskæftigede, trediemand eller almenheden, som ikke kunne forudses.

Med hensyn til stillingen i gældende dansk ret henvises til professor *Poul Andersens* oversigt i betænkning nr. 214 (1959) om statens og kommunernes erstatningsansvar s. 54—63. Det må herefter antages, at staten kan ifalde erstatningsansvar, såfremt der er begået fejl af vedkommende myndigheder, og der deraf er opstået tab for virksomheden. Derimod må det anses for tvivlsomt, hvorvidt og da i hvilket omfang der kan blive tale om erstatningsansvar, dersom der ikke er begået nogen fejl af myndighederne. Det må formentlig efter gældende ret antages, at virksomheden selv må bære risikoen for en senere opstået fare, som gør det tvingende nødvendigt at standse den, jfr. også den vesttyske bestemmelse herom. En sådan situation ville kunne opstå, dersom det måtte vise sig umuligt at fjerne eller isolere radioaktivt af-

fald på betryggende måde, således at det ophobede affald fremkalder væsentlig fare. På den anden side kan det ikke udelukkes, at der kan opstå tilfælde, hvor det vil være ubilligt ikke at yde erstatning, hvorved særlig kan fremhæves det i motiverne til den schweiziske lov nævnte eksempel, der er ret nært beslægtet med ekspropriation. Det er vanskeligt på forhånd at tage stilling til, i hvilket omfang et rimeligt behov for ydelse af erstatning vil kunne foreligge. Udvalget har ikke anset det for påkrævet at foreslå en bestemt generel løsning af spørgsmålet ved bestemmelser herom i loven. Sådanne bestemmelser findes heller ikke i den engelske og den svenske lov.

Ud over den nævnte almindelige regel om tilbagekaldelse af godkendelse indeholder udkastets § 6 specielle regler om, at tilbagekaldelse kan ske, når væsentlige forudsætninger for godkendelsen viser sig ikke at have været til stede, f. eks. fordi der er meddelt godkendelsesmyndigheden urigtige oplysninger, eller såfremt der sker væsentlig eller gentagen tilsidesættelse af opstillede vilkår.

3. Vilkår for godkendelsen.

Som allerede foran nævnt bør der til godkendelsen knyttes sådanne vilkår, som er påkrævede af hensyn til sikkerheden eller andre væsentlige almene interesser — altså de samme hensyn, som skal tages i betragtning ved afgørelsen af spørgsmålet, om godkendelse overhovedet skal meddeles. Disse vilkår bør, som ligeledes nævnt, kunne ændres, jfr. udkastets § 5, stk. 2 og 4. Der må regnes med, at der i praksis vil blive spørgsmål dels om en foreløbig godkendelse af planerne til anlægget, dels om godkendelse af det detaillerede projekt, dels om en godkendelse af, at anlægget sættes i drift. Det forudsættes, at der i den endelige godkendelse optages en nærmere beskrivelse af anlægget, således at godkendelsen kun gælder anlægget i den beskrevne form, og at en ændring heraf kræver ny godkendelse. Udvalget har derfor ikke fundet det fornødent i selve lovteksten at foreslå optaget en bestemmelse om godkendelse af ændringer i anlægget. Endvidere bør der i vilkårene optages nærmere bestemmelser om de sikkerhedsforanstaltninger, der fra anlæggets side vil være at iagttage såvel med hensyn til at forebygge uheld som med hensyn til imødegåelsen af følgerne af et eventuelt uheld. Som vilkår vil også kunne stilles krav med hensyn til kvalifikationerne hos de personer, der skal lede anlægget eller yde teknisk bistand. Det vil endvidere være en forudsætning for godkendelsen, at anlæggets beliggenhed kan accepteres. Der vil derfor kunne stilles vilkår om, at anlægsindehaveren opkøber arealer i et vist område omkring anlægget eller eventuelt på anden måde afholder de udgifter, der er forbundet med foranstaltninger til forhindring af, at dette område fremtidig benyttes til varigt ophold for mennesker.

Selv om et anlæg er nedlagt, er dermed ikke enhver fare for, at det kan volde skade, bortfaldet, således som det i almindelighed vil være tilfældet med en nedlagt fabrik. Den standsede reaktor vil ofte ikke kunne fjernes, og den vil fortsat i en lang årrække kunne frembyde fare for radioaktiv stråling, medmindre den på forsvarlig måde indkapsles, og der stadig med jævne mellemrum føres tilsyn med, at indkapslingen ikke tager skade, der forringer dens effektivitet. Også andet end selve reaktoren, f. eks. et lager af affaldsstoffer af forskellig slags, kan frembyde risiko for, at der voldes skade gennem radioaktiv stråling, hvis der ikke træffes fornødne sikkerhedsforanstaltninger.

Man har derfor fundet det rigtigst i § 5, stk. 3, udtrykkeligt at fremhæve, at der som vilkår for godkendelsen kan stilles krav om, at anlæggets indehaver underkastes statsministerens afgørelse af, hvilke foranstaltninger der i tilfælde af virksomhedens ophør skal træffes for at sikre, at anlægget ikke frembyder fare for den almene sikkerhed, og at forsikring eller anden sikkerhed for opfyldelsen af indehaverens erstatningsansvar for indtrufne skader opretholdes, så længe det anses for påkrævet.

Som tidligere nævnt, bør der også i vilkårene tages stilling til, hvilke foranstaltninger der skal træffes af virksomheden i tilfælde af, at en nuklear ulykke indtræder. Dette spørgsmål har imidlertid en videregående rækkevidde. I tilfælde af en egentlig katastrofe må afværgeforanstaltninger også foretages uden for virksomheden. Det er meddelt udvalget, at indenrigsministeriet vil optage spørgsmålet om retningslinierne for gennemførelsen af sådanne katastrofeforan-

stakninger i almindelighed til behandling, og udvalget har derfor undladt at behandle dette spørgsmål, til hvis løsning iøvrigt kræves særlig sagkundskab. Der foreligger allerede en af indenrigsministeriet godkendt katastrofeplan vedrørende Risø-anlægget.

Blandt de påkrævede katastrofeforanstaltninger er formentlig gennemføring af en registrering af de personer, der har eller kan have været udsat for radioaktiv stråling. Sådan registrering, der navnlig kan få betydning for at sikre, at der hurtigst muligt ydes lægehjælp, såfremt skadevirkninger viser sig, nævnes her, fordi registreringen også vil kunne lette præstationen af bevis for, at en senere opstået lidelse kan anses at være en følge af den indtrufne ulykke og derfor berettiger til erstatning. Det er anbefalet af retslægerådet, at en sådan registrering foretages.

4. Tilsyn og straf.

Af hensyn til den risiko, som er knyttet til driften af nukleare anlæg, samt til den deraf følgende betydning af, at anlægget udføres efter de godkendte planer og under sin beståen drives på en sådan måde, at ingen unødig fare opstår, må det anses for påkrævet, at anlæggene — ud over det tilsyn, som følger af arbejderbeskyttelseslovgivningen — såvel under opførelsen som under driften undergives et særligt tilsyn. Regler om dette tilsyn, der foreslås henlagt til sundhedsstyrelsen og atomenergikommissionen, er optaget i udkastets § 7. Udvalget forudsætter, at der mellem de to institutioner vil blive etableret et sådant samarbejde, at tilsynets udøvelse bliver til mindst mulig ulempe for virksomheden.

Tilsynsmyndighederne må til enhver tid have adgang til anlægget og til at få meddelt enhver oplysning af betydning for tilsynet samt til at meddele sådanne pålæg, som er nødvendige for at sikre overholdelse af vilkårene for godkendelsen af anlægget, eller som i øvrigt må anses for nødvendige af sikkerhedsmæssige grunde. Efter udvalgets opfattelse er det endvidere nødvendigt at give tilsynsmyndighederne bemyndigelse til i påtrængende tilfælde at forlange brugen af anlægget standset for en vis tid, hvis dette af sikkerhedsmæssige grunde findes påkrævet. En indgriben af sidstnævnte art forudsætter, som det også fremgår af udkastets formulering, at der foreligger en så nærliggende og alvorlig fare, at indgriben på stedet er påkrævet. I modsat fald må spørgsmålet forelægges for statsministeren, der herefter må træffe afgørelse om tilbagekaldelse eller suspension af godkendelsen og eventuelt kan stille nye vilkår for en fortsat drift af anlægget. Pålæg, som går ud på andet end at sikre overholdelsen af vilkårene for godkendelsen, bør ligeledes kunne meddeles af tilsynsmyndighederne, for så vidt der af hensyn til sikkerheden ikke er tid til at gøre indstilling til statsministeren om ændring af vilkårene for anlæggets godkendelse.

Den nærmere kompetencefordeling mellem de to tilsynsmyndigheder forudsættes fastlagt i forbindelse med de regler om udøvelsen af tilsynet, som i medfør af § 7, stk. 3, fastsættes af statsministeren efter forhandling med indenrigsministeren.

Udvalget har ikke fundet det nødvendigt i udkastet at optage særlige bestemmelser om sikring af forretnings- eller fremstillingshemmeligheder, som tilsynet måtte blive bekendt med under sin virksomhed, da den i straffelovens § 152 indeholdte bestemmelse om straf for den, der røber, hvad han i medfør af offentlig tjeneste eller hverv har erfaret som en hemmelighed, finder anvendelse på de personer, der udøver det her omhandlede tilsyn.

Udvalget har overvejet at optage en bestemmelse om, at tilsynsmyndighederne kan fordre politiets bistand til at opnå adgang til anlægget og til at få trufne beslutninger gennemført. Det er efter udvalgets opfattelse nødvendigt, at der består en sådan adgang for tilsynsmyndighederne til at få politiets hjælp, såfremt der måtte blive lagt hindringer i vejen for udførelsen af tilsynet, eller såfremt meddelte pålæg ikke efterkommes. Det er udvalget bekendt, at der i andre love findes regler om rekvirering af politiets bistand, f. eks. i vejbestyrelseslovens § 58 (lov nr. 95 af 29. marts 1957), i arbej derbeskyttelseslovens § 70 (lov nr. 226 af 11. juni 1954) og i lov nr. 275 af 28. november 1928 om byggelinier § 5, stk. 2. Imidlertid finder udvalget, at der i retsplejelovens § 108, stk. 1, hvorefter det er politiets opgave at opretholde sikkerhed, fred og orden og at påse overholdelse af love og vedtægter samt at foretage det fornødne til forhindring af forbrydelser, er fornøden hjemmel til at fordre politiets bistand i sådanne

tilfælde. Det er efter udvalgets mening derfor ikke nødvendigt at optage nogen udtrykkelig bestemmelse herom i loven.

Endelig er der i dette afsnit af udkastet optaget bestemmelser til gennemføreisen af kontrol med, at nukleare anlæg alene anvendes til fredelige formål i overensstemmelse med de aftaler, som Danmark har indgået (jfr. s. 12) eller måtte indgå, og om nukleare transportmidlers adgang til dansk territorium, jfr. §§ 8 og 9. Fremstillingen af reaktorer her i landet til benyttelse i transportmidler er som foran nævnt inddraget under lovens kontrolregler, idet sådanne reaktorer omfattes af definitionen af nukleare anlæg, medens de på den anden side ikke omfattes af erstatningsreglerne.

Spørgsmålet om de sikkerhedsforanstaltninger, der bør træffes ved søtransport af radioaktive stoffer og ved sejlads med nukleare skibe, blev drøftet på Londonkonferencen i 1960 om sikkerheden til søs. Som resultat af konferencen blev den 17. juni 1960 undertegnet en »konvention om sikkerhed for liv på søen«. Konventionens regler om transport af farligt gods omfatter et afsnit om transport af »radioactive substances«. Konventionens almindelige regler finder anvendelse på nukleare skibe. Desuden indeholder den et særligt kapitel (VIII) om disse skibe. Til reglerne i kapitel VIII slutter sig et bilag (annex C), som indeholder en række mere detaillerede regler om nukleare skibe. Det anbefales de deltagende lande at optage reglerne i annex C i deres nationale ret, men en tiltrædelse af konventionen medfører ikke forpligtelse hertil. Danmark har endnu ikke ratificeret konventionen, men handelsministeriet har nedsat et udvalg, der skal forberede den eventuelle ratifikation af konventionen.

Under hensyn hertil har udvalget ment på nuværende tidspunkt at kunne indskrænke sig til med hensyn til disse transportmidler at foreslå en regel om, at statsministeren bemyndiges til efter forhandling med de vedkommende myndigheder at fastsætte bestemmelser om tilstedeværelsen og benyttelsen af transportmidlerne på dansk territorium, herunder om nukleart drevne skibes besejling af danske farvande og adgang til danske havne og om, efter hvilke regler eventuelt opståede skader som følge af nukleare ulykker forvoldt af sådanne transportmidler skal erstattes (§ 9). De foreslåede regler om godkendelse af driften af nukleare anlæg er derimod ikke anvendelige på fremmede nukleart drevne fartøjer, som passerer landet.

Om straf for overtrædelse af udkastets bestemmelser og om sagernes behandling gives regler i §§ 39 og 40. Disse regler omfatter såvel overtrædelse af bestemmelserne i dette afsnit af udkastet som af reglerne i afsnittet om erstatning og forsikring.

B. Erstatnings- og forsikringsmæssige spørgsmål.

1. Objektivt ansvar.

Der har såvel under forhandlingerne mellem de nordiske udvalg som under drøftelserne om O.E.E.C.-konventionen været enighed om, at udgangspunktet for en lovgivning om ansvar for nukleare anlæg må være, at disse anlæg frembyder fare af en sådan ekstraordinær karakter, at de almindeligt gældende erstatningsregler ikke er egnede til at gælde på dette område. Der har ligeledes været almindelig enighed om, at der er behov for regler, der pålægger erstatningsansvar på objektivt grundlag, og for bestemmelser om tvungen ansvarsforsikring. Behovet for sådanne regler beror på, at de skader, som kan tilføjes ved ulykker i forbindelse med nuklear virksomhed — om end de må forventes at blive meget sjældne — under særlig uheldige omstændigheder vil kunne blive ekstraordinært store i sammenligning med skader forvoldt ved sædvanlig industrivirksomhed, og at skaderne vil kunne forplante sig til områder beliggende i betydelig afstand fra den virksomhed, der har givet anledning til ulykken. Indførelsen af erstatningsansvar på objektivt grundlag og af tvungen ansvarsforsikring vil modvirke den almindelige følelse af usikkerhed, som driften af sådanne virksomheder kan føre med sig.

Der må derfor først og fremmest tages stilling til, i hvilke tilfælde der foreligger en sådan særlig fare, at de objektive ansvarsregler bør finde anvendelse.

Ifølge konventionens art. 3 er det en betingelse, at skaden skyldes en nuklear ulykke (nuclear incident). En nuklear ulykke foreligger kun, når ulykken eller den derved forvoldte skade helt eller delvis er forårsaget

af radioaktivitet. Ikke enhver radioaktivitet kommer imidlertid i betragtning, men kun en sådan, som hidrører fra bestemte radioaktive stoffer, der har tilknytning til de nukleare anlæg, som omfattes af konventionen. De stoffer, der herefter kommer i betragtning, sammenfatter konventionen under betegnelsen nukleart brændsel (nuclear fuel) og radioaktivt produkt eller affald (radioactive products or waste). En nuklear ulykke foreligger således kun, når radioaktivitet fra en af de to grupper af stoffer har medvirket (art. 1 (a)(i)).

Ved nukleart brændsel forstår konventionen spaltelige stoffer bestående af uran eller plutonium **i** metallisk form, **i** legering eller kemisk forbindelse. Konventionen åbner endvidere adgang til at medtage andre spaltelige stoffer under begrebet i henhold til særlig derom truffen bestemmelse (art. 1 (a) (**iii**)).

Under radioaktivt produkt eller affald indbefatter konventionen **i** almindelighed, jfr. nedenfor, andre radioaktive stoffer end nukleart brændsel, forudsat at de er dannet eller blevet radioaktive ved bestråling i forbindelse med fremstilling eller udnyttelse af nukleart brændsel (art. 1 (a)(iv)).

De to nævnte grupper omfatter imidlertid stoffer af forskellig farlighed. Medens nogle af stofferne må anses som så farlige, at de også udenfor et nukleart anlæg kan fremkalde skader af ekstraordinær karakter, må andre anses ikke at frembyde nogen ekstraordinær fare, når de ikke benyttes eller behandles **i** et nukleart anlæg. Man har derfor **i** konventionen udskilt en særlig gruppe stoffer, for hvilke man har anset det nødvendigt. at de objektive ansvarsregler skal finde anvendelse **i** alle tilfælde, hvor de måtte medvirke til en nuklear ulykke, uden hensyn **til,** hvor de befinder sig, medens ansvarsreglerne ikke skal finde anvendelse på de øvrige stoffer, når de ikke befinder sig i et nukleart anlæg. Denne særlige — og farlige — gruppe betegnes i konventionen som nuklear substans (nuclear substances) (art. 1 (a) (v)). Den indbefatter *dels* nukleart brændsel med undtagelse af naturligt uran (uran med naturlig isotopbianding) og »forarmet« (»depleted«) uran (uran, der er behandlet således, at det indeholder mindre af isotopen uran 235 end naturligt uran), *dels* radioaktivt produkt og affald, hvorved dog bemærkes, at radioisotoper, der anvendes til eller er bestemt for industrielt, kommercielt, jordbrugsteknisk eller videnskabeligt formål, efter konventionen kun anses som radioaktivt produkt, for så vidt de findes i et nukleart anlæg. Konventionens opstilling og sprogbrug er i det væsentlige fulgt i udkastet (§ 1 litra **a** *p)*.

Med hensyn **til,** hvilke anlæg der skal henføres under begrebet nukleart anlæg, henvises til bemærkningerne foran s. 25 f. under A 1 om godkendelse af anlæg. Begrebet har betydning ikke blot for spørgsmålet, om objektivt ansvar efter udkastets regler skal indtræde, men også for, hvem det objektive ansvar skal påhvile, hvorom henvises til bemærkningerne nedenfor under 2. Konventionen undtager fra erstatningsreglerne reaktorer, der findes i transportmidler. Det må **i** og for sig antages, at nukleart drevne transportmidler frembyder farer af en sådan karakter, at der er grund til at give særlige erstatningsregler også for disse, men det kan ikke antages, at der inden for en kortere tid bliver tale om anvendelse af sådanne transportmidler inden for den private transport. Konventionen har bl. a. af denne grund undladt at give regler om nukleare skibe. Spørgsmålet om udarbejdelse af sådanne regler er senere taget op til drøftelse på internationalt plan, og der foreligger et udkast udarbejdet af Comité Maritime International til international konvention om ansvar for indehavere af nukleare skibe. Dette udkast har været behandlet på en diplomatkonference i Bruxelles i april 1961. Det lykkedes ikke på konferencen at nå til noget endeligt resultat, og det vedtoges derfor at nedsætte et arbejdsudvalg, der skal gennemgå de fremkomne synspunkter og forslag og søge at formulere tekster på grundlag heraf. Der skal så snart som muligt indkaldes en konference til fortsat behandling af konventionen. Udvalget har under disse omstændigheder ikke ment på nuværende tidspunkt at kunne foreslå ansvarsregler om nukleare skibe. Da spørgsmålet imidlertid eventuelt vil kræve en løsning, dersom danske havne modtager besøg af nukleare skibe, har udvalget i § 9 foreslået en bemyndigelse til statsministeren til at give bestemmelser om, efter hvilke regler skader, som eventuelt måtte opstå som følge af nukleare ulykker forvoldt af nukleare transportmidler, der befinder sig på dansk territorium (derunder søterritoriet), skal erstattes. Stats-

ministeren **vil** herefter have beføjelse til at anvende principperne i lovens erstatningskapitel og herunder at foreskrive, at ansvar skal indtræde på objektivt grundlag.

De grunde, der har ført til at foreslå, at erstatningspligt for skader forvoldt ved nukleare ulykker skal indtræde på objektivt grundlag, har dog ikke gyldighed i alle tilfælde. Hvor ulykken er fremkaldt ved samfundsforstyrrelser af alvorlig karakter, vil det ikke altid være rimeligt at fastholde det objektive ansvar. For følger af krigsbegivenheder eller anden væbnet konflikt er det ikke naturligt at lade indehaveren af vedkommende nukleare anlæg bære ansvaret, bl. a. fordi sådant ansvar næppe ville kunne fås dækket gennem forsikring. Konventionens art. 9 bestemmer derfor, at ansvaret ikke skal indtræde, hvis ulykken skyldes krigsbegivenhed, invasion, borgerkrig, oprør eller en alvorlig naturkatastrofe af ekstraordinær karakter, medmindre konventionsstaterne bestemmer andet ved national lovgivning. Udvalget har ligesom udvalgene i de andre nordiske lande efter naturforholdene i Norden ikke ment, at der er grund til fra ansvaret at undtage skader, der skyldes naturkatastrofer, men har i øvrigt foreslået undtagelser i overensstemmelse med konventionen (§ 16, stk. 2). Det må herved fremhæves, at almindelige erstatningsregler kommer til anvendelse i de tilfælde, hvor udkastets regler om objektivt ansvar ikke gælder, jfr. konventionens motiver, afsnit 16 og 48 (s. 118 og 132). Der vil således, hvis skaden skyldes oprør, være mulighed for efter almindelige erstatningsregler at rejse erstatningskrav mod de personer, der måtte have forvoldt ulykken.

2. Afgrænsning af hvem det objektive ***ansvar bør*** *påhvile.*

Det i det foregående omtalte objektive ansvar bør påhvile indehaveren af det anlæg, hvis drift har givet anledning til skaden. I overensstemmelse hermed fastslår konventionens art. 3, at ansvaret for skade, der forvoldes ved en nuklear ulykke i et nukleart anlæg, påhviler indehaveren af det pågældende anlæg. Denne regel er optaget i udkastets § 13, stk. 1. For at der ikke skal kunne rejses tvivl om, hvem der bærer ansvaret, er det i udkastets § 5 foreskrevet, at det i en godkendelse af et nukleart anlæg skal angives, hvem der er ansvarlig indehaver. For det tilfælde, at et anlæg skulle være sat i drift uden fornøden godkendelse, fremgår det af § 1, litra e, at ansvaret påhviler den, der faktisk driver anlægget. Det fremgår endvidere af samme bestemmelse — i overensstemmelse med konventionens art. 1 (a) (vi) — at ansvar, der efter udkastet kan pålægges indehavere af anlæg i andre konventionsstater, påhviler den, som efter den pågældende stats lovgivning er ansvarlig.

Da en nuklear ulykke ikke altid opstår i et nukleart anlæg, men også kan forvoldes af radioaktive stoffer fra anlægget uden for dette, opstår endvidere spørgsmål om at afgøre, hvilken anlægsindehaver der i så fald skal være ansvarlig. Konventionens almindelige regel er, at det objektive ansvar bæres af indehaveren af det anlæg, hvori stoffet senest havde været inden ulykken (art. 3 in fine og art. 5 (a)). Dette gælder ikke blot, hvor stoffet er kommet ud af anlægget med indehaverens vilje, f. eks. er ledet bort som affald, men også i tilfælde, hvor det er fjernet mod hans vilje. f. eks. er stjålet. Er stoffet inden ulykkens indtræden kommet i en anden indehavers besiddelse, overgår ansvaret til denne, selv om stoffet ikke er bragt ind i et anlæg. Der kan efter disse regler blive tale om ansvar for indehaveren med hensyn til stof, som ikke er under hans kontrol. Dette er imidlertid nødvendigt, dersom der ikke skal opstå tilfælde, hvor de skadelidende ikke kan opnå nogen erstatning. Anlægsindehaverens ansvar kan i disse sjældne tilfælde formentlig dækkes gennem hans forsikring eller sikkerhedsstillelse mod ansvar for nuklear skade, uden at der herved pålægges ham nogen urimelig byrde. Konventionens regel er optaget i udkastets § 13, stk. 3.

En særlig undersøgelse kræver spørgsmålet om ansvar for nuklear substans, der er under transport fra et anlæg til et andet. Det ville ikke være praktisk at pålægge begge anlægsindehavere ansvar, idet dette ville skabe vanskeligheder ved at fordele ansvarsbyrden og medføre, at begge måtte tegne ansvarsforsikring. Ansvaret bør derfor kun pålægges en af anlægsindehaverne. Den ordning, man ved konventionen er nået til enighed om, går ud på, at ansvaret som hoved-

regel skal påhvile indehaveren af det anlæg, hvorfra forsendelsen finder sted. Ansvaret går først over på indehaveren af modtageranlægget, når stoffet er overtaget (»taken in charge«) af denne (art. 4 (a) (i) og (b)). Denne regel er optaget i udkastets § 14, stk. 1.

Der gøres dog afvigelse fra hovedreglen ved transport af nuklear substans til eller fra stater, der ikke har tiltrådt konventionen. For så vidt angår transport *til* en modtager i en stat. der ikke har tiltrådt konventionen, bestemmer konventionens art. 4 (a)(ii), at afsenderens ansvar ophører, når stoffet er udladet fra det transportmiddel, med hvilket det er ankommet til den pågældende stat. Det vil således være uden betydning, om det først overtages af modtageren på et senere tidspunkt. En dertil svarende udtrykkelig regel findes ikke i de nordiske udkast, idet den er overflødig, da udkastene, jfr. nedenfor under 7, i overensstemmelse med den deklaratoriske regel i konventionens art. 2 ikke omfatter ansvar for skade forvoldt ved ulykker, der er indtrådt i stater, som ikke har tiltrådt konventionen. Ansvaret ophører således efter udkastene allerede på det tidspunkt, da transporten er nået til modtagerstatens territorium. Der henvises iøvrigt herved til bemærkningerne til § 14.

Hvis stoffet sendes *fra* en afsender i en stat, der ikke har tiltrådt konventionen, til et anlæg i en konventionsstat, tiltrænges der særlige regler. Det kan ikke påregnes, at afsenderstatens lovgivning indeholder betryggende bestemmelser, hvorefter afsenderen har ansvaret for ulykker, som måtte indtræde under transporten, efter at denne er kommet uden for afsenderstatens territoriale område. Konventionen bestemmer derfor, at ansvaret i disse tilfælde påhviler indehaveren af det anlæg, hvortil stoffet sendes, forudsat at transporten sker med hans samtykke (art. 4(c)). En tilsvarende bestemmelse er optaget i udkastets § 14, stk. 2.

Det ligger uden for konventionens formål at tage stilling til spørgsmålet om ansvar for nukleare ulykker, der indtræder under transport af nuklear substans *mellem* stater, der ikke har tiltrådt konventionen. Udvalget har overvejet, om der måtte være anledning til at give regler herom. Man har herved haft opmærksomheden henvendt på, at de udenlandske love, der allerede findes på dette område, normalt ikke omfatter skade, der skyldes ulykke indtruffet på andre staters territorium. Den lovgivning på dette område, som, når en ulykke måtte ske, findes i stater, som ikke har tiltrådt konventionen, vil således måske ikke hjemle erstatning for skade forvoldt ved ulykke, der indtræder under transport her i landet.

Udvalget har imidlertid, ligesom de øvrige nordiske udvalg, undladt at stille forslag om særlige erstatningsregler for disse tilfælde. Afgørende for udvalget har været, at selve systemet i udkastet med dets »kanalisering« af ansvaret til en enkelt anlægsindehaver og udelukkelse af ansvar for andre, jfr. herom i det følgende afsnit, ikke er anvendeligt over for stater, som ikke selv har indført et sådant system. Dertil kommer, at der som nævnt side 22 i noten inden for den internationale atomenergiorganisation (I.A.E.A.) er indledet et arbejde med det formål at forberede en verdensomfattende konvention om civilretligt ansvar for nuklear skade, og at det herefter ikke synes påkrævet eller naturligt for tiden at give regler om det nævnte spørgsmål. Ansvaret for nukleare ulykker i de nævnte tilfælde vil derfor, for så vidt det skal bedømmes efter dansk ret, alene bero på dansk rets almindelige erstatningsregler.

3. Udelukkelse af krav mod andre end anlægsindehaveren. Regres mod indehaveren.

Efter almindelige erstatningsregler ville den, der har lidt skade som følge af en nuklear ulykke, kunne rejse erstatningskrav mod enhver, som ved fejl eller forsømmelse har medvirket til skaden, og mod den, i hvis tjeneste handlingen er udført. Han ville således foruden i medfør af udkastets regler at rejse krav mod vedkommende anlægsindehaver kunne holde sig til den, der har udvist uagtsomhed, og til den pågældendes principal, hvis denne er en anden end anlægsindehaveren. Da der ved udkastet sikres skadelidende erstatning hos indehaveren, for så vidt de samlede skader ikke overstiger et nærmere fastsat maksimalbeløb, jfr. nærmere under 5. vil en skadelidende imidlertid ikke have nogen rimelig interesse i at kunne holde

sig til andre end indehaveren, medmindre det nævnte maksimum er overskredet. Muligheden for at kunne gøre andre end indehaveren ansvarlige må dernæst antages jævnlig kun at ville være af ringe værdi for skadelidende, fordi den samlede skade, hvor maksimum er overskredet, ofte vil være så stor, at der ikke kan opnås noget væsentligt bidrag til dækning af skaden hos den medvirkende, medmindre også denne er dækket gennem ansvarsforsikring for et meget betydeligt beløb. Det ville medføre uforholdsmæssig store udgifter, dersom der skulle tegnes ansvarsforsikring for hver af de personer, der ved deres beskæftigelse med de af udkastet omfattede radioaktive stoffer udsætter sig for erstatningsansvar, om en sådan forsikringsmæssig dækning overhovedet kunne opnås. Et krav mod den medvirkende ville kunne blive ruinerende for denne, såfremt det ikke er dækket gennem ansvarsforsikring, og muligheden for at ifalde et sådant ansvar ville gøre det vanskeligt at få egnet personale til nukleare virksomheder.

De anførte betragtninger gør sig ikke i fuldt omfang gældende, for så vidt der er tale om ansvar for leverandører til virksomheden, entreprenører o. lign. For disses vedkommende ville det vel være overkommeligt at sikre sig mod følgerne af et ansvar gennem forsikring, for så vidt ansvaret begrænses på lignende måde som for anlægsindehaveren, men også i disse tilfælde ville nødvendigheden af forsikring under hensyn til, at den måtte omfatte en række virksomheder, medføre en væsentlig merudgift. Dertil kommer, at det i den nuværende situation ville være vanskeligt at opnå de fornødne leverancer m. v., dersom der ikke kan ydes leverandørerne garanti mod, at der kan rejses krav mod dem i anledning af en indtruffen ulykke. Det synes derfor hensigtsmæssigt, at der kun kan gøres ansvar gældende mod dem, såfremt de udtrykkelig har påtaget sig et sådant ansvar, og at dette da kun kan gøres gældende som et regreskrav fra anlægsindehaveren, jfr. nedenfor under 4.

Ud fra sådanne betragtninger har konventionens art. 6(a) afskåret krav fra skadelidende mod andre end indehaveren i henhold til almindelige erstatningsregler i alle tilfælde, hvor der påhviler indehaveren objektivt ansvar. Dette gælder også, hvor den pågældende har forvoldt skaden med forsæt, men i dette tilfælde har konventionens art. 6 (f) (i) givet den ansvarlige anlægsindehaver ret til at gøre regres mod skadevolderen.

Det er under forhandlingerne om konventionen fra visse sider gjort gældende, at dennes bestemmelser på dette område afviger mere fra almindelige erstatningsretlige regler end påkrævet, og Den tyske Forbundsrepublik, Østrig og Grækenland har ved undertegnelsen af konventionen taget forbehold om at ratificere denne uden at underkaste sig bestemmelserne om »kanalisering« af ansvaret, således at disse lande fremdeles kan pålægge også andre end indehaveren ansvar. Det er dog en betingelse herfor, at disse andre personers ansvar skal være fuldt dækket gennem en forsikring eller anden sikkerhed, som skal tilvejebringes af indehaveren. En delvis parallel til en sådan ordning har man i den her i landet gældende ansvarsforsikring for motorkøretøjer, der dækker ikke blot forsikringstagerens, men også f. eks. hans chaufførs ansvar. Den af de nævnte lande forbeholdte ordning svarer i sine praktiske resultater vistnok i alt væsentligt til konventionens, men da den er mere kompliceret derved, at den åbner mulighed for, at de ved samme ulykke skadelidende rejser erstatningskrav mod forskellige personer, og da den giver anledning tii vanskeligheder ved at påse, at samtlige ansvarlige bliver dækket gennem indehaverens til et bestemt beløb begrænsede forsikring eller sikkerhed, finder udvalget det rettest at følge konventionens mere konsekvente ordning. Det samme standpunkt er indtaget af de øvrige nordiske udvalg. Det foreslås derfor i § 19, stk. 1, at der i tilfælde, hvor indehaveren af et nukleart anlæg er erstatningspligtig for skade i medfør af reglerne i lovudkastet eller tilsvarende regler i anden konventionsstat, ikke skal kunne rejses erstatningskrav mod andre end indehaveren. Reglen gælder også i tilfælde, hvor ansvaret ville påhvile en person, f. eks. en leverandør, i en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen. I modsat fald ville fremskaffelsen af dele til reaktoranlæg fra de lande, som ikke kan forventes at ville tilslutte sig erstatningskonventionen, antagelig blive i væsentlig grad vanskeliggjort.

Der gøres i konventionen en undtagelse fra reglen om ansvarsudelukkelse for andre end indehaveren af det nukleare anlæg. En konsekvent gennemførelse af denne regel ville

nemlig komme i strid med en række indgåede internationale overenskomster om ansvar i transportforhold. Disse overenskomster er tiltrådt af mange stater, som ikke er deltagere i konventionen, og man har derfor ikke ved denne ønsket at gribe ind i de nævnte overenskomster. Konventionens art. 6(b) og udkastets § 19, stk. 2, forbeholder som følge heraf anvendelsen af disse overenskomster, der i motivernes afsnit 34, s. 125, defineres som internationale overenskomster om ansvar for skade vedrørende transportmidler, internationale overenskomster angående sammenstød vedrørende transportmidler og internationale overenskomster angående konnossementer. Som eksempler på sådanne overenskomster kan fremhæves Brysselkonventionen af 1910 om regler for skibssammenstød og bjærgning, Brysselkonventionerne af 1924 og 1957 om indførelse af visse ensartede regler om begrænsningen af redernes ansvar, Warszawakonventionen af 1929 om international luftbefordring, konventionen af 1952 om befordring af gods på jernbane (C.I.M.) og konventionen af 1952 om befordring af passagerer og rejsegods på jernbane (C.I.V.).

Det ville på den anden side være uheldigt, om konventionens princip om at samle ansvaret hos anlægsindehaveren skulle opgives i alle de af de omhandlede overenskomster omfattede tilfælde. Dette ville medføre, at ikke blot anlægsindehaveren, men også transportøren måtte dække sit ansvar gennem forsikring. Konventionen har derfor i artikel 6(c) givet transportøren ret til at gøre regres mod anlægsindehaveren for beløb, som han efter de nævnte konventioner har måttet udrede til skadelidende. En tilsvarende bestemmelse er optaget i udkastets § 20, stk. 1.

Under forhandlingerne om konventionen har det været overvejet at give undtagelsen et videre omfang, således at den også skulle medtage national lovgivning, der gør principperne i sådanne overenskomster anvendelige også over for stater, der ikke har tiltrådt disse overenskomster (equivalent provisions of national law). Der er af repræsentanterne for Grækenland, Norge, Sverige og Østrig taget forbehold om anvendelse af sådanne lovbestemmelser, og det norske, svenske og finske udkast har optaget bestemmelser i overensstemmelse hermed. Det danske udvalg finder imidlertid ikke, at man bør gå ud over konventionens undtagelsesbestemmelse. Udvalget finder, at det brud, bestemmelsen har gjort på princippet om indehaverens eneansvar, er lidet ønskeligt og kun nødvendiggjort af hensyn til indgåede internationale overenskomster. Udvalget mener derfor ikke, at der er grund til at udvide undtagelsesbestemmelsen til også at gælde forhold, der ikke er reguleret af overenskomst. Hensynet til de skadelidende synes ikke at kunne føre til noget andet resultat, idet de altid vil kunne holde sig til anlægsindehaveren for deres krav. Desuden synes det at kunne volde væsentlige retstekniske vanskeligheder at afgrænse de erstatningsbestemmelser, der kan blive tale om at anvende.

Konventionen udelukker med den lige nævnte undtagelse, at der inden for konventionsstaterne af de skadelidende kan gøres ansvar gældende mod andre end indehaveren af vedkommende nukleare anlæg. Konventionen kan derimod ikke hindre, at der i stater, der *ikke* har tiltrådt konventionen, efter disse staters lovgivning kan gennemføres erstatningskrav mod andre end den efter konventionen ansvarlige indehaver, f. eks. mod leverandører eller personer, der har medvirket ved stoffernes transport eller anvendelse. De samme grunde, der i de forannævnte tilfælde har ført til at indrømme vedkommende erstatningspligtige transportør regres mod den ansvarlige anlægsindehaver, fører til at give regres mod indehaveren i tilfælde, hvor erstatningspligt for andre er indtrådt i henhold til lovgivningen i en stat, der ikke har tiltrådt konventionen. En hertil sigtende bestemmelse er optaget i konventionens art. 6 (c) og udkastets § 20, stk. 1. Der bortses herved fra tilfælde, hvor ulykken er indtrådt på territorium tilhørende en stat, der ikke har tiltrådt konventionen, eller har forvoldt skade på sådant territorium, hvorom der vil blive gjort bemærkninger nedenfor under 7.

4. Udelukkelse af regres fra indehaveren.

Til gennemførelsen af den ved konventionen og udkastet tilsigtede samling (»kanalisering«) af ansvaret hos anlægsindehaveren er det nødvendigt, at der normalt ikke gives indehaveren adgang til at rejse regreskrav mod den, som efter almindelige regler ville være ansvarlig for skaden. En sådan udeluk-

kelse af regres er da også hovedreglen efter konventionens art. 6 (f) og udkastets § 23, stk. 3.

Herfra gælder dog enkelte undtagelser. For det første kan skadevolderens subjektive forhold til skaden være så groft, at det ville være urimeligt at fritage ham for erstatningsansvar. Konventionens art. 6(f)(i) bestemmer derfor, at indehaveren har regres mod en person, der har forvoldt skaden med forsæt. Kravet kan som nedenfor s. 84 anført kun gøres gældende mod den, der selv har voldt skaden, ikke mod hans principal. Regreskrav kan ikke rejses mod den, der har udvist grov uagtsomhed. Undtagelsen omfatter heller ikke det tilfælde, at vedkommende ulovligt har sat sig i besiddelse af det stof, som har forvoldt skaden. Det erindres i øvrigt, at de skadelidende efter konventionen ikke har nogen adgang til at holde sig direkte til skadevolderen, selv om denne har handlet forsætligt.

For det andet findes der ikke at være nogen grund til at udelukke, at der ved aftale tillægges anlægsindehaveren regres (konventionens art. 6(f)(ii)). Det vil således kunne aftales, at der skal være ansvar for den, der har leveret det skadevoldende stof, påtaget sig arbejder ved det nukleare anlæg eller lignende. En sådan aftale skal dog være udtrykkelig. Der er intet til hinder for, at aftalen kun indrømmer regres for et begrænset beløb.

De nævnte bestemmelser i konventionen er optaget i udkastets § 23, stk. 1.

Fremdeles giver konventionens art. 6(f) (iii) anlægsindehaveren regres mod fragtføreren i visse tilfælde, hvor dennes forhold har medført, at anlægsindehaveren er ifaldet erstatningsansvar ud over det største beløb, der i almindelighed gælder for ham. Denne regel står i sammenhæng med, at det ikke er lykkedes konventionsstaterne at enes om et fælles ansvarsbeløb med hensyn til transport af nuklear substans, og at staterne ej heller er enedes om ubetinget at respektere, at ansvaret under transport af nuklear substans gennem deres territorium ikke kan overstige det maksimum, som er fastsat i lovgivningen i det land, hvor det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, ligger. Reglen er nærmere omtalt i afsnit 5 i forbindelse med spørgsmålet om begrænsning af indehaverens ansvar.

Endelig kan der i visse undtagelsestilfælde blive spørgsmål om regres mellem flere anlægsindehavere indbyrdes. Konventionen tilsigter vel, som foran omtalt, at samle ansvaret på en enkelt anlægsindehavers hånd og udelukker, at der gøres ansvar gældende både mod indehaveren af det anlæg, hvori ulykken er indtruffet, og en eventuel leverandør af det skadevoldende stof. Alligevel vil der kunne forekomme tilfælde, hvor ansvaret påhviler indehaverne af to eller flere anlæg. Som eksempel kan nævnes, at radioaktivt affald fra to eller flere anlæg ledes ud i samme vandløb og der volder skade, således at den samlede skade må henføres til begge anlæggene. Endvidere at materiale fra flere anlæg transporteres på samme skib, og at der f. eks. ved et skibssammenstød voldes skade ved radioaktiv stråling fra alt det transporterede materiale. For sådanne tilfælde bestemmer konventionens art. 5(b), at anlægsindehaverne hæfter solidarisk. Da den endelige skadefordeling mellem indehaverne ikke bør være afhængig af, mod hvem skadelidende rejser sit erstatningskrav, bør der, uanset hvem der i første omgang har udredet erstatningen, være adgang til fordeling af skaden mellem anlægsindehaverne. Regler sigtende hertil er optaget i udkastets § 22.

5. *Begrænsning af indehaverens ansvar.*

Det er i det foregående nævnt, at udkastet indeholder bestemmelser om begrænsning af ansvaret for indehaveren af et nukleart anlæg. En sådan ansvarsbegrænsning strider i og for sig mod ønsket om at sikre tredemand erstatning for skade, som måtte blive tilføjet ham som følge af driften af nukleare anlæg eller transporten af nuklear substans. Imidlertid må en ansvarsbegrænsning anses for nødvendig, i hvert fald for så vidt nukleare anlæg skal kunne drives af private virksomheder. Selv om skader af særlig alvorligt omfang må anses at ville blive ganske overordentlig sjældne, om de overhovedet nogen sinde vil opstå, kan der ikke bortses fra en sådan mulighed, og det vil derfor være nødvendigt for virksomhederne at kunne dække ansvaret gennem forsikring. Det er imidlertid ikke muligt at opnå ansvarsforsikring, der dækker nukleare skader af ubegrænset om-

fang, og det er derfor nødvendigt at begrænse virksomhedernes ansvar i hvert fald så meget, at det bliver muligt at få forsikringsmæssig dækning. Om maksimum for virksomhedernes ansvar bør sættes til forsikringskapacitetens maksimum, afhænger af flere faktorer, bl. a. af, at forsikringerne vil kunne blive en betydelig økonomisk byrde for virksomhederne.

Medens der således næppe kan være tvivl om, at der principielt bør være en ansvarsbegrænsning, er spørgsmålet, hvor denne grænse bør sættes, vanskeligt. Spørgsmålet er løst på meget forskellig måde i den allerede eksisterende udenlandske lovgivning. Konventionens art. 7 udtaler som udgangspunkt, at det maksimale ansvar for skade forårsaget ved en nuklear ulykke skal være 15 millioner europæiske af regningsenheder (svarende til 15 millioner dollars eller ca. 105 millioner danske kroner). Det skal dog være kontrahenterne tilladt ved national lovgivning at fastsætte et større eller mindre beløb, men beløbet kan under ingen omstændigheder sættes lavere end 5 millioner enheder.

Som det fremgår af fremstillingen s. 16, fastsætter den svenske foreløbige lov et maksimum på 25 millioner svenske kroner for hver enkelt ulykke. Dette beløb svarer omtrent til det ved konventionen tilladte mindste beløb. Efter den engelske lov kan ansvaret teoretisk siges at være ubegrænset, men indehaveren skal ikke betale over 5 millioner pund (beregnet på den i loven nærmere angivne måde), medmindre parlamentet bevilger midler dertil, hvilket vil sige, at hans ansvar i praksis er begrænset til det nævnte beløb eller næsten konventionens normalbeløb på 15 millioner enheder. Efter den vesttyske lov dækker staten erstatninger, der overstiger, hvad den for anlægget tegnede forsikring dækker, indtil ialt 500 millioner DM. for en skadevoldende begivenhed. Loven har ikke fastsat noget bestemt beløb, for hvilket der skal skaffes forsikringsmæssig dækning, men man antager, at der vil blive krævet 15 millioner DM. Endelig sætter den schweiziske lov maksimum for ansvaret til 40 millioner schw.frcs.

Om lovgivning påtænkt i andre lande kan følgende oplyses:

I Belgien synes man at ville vælge en løsning på linie med den tyske ordning, men med et højere maksimum for forsikringen. Den belgiske forsøgsreaktor Moll er forsikret for 560 millioner belg.frcs., svarende til ca. 76,5 millioner danske kroner.

I forslaget til en italiensk lov er der regnet med et ansvarsmaksimum på 10 millarder lire eller ca. 111 millioner danske kroner. Administrationen kan dog tillade, at maksimum sættes til et lavere beløb. En i gang værende større forsøgsreaktor (Ispra) er forsikret for 3.250.000.000 lire, svarende til ca. 35 millioner danske kroner.

Et østrigsk lovudkast foreskriver forsikring for 5 millioner dollars eller ca. 35 millioner danske kroner.

I U.S.A. sættes summen for den forsikring, der skal tegnes for kraftreaktorer, i praksis i forhold til reaktorens varmeudviklingsevne. Der skal forsikres for 150.000 dollars svarende til ca. 1 million danske kroner pr. 1.000 kw. Et jævnt stort værk må herefter tegne forsikring for omkring 15 millioner dollars svarende til ca. 100 millioner danske kroner.

Under forhandlingerne mellem de nordiske udvalg har spørgsmålet været genstand for nogen diskussion. Man har fra dansk side ment, at det retteste måtte være at fastsætte et ret højt maksimum i nærheden af det beløb på 15 millioner enheder, som efter konventionen skal anses som det normale, medens man navnlig fra svensk side har gjort sig til talsmand for et lavere beløb, således som det har givet sig udslag i den svenske foreløbige lov.

Til støtte for at fastsætte maksimum til et højt beløb er det navnlig gjort gældende, at virksomhederne selv må bære den byrde at dække opståede skader i det omfang, hvori det er muligt at skaffe forsikringsmæssig dækning. De pool-ordninger, som forsikringsselskaberne i de vesteuropæiske lande har oprettet til dækning af atomkraftværkernes forsikringer, er i stand til at dække flere hundrede millioner kroner på et enkelt værk. Men det må tages i betragtning, at en meget væsentlig del heraf må benyttes til dækning af værkernes risiko ved skade på værkerne selv. Udgifterne til opførelse af et nukleart kraftværk må antages at ville beløbe sig til flere hundrede millioner kroner efter det nuværende prisniveau, og også forskningsreaktorer er overordentlig kostbare. Det vil imidlertid være mindre rimeligt at lade værkernes behov for forsikringsdækning få fortrin på bekostning af de eventuelle skadelidte, der

har erstatningskrav mod værkerne. At sætte maksimumssummen for værkernes ansvar særlig lavt ville være ensbetydende med at indrømme værkerne en sådan fortrinsstilling. Dette synes vanskeligt at kunne forsvares, medmindre staten i stedet påtager sig ansvaret inden for et større beløb, således som det f. eks. er tilfældet efter den vesttyske lov. En sådan forhåndsforpligtelse af staten må dog forekomme betænkelig i stater, hvis økonomiske ressourser er begrænsede. De forsikringspræmier, som skal udredes, er vel betydelige, men næppe uforholdsmæssige i forhold til den i virksomheden investerede kapital. Eksempelvis kan nævnes, at for det svenske A/B Atomenergis forsøgsanlæg Studsvig, hvor 3 forsøgsreaktorer (RO, R2 og R2-0) er i drift, var forsikringspræmien — før staten i efteråret 1960 påtog sig ansvaret og befriede selskabet for forsikringspligten — 300.000 svenske kroner om året for en forsikringssum på 30 millioner svenske kroner.

Der foreligger ikke nærmere oplysninger om, i hvilket omfang forsikringspræmien for en konkret virksomhed vil blive påvirket af forsikringssummens størrelse, men det er klart, at den ikke stiger proportionalt med forsikringssummen, da risikoen for store skader er langt mindre end for små.

Såfremt det af hensyn til det offentliges interesse i udviklingen af den nukleare industri er nødvendigt at yde den en vis støtte, synes dette naturligt at burde ske på anden måde end ved en stærk begrænsning af ansvaret.

Til støtte for en lav ansættelse af ansvaret er anført hensynet til at tilrettelægge virksomhedernes økonomi således, at de vil kunne drives af private. Fra svensk side er endvidere navnlig fremhævet, at de nordiske forsikringsselskaber ikke har kapacitet til at dække mere end en mindre del af ansvaret, idet også virksomhedernes anlæg skal dækkes af de samme forsikringsvirksomheder. Et højt maksimum vil derfor gøre virksomhederne særlig afhængige af det udenlandske forsikringsmarked. De ulemper, der for de skadelidende følger af et lavt maksimum, kan afbødes ved, at staten i påkommende tilfælde træder hjælpende til. Den svenske foreløbige lov giver da også et tilsagn herom, uden at den dog forpligter staten til at yde bestemte beløb. Loven forbeholder også staten ret til at træffe nærmere bestemmelse om, hvilke skader der skal dækkes af det beløb, som staten måtte stille til rådighed.

De forhold, der er egnede til at øve indflydelse på fastsættelsen af ansvarsbegrænsningen, er stort set ens i de nordiske lande. Der kan dog peges på, at der under hensyn til den større befolkningstæthed her i landet kan være større risiko for skader af stort omfang end i vore nabolande. Endvidere medfører strukturen af den danske lovgivning om social forsikring, at der i noget videre omfang end i vore nabolande, navnlig i Norge, vil kunne blive spørgsmål om regres mod anlægsindehaveren for ydelser, der er udredet af den sociale forsikring. Et forslag, der til en vis grad vil formindske denne forskel, er optaget i udkastet som § 37. Disse forskelle er dog efter udvalgets opfattelse ikke så betydelige, at de kan begrunde valg af forskellige størstebeløb i de nordiske lande, og udvalgene har derfor under de afsluttende forhandlinger bestræbt sig på at nå til enighed om et fælles maksimum. Dette er lykkedes, således at udvalgene foreslår henholdsvis ca. 70 millioner danske eller norske kroner, 50 millioner svenske kroner og 3 milliarder finske mark, alt svarende til ca. 10 millioner europæiske afregningsenheder. Udvalget mener at kunne gå ind for dette beløb og henviser herved til, at den schweiziske lov har ment at kunne nøjes med et tilsvarende beløb.

Bestemmelser om ansvarsbegrænsningen er optaget i udkastets § 21. Som det fremgår af bemærkningerne nedenfor s. 40, udgør det nævnte beløb af 70 millioner kroner i almindelighed også grænsen for indehaverens ansvar for skade, der indtræffer i en anden konventionsstat. I det omfang, hvori erstatning efter udkastet ydes for skade indtruffet i en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, kommer det nævnte maksimum ligeledes til anvendelse. Det følger heraf, at begrænsningen kan gøres gældende selv i tilfælde, hvor domme, der er afsagt i en ikkekonventionsstat efter andre regler end konventionens, søges gjort eksigible her i landet.

Der har inden for de danske, norske og svenske udvalg været enighed om, at der bør åbnes mulighed for en nedsættelse af ansvarsgrænsen i særlige tilfælde, hvor muligheden for større skader må anses som særlig ringe på grund af anlæggets art og størrelse, beliggenhed og lignende. Dette vil for Danmarks vedkommende måske bl. a. kunne få

betydning for anlæg, der ligger i øde egne i Grønland. Det finske udkast indeholder ingen sådan bestemmelse. Det giver derimod mulighed for i særlige tilfælde at tillade, at der kun tegnes forsikring for et mindre beløb end indehaverens største ansvar. De skadelidende har i så fald krav på erstatning hos staten for beløb, som inden for indehaverens ansvarsbeløb ikke kan kræves hos forsikreren. Endvidere giver de danske og norske udkast — i modsætning til det svenske — også hjemmel til at *forhøje* det normale ansvarsbeløb. Dette kan dog efter udkastet kun ske i særlige tilfælde, f. eks. for en virksomhed bestående af flere større reaktorer. En forhøjelse af ansvarsbeløbet i sådanne tilfælde kan eventuelt have betydning for afgørelsen af, om det i medfør af § 3 bør bestemmes, at virksomheden skal anses som udgørende et enkelt anlæg.

Begrænsningen er —• som nævnt •— i konventionen foretaget således, at den angår den samlede skade, der forvoldes ved en enkelt nuklear ulykke. Det har under konventionsforhandlingerne været foreslået, at begrænsningen skulle gælde for den skade, som voldes af et anlæg uden hensyn til, om skaden opstår som følge af en eller flere ulykker. Herfor taler, at det i hvert fald for tiden ikke er muligt ved forsikring at dække ansvar beregnet på anden måde end for et vist anlæg for en vis tid. Dette skyldes, at en forsikring, der dækker med et bestemt beløb for hver ulykke, medfører en ubestemt risiko for forsikreren, da der består en teoretisk mulighed for, at flere ulykker indtræder i samme virksomhed i løbet af så kort tid, at forsikreren ikke kan sikre sig mod ansvar ved opsigelse af forsikringen. Konformitet mellem forsikring og ansvar kan derfor kun opnås, hvis man begrænser ansvaret til et beløb beregnet for hvert anlæg. Det vil da være den mest praktiske ordning, at det bestemmes, at indehaveren skal hæfte inden for den af ham stillede sikkerhed — normalt forsikring — der fastsættes for hvert anlæg, og at det pålægges ham, dersom sikkerheden som følge af indtrådte skader kommer ned under et vist beløb, at tilvejebringe ny forsikring eller at supplere den løbende forsikring. En ordning efter disse principper er indført ved den s. 17 f. omtalte engelske lov, og der er fra engelsk side ved konventionens underskrift med de andre signatarers godkendelse taget forbehold om fortsat at anvende dette princip. Det; fremhæves dog herved, at ansvarsmaksimum i den engelske lov, for så vidt angår ulykker i nukleare anlæg, som foran nævnt er fastsat til 5 millioner pund, altså væsentlig over konventionens minimum, og at den engelske lov forudsætter, at der af staten ydes tilskud til ikke dækket skade. Noget lignende principper findes også i den schweiziske lov, der begrænser ansvaret til forsikringsdækningens beløb. Ved undertegnelsen af konventionen har den schweiziske regering erklæret, at det er dens opfattelse, at den schweiziske lov er i overensstemmelse med konventionen, idet loven pålægger forsikringspligt op til 40 millioner schw.frcs. for hvert anlæg og pligt til at supplere sikkerheden op til det fulde beløb, såfremt den på grund af indtrufne skader er formindsket med en tiendedel. Det må dog antages, at Schweiz ikke herved har kunnet fraskrive sig ansvar, dersom der i et konkret tilfælde ikke skulle stå 5 millioner europæiske afregningsenheder til rådighed.

Når maksimalansvaret som foran nævnt fastsættes til 70 millioner kroner, altså lidt over det schweiziske beløb, synes der herefter også for Danmark at være mulighed for inden for konventionens rammer at fastsætte ansvaret på lignende måde som den schweiziske lov, hvilket ville medføre, at man kunne bestemme ansvaret således, at en dermed konform forsikring med sikkerhed ville kunne skaffes. I overensstemmelse med de øvrige nordiske udvalg har udvalget dog ment at burde foreslå, at konventionens principielle ordning følges, således at ansvarsbegrænsningen sættes til 70 millioner kroner for skade forvoldt ved en og samme nukleare ulykke. Konventionens begrænsning af ansvaret til et vist beløb for hver ulykke er sket ud fra den betragtning, at det ville være urimeligt, om de skadelidendes udsigt til at få fuld dækning for opstået skade kunne påvirkes af, om der tidligere er indtruffet ulykker i det samme anlæg. Udkastets regel medfører, at der kan blive forskel mellem indehaverens ansvar og forsikringsdækningen. For disse sjældne tilfælde mener udvalget at burde foreslå, at staten overtager risikoen, jfr. herved § 29, hvorom nærmere nedenfor under 11.

Ifølge konventionens art. 7 (d) skal det maksimum, som hver enkelt stat fastsætter med hensyn til anlæg på dets territorium, komme til anvendelse på indehaverens ansvar

uden hensyn til, hvor ulykken indtræffer. Herfra gøres dog i art. 7 (e) den undtagelse, at en stat, der ikke anser det for en fremmed anlægsindehaver gældende maksimum som tilstrækkeligt til at dække faren ved transport af nuklear substans gennem sit territorium, kan betinge gennemtransporten af, at beløbet forhøjes, dog ikke ud over det maksimum, som gælder for indehavere af anlæg i den pågældende stat. Denne ret skal dog ifølge art. 7 (f) ikke tilkomme vedkommende stat i tilfælde af søtransport, såfremt der efter folkeretten er adgang til at søge nødhavn eller til uskadelig passage gennem statens territorium, og i tilfælde af lufttransport, såfremt der efter overenskomst eller folkeretten er adgang til flyvning over statens territorium.

De nordiske udvalg har ikke fundet anledning til at gøre anvendelse af den nævnte undtagelsesbestemmelse i forhold til stater, der inden for konventionens grænser har valgt et lavere maksimum end af udvalgene foreslået. En bestemmelse af denne art kan volde betydelige forsikringsmæssige vanskeligheder og udsætte indehaverne for en risiko af uberegnelig karakter, ligesom den i væsentlig grad ville gennemhulle konventionens hovedprincip om, at ansvarsbegrænsningen har generel virkning i alle stater, der har tiltrådt konventionen.

Imidlertid må man gå ud fra, at den nævnte konventionsbestemmelse vil blive bragt i anvendelse af enkelte konventionsstater. Der opstår derfor fare for. at en indehaver af et anlæg her i riget i tilfælde af transport gennem anden konventionsstats territorium kan blive ansvarlig ud over den for ham gældende ansvarsbegrænsning. Indehaveren er som følge heraf interesseret i, at transportøren ikke uden hans vidende og vilje fører transporten ind i en stat. der i medfør af den nævnte bestemmelse har forhøjet ansvarsbeløbet for indehavere af fremmede anlæg, når transport finder sted gennem statens territorium. Denne interesse tilgodeses ved konventionens art. 6 (f)(iii), hvorefter der gives anlægsindehaveren regres mod transportøren, såfremt anlægsindehaveren er blevet ansvarlig ud over det for ham gældende maksimum i medfør af reglen i art. 7 (e), og årsagen hertil er, at transportøren uden hans samtykke har transporteret nuklear substans gennem en stat med forhøjet maksimum. Der gøres dog undtagelse for tilfælde, hvor transportøren har handlet for at frelse liv eller ejendom, eller hvor transporten er kommet ind på den pågældende stats territorium på grund af omstændigheder uden for transportørens kontrol.

Den nævnte bestemmelse er ikke uden væsentlige betænkeligheder. Indvendingerne, der har fundet støtte bl. a. hos den danske repræsentant under konventionsforhandlingerne, går i hovedtræk ud på, at bestemmelsen medfører en betydelig risiko for transportøren, som denne under normale omstændigheder ikke har nogen forsikringsmæssig dækning for. Transportøren må derfor forlange af en anlægsindehaver, for hvem han skal overtage en transport af nuklear substans, at denne sikrer ham mod risikoen for at ifalde ansvar i medfør af denne bestemmelse. I det omfang, hvori dette sker, er bestemmelsen faktisk sat ud af kraft. Bestemmelsen kan derfor undværes, således at anlægsindehaveren i stedet henvises til at tegne forsikring for det ansvar, som han kan ifalde i medfør af bestemmelsen i art. 7(e). Man har endvidere fremhævet, at bestemmelsen er i strid med det almindeligt gennemførte kanaliseringsprincip, hvorefter anlægsindehaveren alene og fuldstændig er ansvarlig for skade, der skyldes nukleare ulykker.

Der har imidlertid ikke kunnet opnås enighed om at lade bestemmelsen udgå. Den er optaget i § 23, stk. 2, i udvalgets udkast.

6. Undtagne skader.

Det i konventionen fastsatte maksimum skal stå til rådighed til dækning af tredjemands skade og må ikke bruges til dækning af skade på anlægget eller dertil knyttede interesser, der mest naturligt dækkes gennem skadesforsikring. Konventionens art. 3 (b)(i) undtager derfor fra erstatningsreglerne skade på ejendom, som indehaveren har på anlægget i sin varetægt eller under sin kontrol i forbindelse med anlæggets drift. Normalt vil skade på anlægget eller ting, der benyttes til dettes drift, være udelukket fra dækning gennem indehaverens ansvarsforsikring allerede af den grund, at de ejes af indehaveren. Artiklens formål er imidlertid at udelukke, at der rejses krav efter kon-

ventionen for sådan skade, selv om de skadede ting ikke tilhører indehaveren, således at denne, hvis der ikke var gjort nogen undtagelse, ville være ansvarlig efter konventionen over for tingenes ejer. Skal skaden dækkes af forsikring, må der derfor tegnes en særlig tingsforsikring, der omfatter nuklear skade. Indehaverens ansvar for sådan skade afgøres efter almindelige erstatningsregler, og tingsforsikreren har regres mod indehaveren i det omfang, hvori dette følger af forsikringsaftalelovens regler. Regreskravet kan ikke dækkes gennem den pligtige forsikring i konkurrence med andre krav. Konventionens regel er optaget i udkastets § 17, stk. 1.

Af lignende grunde undtager konventionens art. 3 (b) (ii) i tilfælde af transport af nuklear substans skade på det transportmiddel, der medførte det skadevoldende stof på det tidspunkt, da ulykken indtrådte. Også sådan skade vil kunne være af så betydeligt omfang, at andre skadelidendes mulighed for dækning ville blive stærkt indskrænket, såfremt det skulle dækkes inden for det for indehaverens ansvar gældende maksimum, og det findes mest naturligt, at risikoen dækkes gennem forsikringen af transportmidlet. Under konventionsforhandlingerne har der dog ikke været fuldstændig enighed herom, og der er derfor i art. 7 (c) givet de stater, der ratificerer konventionen, adgang til i deres nationale lovgivning at bestemme, at skade på transportmidlet ikke skal undtages fra konventionens erstatningsregler. Det er dog en forudsætning herfor, at der drages omsorg for, at der står mindst 5 millioner europæiske afregningsenheder til rådighed til dækning af anden skade. De nordiske udkast følger alle konventionens almindelige regel. Hvis ansvaret for en ulykke, der også har medført skade på transportmidlet, påhviler indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat, skal spørgsmålet, om skaden på transportmidlet skal dækkes efter konventionens regler, dog afgøres efter bestemmelserne i denne stats lovgivning (konventionens art. 7(d) og udkastets § 17, stk. 2).

Begrænsningen af det beløb, der står til rådighed for dækning af trediemands skade, er også af betydning ved afgørelsen af, om skader, der helt eller delvis dækkes af sociale forsikringer og lignende, skal være omfattet af erstatningsbestemmelserne. I det omfang, hvori der gives de af en social forsikring omfattede personer adgang til for skader af nuklear oprindelse tillige at opnå erstatning hos indehaveren af det pågældende nukleare anlæg, og i det omfang, hvori der indrømmes de forsikringsinstitutter, der har ydet den sociale forsikring, regres mod anlægsindehaveren, formindskes det beløb, som står til rådighed for andre, der ikke har krav på ydelser fra sådanne forsikringer. Bl. a. under hensyn til de forskelligartede systemer, hvorefter den sociale forsikring er ordnet i de enkelte lande, har man ikke i konventionen optaget nogen materiel regel om dette spørgsmål, man har blot — i art. 6(h) — udtalt, at spørgsmålet løses i overensstemmelse med det lands lovgivning, som har tilvejebragt den pågældende forsikringsordning.

Der består på dette punkt væsentlige forskelligheder mellem de nordiske landes lovgivning.

Efter den *danske* ulykkesforsikringslov, jfr. lovbekendtgørelse nr. 142 af 8. maj 1959, gælder der ingen indskrænkning i den tilskadekomnes eller hans efterladtes adgang til at rejse erstatningskrav mod andre end forsikringsselskabet. Denne ret kan dog kun gøres gældende i det omfang, hvori den pågældende ikke er holdt skadesløs gennem forsikringsydelser. Dette følger af lovens § 4, som bestemmer, at vedkommende forsikringsselskab i det omfang, i hvilket det i medfør af loven har betalt eller er pligtigt at betale erstatning til den tilskadekomne eller hans efterladte, indtræder i disses ret mod en over for dem erstatningspligtig.

Ifølge *norsk* ret (§ 42 i lov af 12. december 1958 om yrkesskadetrygd) gælder i hovedsagen, at den lovpligtigt ansvarsforsikrede ikke kan gøre noget erstatningskrav gældende mod arbejdsgiveren eller dennes fuldmægtig, mester m. fl., med mindre det godtgøres ved straffedom, at den pågældende har voldt skaden med forsæt eller ved grov uagtsomhed. Arbejdsgiveren hæfter ikke for sine underordnedes fejl. En udenfor yrkesskadetrygden stående trediemands ansvar for sådanne ulykker berøres ikke af lovens regler. De erstatningsberettigedes krav går over på Rikstrygdeverket og vedkommende trygdekasse i det omfang, hvori skaden forvolder udgifter elier ansvar for disse. Der bliver herefter på den nukleare erstatnings område kun i sjældne tilfælde tale om ansvar for anlægsindehave-

ren for skade, der omfattes af den nævnte lov.

Den *svenske* Lag om yrkesskadeförsäkring af 14. maj 1954 bestemmer i 51 §, at »äger någon rätt till ersättning enligt denna lag, är han ej därav hindrad att göra gällande det anspråk på skadestånd utöver ersättningen, som till följd av skadan må tilkomma honom«. For så vidt angår skadelidtes adgang til at gøre erstatningskrav gældende hos den ansvarlige er stillingen i Sverige altså som i Danmark. Derimod gives der kun forsikreren regresret over for den, der forsætlig eller ved grov uagtsomhed har forvoldt skaden.

Den *finske* Lag om olycksfallsförsäkring nr. 608 af 20. august 1948 er ikke i væsentlig grad forskellig fra den danske på de nævnte punkter. Den bestemmer i 61 §, at den, der har fået erstatning i henhold til ulykkesforsikringsloven, bevarer sin ret til at kræve erstatning af en erstatningspligtig, dog **kun** for det beløb, hvormed fuld erstatning overstiger det, der er bevilget efter ulykkesforsikringsloven. Den forsikringsanstalt, som har betalt erstatning efter ulykkesforsikringsloven, har regres mod den ansvarlige, medmindre denne i god tro allerede har betalt erstatning til skadelidende. Forsikringsanstalten kan dog aldrig få tilkendt et beløb, der overstiger det, den skadelidende eller hans pårørende ville have været berettiget til at få.

Der er mellem de nordiske udvalg enighed om, at den tilskadekomne eller hans efterladte — således som det allerede er tilfældet efter den danske ulykkesforsikringslov — bør have adgang til i det omfang, hvori de pågældende ikke er dækket gennem forsikringsydelser fra den sociale forsikring, at kræve erstatning for nuklear skade hos indehaveren af det nukleare anlæg i henhold til udkastets regler. Det norske udvalg agter at foreslå den i så henseende fornødne ændring i loven om yrkesskadetrygd, jfr. s. 177.

Efter udvalgets opfattelse bør de gældende danske regler om forsikringsselskabets regres ændres for så vidt angår skader, der omfattes af udkastet. Udvalget skal herom anføre følgende:

Den ulykkesforsikredes — og dermed vedkommende forsikringsselskabs — adgang til at kræve erstatning hos andre for skade, der omfattes af forsikringen, er normalt knyttet til særlige betingelser, i reglen at skaden er forvoldt ved uagtsomhed udvist af den pågældende eller af personer, der handler i hans tjeneste. Forsikringsselskabet har således som hovedregel ikke mulighed for at kræve forsikringsydelsen dækket af andre. Efter udkastets regler er anlægsindehaverens ansvar derimod, som ovenfor nævnt, objektivt, og en opstået skade af den omhandlede art vil derfor altid kunne kræves erstattet af anlæggets indehaver. Heraf følger, at også det forsikringsselskab, i hvilket der er tegnet lovpligtig ulykkesforsikring for de ved anlægget beskæftigede, i medfør af indtrædelsesretten vil kunne rejse regreskrav mod indehaveren i de tilfælde, hvor det har betalt eller er forpligtet til at betale erstatning for en skade af denne art. Hvis § 4 i ulykkesforsikringsloven ikke ændres, er skade på de i virksomheden beskæftigede personer dækket både af den lovpligtige ulykkesforsikring og af den særlige ansvarsforsikring for nuklear skade.

Dertil kommer, at hensynet til trediemand taler for at afskære forsikringsselskabets regres mod indehaveren. Da der er foreslået fastsat et størstebeløb for anlægsindehaverens ansvar, vil en regres fra forsikringsselskabets side i tilfælde af meget store skader kunne begrænse andre skadelidendes mulighed for at opnå fuld erstatning.

Udvalget finder det herefter rigtigst at foreslå at lade det forsikringsselskab, der har tegnet lovpligtig ulykkesforsikring for de i en nuklear virksomhed beskæftigede, bære risikoen for skade ved en nuklear ulykke i det omfang, hvori det følger af ulykkesforsikringsloven, uden mulighed for regres over for anlægsindehaveren. Udvalget er gået ud fra, at det ulykkesforsikrende selskab ved sin præmieberegning vil kunne tage hensyn til den forøgede risiko, der herved pålægges det, og at det vil have mulighed for ved genforsikring at opnå udligning af den ret store katastroferisiko, der er tale om. Det har i udvalget været overvejet at foreslå, at der heller ikke skulle gives vedkommende forsikringsselskab regres mod indehaveren i tilfælde, hvor skaden rammer en ulykkesforsikret, der ikke er beskæftiget ved det nukleare anlæg, og som derfor ikke omfattes af den af den ansvarlige indehaver tegnede ulykkesforsikring. Man ville herved på dette punkt nå **til** retsregler, der meget nær svarer til de i Norge og Sverige gældende, og ville reservere det

størst mulige beløb til dækning af skader, der ikke er dækket gennem lovpligtig ulykkesforsikring. Under hensyn til den måde, hvorpå den lovpligtige ulykkesforsikring her i landet er ordnet, har udvalget dog ikke ment at burde stille forslag herom, idet dette ville pålægge selskaberne en risiko, for hvilken de vanskeligt ville kunne dække sig gennem præmieberegningen.

Udvalget har derfor foreslået, at et forsikringsselskab, hvori der af indehaveren af et nukleart anlæg i henhold til ulykkesforsikringsloven er tegnet ulykkesforsikring af de ved anlægget beskæftigede personer, ikke i medfør af udkastets regler skal kunne afkræve anlægsindehaveren erstatningsydelser, som selskabet har udbetalt til sådanne personer (§ 37). Da de pågældende personer som følge af bestemmelsen i udkastets § 19, stk. 1, normalt ikke kan rejse erstatningskrav mod andre end anlægsindehaveren, følger heraf, at heller ikke forsikringsselskabet kan rejse regreskrav mod andre.

Det finske udkast afskærer ikke regres fra forsikringsselskabet i de nævnte tilfælde.

I den svenske foreløbige lovs 6§, stk. 2, findes en regel om, at ansvaret i anledning af dødsfald eller personskade for hver dræbt eller tilskadekommen person er begrænset til 200.000 svenske kroner. Denne regel er for en væsentlig del begrundet i, at det er nødvendigt at tegne forsikring i udlandet. Man har fra svensk side anset det for at være værdifuldt, at man over for de udenlandske forsikringsgivere kunne pege på en udtrykkelig regel om, at ansvaret ikke kan stige til helt uoverskuelige højder. Det svenske udvalg agter at optage en lignende bestemmelse i sit udkast, men overvejer at foreslå beløbet ansat til 500.000 kr.

De øvrige udvalg har ikke ment at burde foreslå en tilsvarende bestemmelse. De udenlandske forsikringsgivere, som i påkommende tilfælde vil tilbyde at tegne forsikring for skandinaviske anlæg, er vel informerede om erstatningsniveauet i de skandinaviske lande, og der vil næppe kunne opnås fordele af betydning ved at have en tilsvarende regel i den danske lov. Det kan i denne forbindelse nævnes, at det ikke har været anset nødvendigt at kræve ansvarsforsikring for motordrevne køretøjer til et større beløb end 150.000 kr. for hver tilskadekommen eller dræbt person, jfr. lov nr. 206 af 11. juni 1959. At fastsætte en grænse for erstatning for personskade, der ligger under det nuværende erstatningsniveau, kan på den anden side ikke anses for ønskeligt.

Efter udvalgets opfattelse kunne det kun komme på tale at foreslå en ansvarsbegrænsning af denne art for de tilfælde, hvor det samlede til rådighed stående beløb inden for det fastsatte maksimum ikke er tilstrækkeligt til at dække samtlige skader. Dette spørgsmål vil blive drøftet nedenfor s. 56 i forbindelse med omtalen af, hvilke foranstaltninger der vil være at træffe i tilfælde, hvor begrænsningen af indehaverens samlede ansvar medfører, at der ikke er dækning for alle indtrufne skader.

7. Nationale og territoriale grænser for erstatningsreglernes anvendelse.

I erstatningskonventionens art. 14 (a) er det fastsat, at konventionens regler skal anvendes uden diskriminering under hensyn til nationalitet, hjemsted eller bopæl. Denne regel gælder dog ikke for erstatning, som ydes af offentlige midler ud over den sædvanlige ansvarsbegrænsning (art. 15 (b)).

I art. 2 bestemmes, at reglerne ikke finder anvendelse på nukleare ulykker, der indtræffer på territorium tilhørende ikke-kontraherende stater eller på skade, der opstår på sådant territorium, medmindre der træffes anden bestemmelse ved national lov. Af artiklen følger modsætningsvis, at reglerne skal anvendes på ulykker (resp. skade), der opstår uden for folkeretligt anerkendt statsområde. Under en stats territorium er her som i øvrigt i konventionen indbefattet dens søterritorium.

Man har under forhandlingerne om konventionen været opmærksom på, at en udelukkelse af erstatningsreglernes anvendelse i det i art. 2 nævnte omfang kan have visse uheldige virkninger. Udelukkelse af erstatningsreglernes anvendelse på indehaverens ansvar medfører også bortfald af reglerne om, at der ikke kan pålægges andre end indehaveren ansvar. Andre, f. eks. leverandører eller transportører, kan således blive holdt ansvarlige ikke blot i den fremmede stat, hvori skaden var opstået, men også i

enhver konventionsstat på grundlag af almindelige erstatningsregler. Den i konventionens art. 6 (c) hjemlede regres mod indehaveren omfatter ikke sådanne tilfælde. Man har derfor fundet det påkrævet at sikre personer, der har en nærmere tilknytning til en konventionsstat, mod følgerne af denne risiko, og art. 6 (d), giver derfor i tilfælde, hvor ansvar for indehaveren er udelukket i medfør af art. 2, enhver, der har sit hovedforretningssted i en konventionsstat, eller som er i tjeneste hos en sådan person, ret til regres mod den anlægsindehaver, som bortset fra art. 2 ville have været ansvarlig. Retten kan gøres gældende for ethvert beløb, som den pågældende er pligtig at betale, men kun inden for det for indehaveren gældende størstebeløb. Ifølge art. 6 (e) kan O.E.C.D.'s råd give samme ret til transportører, hvis hovedforretningssted er i ikke-kontraherende stater.

Anvendelsen af reglerne i art. 6 (d) og (e) er begrænset af reglerne i konventionens art. 4 (a)(ii) og (c), hvoraf følger, at intet ansvar — ej heller regres •— kan gøres gældende mod indehaveren ved transport til eller fra ikke-konventionsstat, såfremt ulykken indtræffer henholdsvis efter, at den nukleare substans er udladet fra det transportmiddel, med hvilket den er ankommet til den fremmede stat, eller efter at den er blevet indladet i det transportmiddel, med hvilket den skal transporteres fra den fremmede stat.

Spørgsmålet, om man bør benytte den i art. 2 indeholdte hjemmel til at lade erstatningsreglerne omfatte ulykker og skader, der indtræffer i ikke-konventionsstat, har været drøftet indgående mellem de nordiske udvalg. Efter det danske udvalgs opfattelse taler ret stærke grunde for ikke at begrænse erstatningsreglerne i territorial henseende. Udvalget anser det som selvfølgeligt, at almindelige erstatningsregler må gælde i det omfang, hvori de ikke fortrænges af de særlige erstatningsregler for nukleare ulykker. En udelukkelse af de særlige erstatningsregler beskytter derfor ikke anlægsindehaveren mod at blive gjort ansvarlig efter almindelige erstatningsregler, f. eks. ikke mod ansvar for skade opstået under transport på grund af forsømmelighed ved emballering af den nukleare substans forinden afsendelsen. Et sådant ansvar vil vanskeligt kunne forsikres, hvorved bemærkes, at forsikringen for anlægsindehavernes ansvar efter konventionen er forbeholdt til dækning af skade, der omfattes af konventionen, jfr. dennes art. 10 (c). Når det heroverfor er gjort gældende, at det forekommer urimeligt at påtage sig ansvar for skade i en stat, som ikke er forpligtet til at yde tilsvarende erstatning for skade, der opstår her, bemærkes, at problemet vil være mest aktuelt med hensyn til skade i den stat, hvorfra eller hvortil stoffet sendes. Det må antages, at der under alle omstændigheder vil blive krævet forsikring for skade, der under transporten opstår i den pågældende stat, og det forekommer da underordnet, om forsikringen skal tegnes af den herværende anlægsindehaver — som under alle omstændigheder må påtage sig ansvaret for ulykker på det åbne hav —- eller af afsender eller modtager i den fremmede stat. Ved aftalen mellem afsender og modtager vil det kunne tages i betragtning, hvem der skal bære forsikringsudgiften. Imidlertid må det anses for sandsynligt, at forskellige fremmede stater vil kræve en større sikkerhed end den efter dansk ret foreskrevne, således at særlig forsikring for skade i den pågældende stat ikke undgås. Hertil kommer, at det efter det for udvalget oplyste ikke hidtil har været muligt i engelske forsikringsselskaber, hvis bistand på dette område er nødvendig, at opnå forsikring for skade, der opstår f. eks. i U.S.A. Usikkerheden om spørgsmålets rette løsning har ført det danske udvalg til ligesom de øvrige nordiske udvalg at foreslå, at reglerne i udkastet ikke skal gælde ulykker, der indtræder i ikke-konventionsstat, eller skade, der under international transport opstår i en sådan stat.

Der er med de øvrige udvalg opnået enighed om at foreslå, at udkastets erstatningsregler på den anden side skal gælde skade opstået i ikke-konventionsstat, når skaden er forvoldt ved en ulykke, der er indtruffet *her i riget*, hvad enten ulykken er indtruffet i et herværende anlæg eller under transport på dansk territorium, herunder søterritoriet. En stat har efter folkeretten et vist ansvar for skadevoldende begivenheder på dens eget territorium. Det må herefter anses som rimeligt og hensigtsmæssigt, at de særlige erstatningsregler for nuklear skade gøres anvendelige i de nævnte tilfælde. Kun herved opnås bl. a., at anlægsindehaveren og andre dækkes mod ansvar efter almindelige erstatningsregler.

Bestemmelser i overensstemmelse med for-

anstående er optaget i udkastets § 11, stk. 1, 1. og 2. punktum.

Et særligt spørgsmål opstår dog med hensyn til skade opstået i ikke-konventionsstat som følge af en ulykke, der er indtruffet her i riget, og for hvilken indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat er ansvarlig. Efter konventionens art. 13 (b) skal erstatningskrav i anledning af sådanne ulykker pådømmes ved dansk domstol, og efter art. 14 (b) skal principielt dansk ret komme til anvendelse ved pådømmelsen. Det må imidlertid anses for naturligt og foreneligt med konventionen, at spørgsmålet om ansvar for skade i ikke-konventionsstat afgøres efter lovgivningen i den stat, hvor det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende. En bestemmelse herom er —• ligesom i de andre landes udkast •—• optaget som sidste punktum i § 11, stk. 1.

Regler om regres mod anlægsindehaveren i overensstemmelse med konventionens art. 6 (d), jfr. art. 4 (a) (ii) og (c), er optaget i udkastets § 20, stk. 2. Den fornødne hjemmel til gennemførelse af beslutninger i medfør af art. 6 fe) om anvendelse af regresreglerne til fordel for transportører i ikke-konventionsstat, er givet i § 12, hvorefter sådan bestemmelse kan træffes ved kongelig anordning.

Det har under de nordiske udvalgs forhandlinger været drøftet, om den adgang til erstatning, der ved § 11, stk. 1, er tillagt skadelidende i ikke-konventionsstater med hensyn til skade, for hvilken indehaveren af et anlæg her i riget er ansvarlig, bør være betinget af, at den pågældende stat tilsikrer skadelidende her i riget en tilsvarende retsstilling med hensyn til skade, forvoldt ved en ulykke, der må tilskrives et anlæg i den pågældende stat. Der er opnået enighed om i de respektive udkast at optage bestemmelser, hvorefter der ved anordning kan gøres indskrænkning i adgangen til erstatning for skade lidt i en sådan stat i samme omfang, som denne stat måtte indskrænke adgangen til erstatning for skade, som lides her. En sådan bestemmelse, som retfærdiggøres ved retorsionshensyn, vil eventuelt kunne benyttes til helt at nægte erstatning også efter almindelige erstatningsregler i de sjældne tilfælde, hvor den fremmede stats retsregler helt måtte udelukke erstatning for skade indtruffet her. Denne retorsionsbesteramelse, der er optaget i det danske udkasts § 11, stk. 2, kan måske have nogen betydning under forhandlinger med andre stater om overenskomster om erstatning for nuklear skade. Reglen har et vist forbillede i sølovens § 266.

8. Egen skyld.

Ved konventionens art. 11 er det bl. a. overladt til de enkelte stater at bestemme, i hvilken udstrækning der skal ydes erstatning for skade, der er omfattet af konventionen. Herunder hører også spørgsmålet, om erstatningspligten bør påvirkes af, at den skadelidende selv er skyld eller medskyldig i skaden.

Medens der for dansk rets vedkommende ikke kan være tvivl om, at egen skyld hos skadelidende medfører, at erstatning, der begrundes med, at der er udvist culpa af den ansvarlige eller hans folk, kan nedsættes eller bortfalde efter et skøn under hensyn til skyldgraden, jfr. *Gomard* i U. f. R. 1958 B s. 149 ff, er spørgsmålet løst på forskellig måde i love, der pålægger ansvar uden culpa.

Ifølge lov nr. 117 af 11. marts 1921 om erstatningsansvar for skade ved jernbanedrift § 1 bortfalder ethvert ansvar for jernbanen, dersom den skadelidende selv forsætlig eller ved uagtsomhed har forvoldt skaden, medmindre medskyld fra banens side godtgøres. Kun i sidstnævnte tilfælde er der hjemmel for en fordeling af skaden. En sådan regel forekommer alt for stiv og stemmer næppe med moderne opfattelse, jfr. herved *Ussings* erstatningsret s. 190. Heller ikke reelen i § 127 i lov nr. 252 af 10. juni 1960 om luftfart, hvorefter erstatningspligten bortfalder, hvis skadelidte selv ved forsæt eller grov uagtsomhed har hidført skaden, medens der ellers skal ydes fuldstændig erstatning, forekommer tilstrækkelig smidig. Grænsen mellem grov og simpel uagtsomhed er ikke skarp, og det synes derfor at være mindre heldigt kun at give domstolene valget mellem at yde fuld erstatning eller ingen erstatning.

Under de forhandlinger, der har fundet sted om dette spørgsmål for så vidt angår skade forvoldt ved nukleare ulykker, har man fra norsk og svensk side været inde på den tanke, at der — særlig ved personskade — burde gives fuld erstatning, medmindre der forelå forsæt eller grov uagtsomhed fra den

skadelidendes side, altså en regel, der i væsentlig grad svarer til luftfartslovens.

Et lignende spørgsmål har været drøftet under de nordiske forhandlinger om et lovudkast vedrørende ændring af reglerne om erstatning for skader voldt ved brugen af motorkøretøjer, og udvalget kan i det hele henholde sig til det i den derom afgivne betænkning (nr. 179/1957 s. 20 f) bemærkede. Udvalget skal særlig fremhæve, at det navnlig med hensyn til personer, der er beskæftiget ved et nukleart anlæg, og som ved gentagen skødesløshed med hensyn til overholdelsen af sikkerhedsforskrifter måtte have forvoldt en nuklear ulykke, ville kunne virke stødende, om de skulle være berettigede til fuld erstatning, når blot den konkret forvoldte skade ikke kunne fastslås at skyldes grov uagtsomhed. Ifølge bekendtgørelse nr. 142 af 8. maj 1959 af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde § 3, stk. 2, er der i disse tilfælde hjemmel til, at erstatningen fra den lovpligtige ulykkesforsikring kan nedsættes eller bortfalde. Det ville da være lidet konsekvent at give den pågældende krav på fuld erstatning hos den virksomhed, i hvilken han er beskæftiget. Det kan også bemærkes, at luftfartslovens regel ikke omfatter skade på person eller ting, som befinder sig i luftfartøjet eller inden for området af en godkendt flyveplads.

Udvalget har således ment, at der bør gives domstolene adgang til en fri overvejelse over, om omstændighederne giver anledning til at nedsætte erstatningen eller at lade den helt bortfalde. Dog har man — i lighed med den nævnte betænkning om erstatning for skader voldt ved brugen af motorkøretøjer — ment at kunne foreslå, at der skal gives fuld erstatning, dersom den skadelidende kun har udvist ringe uagtsomhed, idet der herved har kunnet opnås enighed om en fælles regel for alle de nordiske udkast.

En bestemmelse i overensstemmelse med det anførte er derfor foreslået optaget i udkastets § 18, stk. 1. I denne forbindelse skal udvalget fremhæve, at den foreslåede regel ikke udelukker, at der efter omstændighederne kan gives fuld erstatning, selv om uagtsomheden ikke er ringe.

I samme paragrafs stk. 2 er endvidere — også i overensstemmelse med udkastene i de andre nordiske lande — optaget en bestemmelse om, at erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, såfremt den skadelidende ulovligt har sat sig i besiddelse af eller befattet sig med det skadevoldende stof. I de allerfleste af de her nævnte tilfælde vil der kunne ske nedsættelse på grund af den skadelidendes egen skyld, men man har dog ikke ment at kunne se bort fra, at der kan være trang til den foreslåede regel, dersom en sagkyndig —• f. eks. en på virksomheden ansat — ulovligt sætter sig i besiddelse af stoffet. Navnlig ville reglen i stk. 1 om, at ringe uagtsomhed ikke påvirker erstatningskravet, kunne virke urimeligt, dersom den pågældende har sat sig i besiddelse af stoffet ved en berigelsesforbrydelse. Ligeledes vil den i stk. 2 foreslåede bestemmelse kunne anvendes i tilfælde af sabotagehandlinger. Det er ikke tanken, at reglen skulle kunne benyttes ved blotte overtrædelser af reglementariske forskrifter for virksomheden.

9. Forældelse.

Som det fremgår af bemærkningerne foran s. 7 f., vil personskade fremkaldt af radioaktiv bestråling langt hyppigere end skader forvoldt ved almindelige ulykkestilfælde kunne fremkomme længe efter, at de forhold, som gav anledning til skaden, er ophørt. På den anden side er det meget usikkert, i hvilket omfang der efter et længere tidsrum vil kunne føres bevis for, at en lidelse skyldes radioaktivitet, som vedkommende person er blevet udsat for. Lidelser med denne oprindelse svarer som regel til lidelser, som kan fremkomme uden en sådan årsag. Det vil derfor ofte kun ad statistisk vej kunne sandsynliggøres, at lidelsen har sin årsag i en radioaktiv påvirkning. Retslægerådet har på forespørgsel fra udvalget udtalt, at man ikke på videnskabens nuværende stade kan sige noget om, i hvilket omfang et sådant bevis kan forventes ført.

Udsigten til, at nukleare skader kan fremkomme længe efter den radioaktive bestråling, måtte i og for sig naturligt føre til at fastsætte en særlig lang forældelsesfrist for erstatningskrav med denne oprindelse, regnet fra det tidspunkt, da ulykken skete, eller at give mulighed for suspension af forældelsen, såfremt skadelidende ikke var klar over skaden og ikke burde kende den. Imidlertid er

der andre hensyn, der fører i modsat retning. Det er, som tidligere nævnt, nødvendigt, at indehaverens ansvar kan dækkes gennem forsikring. For at en sådan forsikring kan opnås, må der fastsættes en ikke alt for lang frist, inden hvilken kravet skal rejses, idet forsikringsselskaberne ikke mener at kunne påtage sig risikoen for at skulle betale erstatninger i et ubestemt tidsrum. Som resultat af disse overvejelser er det i konventionens art. 8 (a) fastsat, at erstatningskrav efter konventionen bortfalder, såfremt der ikke anlægges sag inden 10 år efter den nukleare ulykke, som forvoldte skaden. Denne regel er optaget i udkastets § 24, stk. 2.

I visse tilfælde skal fristen efter art. 8 (a) regnes fra et tidiigere tidspunkt, nemlig hvis skaden er forvoldt af stof, der på ulykkens tidspunkt er stjålet, tabt eller opgivet (»abandoned«) og ikke påny bragt til stede. I så fald regnes fristen fra tyveriet, tabet eller opgivelsen (§ 24, stk. 2, 2. punktum). Tilfældet vil navnlig kunne være praktisk, dersom materialet kastes over bord fra et transportmiddel i en nødssituation uden at forvolde øjeblikkelig skade, fordi det er anbragt i en beholder, der beskytter det. Der vil kunne gå en længere årrække, inden beholderen nedbrydes af påvirkninger af havvandet, og man ville pålægge indehaveren en uberegnelig risiko, som han ikke kunne dække gennem forsikring, hvis han skulle være ansvarlig i 10 år. efter at den beskyttende kapsel er gennembrudt. Ved ordet »opgivet« (»abandoned«) sigtes der kun til tilfælde, hvor der foreligger en nødssituation, og ikke til vilkårlig bortkastning af affaldsstoffer i strid med de regler, der er givet for deres bortskaffelse.

Bortset fra den lige nævnte regel indeholder konventionen ikke nogen nærmere bestemmelse af det tidspunkt, fra hvilket forældelsen skal regnes. En nuklear ulykke behøver ikke, således som det også ses af konventionens definition, jfr. s. 95, at være en hændelse, der finder sted i et enkelt øjeblik eller i løbet af ganske kort tid, men den kan strække sig over et længere tidsrum. Som eksempel kan nævnes ukontrolleret bortsivning af radioaktivt affald til vandløb eller til havet gennem længere tid. I sådanne tilfælde synes det klart, at forældelsen ikke kan regnes fra noget tidligere tidspunkt end ophøret af den ukontrollerede bortsivning. Andre tilfælde kan imidlertid være vanskelige at afgøre. Ved en ulykke kan radioaktivt stof spredes over et større område og derved fremkalde mulighed for skade på mennesker eller dyr, der på et senere tidspunkt kommer ind på området. Det kan også ske, at foranstaltninger, der efter en ulykke træffes til at forebygge fremtidige skader, viser sig ikke at være tilstrækkelige. Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor reaktoren afspærres, som det skete efter Windscaleulykken i England. Sådanne foranstaltninger kan senere vise sig at være utilstrækkelige, idet der f. eks. kan opstå lækager, der giver mulighed for spredning af radioaktivitet. En sådan lækage ville dels kunne skyldes, at afspærringen fra begyndelsen ikke er sket på rette måde. dels manglende tilsyn, dels også senere indtrufne begivenheder, såsom brand eller lignende.

I sådanne tilfælde foreligger formentlig ofte en ny ulykke i konventionens forstand, således at forældelsen i hvert fald ikke kan regnes fra et tidligere tidspunkt end denne ulykkes indtræden. I denne forbindelse henledes opmærksomheden på, at det ifølge udkastets § 5, stk. 3, kan pålægges indehaveren at træffe foranstaltninger til at sikre, at forsikring eller anden sikkerhed for opfyldelsen af hans erstatningsansvar opretholdes efter driftens ophør, så længe det anses for påkrævet.

I andre tilfælde, bl. a. i det ovenfor nævnte eksempel, hvor radioaktive partikler ved en ulykke spredes over et større område, må hændelsesforløbet derimod efter konventionen betragtes som følger af den oprindelige ulykke (»incident«). Under konventionsforhandlingerne er den opfattelse blevet gjort gældende, at fristen her skulle regnes allerede fra ulykkens *indtræden.* Til støtte herfor er anført, at forsikringsselskaberne ikke kan påtage sig ansvar for en ulykke i et tidsrum af over 10 år, og at denne frist kunne forlænges væsentligt, såfremt forældelsens begyndelsestidspunkt blev udsat til øjeblikket for den radioaktive påvirkning, der har bidraget til den konkrete skade. I motiverne til konventionen findes ikke nogen forudsætning om en bestemt løsning af spørgsmålet, som derfor må anses overladt til afgørelse ved national lovgivning. Efter udvalgets opfattelse er det ikke rimeligt at regne en forældelse fra et tidligere tidspunkt end den radioaktive på-

virkning, der bevirker den konkrete skade. Både den engelske og den schweiziske lov regner klart forældelsen fra selve skadetilføjelsen, og dette har ikke voldt uoverstigelige vanskeligheder for disse landes forsikringsordninger. Udvalget finder derfor, at den sidstnævnte beregningsmåde bør anvendes, jfr. udkastets § 24, stk. 2. Skulle der opstå situationer, hvor den af statsministeren godkendte forsikring ikke yder dækning for så langt et tidsrum fra ulykkens indtræden, vil den skadelidende kunne rejse krav mod staten i medfør af udkastets § 29. Staten vil ikke i denne anledning få regreskrav mod indehaveren, jfr. § 32, stk. 2, nr. 3, modsætningsvis.

Foruden den nævnte absolutte regel om ansvarets bortfald efter 10 års forløb indeholder konventionens art. 8 (a) en bemyndigelse for konventionsstaterne til at fastsætte en kortere forældelsesfrist regnet fra det tidspunkt, da skadelidende har fået kendskab eller med rimelighed burde have fået kendskab både til skaden og til, hvilken anlægsindehaver der er ansvarlig.

Denne frist kan dog ikke fastsættes til et kortere tidsrum end to år. I henhold hertil foreslår udvalget i § 24, stk. 1, at reglerne i lov nr. 274 af 22. november 1908 skal finde anvendelse på de pågældende skader. Udvalget har fundet det rimeligt at udtale dette udtrykkeligt, selv om det måske ville følge umiddelbart af forældelseslovens indhold. Fristen efter denne lov, fem år, er forholdsvis lang. Den tilsvarende frist i Norge er tre år, og det svenske udkast foreslår en frist på to år, som dog afbrydes allerede ved anmeldelse af fordringen for den ansvarlige. Spørgsmålet om en ændring af forældelsesreglerne her i landet er for tiden under overvejelse, jfr. herved betænkning om ændring af reglerne om forældelse af gældsfordringer nr. 174/1957. Udvalget har derfor ikke ment at burde foreslå en særlig forældelsesfrist for disse skader.

Det udtales udtrykkelig i konventionens art. 8 (d), at forældelsesfristerne ikke skal være til hinder for, at den, der rettidig har anlagt sag, kan forhøje sit krav under sagen, såfremt det viser sig, at skaden er forværret. Der kan dog træffes anden bestemmelse ved national lov. Udvalget mener, at den nævnte regel stemmer overens med gældende dansk ret, og at en lovfæstelse af reglen særlig for sager om erstatning for nuklear skade er upåkrævet. De andre nordiske udvalg har indtaget samme standpunkt. Det bemærkes, at processuelle regler vil kunne være til hinder for, at påstanden forhøjes.

Konventionens art. 8 (c) åbner endvidere mulighed for at forlænge 10-års fristen, såfremt staten friholder indehaveren for ansvar for krav, der indtales efter 10-års periodens udløb. Den engelske lov gør brug af disse principper til en forlængelse af forældelsesfristen til 30 år, og en lignende regel gælder efter den tyske lov. De nordiske udvalg har ikke fundet det naturligt at indføre en sådan ordning, men har i stedet foreslået et direkte statsansvar for visse forældede skader, jfr. om dette spørgsmål afsnit 11.

Endelig indeholder konventionens art. 8 (b) regler om en mulig forlængelse af fristerne i tilfælde, hvor det skal bestemmes af den i konventionens art. 17 nævnte internationale domstol, i hvilken stat sag skal anlægges, og hvor en skadelidende derfor ikke på forhånd kan vide, hvilken domstol der er kompetent. Bestemmelser i overensstemmelse hermed er optaget i udkastets § 24, stk. 3. Lignende bestemmelser findes i det norske udkast, medens de finske og svenske udkast har overladt dette spørgsmål til administrativ bestemmelse.

10. Forsikring og sikkerhedsstillelse.

Ifølge konventionens art. 10 (a) skal indehaveren af et nukleart anlæg til dækning af ansvaret efter konventionen have og opretholde forsikring eller anden financiel sikkerhed til det beløb, som er fastsat i henhold til art. 7 og af sådan type og på sådanne vilkår, som fastsættes af den kompetente offentlige myndighed.

Som det fremgår af konventionens motiver (afsnit 49, s. 132), har man under forhandlingerne været klar over, at sikkerhed gennem forsikring for tiden kun kan fås med et størstebeløb fastsat pr. anlæg for en bestemt periode, jfr. også ovenfor s. 39. Det er derfor forudsat, at sikkerheden ifølge art. 10 kan stilles gennem en forsikring af den nævnte art. Det udtales imidlertid i motiverne, at det må sikres, at det til rådighed stående beløb ikke formindskes eller opbru-

ges som følge af en første ulykke, uden at der drages omsorg for, at sikkerhed op til det foreskrevne maksimum kommer til at stå til rådighed for senere ulykker. Motiverne går endvidere ud fra, at vedkommende stat efter konventionen er pligtig at træde til for at sikre skadelidendes krav, såfremt disse ikke kan dækkes på grund af, at forsikringen efter en første ulykke ikke har kunnet bringes op til det foreskrevne maksimum for indehaverens ansvar, eller fordi den, der har stillet sikkerheden, er insolvent.

1 overensstemmelse med konventionens nævnte regel foreslås det i udkastets § 25, at indehaveren af et nukleart anlæg her i riget skal tegne og holde i kraft en forsikring, der skal godkendes af statsministeren, til dækning af krav på erstatning eller skadesløsholdelse, som inden for begrænsningen efter § 21 kan gøres gældende mod indehaveren i medfør af lovens erstatningsregler eller i medfør af anden konventionsstats lov, som efter erstatningskonventionen kommer til anvendelse. Det erindres herved, at det i § 21 for danske anlægs erstatningsansvar foreslåede maksimum på normalt 70 millioner kroner ifølge konventionens art 7(d) i almindelighed vil komme til anvendelse, selv om sagen af særlige grunde skal pådømmes ved fremmed domstol, og selv om en sådan domstol i almindelighed skal lægge loven i sit eget land til grund ved pådømmelsen. Dersom en kontraherende stat i medfør af konventionens art. 7(e) har betinget transit af nuklear substans gennem sit territorium af, at maksimum for den fremmede indehavers ansvar forhøjes, kan der dog forekomme tilfælde, hvor indehaveren if alder et videregående ansvar, som ikke er dækket af den stillede sikkerhed. Udkastet overlader det til den fremmede stat at stille krav om at dække denne yderligere risiko gennem forsikring.

Forsikringen skal som nævnt skabe fornøden sikkerhed for, at det i § 21 nævnte beløb i tilfælde af en ulykke står til rådighed til dækning af indtrufne skader. Udkastet forudsætter imidlertid — ligesom konventionen — at det ikke er nødvendigt, at forsikringen tegnes således, at den dækker ansvaret op til maksimum for hver indtruffen hændelse, men at tilstrækkelig sikkerhed kan stilles gennem en forsikring, der dækker et vist beløb for hvert anlæg. Statsministeren må under hensyntagen til mulighederne på forsikringsmarkedet afgøre, om en forsikring af denne art kan godkendes, og i forbindelse med godkendelsen træffe de foranstaltninger, der findes egnede til at opnå, at forsikringsdækningen så vidt muligt kommer til at omfatte hele indehaverens ansvarsbyrde. En foranstaltning til at opnå dette resultat er at tegne forsikring af denne art for et noget større beiøb end det efter § 21 gældende største ansvar, således at sikkerheden ikke kommer ned under dette beløb som følge af enhver mindre ulykke, som måtte indtræde. Det kan i forbindelse hermed stilles som et vilkår, at der, såfremt sikkerheden nedbringes under størstebeløbet for indehaverens ansvar som følge af en indtruffen ulykke, inden en vis frist skal tegnes tillægsforsikring eller ny forsikring, således at sikkerheden påny bringes op til det oprindelige beløb. Eventuelt vil der, hvis det lindes uforsvarligt, at virksomheden fortsætter med den formindskede sikkerhed, kunne blive tale om at tilbagekalde godkendelsen af anlægget i medfør af § 6, nr. 3, indtil fornøden sikkerhed påny er tilvejebragt. Udvalget har ikke ment at burde foreskrive, at godkendelsen uden videre skal tilbagekaldes i en sådan situation, idet væsentlige økonomiske og almene hensyn kan tale for, at virksomheden holdes i drift.

De finske, norske og svenske udkast indeholder udtrykkelige regler om, at forsikringen kan tegnes som gældende for anlægget med et samlet størstebeløb, således at dette nedskrives med de beløb, som er betalt for indtrufne skader. Efter disse tre udkast skal forsikringens beløb da være 20 pet. højere end maksimum for indehaverens ansvar, og hvis sikkerheden er kommet ned under det sidstnævnte beløb, skal den påny bringes op på det oprindelige beløb. Ifølge det norske udkast skal godkendelsen af anlægget tilbagekaldes, indtil sikkerheden påny er i orden. Det norske udkast foreskriver endvidere, at forsikringer af denne art kun kan godkendes for et af Kongen nærmere fastsat tidsrum.

Det danske udvalg har under hensyn til, at forholdene på dette område endnu er ganske uafklarede, ikke fundet tilstrækkelig anledning til at give nærmere regler herom. Udvalget er dog enigt med de andre udvalg om, at de af disse udvalg foreslåede regler frembyder en mulig og måske den mest hensigtsmæssige løsning af problemet. Udkastet udelukker ikke, at man også her i landet ind-

til videre bygger på lignende principper, jfr. udkastets § 27.

I overensstemmelse med de øvrige udkast foreslås det i § 28, at der ikke er forsikringspligt for anlæg, med hensyn til hvilke ansvaret påhviler staten. Endvidere foreslås det i samme paragraf, at et anlæg kan fritages for forsikringspligt, såfremt der stilles en efter statsministerens skøn lige så god sikkerhed. Tilsvarende bestemmelse findes i de norske og svenske udkast. Den svenske stat har som tidligere nævnt overtaget ansvaret for anlægget i Studsvik.

Konventionens art. 10(b) indeholder nogle bestemmelser til sikring af, at den finansielle sikkerhed ikke bortfalder, uden at den tilsynsførende myndighed er i stand til at træf fe foranstaltninger til imødegåelse af den derved opståede risiko. Det bestemmes derfor, at den, der stiller sikkerheden, ikke må suspendere denne eller bringe den til ophør uden forinden skriftligt at give meddelelse til den kompetente offentlige myndighed med mindst 2 måneders varsel. Hvis sikkerheden angår transport, må sikkerheden ikke bringes til ophør, sålænge transporten varer. En hertil svarende bestemmelse er optaget i udkastets § 26. Denne bestemmelse går dog lidt videre end konventionen, idet den gælder alle tilfælde af forsikringens ophør, også på grund af den i policen aftalte periodes udløb, medens konventionens bestemmelse, som det fremgår af ordene »suspend or cancel« og motivernes afsnit 50, s. 134, må forstås således, at den ikke omfatter det sidstnævnte tilfælde. Udvalget anser det imidlertid for rimeligt, at det pålægges forsikreren i alle tilfælde at underrette vedkommende myndighed om, at forsikringen vil udløbe. Den tilsynsførende myndighed har da en frist på 2 måneder til at drage omsorg for, at alle fra virksomheden hidrørende faremuligheder så vidt muligt fjernes. Det erindres herved, at godkendelsen af virksomheden i medfør af udkastets § 5 uden videre falder bort, såfremt behørig forsikring eller sikkerhed ikke opretholdes. Det forudsættes i øvrigt, at der ved godkendelsen af forsikringer drages omsorg for, at forsikreren ikke optager vilkår, som kan betage forsikringen dens effektivitet for de skadelidende, såsom forbehold angående overholdelse af sikkerhedsforanstaltninger, fareforøgelse og lignende. Heller ikke manglende præmiebetaling vil kunne påberåbes over for de skadelidende, såfremt ulykken indtræder inden 2-måneders fristens udløb, men udkastet indeholder ingen hindring for, at forsikreren forbeholder sig regres mod indehaveren i tilfælde af den nævnte art.

Det har under forhandlingerne mellem de nordiske udvalg været drøftet, om forsikrerens forpligtelse også skal gælde i tilfælde, hvor forsikringsaftalen fra første færd har været ugyldig, f. eks. fordi der er udvist svig af forsikringstageren. Fra svensk side er det gjort gældende, at forsikreren ikke kan være dækningspligtig i et sådant tilfælde. Det danske udvalg ville i og for sig finde det ønskeligt, at man ved godkendelse af forsikring kræver, at selskabet giver afkald på overfor skadelidende at gøre også denne indsigelse gældende, men anser tilfældet for at være af meget ringe betydning. De øvrige landes udkast indeholder iøvrigt udtrykkelige bestemmelser, der — også bortset fra 2-måneders fristen — afskærer forsikreren fra at nægte erstatning under henvisning til anlægsindehaverens misligholdelse af sine forpligtelser. Dette står i forbindelse med, at det i disse udkast er bestemt, at skadelidende for sit erstatningskrav kan holde sig direkte til forsikreren, hvorom nærmere nedenfor.

Der er i udkastets § 27 givet statsministeren bemyndigelse til at fastsætte regler om forsikringerne. I sådanne regler vil kunne fastsættes almindelige betingelser med hensyn til forsikringens art og størrelse samt bestemmelser om udelukkelse af forbehold, der kan betage forsikringen dens effektivitet. Et vist forbillede for sådanne bestemmelser kan findes i bekendtgørelse nr. 314 af 22. december 1927 om ansvarsforsikring for motorkøretøjer.

Ifølge konventionens art. 6(a) kan det ved national lov bestemmes, at skadelidende ved en nuklear ulykke kan rejse krav på erstatning direkte mod den forsikrer eller anden, der har stillet sikkerhed i overensstemmelse med art. 10.

En sådan ret er som nævnt hjemlet de skadelidende ved de finske, norske og svenske udkast. Til støtte herfor anføres, at det i tilfælde, hvor ansvaret er dækket gennem pligtig ansvarsforsikring, er et unødvendigt omsvøb at henvise skadelidende til at rejse sag mod anlægsindehaveren. Dertil kommer, at det i tilfælde, hvor forsikring for en indenlandsk anlægsindehaver ydes gennem udenlandske sel-

skaber, hvilket på dette område vil blive tilfældet i betydeligt omfang, er en fordel i medfør af konventionens jurisdiktionsregler at kunne sagsøge vedkommende selskab ved den ret, der er kompetent til at påkende erstatningskravet mod indehaveren, og ikke at være henvist til selskabets eget værneting.

De anførte hensyn er ikke uden betydelig vægt. På den anden side synes den omstændighed, at man i dansk ret ikke hidtil har givet skadelidende adgang til direkte at sagsøge ansvarsforsikringsseiskaber mod deres vilje, i praksis kun i ganske sjældne tilfælde at have medført vanskeligheder for de skadelidende med hensyn til erstatningens udbetaling. Forsikringsaftalelovens § 95 giver de pågældende mulighed for at rette deres krav mod selskabet, efter at erstatningspligten er fastslået og erstatningens størrelse bestemt. Dertil kommer, at det ikke kan forventes, at forsikringer af denne art her i landet vil kunne tegnes med et enkelt selskab som hovedforsikrer, således at dette selskab genforsikrer sin risiko. Der må regnes med, at forsikringen vil blive tegnet som en samforsikring af en række selskaber, således at det enkelte selskab ikke overtager risikoen for, at betaling kan opnås hos de andre selskaber. Dette vil medføre, at en skadelidende eventuelt måtte indstævne en række selskaber, og den praktiske fordel ved adgangen til direkte søgsmål ville derved blive væsentlig begrænset. Det danske udvalg har derfor ment, at der ikke er tilstrækkelig grund til på dette særegne område at foreslå en ordning, der indeholder en principiel ændring af de gældende regler om ansvarsforsikring. Af praktisk betydning er det derimod at sikre, at den skadelidende ikke mister sit krav ved præklusiv indkaldelse af anlægsindehaverens kreditorer, ligesom det også er påkrævet at sikre, at der findes nogen at rette kravet imod i alle tilfælde, hvor virksomheden er ophørt, og den økonomiske enhed, såsom et aktieselskab, interessentskab m. v., der har drevet virksomheden, er ophørt at eksistere. Det foreslås derfor i § 19, stk. 1, 2. og 3. punktum, at krav om erstatning for skade, der omfattes af udkastet, skal kunne rettes mod forsikreren eller den, der har stillet anden sikkerhed, dersom det efter indehaverens død eller virksomhedens ophør ikke kan rettes mod indehaveren eller hans bo, og at dette krav ikke berøres af præklusiv indkaldelse af indehaverens kreditorer. Værnetinget er i dette tilfælde ifølge §§ 33 og 34 det samme som for anlæg af erstatningssag mod indehaveren.

11. Statsansvar og er statningsfor deling.

Som nævnt i det foregående afsnit forudsætter konventionen, at hver af de kontraherende stater indestar for, at indehavere af nukleare anlæg inden for vedkommende stats område til enhver tid har tilstrækkelig sikkerhed til at dække deres maksimale ansvar, jfr. motivernes afsnit 49, s. 133.

En bestemmelse om betinget statsansvar indeholdes i art. 8(c), idet det her udtales, at der ved national lovgivning kan fastsættes en længere forældelsesperiode end 10 år, såfremt der er truffet forholdsregler til at dække indehaverens ansvar i anledning af retssager, der påbegyndes efter 10-års periodens udløb.

Endelig udtales det udtrykkelig i art. 15 (a), at enhver kontraherende part kan tage sådanne forholdsregler, som anses nødvendige for at forhøje det erstatningsbeløb, som angives i konventionen.

I samme artikel afsnit (b) udtales, at for så vidt der ydes skadeserstatning gennem offentlige midler, og de samlede erstatninger overstiger de i art. 7 nævnte 5 millioner afregningsenheder, kan sådanne forholdsregler anvendes under betingelser, der afviger fra konventionens. Heraf følger bl. a., at forbudet i art. 14(a) mod diskriminering under hensyn til nationalitet, bopæl eller opholdssted ikke gælder i dette tilfælde.

a. Der har været enighed mellem de nordiske udvalg om, at staternes pligt til at drage omsorg for, at anlægsindehaveren har fornøden sikkerhed til at opfylde sine forpligtelser, for de nordiske landes vedkommende bør fyldestgøres ved, at staten påtager sig et direkte ansvar over for de skadelidende for opfyldelsen af de nævnte forpligtelser. En hertil sigtende bestemmelse er optaget i det danske udkasts § 29. I modsætning hertil bygger den engelske, den amerikanske og den vesttyske lov på det princip, at ansvaret over for trediemand alene påhviler indehaveren, men at staten har pligt til at friholde denne for ansvar for beløb, der overstiger den sikkerhed, som han skal stille.

Der har endvidere været enighed mellem udvalgene om, at statsansvaret bør gælde for udredeisen af erstatninger inden for de ved de respektive udkast foreslåede maksimaibeløb, uanset at konventionen efter bestemmelsen i art. 7(b) alene nødvendiggør sådan hæftelse for et beløb af 5 millioner afregningsenheder.

Statens ansvar strækker sig derimod efter de foreslåede bestemmelser ikke ud over det for anlægsindehaveren efter hans nationale ret gældende størstebeløb. En forhøjelse af indehaverens ansvar for ulykker under transport, som måtte gælde i en anden konventionsstat i henhold til konventionens art. 7(e), medfører ikke nogen forhøjelse af statens ansvar.

På et enkelt punkt afviger det danske udkasts § 29 fra de øvrige udkast.

Udkastene i de andre nordiske lande er blevet stående ved en regel, hvorefter statens ansvar kun indtræder, såfremt skadelidende ikke har været i stand til gennem den af indehaveren stillede sikkerhed *eller* ved retsforfølgning mod hans øvrige formue at få dækket sit erstatningskrav. Det danske udvalg har ment at burde gå et skridt videre og har foreslået at give de skadelidende ret til at holde sig til staten, såfremt erstatningerne ikke kan udredes af den af indehaveren stillede sikkerhed, uden at det skal være nødvendigt for de skadelidende først at søge beløbet inddrevet i indehaverens øvrige formue. Dette stemmer bedst med de nævnte udtalelser i motivernes afsnit 49. Hertil kommer, at det danske udvalg har fundet det naturligt at beskytte anlægsindehaveren mod at ifalde ansvar som følge af, at det ikke har været muligt for ham at stille en sikkerhed, der under alle forhold dækker ansvaret efter § 21. Som nævnt foran s. 39 er maksimalgrænsen for indehaverens ansvar ved udkastet — i overensstemmelse med konventionens art. 7 — fastsat til et beløb for hver enkelt ulykke, medens der antagelig indtil videre kun kan opnås forsikring eller anden sikkerhed, der dækker et bestemt størstebeløb for hvert anlæg. Heraf følger en — ganske vist nærmest teoretisk — mulighed for, at der, efter at der er indtruffet en ulykke, der har lagt beslag på en del af forsikringsdækningen, og inden forsikringen påny er bragt op til det oprindelige beløb, kan indtræde en ny ulykke af et sådant omfang, at forsikringen ikke er tilstrækkelig til at dække indehaverens ansvar. Selv om muligheden for, at der indtræder to eller flere ulykker efter hinanden så hurtigt, at ny sikkerhed ikke har kunnet skaffes, som nævnt nærmest er af teoretisk art, spiller den dog en sådan rolle for forsikringsselskaberne, at de — uanset den dem tillagte adgang til at ophæve forsikringerne med to måneders varsel — ikke hidtil har villet overtage risikoen for ved hver enkelt indtruffen ulykke at skulle dække med maksimalbeløbet. Udvalget har ment, at det heller ikke bør pålægges *indehaveren* at overtage denne risiko i det omfang, hvori den ikke har kunnet dækkes gennem forsikring, men at det er rettest, at risikoen overtages af staten. Dette stemmer med den vesttyske lovs § 36 og med princippet i den engelske lov. Herved erindres, at der, som nævnt foran s. 49 f., ved godkendelse af forsikringer kan stilles sådanne vilkår, at risikoen for, at der indtræder en situation som den nævnte, i væsentlig grad formindskes. Af de anførte grunde foreslås i § 32, at staten ikke i almindelighed skal have regres mod indehaveren for beløb, som staten har udredet i medfør af § 29, men — bortset fra forsætlig forvoldt skade — kun i tilfælde, hvor staten har måttet udrede erstatning til de skadelidende, fordi indehaveren ikke har tegnet og opretholdt behørig godkendt forsikring eller anden sikkerhed, eller sikkerheden har vist sig usolid. Såfremt sikkerheden efter de al statsministeren godkendte *vilkår* ikke fuldtud dækker for følgerne af ulykken, har staten ikke regres efter forslaget. Af udvalgets hovedsynspunkt følger, at *indehaveren* bør have regres mod staten, såfremt en skadelidende, der ikke har kunnet få dækning gennem den stillede sikkerhed, i stedet for at rette krav mod staten i medfør af § 29, har søgt og fået fyldestgørelse gennem indehaverens øvrige formue.

Udvalget har overvejet at udstrække statens friholdelsespligt til også at omfatte tilfælde, hvor den af indehaveren stillede sikkerhed af andre grunde har vist sig utilstrækkelig, f. eks. fordi en forsikrer har vist sig at være insolvent. Udvalget har dog anset det for rimeligt, at anlægsindehaveren selv bærer denne risiko. Udkastet giver derfor som nævnt staten regres mod indehaveren i tilfælde, hvor den har måttet træde til, fordi den godkendte sikkerhed har vist sig usolid. Under betegnelsen »usolid« tænkes indbefattet

tilfælde, hvor internationale forhold har medført, at dækning ikke kan fås hos en forsikrer i udlandet, selv om forsikrerens egne forhold ikke er til hinder for, at hetaling kan ske.

1). i)e nordiske udvalg har endvidere drøftet spørgsmålel:, om der er grund til med statens medvirken at sikre skadelidende erstatning efter udløbet af 10-års forældelsesfristen, jfr. udkastets § 24, stk. 2. Herfor taler formentlig stærke hensyn. Det er — som nævnt s. 46 — i og tor sig unaturligt at indføre en absolut forældelsesfrist uden mulighed for suspension som efter loven af 22. december 1908 for erstatningskrav i anledning af skade forvoldt ved en nuklear ulykke, idet det må forventes, at skader med sådan oprindelse hyppigere, end det er tilfældet med skader forvoldt ved konventionelle ulykker, vil vise sig efter forløbet af en længere årrække. Dette forhold taler tværtimod for enten at fastholde en suspensionsregel eller i hvert fald. hvis en absolut forældelsesfrist findes nødvendig, da at fastsætte en lang frist. Når konventionen har fastsat en absolut forældelsesfrist på 10 år, skyldes dette, at man har valgt det længste åremål, som skønnes foreneligt med forsikringsvæsenets mulighed for at overtage anlægsindehaverens risiko. Der kan ikke ses bort fra, at denne frist vil kunne afskære i øvrigt berettigede krav, og udvalget har derfor fundet det påkrævet at skabe dækningsmuiigheder for sådanne skadelidendes interesser. Dette vil kunne ske på flere måder. Som foran nævnt åbner konventionen mulighed for at forlænge den almindelige forældelsesfrist ud over 10 år mod. at staten påtager sig at friholde indehaveren for det heraf følgende ansvar. Denne vej er den tyske lov gået. idet den i § 32 fastsætter forældelsesfristen til 30 år og i § 36 pålægger staten at friholde indehaveren for ansvar, der ikke dækken efter forsikringsvilkårene. En 30-årig forældelsesfrist gælder også efter *den* engelske lov, der ligeledes bygger på princippet om. at staten (parlamentet) skal stille midler til rådighed til at dække det af fristens forlængelse følgende ansvar. Den schweiziske lov har ligesom de nordiske udkast en 10-årig forældelsesfrist, men åbner adgang til efter udløbet af dette tidsrum at rejse krav mod en i dette øjemed oprettet »Fond for Atomsenskader«. Denne fond skal tilvejebringes ved bidrag fra indehavere af nukleare anlæg m. 11. Endelig kan man gå den vej at lade staten selv påtage sig direkte over for de skadelidende at dække forældede skader. En sådan ordning er indført ved den provisoriske svenske lov.

Da der vil hengå en længere årrække, forinden spørgsmålet om dækning for skader, der viser sig mere end 10 år, efter at den skadevoldende begivenhed har fundet sted, bliver aktuelt, har det danske udvalg overvejet at udsætte spørgsmålets løsning til senere lovgivning, men da de love, der er gennemført i andre lande, alle har taget stilling til spørgsmålet, og da de øvrige nordiske udvalg har ønsket at optage bestemmelser herom i deres udkast, har det danske udvalg fundet det rettest også for sit vedkommende at foreslå bestemmelser herom. Det er formentlig ønskeligt under eet at behandle spørgsmålet om den økonomiske sikring mod nukleare ulykker i hele dets udstrækning af hensyn til vurderingen både af det værn. der kan skabes for befolkningen, og af den byrde, indehaveren af nukleare anlæg og staten må påtage sig. Det må endvidere erindres. at problemet om dækning for senskader vil kunne opstå i forbindelse med skader, der ikke er særlig omfattende, således at en løsning ved særlig lovgivning måske ville findes mindre naturlig. Bestemmelserne om dækning af senskader er optaget i udkastets § 30.

De nordiske udvalg er enige om, at statens indtræden bør ske således, at staten overtager ansvaret direkte over for de skadelidende, og om, at statens ansvar ikke bør udstrækkes længere end 20 år efter, at den 10-årige forældelsesfrist for indehaverens ansvar er udløbet, altså i alt 30 år fra den hændelse, der har forvoldt skaden. Om forståelsen af dette begreb henvises til bemærkningerne foran s. 47 f.

Er forældelse inden 10-års fristens udløb indtrådt efter andre ved konventionen anerkendte forældelsesregler — for dansk rets vedkommende lov nr. 274 af 22. december 1908 — skal der ikke kunne rejses noget krav mod staten, idet forældelse efter sådanne regler forudsætter, at skadelidende ikke har gjort sit krav gældende inden en vis frist, efter at han var eller ved almindelig agtpågivenhed ville have været i stand til at gøre kravet gældende, jfr. konventionens art. 8(a). Det beror da på hans eget forhold, at kravet er for sent fremsat. På tilsvarende

måde bør kravet mod staten forældes efter loven af 1908.

Løsningen af spørgsmålet om, for *hvilke skader* statens ansvar skal indtræde, har givet anledning til indgående overvejelser. I de stater, der forlænger den for krav mod anlægsindehaveren normalt gældende 10-års forældelsesfrist, mod at staten påtager sig at friholde indehaveren for det heraf følgende ansvar, giver løsningen af dette spørgsmål sig af sig selv. Statens ansvar må da indtræde i alle tilfælde, hvor den forlængede frist finder anvendelse, og dette vil medføre, at staten som regel kommer til at hæfte for skade, for hvilken ansvaret påhviler indehavere af anlæg, som er beliggende i den pågældende stat, selv om skaden helt eller delvis er indtrådt i en anden stat. Hvor der indføres et direkte statsansvar over for de skadelidende, er derimod flere løsninger mulige. Der kan være tale om en løsning, hvorefter statens ansvar indtræder for skade, for hvilken ansvaret — bortset fra forældelsen — ville påhvile indehaveren af et *anlæg* beliggende i den pågældende stat uden hensyn til, hvor ulykken eller skaden indtræffer, eller om en løsning, der lægger afgørende vægt på, om *ulykken eller skaden* er indtrådt inden for statens grænser, uden hensyn til, hvilken anlægsindehaver ansvaret har påhvilet. Endvidere kan der være spørgsmål om en kombination af de to principper.

Det danske udvalg er af den opfattelse, at det ville være heldigst, om der i almindelighed kunne opnås en løsning efter de førstnævnte retningslinier. Kun derved vil der kunne opnås sikkerhed for, at der i forholdet mellem konventionsstaterne vil blive ydet erstatning inden for den forlængede frist uden hensyn til. hvor skaden indtræffer. På den anden side må der regnes med, at ikke alle konventionsstater vil gå ind for et så vidtgående princip, og at en del stater overhovedet ikke vil give regler om erstatning efter 10-års fristens udløb. Udvalget har derfor foreslået, at adgangen til erstatning skal være knyttet til den betingelse, at ansvaret bortset fra forældelsen ville påhvile indehaveren af et nukleart anlæg her i riget og endvidere —• for så vidt angår skade i anden stat — at den pågældende stat under tilsvarende forhold ville sikre, at der ydes erstatning for skade opstået her i riget. For så vidt angår skade opstået uden for folkeretligt anerkendt statsområde foreslås det, at der ved kongelig anordning skal kunne træffes bestemmelse om erstatningsydelse.

En sådan anordning vil kunne udstedes i anledning af en bestemt ulykke, men der er intet til hinder for, at der ved en anordning gives almindelige regler om spørgsmålet, hvilket vil være naturligt, såfremt flere stater enes om at anvende ensartede principper i disse tilfælde. Anordningen vil kun kunne omfatte skader, for hvilke ansvaret har påhvilet indehaveren af et anlæg her i riget, jfr. henvisningen i udkastets § 30, stk. 2, til betingelserne i stk. 1. Ansvaret vil navnlig i tilfælde af transport kunne påhvile indehavere af anlæg i flere stater, og der vil da kunne blive spørgsmål om forhandling mellem de pågældende stater om fordeling af ansvaret.

Udvalget er opmærksomt på, at der kan være trang til også i andre tilfælde at lade staten træde hjælpende til, f. eks. hvor en ulykke, for hvilken indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat er ansvarlig, forvolder skade her i riget, og den pågældende stat ikke træffer foranstaltninger til dækning af krav, der er bortfaldet på grund af 10-års fristens udløb. Udvalget anser det imidlertid for rettest ikke på forhånd at tage stilling til løsningen af dette spørgsmål eller af spørgsmålet om statstilskud til dækning af skader, forvoldt af anlæg i ikke-konventionsstat, og for hvilke der ikke måtte blive ydet erstatning, men mener at måtte overlade til myndighederne i påkommende tilfælde at foranledige truffet de foranstaltninger, som måtte findes påkrævede.

Det følger af formålet med de foreslåede regler, at de ikke bør medføre nogen fordel for de skadelidende, der ikke har gjort deres krav gældende inden 10-års fristens udløb, sammenlignet med de skadelidende, der rettidig har foretaget retsligt skridt til kravets inddrivelse. I tilfælde, hvor andre skadelidende ikke har kunnet få fuld dækning på grund af ansvarsbegrænsningen i § 21, foreslås derfor, at erstatningen fra staten skal begrænses på tilsvarende måde.

De foreslåede regler svarer i hovedtrækkene til de af de øvrige nordiske udvalg udarbejdede forslag.

c. Den byrde, som de foreslåede bestemmelser medfører for staten, anser udvalget

ikke for at være af en sådan betydning, at bestemmelsernes gennemførelse fremkalder finansielle betænkeligheder. Det er vel ikke muligt at give noget talmæssigt udtryk for byrdens størrelse, men denne kan dog betegnes som forholdsvis ringe. Den samme sikkerhed for, at statens overtagelse af de skadelidendes risiko ikke i givet fald vil kunne medføre forpligtelser af uoverskueligt omfang, ville derimod ikke bestå, dersom staten uden nogen begrænsning påtog sig at sikre opfyldelsen af samtlige erstatningskrav i tilfælde, hvor disse tilsammen overstiger det for anlægsindehaverens ansvar fastsatte maksimum. Et sådant ansvar har da heller ingen stat hidtil villet påtage sig. Længst går i denne henseende bestemmelserne i U.S.A., hvor forbundsstaten har påtaget sig at dække erstatningskrav til et beløb af 500 millioner dollars ud over det beløb, som det påhviler anlægget at tilvejebringe. Efter den vesttyske lov påhviler det forbundet at friholde indehaveren for ansvar op til et beløb af 500 millioner DM med fradrag af det beløb, som tilvejebringes gennem indehaverens sikkerhedsstillelse. Indenfor disse grænser er de skadelidende altså sikre på at få fuld dækning for deres erstatningskrav.

Den engelske lov bestemmer, at indehaveren til dækning af erstatningskrav ikke skal betale mere end det beløb, for hvilket der er stillet sikkerhed, medmindre parlamentet har truffet bestemmelse om, at det resterende beløb vil blive godtgjort ham af staten. I nogle bemærkninger, som er fremsat af den engelske repræsentant i anledning af det s. 39 omtalte engelske forbehold med hensyn til art. 7, udtales, at det er lovens formål at tilvejebringe en rimelig dækning for erstatningskravene i tilfælde af, at den af indehaveren stillede sikkerhed skulle være utilstrækkelig. Grunden til, at loven ikke udtrykkelig siger, at parlamentet vil træffe en sådan bestemmelse, er, at det i England er et konstitutionelt princip, at parlamentet ikke kan bindes på forhånd. Det må herefter anses forudsat, at parlamentet i påkommende tilfælde vil yde bidrag til dækning af skaderne, men nogen på forhånd fikseret forpligtelse foreligger ikke. For anlæg, der drives af en regeringsmyndighed eller af »the Atomic Energy Authority« bærer staten et egentligt ubegrænset ansvar.

Ifølge den midlertidige svenske lovs 13 § skal der i tilfælde, hvor det for indehaveren gældende ansvarsbeløb ikke er tilstrækkeligt til at dække samtlige skader, ydes godtgørelse af statsmidler efter regler, som fastsættes af Kongen og rigsdagen. Der er ikke herved pålagt staten pligt til at træde til med et bestemt beløb, og det er også overladt til den forudsete lovgivning at afgøre, om der skal ydes en ligelig godtgørelse af alle udækkede krav, eller om der skal gives nogle krav, f. eks. for personskade, fortrin frem for andre. Det forudsættes, at fordelingen skal ske efter generelle regler og ikke efter et skøn i det enkelte tilfælde.

Den schweiziske lovs art. 27 indeholder lignende regler om bidrag fra forbundet til ikke dækket skade.

Reglen i den svenske midlertidige lov er gentaget i det svenske udkast, hvorimod de øvrige udvalg ikke har stillet lignende forslag. Betydningen af i en katastrofesituation at foreskrive en pligt for staten, hvis indhold i virkeligheden henstår ganske i det uvisse, er vanskelig at bedømme. En sådan lovbestemmelse giver ikke den enkelte skadelidende nogen bestemt sikkerhed for at opnå erstatning fra staten. Udvalget har derimod anset det for rimeligt gennem en bestemmelse i loven at sikre, at spørgsmålet om, hvorvidt staten i katastrofetilfælde bør bidrage til dækning af de skadelidendes erstatningskrav, bringes frem for folketinget. I tilfælde, hvor det som folge af, at skaderne må forventes at overskride maksimum for indehaverens ansvar, bliver nødvendigt at give reeler til sikring af en retfærdig fordeling af de forhåndenværende midler, skal der derfor i lovforslaget om fordelingen tillige tages stilling til. om og i bekræftende fald med hvilke midler der af staten skal ydes tilskud til ikke dækket skade, jfr. udkastets § 31. Et sådant tilskud bør vel ydes efter generelle regler, men der er intet til hinder for, at der ved loven tages sociale hensyn, således *at* tilskud i første række f. eks. ydes til dækning for personskade, eventuelt indenfor et vist beløb, *at* skade, der ikke er dækket gennem forsikring, får fortrinsret for anden skade, *at* der ikke ydes tilskud til skade i udlandet o. s. v. Det erindres herved, at konventionen ikke indeholder regler, der binder anvendelsen af de midler, der hidrører fra

del offentlige og går ud over konventionens mindste ansvarsmaksimum, **jfr.** art. 15(b)*).

For så vidt staten ikke påtager sig at (hrkke skader, som ikke har kunnet opnå dækning indenfor grænserne for indehaverens ansvar, bliver der spørgsmål om, hvorledes de 70 millioner kroner, som indehaveren skal tilvejebringe, skal fordeles.

Der har mellem de nordiske udvalg været enighed om, at fordelingen af disse midler principielt bør ske således, at der gives forholdsmæssig lige stor dækning for hvert enkelt krav.

Det finske udkast indeholder dog en bestemmelse, hvorefter der under visse omstændigheder gives personskader forholdsvis større dækning end ejendomsskader.

Det danske udvalg finder det noget betænkeligt på forhånd at forbeholde visse beløb til dækning af visse grupper af skader, og har derfor — ligesom det norske og svenske udvalg — ikke ment at burde stille forslag om en særlig erstatningsfordeling i katastrofetilfælde.

Der **har** også været rejst spørgsmål om at skabe hjemmel for at give regler om midlernes fordeling, efter at en katastrofe er indtrådt, og en foreløbig opgørelse af skaderne er foretaget. En bestemmelse i denne retning findes i den schweiziske lovs art. 27, hvorefter forbundsforsamlingen skal opstille en erstatningsorden, dersom midlerne ikke er tilstrækkelige til at fyldestgøre alle krav. En lignende regel findes i den vesttyske lovs § 37, hvorved dog erindres, at denne regel kun kommer til anvendelse, dersom kravene overstiger 500 millioner DM, medens forbundet indestar for, at dette beløb star til rådighed til dækning af skader af enhver art. Det norske udkast indeholder en enkelt bestemmelse i denne retning, idet det foreslås, at departementet skal kunne bestemme, at personskade inden for et størstebeløb pr. person, som departementet fastsætter, skal have fortrinsvis dækning af ansvarsbeløbet.

Det danske udvalg har ligesom det svenske ikke fundet grund til at stille forslag i denne retning. Udvalget finder, at det er betænkeligt, efter at en ulykke er indtrådt, at træffe bestemmelse om en afvigelse fra princippet om kravenes ligelige fyldestgørelse. Udvalget mener, at en eventuelt af sociale grunde påkrævet fortrinsvis fyldestgørelse af visse krav bør indskrænkes til at gælde de midler, som måtte blive stillet til rådighed af staten, og udvalget går ud fra, at det herigennem vil være muligt at opnå en tilfredsstillende løsning.

Medens de øvrige udkast udtrykkelig udtaler princippet om forholdsmæssig dækning af erstatningskravene, har det danske udvalg fundet det rettest at nøjes med i udkastets § 31 at udtale, at lovbestemmelserne om erstatningsfordelingen bør sikre, at kravene så vidt muligt dækkes forholdsmæssigt. Man har herved haft for øje, at det ved en katastrofes indtræden ofte ikke vil være muligt at overse, hvor store de samlede skader **vil** blive, og derfor heller ikke med nøjagtighed at bestemme, hvor stor en brøkdel af hver enkelt skade der kan dækkes gennem de forhåndenværende midler. Imidlertid **vil** det **i** en sådan situation være af afgørende betydning, at erstatningsudbetalingerne ikke sinkes for at afvente anmeldelse af erstatningskrav for eventuelle senskader, og det må derfor forudses, at der i den lov, der ifølge § 31 forudsættes at skulle regulere erstatningsfordelingen, må fastsættes bestemte procentsatser, efter hvilke udbetalinger til dækning af anmeldte krav kan ske, selv om der ikke kan bortses fra muligheden af. at der ikke kan opnås dækning for en tilsvarende procent af de senest anmeldte krav.

Den ubillighed, som dette eventuelt vil kunne medføre over for skadelidende, der rammes af senskader, **vil** ikke kunne afhjælpes på anden måde end ved, at midler stilles til rådighed fra statskassen i et sådant omfang, at det sikres, at de senest anmeldte krav opnår forholdsmæssig lige så stor dæk-

*) Der forhandle? for tiden om tilvejebringelse af en traktat inden for Det europæiske Atomenergifællesskab (EURATOM). Formålet hermed er at søge tilvejebragt statsgaranti til dækning af skader, som overstiger ansvarsbegrænsningen efter OEEC-erstatningskonventionen. Man regner med at være i stand til at tilvejebringe en dækning på ialt omkring 120 millioner dollars. Dette dækningsbeløb skal tilvejebringes på følgende måde: Anlægsindehaveren hæfter med det for ham i henhold til erstatningskonventionen fastsatte maksimum. Herudover er det tanken at tilvejebringe en garanti fra den stat, hvor det pågældende anlæg ligger, af en sådan størrelse, at der fremkommer dækning for i alt omkring 70 millioner dollars. Det resterende beløb påtænkes tilvejebragt ved kollektiv dækning fra de stater, der underskriver aftalen. Denne vil også kunne tiltrædes af stater, som ikke har underskrevet EURATOM-traktaten.

Såfremt Danmark tiltræder en aftale af det nævnte indhold, vil en ændring af de foreslåede regler blive nødvendig.

ning soin de tørst anmeldte. Det danske udvalg har — i modsætning til det finske, jfr. dettes udkast §§ 16 og 25 — ikke i udkastet stillet forslag om, at staten påtager sig en ubetinget pligt til at yde tilskud til dækning af senskader i sådanne situationer. Spørgsmålet vil naturligt kunne løses i forbindelse med spørgsmålet, om staten i øvrigt vil yde tilskud til ikke dækket skade. Tilskud, som staten måtte yde. forudsættes også givet til de erstatninger, som skal udredes af staten i medfør af § 30.

I.)a det må forudses, at der kan hengå nogen tid, inden de fornødne bestemmelser om erstatningsregulering bliver vedtaget af folketinget, foreslås der endvidere i § 31 givet statsministeren bemyndigelse til at fastsætte midlertidige bestemmelser, hvorefter der kun må udbetales en brøkdel af de skyldige erstatningsbeløb. Denne bemyndigelse er i udkastet foreslået begrænset til 6 måneder, men vil i givet fald kunne forlænges ved særlig lov. Lignende bemyndigelsesbestemmelser findes i de øvrige nordiske udkast, i den vesttyske og i den schweiziske lov.

Når det danske udkast i modsætning til de øvrige nordiske udkast ikke er blevet stående ved at give hjemmel til at udstede administrative bestemmelser om erstatningsfordelingen, men foreslår, at denne endeligt skal reguleres ved lov, skyldes dette et ønske om at sikre, at der ikke ved fastsættelsen af bestemmelser af denne art i for høj grad lægges vægt på, at der opnås sikkerhed for, at skadelidende, hvis krav anmeldes på et senere tidspunkt, ikke forfordeles. Det henhører formentlig naturligt under lovgivningsmagten at tage stilling til, hvilken vægt der bør lægges på dette hensyn, der vil kunne føre til en væsentlig forsinkelse af erstatningsudbetalingerne. Hertil kommer, at spørgsmålet om erstatningsudbetalingerne som nævnt hænger sammen med spørgsmålet om bevilling af statstilskud til ikke dækket skade, et spørgsmål, som i alle tilfælde må løses ved lovgivning. Såvel den vesttyske som den schweiziske lov forudsætter, at spørgsmålet om erstatningsudbetalingerne reguleres ved lov. Det svenske udkast indeholder som nævnt et egentligt tilsagn om, at staten vil yde tilskud til den ikke dækkede skade, og i det omfang, hvori dette sker, mindskes problemet om fordelingen af det begrænsede erstatningsbeløb.

Efter konventionens art. 11, jfr. art. 14, påhviler det den danske stat at træffe foranstaltninger til erstatningsfordeling i alle tilfælde, hvor spørgsmålet om erstatning i anledning af en nuklear ulykke skal afgøres ved danske domstole. Reglerne om erstatningsfordeling m. v. i § 31 kommer derfor først og fremmest til anvendelse i alle tilfælde, hvor ansvaret påhviler indehaveren af et nukleart anlæg her i riget, og hvor ansvaret ikke efter konventionens juridiktionsregler skal pådømmes af domstolene i en anden konventionsstat. Såfremt ansvaret skal pådømmes ved en anden konventionsstats domstole, forudsættes det i konventionen, at den pågældende fremmede stat drager omsorg for erstatningsfordelingen, selv om ansvaret påhviler indehaveren af et anlæg her i riget. I sådanne tilfælde er der ikke brug for anvendelse af udkastets regler om erstatningsfordeling. Der kan dog måske ikke ses bort fra. at der vil forekomme tilfælde, hvor den fremmede konventionsstat ikke træffer bestemmelser om erstatningsfordelingen. og at der da i den pågældende stat blot afsiges domme lydende på de beløb, som tilkommer de skadelidende bortset fra den for indehaveren gældende ansvarsbegrænsning. Et tilsvarende forhold kan endvidere forekomme, hvor erstatningskrav, på hvilke lovens regler er anvendelige, jfr. § 11. pådømmes i en stat. der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen. Da det er vanskeligt eller umuligt nøjere at fastslå, i hvilket omfang der vil kunne opstå behov for at træffe de påkrævede regulerende bestemmelser her i landet, udtales det i § 31, stk. 1, at lovforslag om erstatningsfordeling skal fremsættes, såfremt det findes fornødent.

Påhviler ansvaret indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat, vil erstatningsreguleringen normalt blive foretaget i denne, hvor også erstatningskravene vil blive pådømt. Der er imidlertid mulighed for, at kravene efter konventionen kan blive pådømt her i riget, og i så fald må også de foranstaltninger, som skal foretages for at regulere udbetalingerne, ske her i riget. § 31. stk. 2, giver derfor hjemmel til at anvende de foran refererede realer også i dette tilfælde.

12. Dansk jurisdiktion og dansk rets anvendelse. Værneting.

En nuklear ulykke vil som tidligere nævnt kunne forvolde skade inden for flere staters

område. Efter almindelige jurisdiktionsregler ville der intet være til hinder for, at erstatningssag mod den ansvarlige anlægsindehaver for skade forvoldt ved en og samme ulykke kunne anlægges i hver af de stater, hvori skade er lidt. Den danske retsplejelovs § 248, stk. 2, giver endda mulighed for sagsanlæg her i riget mod udlændinge i endnu videre omfang. Pådømmelsen af erstatningskravene ved forskellige staters domstole ville imidlertid i væsentligt omfang medføre anvendelsen af forskellige materielle retsregler ved afgørelsen af kravene. Dette ville være uheldigt, navnlig i tilfælde, hvor de samlede skader overstiger det for indehaveren fastsatte størstebeløb, og hvor der derfor er brug **for** at træffe særlige foranstaltninger til at sikre en ligelig fordeling af de midler, der står til rådighed.

For at sikre en ensartet behandling af kravene og muliggøre en praktisk og retfærdig ordning af erstatningsfordelingen er der i konventionens art. 13 og 14 givet bestemmelser, hvorefter erstatningssager mod indehaveren, der rejser sig af en og samme ulykke, skal behandles ved domstolene i en enkelt af de kontraherende stater, og hvorefter kravene skal pådømmes efter de retsregler (»national law« eller »national legislation«), der er gældende i den stat, hvor pådømmelsen finder sted. Retsreglerne i den stat, hvori det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende, skal dog på enkelte punkter finde anvendelse uden hensyn til, hvor kravet påkendes, jfr. nærmere nedenfor. Disse undtagelser medfører imidlertid ikke, at man bryder princippet om ensartet behandling af alle ved samme ulykke opståede krav.

Konventionens jurisdiktionsbestemmelser omfatter *dels* sager efter konventionens art. 3 og 6 (a), d. v. s. sager, der af de skadelidende rejses mod den ansvarlige anlægsindehaver eller hans forsikrer eller garant om erstatning efter konventionens regler, *dels* sager efter art. 6 (c) og (d), d. v. s. regressager rejst af ansvarlige efter internationale aftaler om transportforhold eller efter reglerne i en stat, der ikke har tiltrådt konventionen, samt visse regressager i anledning af ulykker, der er indtrådt i eller har forvoldt skade i en sådan stat. For det danske udkasts vedkommende drejer **det** sig om sager efter §§ 13 til 15, § 19, stk. 1, 2. punktum og § 20. Konventionens jurisdiktionsbestemmelser omfatter derimod ikke sager mod andre end indehaveren efter art. 6(b) — udkastets § 19, stk. 2 — regressager anlagt af indehaveren i medfør af art. 6(f) — udkastets § 23 — og sager om fordeling af ansvaret mellem flere ansvarlige anlægsindehavere — udkastets § 22, stk. 2. Det samme gælder regressager i medfør af sociale forsikringsordninger efter art. 6(h).

Konventionens hovedregel om jurisdiktion går ud på, at sag skal anlægges ved domstolene i den konventionsstat, hvori det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende (art. 13 (a)). Denne regel omfatter også tilfælde, hvor ulykken er indtrådt i en anden konventionsstat. Om ulykker, der indtræffer under transport, gælder dog særlige jurisdiktionsregler (art. 13 (b) og (c)). Ifølge art. 13 (b) skal jurisdiktionen i tilfælde af ulykke indtrådt under transport tilkomme den stat, på hvis territorium (herunder søterritorium) den nukleare substans fandtes på ulykkens tidspunkt. Hovedreglen finder således i tilfælde af transport kun anvendelse, *hvis* ulykken sker uden for folkeretligt anerkendt territorium, *hvis* ulykken er forvoldt af nuklear substans ved udstråling gennem et vist tidsrum, hvor stoffet befandt sig på flere konventionsstaters territorium (f. eks. i et skib, der sejler fra en stat til en anden), eller *hvis* det ikke bagefter kan afgøres, hvor stoffet fandtes på ulykkestidspunktet (art. 13 (c)).

Disse regler sikrer ikke altid, at jurisdiktionen alene tilkommer en enkelt konventionsstat. Tilfælde, hvor domstolene i flere stater kan blive kompetente, kan således forekomme, såfremt flere anlægsindehavere er ansvarlige efter konventionen. Dette kan i transporttilfælde, som omfattes af art. 13 (c), ske, dersom nukleare substanser hidrørende fra anlæg i flere konventionsstater medvirker til ulykken. Det vil også kunne forekomme i andre tilfælde, f. eks. hvis affald fra anlæg i flere stater forurener vandet i et vandløb, en sø eller i havet.

For også i sådanne situationer at sikre, at kun en enkelt stat har jurisdiktion, er der givet særlige regler herom i art. 13 (d). Hvis det skadevoldende stof på ulykkestidspunktet findes i et transportmiddel, der er indregistreret i en af de stater, som ville have jurisdiktionen efter de foran nævnte regler, skal sag anlægges i denne stat. I alle andre tilfælde skal det på begæring af en af de

pågældende konventionsstater ved afgørelse truffet af den ved konventionen af 20. december 1957 om sikkerhedskontrol på atomenergiens område oprettede internationale domstol bestemmes, ved hvilken stats domstol sagerne skal anlægges.

Bestemmelser, der stemmer med de anførte regler i konventionen, er optaget i udkastets § 33. Det bemærkes dog, at konventionens regler i art. 13 (d), jfr. art. 13 (a) og (c), angår tilfælde, hvor indehavere af anlæg i flere konventionsstater er *ansvarlige,* men at de tilsvarende regler i udkastets § 33, stk. 3, kun omfatter tilfælde, hvor *kravet rettes* både mod indehaveren af et anlæg her i riget og i anden konventionsstat. Det synes uheldigt og stridende mod almindelige retsplejegrundsætninger at pålægge domstolene pligt til ex officio at undersøge, om der —• foruden sagsøgte — må antages tillige at være en anden erstatningspligtig, og, hvis dette findes at være tilfældet, at afvise sagen. Der ses ikke at kunne anføres grunde. der afgørende taler imod at tillade, at sag anlægges her, når skadelidende og den ansvarlige indehaver af et anlæg her i riget begge er enige derom, og parterne kan bl. a. af omkostningsmæssige grunde være interesseret heri. Denne udvidelse af dansk jurisdiktion i forhold til konventionens regler har formentlig kun den virkning, at dommen i sagen ikke efter konventionens bestemmelser kan eksekveres i en anden konventionsstat, jfr. nedenfor. Dersom sagsøgte har interesse i, at reglerne i art. 13 *(d)* bringes til anvendelse, bør han have adgang dertil, og en sådan ret er derfor tillagt ham ved udkastets § 33, stk. 4.

Det bemærkes, at de finske og norske udkast ikke indeholder den nævnte afvigelse fra art. 13(d), og at det svenske udkast har overladt til administrationen at træffe de fornødne bestemmelser til efterlevelsen af art. 13(d).

Som foran omtalt bestemmer konventionen, at den kompetente domstol skal anvende national lov eller nationale retsregler. Denne regel finder forudsætningsvis udtryk i udkastets § 33, stk. 1, der angår sag »om erstatning for skade eller skadesløsholdelse i medfør af dette kapitel«. Det fremgår dog af konventionens motiver (afsnit 60, s. 138), at udtrykkene »national lov« eller »nationale retsregler« skal anses at indbefatte vedkommende stats regler om international privatret, og det er således ikke udelukket ved national lov at bestemme f. eks., at visse spørgsmål vedrørende erstatningskravene skal afgøres efter de retsregler, der gælder i den stat, hvor det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende. Konventionen foreskriver selv i art. 7(d), at to spørgsmål, nemlig størstebeløbet for indehaverens ansvar (art. 7(b)) og spørgsmålet, om ansvaret indbefatter skade på transportmidlet (art. 7(c)), ikke afgøres efter lex fori, men efter loven i den stat, hvor anlægget ligger. Tilsvarende bestemmelser er optaget i udkastets § 21, stk. 1, sidste punktum, og § 17, stk. 2, sidste punktum. Endvidere har man, som omtalt s. 45, ment også om erstatningspligtens territoriale udstrækning at burde give en regel om brug af loven i den stat, hvori anlægget ligger, jfr. § 11, stk. 1, sidste punktum.

Efter konventionens regler er jurisdiktionen undertiden tillagt en stat, der ikke er identisk med den stat, hvori det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende, eller med den stat, hvori forsikreren har sit hjemsted. Dette forhold gør det nødvendigt at sikre, at domme afsagt af den efter konventionen kompetente domstol kan fuldbyrdes i andre konventionsstater. Herom indeholdes bestemmelser i konventionens art. 13(e), til hvis gennemførelse der er optaget regler i udkastets § 35. Udvalget har anset det for naturligt at give tilsvarende regler med hensyn til forlig, der er indgået eller bekræftet for en sådan domstol. Som foran fremhævet, giver udkastets § 33, stk. 3, mulighed for sagsanlæg her i riget i enkelte tilfælde, der ligger uden for konventionens rammer. I sådanne tilfælde vil en dom afsagt her i landet ikke have den i art. 13 (e) nævnte eksekutionskraft i andre konventionsstater. Skadelidende har derfor ikke interesse i at anvende den nævnte bestemmelse i tilfælde, der ligger udenfor konventionens regler, såfremt eksekution i fremmed stat må forudses at ville biive nødvendig.

I forbindelse med de her omtalte bestemmelser er der endelig i udkastet optaget regler om, ved hvilken ret her i riget de i § 33 omhandlede sager skal anlægges. Udvalget har anset det for noget tvivlsomt, hvorvidt der er grund til at give særlige regler om værnetinget, da udkastet ikke tillægger domstolene særlige beføjelser med hensyn til at kontrollere fordelingen af de til rådighed værende midler. Man har dog ment, at overvejende errunde taler for at fastsætte et bestemt vær-

neting for de omhandlede krav. Dette vil lette behandlingen af sagerne, der må forventes at få en ret ensartet karakter, og der er da også i de øvrige nordiske udkast optaget regler herom. Under hensyn til, at forholdene på dette punkt er forskellige i de nordiske lande, har man dog ikke tilstræbt at opnå overensstemmelse med hensyn til reglernes nærmere indhold.

Reglerne om værneting findes i udkastets § 34. De omfatter kun sager, der skal anlægges her i riget i medfør af § 33. For de sager, med hensyn til hvilke § 33 ikke kommer til anvendelse — såsom sager mod andre end indehaveren efter § 19, stk. 2, eller mod staten i medfør af §§ 29 og 30, regressøgsmål fra indehaveren i medfør af § 22, stk. 2, eller § 23, eller fra staten i medfør af § 32, eller sager, i hvilke almindelige erstatningsregler anvendes, som f. eks. i de i § 11, stk. 1, eller § 16, stk. 2, nævnte tilfælde — er der ikke foreslået særlige regler.

Udvalget foreslår sagerne henlagt til underret uden hensyn til sagsgenstandens størrelse, da det må forventes, at størstedelen af sagerne ikke vil frembyde væsentlige juridiske problemer, men alene vil angå størrelsen af den erstatning, der skal ydes. Det kan i denne forbindelse nævnes, at færdselslovens § 67 hjemler underretsbehandling af erstatningskrav efter lovens § 65, når kravene fremsættes i sager, hvori der er rejst tiltale.

Man har endvidere fundet det rettest at henlægge behandlingen til den underret, i hvis kreds anlægget er beliggende. Dette stemmer med det svenske udkast. Det norske udkast anvender derimod i transporttilfælde ulykkesstedets værneting, medens det finske udkast henviser alle sager til Helsingfors rådstueret. Endelig har man foreslået Københavns byret som fælles værneting, hvor sag rejses mod indehavere af flere anlæg, der ikke ligger i samme kreds, samt som værneting i sager mod indehavere af anlæg i anden konventionsstat.

VI.

Udkast til lov om nukleare anlæg (atomanlæg).

Kapitel I.

Definitioner m. v.

§ 1.1 denne lov forstås ved:

a) *nukleart brændsel:*

spalteligt stof bestående af uran eller plutonium i metallisk form, i legering eller kemisk forbindelse samt andet spalteligt stof, som efter statsministerens bestemmelse skal anses som nukleart brændsel;

b) *radioaktivt produkt:*

radioaktivt stof — herunder affald — som er dannet eller er blevet radioaktivt ved bestråling i forbindelse med fremstilling eller udnyttelse af nukleart brændsel, med undtagelse af

1) nukleart brændsel,
2) radioisotoper, som er uden for et nukleart anlæg, og som anvendes til eller er bestemt for industrielt, kommercielt, jordbrugsteknisk, medicinsk eller videnskabeligt formål;

c) *nuklear substans:*

1) nukleart brændsel med undtagelse af naturligt uran og uran, som indeholder mindre af isotopen uran 235 end naturligt uran;
2) radioaktivt produkt;

d) *nukleart anlæg* eller *anlæg:*

reaktoranlæg ;
fabrik til fremstilling eller behandling af nuklear substans;
fabrik til adskillelse af isotoper i nukleart brændsel;
fabrik til oparbejdning af bestrålet nukleart brændsel;
anlæg til opbevaring af nuklear substans bortset fra midlertidig opbevaring under transport; samt efter statsministerens bestemmelse andet anlæg, hvori der findes nukleart brændsel eller radioaktivt produkt;

e) *indehaver af nukleart anlæg:*

den, som af statsministeren er godkendt som indehaver af nukleart anlæg her i riget,
eller i mangel af sådan godkendelse den, der driver anlægget,
eller — for så vidt angår anlæg i anden konventionsstat — den, som er ansvarlig for anlægget efter lovgivningen i den stat, hvor anlægget ligger;

f) *nuklear ulykke:*

en skadevoldende hændelse eller række af hændelser med samme oprindelse, som er fremkaldt ved, eller hvis skadevirkninger helt eller delvis beror på radioaktive egenskaber eller en forening af radioaktive og giftige, eksplosive eller andre farlige egenskaber ved nukleart brændsel eller radioaktivt produkt;

g) *erstatningskonventionen :*

den i Paris den 29. juli 1960 undertegnede konvention om ansvar over for tredjemand på den nukleare energis område;

h) *konventionsstat:*

stat, der har tiltrådt erstatningskonventionen.

§ 2. Nukleart anlæg eller brændsel samt radioaktivt produkt, som kun frembyder ringe fare, kan efter statsministerens bestemmelse helt eller delvis undtages fra bestemmelserne i denne lov.

§ 3. Statsministeren kan bestemme, at en virksomhed, der omfatter flere af de i § 1,

litra d, nævnte indretninger, skal anses som ét nukleart anlæg. Atomenergikommissionens forsøgsanlæg, Risø, anses som ét nukleart anlæg.

Kapitel II.

Nukleare anlæg og nukleart drevne transportmidler.

Adgangen til at drive nukleare anlæg.

§ 4. Nukleare anlæg må kun opføres og drives med statsministerens godkendelse, der meddeles efter forhandling med indenrigsministeren. Andragender om sådan godkendelse forelægges atomenergikommissionen og sundhedsstyrelsen.

Stk. 2. Godkendelse må ikke meddeles, hvor dette skønnes betænkeligt af hensyn til sikkerheden eller andre væsentlige almene interesser.

§ 5. Godkendelsen skal angive den efter kapitel III ansvarlige indehaver. Den kan begrænses til at gælde for en bestemt tid og er betinget af, at indehaveren tegner og holder i kraft sådan forsikring som nævnt i § 25 eller stiller sikkerhed i overensstemmelse med § 28.

Stk. 2. Godkendelsen meddeles på de vilkår, som findes påkrævede af hensyn til sikkerheden og andre væsentlige almene interesser.

Stk. 3. Som vilkår for godkendelsen kan stilles krav om, at der i tilfælde af virksomhedens ophør træffes sådanne foranstaltninger, som statsministeren måtte finde fornødne for at sikre, at anlægget efter driftens ophør ikke frembyder fare for den almene sikkerhed, og at forsikring eller anden sikkerhed for opfyldelsen af indehaverens ansvar i medfør af kapitel III opretholdes, så længe det anses for påkrævet.

Stk. 4. Vilkår kan ændres, og nye vilkår kan opstilles, såfremt dette findes påkrævet af hensyn til sikkerheden eller andre væsentlige almene interesser.

§ 6. En meddelt godkendelse kan kaldes tilbage,

1) såfremt væsentlige forudsætninger for godkendelsen viser sig ikke at have været til stede,

2) såfremt der sker væsentlig eller gentagen tilsidesættelse af opstillede vilkår, eller

3) såfremt hensynet til sikkerheden eller anden tvingende grund i øvrigt kræver standsning eller nedlæggelse af anlægget.

§ 7. Anlægget er såvel under opførelsen som under driften undergivet tilsyn af atomenergikommissionen og sundhedsstyrelsen.

Stk. 2. De nævnte myndigheder har til enhver tid adgang til anlægget og kan fordre sig meddelt enhver oplysning af betydning for udøvelsen af tilsynet. De kan meddele pålæg, som er fornødne for at sikre overholdelse af vilkårene for godkendelsen af anlægget, eller som i øvrigt skønnes nødvendige af sikkerhedsmæssige grunde, ligesom de i påtrængende tilfælde af sikkerhedsmæssige grunde kan forlange brugen af anlægget standset for en vis tid.

Stk. 3. Nærmere regler om udøvelsen af tilsynet fastsættes af statsministeren efter forhandling med indenrigsministeren.

Kontrol med nukleare anlægs fredelige udnyttelse.

§ 8. Hvor internationale aftaler foreskriver kontrol med, at nukleare anlæg alene bruges til fredelige formål, kan statsministeren give de til gennemførelse af sådanne regler fornødne forskrifter, herunder om, at de personer, som udøver den i aftalerne omhandlede kontrol, har adgang til anlæggene for at foretage fornødent eftersyn.

Nukleart drevne transportmidler.

§ 9. Statsministeren bemyndiges til efter forhandling med de vedkommende myndigheder at fastsætte bestemmelser om tilstedeværelsen og benyttelsen af nukleart drevne transportmidler på dansk territorium, herunder om nukleart drevne skibes besejling af danske farvande og adgang til danske havne og om, efter hvilke regler eventuelt opståede skader som følge af nukleare ulykker skal erstattes.

Kapitel III.

Erstatning og forsikring.

Reglernes område.

§ 10. Bestemmelserne i dette kapitel omfatter ikke reaktor, som benyttes i fartøj, luftfartøj eller andet transportmiddel, jfr. dog § 9.

§ 11. Skade forvoldt ved en nuklear ulykke indtruffet i en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, kan ikke af skadelidende kræves erstattet efter reglerne i dette kapitel. Det samme gælder med hensyn til skade, som er opstået i en sådan stat, medmindre skaden er forvoldt ved en nuklear ulykke, som er indtruffet her i riget, og for hvilken indehaveren af et anlæg her i riget er ansvarlig. Er indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat ansvarlig, gælder de i denne stat fastsatte regler om erstatningspligtens territoriale udstrækning.

Stk. 2. Såfremt en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, har retsregler, hvorefter der ikke eller i ringere omfang end efter dansk ret ydes erstatning for skade, som ved en nuklear ulykke opstår her i riget, kan det ved kongelig anordning bestemmes, at tilsvarende regler skal gælde med hensyn til erstatning for skade, som ved en nuklear ulykke opstår i den pågældende stat.

§ 12. Det kan ved kongelig anordning bestemmes, at en stat, som ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, ved anvendelsen af reglerne i dette kapitel helt eller delvis skal ligestilles med konventionsstater.

Anlæg sindehaver ens ansvar.

§ 13. Indtræder en nuklear ulykke i et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, er anlæggets indehaver pligtig at erstatte den derved forvoldte skade.

Stk. 2. Skade forvoldt ved nuklear ulykke under transport af nuklear substans erstattes efter reglerne i §§ 14 og 15.

Stk. 3. Forvoldes en nuklear ulykke i øvrigt af nuklear substans, som ikke på ulykkestidspunktet findes i et anlæg, men som kommer fra et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, skal skaden erstattes af dette anlægs indehaver. Er stoffet overgået i en anden anlægsindehavers besiddelse, påhviler erstatningspligten dog denne.

Særlige regler om transport.

§ 14. Indtræder en nuklear ulykke under forsendelse af nuklear substans fra et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, er indehaveren af anlægget med den af § 11 følgende begrænsning pligtig at erstatte den ved ulykken forvoldte skade. Indtræder ulykken, efter at stoffet er overtaget af indehaveren af et andet anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, påhviler erstatningspligten dog denne anlægsindehaver.

Stk. 2. Sendes stoffet fra en afsender i en stat, som ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, til et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat med billigelse af dette anlægs indehaver, er denne med den af § 11 følgende begrænsning pligtig at erstatte skade forvoldt ved nuklear ulykke, der indtræder under transporten.

Stk. 3. Anlægsindehaverens ansvar efter denne paragraf omfatter foruden selve transporten af stoffet også midlertidig opbevaring af dette under transport.

§ 15. På begæring af den fragtfører, der udfører en transport som nævnt i § 14, kan statsministeren tillade, at den pågældende i stedet for indehaveren af et anlæg her i riget skal være ansvarlig for skade som følge af nuklear ulykke, der måtte indtræffe under transporten. Sådan tilladelse må kun meddeles, såfremt anlægsindehaveren har samtykket deri, og ansøgeren har godtgjort, at der er tegnet forsikring i overensstemmelse med § 25 eller stillet sikkerhed efter § 28. Er tilladelse meddelt, skal bestemmelserne om anlægsindehaverens ansvar i stedet finde anvendelse på den, der har overtaget transporten. Dette gælder også, såfremt en anlægsindehavers ansvar ifølge tilsvarende lovgivning i anden konventionsstat er overført til nogen anden end indehaveren.

A nsvarsgrundlaget.

§ 16. Anlægsindehaveren er erstatningspligtig efter bestemmelserne i dette kapitel, selv om skaden er hændelig.

Stk. 2. Ansvar efter disse bestemmelser indtræder dog ikke, såfremt den nukleare

ulykke skyldes væbnet konflikt, invasion, borgerkrig eller oprør.

Undtagne skader.

§ 17. Erstatning i medfør af dette kapitel ydes ikke **for** skade, der forvoldes på anlægget eller på ting, der findes på anlæggets område i indehaverens varetægt eller under hans kontrol i forbindelse med anlæggets brug.

Stk. 2. Sådan erstatning ydes heller ikke for skade, der i de i § 14 omhandlede tilfælde tilføjes det transportmiddel, hvori den nukleare substans fandtes, da ulykken fandt sted. Påhviler ansvaret indehaveren af et anlæg i anden konventionsstat, gælder dog herom bestemmelserne i denne stats lovgivning.

Skadelidendes egen skyld.

§ 18. Har skadelidende forsætligt eller uagtsomt medvirket til skaden, kan erstatningen nedsættes eller bortfalde, medmindre han kun har udvist ringe uagtsomhed.

***Sik.** 2.* Erstatningen kan ligeledes nedsættes eller bortfalde, såfremt den skadelidende ulovligt har sat sig i besiddelse af eller befattet sig med det skadevoldende stof.

Udelukkelse af krav mod andre end indehaveren.

§ 19. Såfremt indehaveren af et nukleart anlæg er **erstatningspligtig** for skade i medfør af dette kapitel eller tilsvarende regler i anden konventionsstat, kan skadelidende ikke rejse erstatningskrav mod andre end indehaveren. Kan kravet efter indehaverens død eller virksomhedens ophør ikke rettes mod indehaveren eller hans bo, kan det gøres gældende mod forsikreren eller den, der har stillet anden sikkerhed. Dette krav berøres ikke af præklusiv indkaldelse af indehaverens kreditorer.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 afskærer ikke erstatningskrav, som kan støttes på international overenskomst om skade i transportforhold, såfremt overenskomsten var i kraft eller åben for undertegning, ratifikation eller tiltrædelse den 29. juli 1960.

Regres mod indehaveren.

§ 20. Enhver, som er pligtig at betale erstatning for skade forvoldt ved en nuklear ulykke **i** medfør af § 19, stk. 2, eller i medfør af lovgivningen i en stat, som ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, kan inden for den efter § 21 gældende begrænsning kræve skadesløsholdelse af anlægsindehaver, som er ansvarlig for skaden efter bestemmelserne i dette kapitel.

Stk. 2. Er anlægsindehaveren på grund af bestemmelserne i § 11 ikke ansvarlig over for skadelidende efter reglerne i dette kapitel, har den, som er ifaldet erstatningsansvar i anledning af ulykken, og som har sit hovedforretningssted i en konventionsstat eller er i tjeneste hos en person, der opfylder denne betingelse, tilsvarende krav som i stk. 1 nævnt på at blive holdt skadesløs af anlægsindehaveren. Ved transport af nuklear substans til modtager i en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, kan skadesløsholdelse dog ikke kræves, såfremt ulykken er indtruffet, efter at materialet er udladet fra det transportmiddel, med hvilket det er ankommet til den nævnte stat; ved transport af nuklear substans fra afsender i en stat, der ikke har tiltrådt konventionen, kan skadesløsholdelse ikke kræves, dersom ulykken er indtruffet, inden materialet er indladet i det transportmiddel, der skal udføre transporten fra den fremmede stat.

Sik. 3. Det i stk. 1 og 2 nævnte krav mod anlægsindehaveren bortfalder i det omfang, hvori den, der fremsætter kravet, selv er ansvarlig over for indehaveren i medfor af §23.

Begrænsning af indehaverens ansvar.

§ 21. Det samlede ansvar for skader, der er en følge af en og samme nukleare ulykke, er for indehavere af anlæg lier i riget begrænset til 70 millioner kroner. Statsministeren kan dog efter indstilling fra atomenergikommissionen og sundhedsstyrelsen i særlige tilfælde under hensyn til anlæggets størrelse og art, omfanget af transport, som omfattes af ansvaret, og omstændighederne i øvrigt fastsætte et andet størstebeløb, dog ikke under 35 millioner kroner. For anlæg i anden konventionsstat gælder den i vedkommende stats lovgivning fastsatte ansvarsbegrænsning.

Stk. 2. Begrænsningen i stk.l gælder ikke procesrenter og sagsomkostninger.

§ 22. Er indehaverne af to eller flere anlæg erstatningspligtige efter dette kapitel eller anden konventionsstats lov for samme skade, hæfter indehaverne solidarisk over for skadelidende, men hver enkelt indehaver kun inden for det størstebeløb, der efter § 21 gælder for ham. Sker ulykken under transport af nuklear substans, kan indehavernes samlede hæftelse dog ikke overstige det største ansvarsbeløb, som efter § 21 gælder for nogen af dem.

Stk. 2. Mellem indehaverne indbyrdes skal ansvaret fordeles under hensyn til hvert anlægs andel i skaden og omstændighederne i øvrigt.

Anlægsindehaverens regres.

§ 23. Er en skade, for hvilken indehaveren af et nukleart anlæg er erstatningspligtig i medfør af dette kapitel eller tilsvarende regler i anden konventionsstat, forvoldt med forsæt, har anlægsindehaveren krav på at blive holdt skadesløs af den eller de enkeltpersoner, der forsætlig har hidført skaden. Anlægsindehaveren har også krav på skadesløsholdelse, dersom sådan ret udtrykkelig er indrømmet ham ved aftale.

Stk. 2. Har en fragtfører uden samtykke af den i medfør af § 14 ansvarlige anlægsindehaver transporteret nuklear substans gennem konventionsstat, hvor anlægsindehaveren er undergivet en højere ansvarsbegrænsning end nævnt i § 21, og er indehaveren som følge heraf ifaldet erstatningsansvar ud over det i § 21 nævnte maksimum, kan indehaveren kræve det overskydende beløb erstattet af fragtføreren. Dette gælder dog ikke, såfremt transporten gennem den pågældende stat er sket for at redde liv eller ejendom eller er forårsaget af forhold uden for fragtførerens kontrol.

Stk. 3. Bortset fra de i § 22, stk. 2, og i denne paragrafs stk. 1 og 2 hjemlede krav har anlægsindehaveren ikke ret til at få de erstatningsbeløb, han har udredet, dækket af trediemand.

Forældelse.

§ 24. Krav på erstatning eller skadesløsholdelse hos indehaveren af et nukleart anlæg for skade i medfør af bestemmelserne i dette kapitel forældes efter reglerne i lov nr. 274 af 22. december 1908.

Stk. 2. Er forældelse ikke indtrådt efter disse regler, bortfalder kravet dog 10 år efter den hændelse, som har forvoldt skaden, jfr. § 1, litra f, medmindre det forinden ex anerkendt af indehaveren, eller skadelidende har foretaget retsligt skridt til dets gennemførelse. Er skaden forårsaget af nuklear substans, som er blevet ulovlig fjernet, tabt eller opgivet og ikke pånу bragt til stede på ulykkestidspunktet, skal 10 års fristen regnes fra tidspunktet for fjernelsen, tabet eller opgivelsen.

Stk. 3. I tilfælde, hvor det bestemmes af den i erstatningskonventionens artikel 17 nævnte internationale domstol, om retssag skal anlægges her i riget, jfr. § 33, stk. 3, indtræder forældelse efter stk. 1 og 2 dog ikke, såfremt der,

enten forud for den internationale domstols afgørelse rejses sag i en af de stater, mellem hvis domstole den internationale domstol kan vælge,

eller rettes henvendelse til den kompetente myndighed i vedkommende stat om at foranledige en afgørelse fra den internationale domstol,

forudsat at disse handlinger foretages, inden forældelse er indtrådt efter vedkommende konventionsstats lovgivning. I disse tilfælde skal sag anlægges her i riget inden det tidspunkt, som den internationale domstol måtte fastsætte.

Forsikring og sikkerhedsstillelse.

§ 25. Indehaveren af et nukleart anlæg her i riget skal tegne og holde i kraft en forsikring, der skal godkendes af statsministeren, til dækning af krav på erstatning eller skadesløsholdelse, som indenfor begrænsningen efter § 21 kan gøres gældende mod indehaveren i medfør af dette kapitel eller anden konventionsstats lov, som efter erstatningskonventionen kommer til anvendelse. Der kan godkendes særskilt forsikring til dækning af ansvar for nukleare ulykker, som indtræffer under transport.

§ 26. Ophører en aftale om forsikring som i § 25 nævnt, uden at ny forsikring er trådt i kraft, skal forsikreren vedblive at hæfte for skade, der skyldes nuklear ulykke, som indtræffer inden 2 måneder, efter at forsikreren skriftligt har underrettet stats-

ministeren om aftalens ophør. Angår forsikringen skade forvoldt under transport, vedbliver forsikrerens hæftelse dog, indtil transporten er tilendebragt.

§ 27. Statsministeren fastsætter nærmere regler om de i § 25 nævnte forsikringer.

§ 28. Forsikringspligten gælder ikke for anlæg, for hvilke ansvaret påhviler staten.

Stk. 2. Statsministeren kan fritage indehaveren af et anlæg for forsikringspligt, mod at der stilles en efter ministerens skøn lige så betryggende sikkerhed.

Stk. 3. Stilles sikkerheden af en anden end anlægsindehaveren, finder lovens regler om forsikring tilsvarende anvendelse.

Statens ansvar.

§ 29. Staten er overfor skadelidende pligtig til indenfor den efter § 21 gældende grænse at udrede erstatninger, for hvilke indehaveren af et nukleart anlæg her i riget er ansvarlig i medfør af dette kapitel eller tilsvarende regler i anden konventionsstat, for så vidt erstatningerne ikke har kunnet afholdes af en af indehaveren opretholdt forsikring eller anden sikkerhed.

§ 30. Er et erstatningskrav for skade, der her i riget er forvoldt ved en nuklear ulykke, for hvilken indehaveren af et nukleart anlæg her i riget er ansvarlig, bortfaldet i medfør af § 24, stk.2, eller tilsvarende bestemmelse **i** anden konventionsstats lov, udredes erstatningen af staten. Kravet mod staten kan kun gøres gældende, såfremt det er undskyldeligt, at retsligt skridt mod indehaveren ikke er foretaget, inden hans ansvar er bortfaldet efter de nævnte bestemmelser. Kravet forældes efter reglerne i lov nr. 274 af 22. december 1908 og senest 30 år efter det i § 24, stk.2, angivne tidspunkt. Dersom andre skadelidendes krav ikke er blevet fuldt dækket på grund af den i § 21 nævnte ansvarsbegrænsning, jfr. § 31, nedsættes erstatningen fra staten på tilsvarende måde.

Stk. 2. Erstatning efter reglerne i stk. 1 ydes under forudsætning af gensidighed også **for** skade opstået i anden stat. Det kan endvidere ved kongelig anordning bestemmes, at erstatning skal ydes for skade opstået uden for folkeretligt anerkendt statsområde.

Erstatningsfordeling og statstilskud.

§ 31. Dersom det må forudses, at de skader, som er forårsaget af en nuklear ulykke, for hvilken indehaveren af et anlæg her i riget bærer ansvaret, overstiger det i § 21 nævnte maksimum, skal indehaveren uopholdelig give meddelelse til statsministeren. Denne kan bestemme, at der i et tidsrum af indtil 6 måneder kun må udbetales en nærmere fastsat brøkdel af de skyldige erstatningsbeløb. Det **påhviler** endvidere statsministeren om fornødent at foranledige, at der for folketinget fremsættes et lovforslag om, hvilke forholdsregler der bør træffes for at sikre, at erstatningskravene så vidt muligt dækkes forholdsmæssigt, og om og i bekræftende fald med hvilke midler der af staten skal ydes tilskud til ikke dækket skade.

Stk. 2. Dersom erstatningspligten påhviler indehaveren af et anlæg, som ikke er beliggende her i riget, finder reglerne i stk. 1 tilsvarende anvendelse, såfremt erstatningssag kan anlægges her i riget i medfør af § 33.

Statens regres.

§ 32. Beløb, som staten har udredet i medfør af §§ 29-31, kan, såfremt skaden er forvoldt med forsæt, kræves erstattet af den eller de enkeltpersoner, som forsætlig har hidført skaden.

Stk. 2. Beløb udredet i medfør af § 29 kan endvidere kræves erstattet

1) af den, som i egenskab af forsikrer eller garant eller i øvrigt ved udtrykkelig aftale har påtaget sig ansvar for skaden, jfr. § 23, stk. 1, 2. punktum,

2) af anlægsindehaver, der i medfør af § 22, stk. 1, er medansvarlig for skaden, i det omfang hvori ansvaret i medfør af § 22, stk. 2, falder på ham,

3) af anlægsindehaveren selv, dersom udgiften skyldes, at han ikke har tegnet og opretholdt behørigt godkendt forsikring eller anden sikkerhed, eller at sikkerheden har vist sig usolid.

Danske domstoles kompetence.

§ 33. Sag imod indehaveren af et nukleart anlæg — eller i det i § 19, stk. 1, 2. punktum, nævnte tilfælde mod forsikrer eller garant

— om erstatning for skade eller om skadesløsholdelse i medfør af dette kapitel kan anlægges her i riget,

1) såfremt kravet rettes mod indehaveren af et anlæg, der er beliggende her, eller

2) såfremt den nukleare ulykke er sket under transport og i sin helhed her i riget.

Stk. 2. Reglen i stk. 1, nr. 1, finder dog ikke anvendelse, dersom ulykken er sket under transport og i sin helhed på en enkelt anden konventionsstats territorium.

Stk. 3. Såfremt kravet rettes både mod indehaveren af et anlæg her i riget og indehaveren af et anlæg i anden konventionsstat, kan sag kun anlægges her i riget i medfør af stk. 1, nr. 1,

a) i tilfælde af transport, dersom det transportmiddel, hvormed den nukleare substans på ulykkens tidspunkt befordredes, var indregistreret her i riget, eller hvis det af den i erstatningskonventionens artikel 17 nævnte internationale domstol bestemmes, at sag skal anlægges her;

b) i andre tilfælde efter bestemmelse af den under a) nævnte domstol.

Stk. 4. Er kravet alene rettet mod indehaveren af et anlæg her i riget, kan denne kræve reglerne i stk. 3 bragt i anvendelse, såfremt han godtgør, at kravet også kan rettes mod anlægsindehaver i anden konventionsstat.

Stk. 5. Begæring om forela3ggelse for den i konventionens art. 17 nævnte internationale domstol af spørgsmålet om, i hvilken stat sag skal anlægges, rettes til justitsministeren.

Værneting.

§ 34. Sagen anlægges uanset sagsgenstandens størrelse ved underret.

Sik. 2. Rejses kravet mod indehaveren af et nukleart anlæg her i riget, skal sagen anlægges ved den ret, i hvis kreds anlægget er beliggende. Rejses under sagen krav mod indehavere af flere anlæg, der ikke er beliggende i samme kreds her i riget, eller rejses krav mod indehaver af anlæg uden for riget, skal sagen anlægges ved Københavns byret.

Fuldbyrdelse af udenlandske domme.

§ 35. Domme om erstatning for skade, der er opstået ved en nuklear ulykke, kan indenfor den i § 21 nævnte begrænsning fuldbyrdes her i riget, såfremt de er afsagt af domstolene i en konventionsstat med hjemmel i erstatningskonventionens artikel 13 og kan fuldbyrdes i den stat, hvor afgørelsen er truffet. Denne bestemmelse finder ikke anvendelse på domme, som kun har foreløbig eksekutionsskraft.

Stk. 2. Begæring om fuldbyrdelse af de i første stykke nævnte udenlandske domme fremsættes til justitsministeren. Begæringen skal ledsages af en bekræftet udskrift af dommen, og en erklæring fra myndighederne i vedkommende stat om, at dommen hjemler krav på erstatning for skade i henhold til bestemmelserne i konventionen, samt at den kan fuldbyrdes i den stat, hvor den er afsagt. Justitsministeren kan kræve, at udskriften og erklæringen skal være ledsaget af en bekræftet oversættelse.

Stk. 3. Tilsvarende regler finder anvendelse på forlig, der er indgået eller bekræftet for de nævnte domstole.

Certifikater.

§ 36. Når nuklear substans sendes fra eller til et anlæg her i riget under sådanne omstændigheder, at anlægsindehaveren i medfør af § 14 vil være ansvarlig for under forsendelsen forvoldte skader, skal han forforsyne fragtføreren med et certifikat, som udstedes af forsikreren eller den, som i medfør af § 28 har stillet anden sikkerhed til dækning af erstatningspligten, eller på disses vegne. Fragtføreren må ikke påbegynde transporten, forinden han har modtaget certifikatet.

Stk. 2. Certifikatet skal indeholde navn og adresse på den ansvarlige anlægsindehaver, oplysning om det stof og den transport, som sikkerheden omfatter, samt om sikkerhedens beløb, art og varighed. Det skal endvidere være forsynet med attestation fra den myndighed, som statsministeren bestemmer, om, at den i certifikatet nævnte anlægsindehaver er indehaver af et nukleart anlæg i erstatningskonventionens forstand.

Stk. 3. Den, som udsteder certifikatet, eller den, på hvis vegne det er udstedt, hæfter for rigtigheden af certifikatets oplysninger om anlægsindehaverens navn og adresse og sikkerhedens beløb, art og varighed.

Kapitel IV.

Forholdet til andre love, straffe- og slutningsbestemmelser.

§ 37. Personer, der er beskæftiget ved et nukleart anlæg og er omfattet af en af vedkommende ansvarlige indehaver i henhold til bekendtgørelse nr. 142 af 8. maj 1959 af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde tegnet ulykkesforsikring, har kun krav på erstatning efter denne lov i det omfang, hvori deres tab ikke er dækket gennem forsikringen. Forsikringsselskabet kan uanset bestemmelsen i § 4 i ulykkesforsikringsloven ikke afkræve anlægsindehaveren erstatningsydelser, som selskabet har udbetalt til sådanne personer.

§ 38. Bestemmelserne i sundhedslovgivningen, herunder lov nr. 94 af 31. marts 1953 om brug m.v. af radioaktive stoffer, og i arbejderbeskyttelseslovgivningen berøres ikke af denne lov.

§ 39. Med bøde, hæfte eller fængsel i indtil 2 år straffes den, som opfører eller driver et nukleart anlæg uden at have opnået godkendelse i medfør af § 4, eller efter at godkendelse er tilbagekaldt i medfør af § 6, eller som ikke overholder betingelse eller vilkår, som i henhold til § 5 gælder for godkendelsen. På samme måde straffes den, som ved meddelelse af urigtige eller vildledende oplysninger eller ved fortielse af oplysninger opnår eller søger at opnå godkendelse eller lempelse af betingelse eller vilkår for godkendelsen. Begås overtrædelserne uagtsomt, er straffen bøde eller hæfte.

Stk. 2. Med bøde eller hæfte straffes den, som ikke efterkommer krav, som stilles af tilsynsmyndighederne i medfør af § 7, eller meddeler tilsynsmyndighederne urigtig oplysning, eller som i øvrigt overtræder denne lov eller i medfør af loven meddelte forskrifter.

Stk. 3. Der kan pålægges anlæggets indehaver bødeansvar, selv om overtrædelsen ikke kan tilregnes ham som forsætlig eller uagtsom. For overtrædelser, der begås af aktieselskaber, andelsselskaber eller lignende kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar. For bødeansvar i medfør af bestemmelserne i dette stykke fastsættes ingen forvandlingsstraf.

§ 40. Sager om overtrædelse af denne lov eller i medfør af loven givne forskrifter behandles som politisager. De i lov om rettens pleje kapitel 68, 69, 71 og 72 omhandlede retsmidler finder anvendelse i de pågældende sager i samme omfang som i sager, som det efter de almindelige regler tilkommer statsadvokaten at forfølge. Nedlægges der af anklagemyndigheden påstand om idømmelse af fængselsstraf, skal der på tiltaltes forlangende beskikkes ham en forsvarer.

§ 41. Loven træder i kraft den . . . . . .

Stk. 2. Indehavere af nukleare anlæg, som er i drift ved lovens ikrafttræden, skal inden 3 måneder fra ikrafttrædelsesdagen indgive andragende til statsministeren om anlæggets godkendelse.

Stk. 3. I tiden, indtil erstatningskonventionen i medfør af dennes artikel 19 træder i kraft, finder reglerne i denne lov om ansvar for nukleare ulykker kun anvendelse på ulykker, der sker på dansk territorium.

Stk. 4. Forslag om revision af denne lov forelægges folketinget i folketingsåret 19

VIL

Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser.

Til kapitel I.

Til § 1.

Denne paragraf indeholder de **i** loven anvendte definitioner. Disse er hvad angår litra a til f i det væsentlige overtaget fra erstatningskonventionens art. 1, medens definitionerne under litra g og h alene har til hensigt at lette henvisningerne i udkastets enkelte bestemmelser til konventionen og til de stater, der har tiltrådt den.

Idet i øvrigt henvises til bemærkningerne foran s. 25 og s. 30f, skal om paragraffens enkelte led anføres:

I modsætning til lov nr. 94 af 31. marts 1953 om brug m. v. af radioaktive stoffer omfatter definitionerne i paragraffens litra a til c ikke alle radioaktive stoffer, men kun visse grupper af disse, nemlig dels stoffer, som kan frembyde kritikalitetsrisiko, d. v. s. stoffer, der foreliggende i en vis minimal mængde spontant undergår en kernespaltningsproces, dels radioaktive stoffer, der er opstået ved en kernespaltning som ovenfor omtalt, eller som under denne er blevet radioaktive ved bestråling. Paragraffens nærmere beskrivelse af, hvilke radioaktive stoffer udkastet omfatter, og den **i** udkastet foretagne inddeling af stofferne i grupper stemmer overens med konventionens tekst.

Under litra a, „nukleart brændsel", hører uran og plutonium, hvad enten disse stoffer foreligger isoleret eller som bestanddele af legeringer eller kemiske forbindelser.

Gruppen „nukleart brændsel“ i konventionens art. l(a) (iii) kan ved bestemmelse af Den europæiske Atomenergiorganisations Styrelseskomité udvides, således at den tillige kommer til at omfatte andre spaltelige stoffer end uran og plutonium. Udkastets litra a giver hjemmel **til,** at en sådan bestemmelse kan gennemføres her **i** landet ved en af statsministeren udstedt bekendtgørelse.

Udtrykket „radioaktivt produkt" i udkastets litra b omfatter dels radioaktive stoffer, der er opstået **i** forbindelse med fremstilling eller udnyttelse af nukleart brændsel, dels stoffer, der er blevet radioaktive ved bestråling **i** forbindelse med fremstilling eller udnyttelse af nukleart brændsel. Ved radioaktivt produkt i denne forstand forstås ikke blot produkter fremstillet med henblik på brug, men også radioaktive stoffer, der er uden værdi og derfor betegnes som affald. Radioaktive stoffer, der er dannet eller gjort radioaktive på anden måde, f. eks. ved hjælp af partikkelacceleratorer, falder derimod uden for konventionens og udkastets bestemmelser, jfr. konventionens motiver (afsnit 9, s. 115).

Inden for de under a og b nævnte grupper af radioaktive stoffer kan der udskilles visse stoffer, der **i** almindelighed ikke frembyder nogen særegen risiko. For disse stoffer har man ikke skønnet særlige erstatningsregler påkrævet, og konventionen har derfor undtaget dem fra disse regler. For at opnå en nogenlunde klar afgrænsning af det særlige ansvar efter konventionen er det dog bestemt, at undtagelsen kun gælder, når stofferne befinder sig uden for et nukleart anlæg, f. eks. under transport. Hvis stofferne befinder sig i et nukleart anlæg, er de omfattet af konventionens erstatningsregler på samme måde som de andre stoffer inden for disse grupper.

I overensstemmelse hermed undtager udkastet følgende stoffer fra erstatningsreglerne, medmindre de findes i et nukleart anlæg:

Inden for den under a nævnte gruppe, nukleart brændsel: naturligt uran eller „forarmet" uran, d. v. s. uran, som inde-

holder mindre af isotopen uran 235 end naturligt uran, jfr. litra c, nr. 1.

Inden for den under b nævnte gruppe, radioaktivt produkt: radioisotoper, som anvendes til eller er bestemt for industrielt, kommercielt, jordbrugsteknisk, medicinsk eller videnskabeligt formål, jfr. litra b, nr. 2.

Som eksempler på radioaktive isotoper, der for tiden anvendes i sådant øjemed, kan nævnes radioaktiv kobolt, radioaktivt fosfor, radioaktivt svovl og radioaktiv jod.*)

Som en fælles betegnelse for de stoffer, for hvilke de særlige erstatningsregler skal gælde uden hensyn til, om de findes i eller uden for et nukleart anlæg, anvender udkastets § 1, litra c, i overensstemmelse med konventionen begrebet „nuklear substans". Dette begreb benyttes ikke i den tekniskvidenskabelige sprogbrug. Det er alene dannet af fremstillingstekniske hensyn for at kunne formulere konventionens og udkastets regler på en nogenlunde kortfattet og overskuelig måde.

Som det fremgår af bemærkningerne s. 25, foreslår udvalget, at der — bortset fra reaktorer i transportmidler — kun kræves godkendelse af anlæg, for hvilke de i kapitel III i overensstemmelse med konventionen foreslåede erstatningsregler gælder. Den i udkastets litra d indeholdte definition af nukleare anlæg finder derfor anvendelse såvel med hensyn til godkendelsesreglerne i kapitel II som med hensyn til erstatningsreglerne i kapitel III og de regler om forsikring, værneting m. v., som slutter sig dertil. Da definitionen af nukleare anlæg er afgørende for erstatningsreglernes anvendelsesområde, er den udformet i nøje tilslutning til konventionen.

Under nukleare anlæg henhører for det første reaktorer. Herved forstås et varmeproducerende anlæg, hvor varmeproduktionen skyldes en kontrolleret fissionsproces. Paragraffen undtager i modsætning til konventionens art. 1 (a) (ii), ikke reaktorer, der findes i transportmidler, da disse reaktorer ikke er undtaget fra reglerne om godkendelse i udkastets kapitel II. De er derimod i medfør af udkastets § 10 undtaget fra erstatningsreglerne.

I øvrigt henføres under nukleare anlæg forskellige former for fabriksvirksomhed, nemlig fabrikker til fremstilling eller behandling af nuklear substans, fabrikker til adskillelse af nukleart brændsels isotoper, og fabrikker til oparbejdning af bestrålet (anvendt) nukleart brændsel. I og for sig omfatter udtrykket „fabrikker til fremstilling eller behandling af nuklear substans" også fabrikker til adskillelse af nukleart brændsels isotoper eller til oparbejdning af bestrålet nukleart brændsel. Udvalget har dog fundet det rettest at følge konventionens tekst, der indeholder denne opregning af de arter af virksomheder, som den omfatter. Som eksempler på de sidstnævnte grupper af virksomheder kan nævnes virksomheder til fremstilling af beriget uran til anvendelse i visse arter af reaktorer, og virksomheder, som underkaster anvendt nukleart brændsel en behandling, der påny gør det anvendeligt som brændsel, eller som deraf udvinder andre stoffer. Som fabrikker til fremstilling eller behandling af nuklear substans, der ikke falder ind under nogen af de to undergrupper, kan nævnes fabrikker, der fremstiller brændselselementer af nuklear substans, som leveres til fabrikken fra andre anlæg.

Af anvendelsen af ordet „fabrik" fremgår, at videnskabelige laboratorier, hvor der kun findes små mængder af spalteligt stof, falder uden for begrebet nukleare anlæg. Heller ikke den omstændighed, at radioaktive stoffer, såsom visse uraniumsalte, af og til bruges i forskellige industrielle virksomheder, som ikke har forbindelse med nuklear industri, bringer sådan virksomhed ind under konventionens og udkastets bestemmelser (konventionens motiver, afsnit 9, s. 115).

Under definitionen af nukleare anlæg indbefattes også anlæg til opbevaring af nuklear substans. Udkastet undtager dog i overensstemmelse med konventionens art. 1 (a) (ii) midlertidig opbevaring under transport. Begrundelsen for denne undtagelse er, at reglerne i konventionens art. 4 om afsenders og modtagers ansvar finder anvendelse under hele transportens forløb, uanset om stoffet under transporten mere eller mindre tilfældigt bliver opbevaret i lagerrum, selv om disse måtte være specielt indrettede til sådanne formål.

*) Kobolt 60, fosfor 32, svovl 35 og jod 131.

Indehaveren af sådanne rum bør ikke være ansvarlig for det oplagrede stof, då sådan opbevaring ikke altid kan forudses, og da et ansvar for indehaveren selv i så fald ville nødvendiggøre en mere kompliceret og derfor kostbarere forsikringsdækning.

Udvalget har overvejet at udstrække kravet om godkendelse fra statsministeren til lagerrum specielt indrettede til opbevaring af nuklear substans. Udvalget har dog ikke stillet forslag herom, idet sundhedsstyrelsen i medfør af bestemmelserne i loven om brug m. v. af radioaktive stoffer kan stille de fornødne krav til indretning af sådanne rum og føre tilsyn med dem. Disse forholdsregler må anses for tilstrækkelige, og udvalget har herefter ønsket ikke at gøre afvigelse fra udkastets almindelige regel, hvorefter godkendelses- og ansvarsreglerne så vidt muligt dækker samme område.

Gruppen „nukleart anlæg" i konventionens art. 1 (a) (ii) kan •— ligesom gruppen „nukleart brøndsel" — ved bestemmelse af styrelseskomiteen udvides til at omfatte andre anlæg. Det er dog en forudsætning, at der i anlæggene findes nukleart brændsel eller radioaktivt produkt. En sådan udvidelse kan her i landet gennemføres ved en af statsministeren udstedt bekendtgørelse i medfør af udkastets § 1, litra d in fine. Om anvendelsesområdet for denne bestemmelse henvises i øvrigt til bemærkningerne foran s. 25.

Helt uden for begrebet nukleart anlæg falder f. eks. brydning af uranmalm og virksomhed, der består i mekanisk koncentration af uranmalm. Uran, som det findes i naturen, har ikke nogen høj grad af radioaktivitet, og sådan virksomhed medfører ikke den særegne risiko for almenheden, som konventionen tager sigte på. Uran forekommer på Grønland. Malmen undergives for tiden forskellige undersøgelser, men brydning i industriel målestok finder ikke sted.

Konventionen og udkastet omfatter kun spaltelige stoffer og anlæg, der har forbindelse med spaltningsprocessen, men ikke den nukleare fusionsproces, d. v. s. sammensmeltning af lette atomkerner. Dette skyldes, at udnyttelsen af denne proces ikke kan antages at være nært forestående, og at processens virkninger i øvrigt ikke er så kendt, at opstilling af bestemte regler skønnes mulig, jfr. konventionens motiver, afsnit 12, s. 116.

Som det fremgår af bemærkningerne s. 32ff, er ifølge konventionen i almindelighed indehaveren af et nukleart anlæg og kun denne ansvarlig for skade forvoldt ved en nuklear ulykke. Erstatningskonventionens art. 1 (a) (vi) indeholder følgende definition af indehaveren af et nukleart anlæg: „operator in relation to a nuclear installation means the person designated or recognised by the competent public authority as the operator of that installation". I overensstemmelse hermed bestemmer udkastets § 1, litra e, indehaveren af et nukleart anlæg her i riget som den, der af statsministeren er godkendt som indehaver af anlægget. Om godkendelsen gives nærmere regler i kapitel II. Indehaveren behøver ikke at være en fysisk person, men kan og vil vel i reglen være et selskab eller en anden sammenslutning. For virksomheder, der drives af staten, er denne ansvarlig.

For det tilfælde, at et anlæg skulle blive sat i drift, eller at driften skulle blive fortsat, uden at nogen godkendelse foreligger, har man fundet det rettest at foreslå en udtrykkelig regel om, at den, der driver anlægget, skal anses som indehaver. Det betyder, at det erstatningsretlige ansvar efter kapitel III påhviler den, der faktisk driver anlægget. Drives anlægget af flere personer i forening, påhviler der dem solidarisk ansvar.

Der vil efter udkastet kunne blive tale om ved dansk domstol at gøre ansvar efter kapitel III gældende mod en indehaver af anlæg i en anden konventionsstat. Hvem der i dette tilfælde skal anses som den ansvarlige indehaver, afgøres efter den pågældende stats lovgivning, jfr. § 1, litra e, sidste led.

Definitionen af „indehaver af et nukleart anlæg" omfatter ikke indehavere af anlæg i stater, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen. For indehavere af sådanne anlæg indeholder udkastet ingen ansvarsbestemmelser.

Grundlaget for at idømme erstatning efter reglerne i udkastets kapitel III, er, at skaden kan henføres til en nuklear ulykke. Hvad der forstås herved, defineres i § 1, litra f. En nuklear ulykke er herefter en skadevoldende hændelse eller række af

hændelser med samme oprindelse, som er fremkaldt ved, eller hvis skadevirkninger helt eller delvis beror på radioaktive egenskaber eller en forening af radioaktive og giftige, eksplosive eller andre farlige egenskaber ved nukleart brændsel eller radioaktivt produkt. Konventionen og udkastet tager i første række sigte på skader, som er opstået som følge af radioaktiv bestråling. Ikke enhver skade ved radioaktiv bestråling kommer dog i betragtning, kun en sådan, som hidrører fra bestråling fra nukleart brændsel eller produkt. Skyldes de ved ulykken forvoldte skader kun delvis radioaktiv bestråling, finder erstatningsreglerne dog anvendelse, jfr. at konventionens art. l(a) (i) kun kræver, at „any of the damage caused arises out of or results from" radioaktivitet fra de nævnte stoffer. Hvis den samme ulykke har givet anledning til radioaktive skader og skader, der udelukkende er tilføjet på anden måde, skal også de sidstnævnte skader anses som forvoldt ved nuklear ulykke. Indtræder der således i et nukleart anlæg en ikke-nuklear eksplosion, som medfører, at i virksomheden beskæftigede personer omkommer, og tillige volder skade på en reaktor med den følge, at en radioaktiv udstråling medfører skade på andre personer, skal også erstatningen for den direkte ved eksplosionen forvoldte skade erstattes efter udkastets regler. En nuklear ulykke foreligger endvidere, hvis selve den skadevoldende hændelse er fremkaldt ved radioaktivitet eller radioaktivitet i forbindelse med andre farlige egenskaber ved nukleart brændsel eller radioaktivt produkt, selv om ingen af de forvoldte skader på tredjemand direkte skyldes radioaktivitet. Det stemmer formentlig med dansk retsopfattelse at anse også sådanne skader som følger af radioaktiviteten. Tilfældet er udtrykkelig nævnt i udkastets definition for at opnå også formel overensstemmelse med definitionen i konventionen.

I udkastet er indehaverens ansvar begrænset til 70 mill. kr. for hver ulykke. Det er derfor af betydning at afgøre, om flere skadevoldende begivenheder, der står i en vis forbindelse med hinanden, skal betragtes som én eller som flere ulykker. Udgangspunktet er, at flere begivenheder anses som én ulykke, hvis de har samme oprindelse. I definitionen siges derfor, at en nuklear ulykke er en skadevoldende hændelse eller række af hændelse med *samme oprindelse*. Hvis der ved en ulykke på et anlæg frigøres en radioaktiv sky, der giver anledning til skade langt borte fra anlægget, skal også denne skade anses forvoldt ved ulykken. I konventionens motiver, afsnit 8, s. 114, udtales det, at ukontrolleret frigørelse af radioaktivitet gennem en vis periode skal anses som en nuklear ulykke, hvis frigørelsen af radioaktivitet har samme oprindelse, selv om der har været en afbrydelse i udsendelsen af radioaktivitet. Afgrænsningen af, hvad der skal anses som en enkelt ulykke, har ikke alene betydning for begrænsningen af indehaverens ansvar, men også for afgørelsen af, fra hvilket tidspunkt forældelse af erstatningskrav skal regnes, jfr. foran s. 47 f.

Til § 2.

Ifølge erstatningskonventionens art. 1 (b) kan styrelseskomiteen bestemme, at nukleart anlæg eller brændsel eller nuklear substans, som efter dens mening kun frembyder ringe fare, skal udelukkes fra konventionens anvendelsesområde. Disse undtagelser kan kun foretages efter generelle synspunkter. Bemyndigelsen til statsministeren i udkastets § 2 tilsigter at muliggøre, at sådanne beslutninger kan gennemføres uden lovændring. Bemyndigelsen kan for så vidt angår undtagelser fra erstatningsbestem-
I melserne kun udnyttes med hjemmel i
j konventionen.

Ved anvendelsen af ordene „helt eller delvis" tilsigtes det at muliggøre, at virksomheder, som undtages fra erstatningsreglerne, dog kan forblive under de i kapitel II foreskrevne regler om godkendelse og kontrol. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne foran s. 25 f.

Til § 3.

Ifølge udkastets § 22 hæfter indehaverne af to eller flere nukleare anlæg solidarisk inden for det for hver indehaver gældende størstebeløb, såfremt der opstår skade, for hvilken de begge er ansvarlige. Dersom flere anlæg har samme indehaver, kan denne derfor komme til at hæfte for flere gange størstebeløbet. En nuklear virksomhed kan

imidlertid bestå af flere end én indretning, som i sig selv opfylder betingelserne for at anses som et nukleart anlæg. Således findes der i atomenergikommissionens forsøgsanlæg, Risø, 3 reaktorer. Såfremt hver reaktor for sig skulle anses som ét anlæg med selvstændigt ansvarsmaximum, ville man pålægge indehaveren en sådan ansvarsbyrde, at det næppe ville være muligt at skaffe fornøden forsikringsdækning. Det foreslås derfor, at statsministeren kan bestemme, at en virksomhed, der omfatter flere af de i § 1, litra d, nævnte indretninger, skal anses som ét anlæg. En forudsætning for bestemmelsens anvendelse er, at de forskellige indretninger står i en sådan forbindelse med hinanden, at de kan betragtes som hørende til samme virksomhed, jfr. konventionens motiver, afsnit 49, s. 133. Det foreslås fastsat, at atomenergikommissionens forsøgsanlæg, Risø, skal anses som ét nukleart anlæg.

Til kapitel II.

Til § 4.

Bestemmelsen i stk. 1 sondrer mellem godkendelse af opførelsen af anlæg og godkendelse af driften af anlæg. Ordet „opføres" skal forstås i så vid betydning, at bestemmelsen også omfatter fremstilling af eventuelle transportable anlæg, såsom reaktorer til transportmidler. Ved godkendelsen af anlægget må der særlig tages stilling til, hvilke sikkerhedsforanstaltninger der skal gennemføres ikke alene ved konstruktionen af anlægget, men også så vidt muligt ved tilrettelæggelsen af den daglige drift. Disse spørgsmål forudsættes taget op allerede i forbindelse med behandlingen af andragender om tilladelse til at opføre anlægget, idet det er af betydning, at indehaveren så tidligt som muligt kan danne sig et begrundet skøn over, hvilke udgifter disse foranstaltninger vil medføre. Der vil både med hensyn til godkendelse af opførelsen af anlægget og af driften af dette kunne blive tale om foreløbige afgørelser, således om godkendelse af skitseprojekter til de tekniske installationer og af beliggenheden og i forbindelse hermed om at afgøre, om der af hensyn til sikkerheden skal holdes visse arealer omkring anlægget fri for bebyggelse o. lign.

Tilladelse til opførelse af anlægget vil kunne gives til en anden end den, der skal drive det. Reglerne i dette kapitel nødvendiggør ikke, at det eller de firmaer, som påtager sig leveringen og opførelsen af anlægget, udfører arbejdet som entreprenør for den, der engang skal drive det. Reglerne udelukker ej heller leverandørerne fra at opnå tilladelse til midlertidig at drive anlægget for at afprøve det inden afleveringen til modtageren.

De godkendende myndigheder kan forlange sig forelagt alle planer vedrørende anlægget i dets helhed, idet bedømmelsen af sikkerheden kan bero på en samlet vurdering, hvor ikke blot den tekniske indretning af reaktorer kommer i betragtning. Den endelige godkendelse forudsættes at skulle indeholde en indgående beskrivelse af alle forhold, som har været af betydning ved godkendelsen, således at det gøres klart for indehaveren, at enhver ændring af disse forhold kræver ny godkendelse. Opretholdelsen af den i godkendelsen beskrevne tilstand tænkes med andre ord gjort til et vilkår for godkendelsen, jfr. nærmere herom bestemmelserne i § 5.

Bestemmelsen i stk. 2 fremhæver de hensyn, der er afgørende for, om godkendelse kan meddeles, jfr. herom bemærkningerne foran s. 26.

Til § 5.

Erstatningsansvaret efter reglerne i udkastets kapitel III påhviler indehaveren af vedkommende nukleare anlæg. Indehaver er efter erstatningskonventionens art. I (a) (vi) den, der af vedkommende kompetente myndighed er godkendt som indehaver af anlægget. Definitionen i udkastets § 1, litra e, bygger på denne regel, og § 5, stk. 1, bestemmer i overensstemmelse hermed, at godkendelsen skal indeholde en angivelse af, hvem den ansvarlige indehaver er.

Af udkastets §§ 25 og 28 fremgår, at indehaveren som sikkerhed for sit erstatningsansvar skal tegne og opretholde en af statsministeren godkendt forsikring eller anden sikkerhed. Undladelse heraf vil således være en overtrædelse af disse bestemmelser. Udvalget har imidlertid anset det for rettest tillige at gøre opretholdelsen af sikkerheden til en betingelse for godkendelsen. Dette betyder, at godkendelsen af anlægget uden

videre bortfalder, dersom sikkerheden ikke opretholdes, således at en fortsættelse af driften af virksomheden herefter bliver ulovlig. Godkendelsen bortfalder straks ved undladelsen af at opretholde sikkerheden, uanset at en forsikrer i medfør af § 26 hæfter i 2 måneder, efter at statsministeren er underrettet om, at forsikringen er ophørt, f. eks. på grund af manglende præmiebetaling. Derimod bortfalder godkendelsen ikke uden videre, fordi sikkerheden er blevet forringet som følge af, at en del af den er opbrugt til dækning af indtrufne skader. Som det fremgår af bemærkningerne ovenfor s. 49 vil statsministeren imidlertid ved godkendelsen af forsikring eller sikkerhed (§§ 25 og 28) eller ved fastsættelse af almindelige regler for forsikring (§ 27) kunne pålægge indehaveren, dersom dækningen er blevet utilstrækkelig, at gøre indberetning til statsministeren, og inden en vis frist at tegne ny forsikring eller tillægsforsikring, hvorved sikkerheden påny bringes op på den fornødne størrelse. I nødsfald vil virksomheden kunne standses ved tilbagekaldelse af godkendelsen i medfør af bestemmelsen i udkastets § 6, nr. 3.

Om tidsbegrænsning af godkendelsen og om de i stk. 2-4 nævnte vilkår henvises til bemærkningerne foran s. 26 og 28 f.

Til § 6.

Der henvises til bemærkningerne s. 26 ff.

Til § 7.

Paragraffen indeholder bestemmelser om tilsyn med nukleare anlæg. Herom henvises til bemærkningerne side 29 f. Ved udtrykket „de nævnte myndigheder" i stk. 2 sigtes til enhver, f. eks. en embedslæge, der i det konkrete tilfælde udøver funktioner på disse myndigheders vegne.

Til § 8.

Denne paragraf har alene til formål at legalisere en inspektion af nukleare anlæg i overensstemmelse med de aftaler, Danmark har indgået med andre lande herom, jfr. om sådanne foran s. 12.

Til § 9.

Der henvises til bemærkningerne foran s. 30.

Bestemmelse som nævnt i paragraffen vil dels kunne træffes for enkelte tilfælde, dels som fastsættelse af generelle regler. Udvalget har ment, at der meget muligt foreløbig kun vil være behov for at træffe afgørelse for hvert enkelt tilfælde, medens udarbejdelse af almindelige forskrifter først vil være nødvendig og ønskelig på et senere stadium af udviklingen af anvendelsen af den nukleare energi til fremdrift af skibe. Man har ikke nærmere angivet, hvilke myndigheder der bør forhandles med om sådanne afgørelser eller bestemmelser. Det er på nuværende tidspunkt vanskeligt at give en udtømmende opregning af, hvilke interesser der kan blive berørt. Det er en selvfølge, at udtalelser altid bør indhentes fra sundhedsstyrelsen og atomenergikommissionen. Derudover vil der f. eks. kunne blive tale om forhandling med de myndigheder, der er ansvarlige for det havneanlæg, der eventuelt ønskes anløbet. Ved udfærdigelsen af mere almindelige regler vil en videre kreds af myndigheder kunne komme i betragtning.

Ved afgørelser eller bestemmelser efter denne paragraf kan der gives regler om erstatningsansvar for nukleare ulykker, der måtte indtræffe under et nukleart drevet skibs ophold på dansk søteritorium, jfr. paragraffens slutningsbestemmelse. Sådanne regler kan gives enten for et enkelt besøg, for et enkelt skib eller for nukleare skibe i almindelighed. Udvalget vil finde det naturligt, at der herved gøres anvendelse af principperne i kapitel III om objektivt ansvar, kanalisering af ansvaret, begrænsning af dette til et vist, højt beløb, dansk jurisdiktion m. v.

Til kapitel **III.**

Til § 10.

Om begrundelsen for den i denne paragraf gjorte undtagelse fra erstatningsreglerne henvises til bemærkningerne side 31 f.

Undtagelsen omfatter ikke nukleart brændsel, der er bestemt til benyttelse i en af paragraffen omfattet reaktor. Spørgsmålet om, hvornår ansvaret for sådant brændsel går over fra afsenderen til indehaveren af det nukleare skib, hvor brændslet skal benyttes, er ikke løst i konventionen, da spørgsmålet ikke fandtes at kunne

løses, før arbejdet på konventionen om nukleare skibe var skredet længere frem. Spørgsmålet er derfor også uløst i udkastet og vil formentlig finde sin løsning i forbindelse med fastsættelsen af generelle ansvarsregler for nukleare skibe.

Undtagelsen omfatter kun reaktorer, som anvendes i et transportmiddel, ikke transportable reaktorer i øvrigt.

I paragraflen er optaget et forbehold med hensyn til den statsministeren ved § 9 tillagte beføjelse til at fastsætte erstatningsregler for skade ved nuklear ulykke under nukleart drevne transportmidlers tilstedeværelse på dansk territorium.

Til § 11.

Paragraffen indeholder bestemmelser om territorial afgrænsning af erstatningsreglernes område. Om begrundelsen henvises til bemærkningerne foran s. 43 ff.

Ifølge stk. 1, 1. pkt., kan skadelidende ikke kræve erstatning efter udkastets erstatningsregler, såfremt den *ulykke*, der har forvoldt skaden, har fundet sted i en ikke-konventionsstat, selv om skaden er opstået andetsteds. Efter bestemmelsen i 2. pkt. kan erstatning ej heller kræves, såfremt *skaden* er opstået i en ikke-konventionsstat, uanset om den ulykke, der har forvoldt skaden, har fundet sted i eller uden for sådant område (f. eks. på det åbne hav) medmindre ulykken er indtruffet her i riget. I så fald gøres erstatningsreglerne anvendelige, for så vidt ansvaret efter udkastets regler påhviler indehaveren af et anlæg her i riget. Påhviler ansvaret indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat, skal det ifølge bestemmelsens 3. pkt. afgøres efter loven i den stat, hvori det pågældende anlæg er beliggende, om der skal ydes erstatning for skade, der er opstået i ikke-konventionsstat, efter konventionens og dermed udkastets regler.

Det har været nødvendigt udtrykkelig at udtale reglen i 3. pkt., da sag om erstatning i disse tilfælde i medfør af udkastets § 33, stk. 1, nr. 2, skal anlægges ved dansk domstol. Denne skal efter konventionens art. 14 lægge dansk ret til grund ved afgørelsen, men art. 14 åbner mulighed for i den nationale ret at henvise til fremmed ret, jfr. ovenfor s. 59.

Reglerne i stk. 1 gælder kun *skadelidendes* ret til erstatning efter udkastets erstatningsregler. Om mulig regres mod anlægsindehaveren for andre, der måtte være ifaldet erstatningsansvar over for skadelidende, indeholdes bestemmelser i § 20, stk. 2.

I de tilfælde, hvor kapitlets regler efter bestemmelserne i § 11, stk. 1, ikke gælder, finder almindelige erstatningsregler anvendelse.

Reglen i paragraffens stk. 2 giver hjemmel til ved kongelig anordning at udelukke eller indskrænke anvendelsen af udkastets regler i det i stk. 1, 2. punktum, nævnte tilfælde. Derudover åbner den mulighed for at indskrænke eller udelukke anvendelsen af dansk rets almindelige erstatningsregler på skade indtruffet i ikke-konventionsstat. Forudsætningen for at udnytte denne hjemmel er i begge tilfælde, at den pågældende fremmede stats retsregler ikke giver danske interesser den beskyttelse, som udkastets eller dansk rets almindelige erstatningsregler yder interesser i den pågældende fremmede stat. Bestemmelsen kan ikke benyttes til at indskrænke anvendelsen af dansk rets erstatningsregler på skade indtruffet i den fremmede stat i et sådant omfang, at adgangen til erstatning for sådan skade bliver ringere end den adgang til erstatning, som den fremmede stats ret hjemler med hensyn til skade opstået her i riget, for hvilken ansvaret påhviler anlæg i den pågældende stat.

Til § 12.

Denne paragraf indeholder en bemyndigelse til ved kongelig anordning helt eller delvis at ligestille en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, med konventionsstater. Bestemmelsens anvendelse efter udkastet er ikke betinget af, men vil i almindelighed forudsætte, at vedkommende stat yder tilsvarende begunstigelser overfor Danmark.

Bestemmelsen vil kunne benyttes til uanset reglen i § 11, stk. 1, at gøre lovens regler anvendelige på skade, som er opstået i den pågældende ikke-konventionsstat, eller som skyldes en der indtruffen ulykke. Paragraffen giver endvidere hjemmel til at indrømme transportører i ikke-konventionsstat ret til regres efter reglen i § 20, stk. 2. Sådan tildeling af regresret

kan efter konventionens art. 6 (e) besluttes af OECD's råd, jfr. foran s. 43 f. Bestemmelsen giver mulighed for at udføre sådanne beslutninger uden lovændring.

Danske anlægsindehavere kan ikke i medfør af bestemmelsen fritages for det dem ved transport til eller fra en ikke-konventionsstat i medfør af konventionens art. 4 (a) (ii) og (c), jfr. udkastets § 14, påhvilende ansvar. Andre konventionsstater vil kunne modsætte sig, at dette ansvar overtages af en anlægsindehaver i en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen.

Bestemmelser svarende til § 12 er optaget i de øvrige nordiske udkast.

Til § 13.

Denne bestemmelse indeholder sammen med den følgende paragraf udkastets hovedregler om erstatningsansvar. § 13, stk. 1, handler om tilfælde, hvor en nuklear ulykke indtræffer i et nukleart anlæg her i riget eller i anden konventionsstat. § 13, stk. 2, jfr. § 14, omhandler ulykker indtruffet under transport af nuklear substans til eller fra anlæg her i riget eller anden konventionsstat. § 13, stk. 3, handler om ulykker, der forvoldes af nuklear substans, som ikke findes i et anlæg, og som heller ikke er under transport, men som stammer fra et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat.

Udkastet indeholder ingen regler om skade forvoldt ved andre nukleare ulykker. Spørgsmålet, om der skal ydes erstatning i sådanne tilfælde, må afgøres efter almindelige erstatningsregler. Dette gælder således, hvor ulykken opstår i et anlæg beliggende i en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, dersom undtagelsesvis erstatningsspørgsmålet i et sådant tilfælde skal pådømmes efter dansk ret. Ligeledes må almindelige regler om erstatning for skader forvoldt under transport anvendes, hvor ulykken indtræder under transport af nuklear substans mellem stater, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, selv om ulykken finder sted på dansk territorium. I sådanne tilfælde kommer hverken udkastets bestemmelser om objektivt ansvar eller om ansvarsbegrænsning eller dets øvrige regler, f. eks. om udelukkelse af ansvar for andre end anlægsindehaveren, til anvendelse. Ligeledes må det da afgøres efter dansk rets almindelige international privatretlige regler og ikke efter udkastets bestemmelser, hvilken stats ret der skal finde anvendelse, og retsplejelovens almindelige regler og eventuelle særregler om transportforhold vil være afgørende for, om søgsmål kan rejses ved dansk domstol.

Bestemmelserne i §§ 13 og 14 svarer til konventionens art. 3, 4 (a), (b) og (c) og 5 (a). Man har af fremstillingstekniske grunde formuleret dem så vidtgående, at de også omfatter ansvar for anlæg i andre konventionsstater, men bestemmelserne i udkastet kommer dog naturligvis kun til anvendelse i sager, der skal afgøres efter dansk ret. Dette spørgsmål falder efter konventionens art. 14 og udkastets § 33 sammen med, om erstatningskravene mod indehaveren skal pådømmes ved dansk domstol. I de i § 13 nævnte situationer kan erstatningskrav mod en indehaver af et anlæg i en anden konventionsstat kun pådømmes af danske domstole, såfremt ansvaret både påhviler en sådan anlægsindehaver og en indehaver af et anlæg her i riget, og den i erstatningskonventionens art. 17 nævnte internationale domstol i medfør af konventionens art. 13 (d) bestemmer, at sagen skal anlægges her (udkastets § 33, stk. 3, litra b). I de i § 14 nævnte situationer, d. v. s. i tilfælde af ulykker under transport, er danske domstole derimod tillige kompetente i andre tilfælde, f. eks. hvis ulykken er sket her i riget (udkastets § 33, stk. 1, nr. 2), uanset om det drejer sig om transport mellem anlæg, der ligger i andre konventionsstater. Også for så vidt angår indehavere af anlæg her i riget gælder reglerne i udkastet om erstatningsansvar kun under forudsætning af, at sag kan anlægges her. Dette vil ikke altid være tilfældet, f. eks. ikke hvor ulykken indtræder under transport i en anden konventionsstat, jfr. § 33, stk. 2.

Hvor pådømmelsen af erstatningskrav ifølge konventionen henhører under en anden konventionsstats domstole, vil disse anvende deres egen lovgivning. For spørgsmål, der i det hele er reguleret af konventionen, er det imidlertid uden reel betydning, hvilket lands ret der kommer til anvendelse. Dette gælder i alt væsentligt reglerne i §§ 13 og 14.

Det har været overvejet, hvorvidt der i

udkastet burde optages begrænsninger med hensyn til, hvilke arter af skade der skal erstattes. Konventionens erstatningsregler angår efter dens art. 3 alene skade på person eller ejendom eller tab af liv eller ejendom. Motivernes afsnit 39, s. 126 f, udtaler imidtid, at konventionen overlader hver stat at fastsætte i overensstemmelse med national ret, hvad der skal anses som skade på person eller ejendom, og i hvilket omfang sådan skade skal erstattes, herunder også, om der skal ydes erstatning for tab af forsørger og for ikke-økonomisk skade. Udvalget forstår herefter konventionen således, at der ikke ligger nogen særlig begrænsning i udtrykket „skade på person eller ejendom", og at spørgsmålet om erstatningspligtens omfang i det hele er overladt til afgørelse efter de enkelte landes ret.

Den svenske provisoriske lov angår kun „skada på person eller egendom". Det udtales i motiverne, at det er en følge af denne begrænsning, at anden skade skal erstattes „vid sidan av lagens bestämmelser" efter svensk rets regler om almindelig formueskade og ikke dækkes af den i loven påbudte forsikring.

Det danske udvalg anser et sådant system for uheldigt. Efter udvalgets opfattelse bør ethvert krav om erstatning for en ved en nuklear ulykke forvoldt skade afgøres efter lovens regler og dækkes af den af loven foreskrevne forsikring. Der har derfor for det danske udvalg kun været spørgsmål om, hvorvidt det bør foreskrives, at skader forvoldt ved en nuklear ulykke kun skal erstattes, dersom de har ramt person eller ejendom (gods, ting). Nogle love indeholder i deres tekst en sådan begrænsning. Som eksempler kan nævnes jernbaneerstatningsloven nr. 117 af 11. marts 1921 §§ 1, 5, 7 og 9, bekendtgørelse nr. 356 af 30. juli 1949 af lov om elektriske stærkstrømsanlæg § 6 og såvel den gældende luftfartslov nr. 251 af 6. august 1937 § 36 som den endnu ikke ikrafttrådte luftfartslov nr. 252 af 10. juni 1960 § 127. Derimod har f. eks. færdselslovens § 65, der omfatter skade voldt ved sammenstød, påkørsel, væltning eller andre lignende færdselsuheld, ikke denne begrænsning. I den af udvalget om erstatning for skader voldt ved brugen af motorkøretøjer i 1957 afgivne betænkning foresloges derimod optaget en sådan begrænsning.

Det er udvalgets opfattelse, at det ikke har spillet nogen rolle for domstolenes praksis, om en lovtekst taler om erstatning af „skade" uden nogen nærmere præcisering eller om erstatning af „skade på person eller gods". Retspraksis har i alle tilfælde tillagt erstatning for den skade, som stod i et sådant forhold til den skadevoldende begivenhed, at det fandtes rimeligt, at erstatning ydedes. Grunden til, at de nævnte love og lovudkast efter deres ord alene vil yde erstatning for skade på person eller gods, er måske, at de ikke indeholder nogen koncis beskrivelse af den begivenhed, der kan give anledning til erstatningsansvar, men f. eks. taler om skade som følge af et luftfartøjs „benyttelse til luftfart,, eller et motordrevet køretøjs „brug som køretøj". Det fremgår af betænkningen om erstatning for skader voldt ved brugen af motorkøretøjer (s. 47), at det ved begrænsningen til „skade på person eller ting" har været tilsigtet bl. a. at udelukke anvendelsen af lovudkastets regler på skade voldt ved brug af et køretøj til illoyal konkurrence og skade som følge af forsinkelse. Tilsvarende grunde til at optage en begrænsning gør sig ikke gældende med hensyn til det foreliggende udkast, der alene omfatter skade forvoldt ved en nuklear ulykke. Hvad derved forstås er nærmere defineret i § 1, litra f. En yderligere begrænsning synes i hvert fald i dette tilfælde at være overflødig, og en sådan er følgelig ikke optaget i udkastet. De øvrige nordiske udvalgs udkast er i overensstemmelse hermed. Dog indeholder de finske og svenske udkast en udtrykkelig henvisning til almindelige grundsætninger om erstatningens beregning, og det norske udkast begrænser adgangen til erstatning for ikke-økonomisk skade i overensstemmelse med norsk rets almindelige regler herom.

Det er herefter overladt til domstolene i overensstemmelse med deres almindelige praksis at afgøre, hvilke skader der står i et sådant forhold til en indtruffen nuklear ulykke, at erstatning kan kræves. Det er muligt, at domstolene i de forskellige lande ikke vil følge samme retningslinjer ved reglernes anvendelse.

Det må formentlig være klart, at der må ydes erstatning, dersom f. eks. afgrøden fra en landbrugsejendom må kasseres, fordi der består fare for, at radioaktiv stråling

fra en nuklear ulykke gør anvendelsen af afgrøden farlig. Dette må gælde, selv om det ikke kan godtgøres med sikkerhed, at anvendelsen er farlig. Erstatning må også udredes, hvor en genstand må renses (dekontamineres), fordi den er blevet forurenet af radioaktive stoffer. En sådan regel er udtrykkelig udtalt i den vesttyske lovs § 25, stk. 2.

Særlig tvivl vil opstå, hvor ulykken nødvendiggør evakueringsforanstaltninger, som lammer driften af erhvervsvirksomheder. Udkastet indeholder ingen regler om, af hvem evakueringsforanstaltninger skal iværksættes, eller af hvem de dermed forbundne omkostninger skal afholdes. Disse spørgsmål er optaget til overvejelse i indenrigsministeriet. Fastsættelsen af offentligretlige forskrifter om evakuering vil næppe udtømme alle spørgsmål om erstatning for skade opstået i forbindelse med evakueringen. Denne vil f. eks. kunne medføre, at afgrøderne på en landbrugsejendom ikke passes, eller at høsten ikke bjerges. Evakueringen kan også medføre tab ved, at andre erhvervsvirksomheder, f. eks. en fabrik, må ligge stille. Efter udvalgets opfattelse må sådanne tab efter almindelige regler om erstatningspligtens udstrækning vistnok erstattes af anlægsindehaveren, dersom foranstaltningerne må antages at have afværget større skade, som denne ville have været ansvarlig for. Erstatning for, at ulykken medfører arbejdsløshed, ydes efter gældende ret vistnok ikke, jfr. Ugeskrift for Retsvæsen 1953, s. 1028.

Udvalget har anset det som liggende uden for sin opgave at behandle spørgsmålet, om der kunne være grund til gennem særlig lovgivning at sikre erstatning fra det offentlige for skade, der ikke kan erstattes efter den almindelige erstatningsrets regler om erstatningspligtens omfang. Det er udvalgets foreløbige indtryk, at der først efter en ulykkes indtræden vil kunne udøves et rimeligt skøn over, om og i hvilket omfang det offentlige bør træde til, jfr. herved bemærkningerne s. 54 ff om dækning af skader i tilfælde, hvor ansvarsmaksimum er opbrugt.

Sluttelig bemærkes, at udkastet lige så lidt som konventionen giver regler om det rent kontraktmæssige ansvar, der kan påhvile anlægget, f. eks. for skade forvoldt modtagere af elektrisk strøm fra et nukleart drevet anlæg ved, at en ulykke forvolder afbrydelse af strømforsyningen. Spørgsmålet om et sådant ansvars betingelser og omfang må afgøres efter parternes aftale og den almindelige kontraktsrets regler.

Vedrørende paragraffens enkelte bestemmelser fremhæves, at stk. 1 angår nukleare ulykker af en hvilken som helst art, men at bestemmelsens anvendelse er betinget af, at ulykken sker i et nukleart anlæg. De øvrige bestemmelser i § 13, der angår ulykker uden for et nukleart anlæg, omfatter derimod kun ulykker forvoldt af nuklear substans. Dette beror som omtalt i bemærkningerne til § 1 på, at naturligt uran og radioisotoper ikke frembyder nogen sådan særegen fare, at der er grund til at lade disse stoffer være omfattet af de særlige erstatningsregler, når de findes uden for nukleare anlæg.

Reglen i stk. 3, som angår nukleare ulykker, der —• bortset fra tilfælde af transport — forvoldes af nuklear substans, som på ulykkestidspunktet ikke findes i et nukleart anlæg, men som kommer fra et sådant anlæg her i landet eller i anden konventionsstat, finder f. eks. anvendelse, hvor skaden skyldes radioaktivt affald, der er bortledet fra et nukleart anlæg. Den omfatter også tilfælde, hvor nuklear substans er fjernet fra et anlæg, selv om fjernelsen er sket mod indehaverens vilje eller uden hans vidende. Om begrundelsen herfor henvises til bemærkningerne ovenfor s. 32. Erstatningspligten efter stk. 3 påhviler indehaveren af det anlæg, som stoffet kommer fra. Er det inden ulykken overgået i en anden indehavers besiddelse, påhviler ansvaret dog denne indehaver. Kommer stoffet ud af sidstnævnte indehavers besiddelse, forbliver ansvaret hos ham, indtil det måtte blive taget i besiddelse af en tredje indehaver. Ansvaret påhviler således altid indehaveren af det anlæg, hvori stoffet *senest* havde været inden ulykken, jfr. konventionens art. 5 (a), hvis regler må anses indeholdt i de mere kortfattede bestemmelser i § 13 sammenholdt med § 19.

Til § 14.

Denne paragraf indeholder regler om ansvar for nuklear ulykke indtrådt under transport af nuklear substans. Reglerne bygger på erstatningskonventionens art. 4

(a), (b) og (c) og omfatter ligesom konventionen kun ulykker, der indtræder under transport til eller-fra anlæg i konventionsstater. Om begrundelsen for reglerne og deres begrænsning henvises til bemærkningerne ovenfor s. 32 f.

Keglen i stk. 1 vedrører transport af nuklear substans fra et anlæg i Danmark eller en anden konventionsstat til en modtager i konventionsstat eller ikke-konventionsstat. Erstatningsansvaret påhviler indehaveren af det anlæg, hvorfra den nukleare substans sendes. Sker forsendelsen til et andet nukleart anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, ophører afsenderens ansvar, når indehaveren af modtageranlægget har overtaget stoffet. Fra dette tidspunkt går ansvaret over på modtageren.

Reglen i stk. 2 angår transport fra en afsender i ikke-konventionsstat til et anlæg i en konventionsstat. Ansvaret påhviler i dette tilfælde indehaveren af det anlæg, til hvilket den nukleare substans sendes, forudsat at transporten sker med denne indehavers billigelse. Foreligger der ikke samtykke til transporten fra indehaveren af modtageranlægget, falder transporten uden for udkastets regler.

Reglernes rækkevidde begrænses, som det udtrykkelig fremgår af paragraffens tekst, af bestemmelserne i § 11. Efter § 11, stk. 1,1. punktum, der er foreslået med hjemmel i konventionens art 2, jfr. bemærkningerne foran s. 43 f, kommer erstatningsreglerne ikke til anvendelse på skade, der forvoldes af ulykke indtruffet i en stat, som ikke har tiltrådt erstatningskonventionen. Selv om transporten finder sted mellem anlæg i to konventionsstater, omfatter erstatningsreglerne således ikke ulykke, der måtte indtræffe i ikke-konventionsstat, som passeres undervejs.

§ 11 giver også den fornødne afgrænsning af reglerne i § 14, stk. 1 og 2 om transport mellem anlæg i konventionsstat og henholdsvis modtager og afsender i ikke-konventionsstat. Ved forsendelse fra et anlæg i en konventionsstat til en modtager i ikke-konventionsstat ophører afsenderens ansvar efter § 14, stk. 1, som følge af reglen i § 11, så snart transporten er nået til modtagerstatens territorium, derunder søterritoriet. Det har derfor været ufornødent i udkastet at optage en bestemmelse svarende til reglen i konventionens art 4 (a) (ii) om, at afsenderens ansvar ophører fra det tidspunkt, da den nukleare substans er blevet udladet fra det transportmiddel, med hvilket den er ankommet til den fremmede stat. Ved forsendelse fra en afsender i ikke-konventionsstat til et anlæg i en konventionsstat indtræder modtagerens ansvar efter § 14, stk. 2, som følge af reglen i § 11, når transporten er nået uden for ikke-konventionsstats territorium. Af denne grund har man også kunnet undlade i udkastet at optage en bestemmelse svarende til reglen i konventionens art. 4 (c) om, at modtagerens ansvar først begynder, når den nukleare substans er indladet i det transportmiddel, med hvilket den skal transporteres fra den pågældende ikke-konventionsstat.

De nævnte regler i konventionens art. 4 (a) (ii) og (c) har derimod betydning for et andet spørgsmål. Som nævnt foran s. 44 indeholder konventionens art 6 (d) og (e) regler, der giver visse personer, som efter andre erstatningsregler end konventionens er ifaldet ansvar for skade voldt ved nuklear ulykke i ikke-konventionsstat, regres mod den anlægsindehaver, der bortset fra den territoriale begrænsning i art. 2 ville have været ansvarlig direkte over for skadelidende. Reglerne i art. 4 (a) (ii) og (c) angiver henholdsvis det tidspunkt, da et sådant regresansvar ophører ved transport til ikke-konventionsstat, og det tidspunkt, da regresansvaret begynder ved transport fra ikke-konventionsstat. Bestemmelser om den her omtalte regres er givet i udkastets § 20, stk. 2.

Det må i forbindelse med omtalen af den ved § 11 gjorte begrænsning i erstatningsreglernes anvendelsesområde erindres, at reglen i § 11 kan fraviges ved kongelig anordning udstedt i medfør af § 12.

Med hensyn til fortolkningen af § 14 skal i øvrigt bemærkes:

Indehaverens ansvar efter § 14, stk. 1, ophører som foran nævnt på det tidspunkt, da den nukleare substans *overtages* af indehaveren af et anlæg i en konventionsstat, og fra dette tidspunkt bæres ansvaret af den anlægsindehaver, der har overtaget stoffet. Konventionens art 4 (a) (i) og (b) fastlægger overgangen af ansvaret til det tidspunkt, da substanserne er „taken in charge" eller

„prises en charge". Disse udtryk synes naturligst at sigte til det faktiske forhold, at stoffet er overgået i modtagerens varetægt, f. eks. udleveret til hans folk på jernbanestation eller i modtagelseshavn. Også konventionens motiver (afsnit 23, s. 121), der fremhæver, at det er afsenderen, der er ansvarlig for pakning og emballering og for, at sundheds- og sikkerhedsbestemmelserne er opfyldt, tyder nærmest på, at den faktiske overtagelse er afgørende. Under forhandlinger i efteråret 1960 mellem sagkyndige fra de stater, der har underskrevet konventionen, er der imidlertid fra flere sider givet udtryk for, at det kan aftales, at stoffet skal anses overtaget før den faktiske besiddelsestagelse, og at sådan overtagelse, hvis der f. eks. er solgt f.o.b., i almindelighed skal anses vedtaget fra det tidspunkt, da stoffet er kommet inden for skibssiden.

Usikkerheden om forståelsen af udtrykket „taken in charge" hænger formentlig sammen med indføjelsen i konventionen af reglerne i art. 7 (e) og (f), hvorefter transit af nuklear substans under nærmere angivne forudsætninger kan betinges af, at det for den fremmede anlægsindehaver gældende maksimalansvar forhøjes, hvilke regler er kommet ind i konventionen på et ret sent tidspunkt under forhandlingerne. Man har anset det for praktisk, at en stat, der vil gøre brug af adgangen til at forhøje maksimalansvaret, kan bestemme, at anlægsindehavere, der modtager nuklear substans fra udlandet, skal overtage stoffet ved territorialgrænsen. På lignende måde skal det kunne kræves, at stof, som fra en indenlandsk anlægsindehaver forsendes til udlandet, skal forblive i indehaverens varetægt („charge"), indtil det har forladt statens territorium (motivernes afsnit 31, s. 124).

Tvivl med hensyn til, om nuklear substans skal anses „taken in charge" af modtageren, vil ved en indtruffen ulykke kunne give anledning til usikkerhed med hensyn til, om det er afsenderen eller modtageren, der er ansvarlig. Dette vil atter være afgørende for, om afsenderens eller modtagerens maksimalansvar skal lægges til grund, og spørgsmålet vil også kunne være af betydning ved afgørelsen af, i hvilken stat erstatningssag skal anlægges. Det er derfor beklageligt, at der ikke hersker enighed mellem konventionsstaterne om forståelsen af konventionsbestemmelsen. Udvalget er tilbøjeligt til at mene, at bestemmelsen må fortolkes således, at „taken in charge" sigter til den faktiske besiddelsestagelse, hvor intet andet er aftalt, men at parterne ved aftale kan bestemme, at den nukleare substans skal anses „taken in charge" af modtageren på et andet tidspunkt, som da bliver afgørende for ansvarsover gangen. Udtrykket „overtaget" i udkastets § 14, stk. 1, må forstås på samme måde. Udvalget må i den foreliggende situation anbefale, at der ved aftaler med anlægsindehavere i anden konventionsstat om forsendelse af nuklear substans tages nøje stilling til spørgsmålet om ansvarets overgang, således at tvivl så vidt muligt udelukkes. Ifølge konventionens motiver (afsnit 24, s. 122) er det den anlægsindehaver, der er afsender, som over for en skadelidende har bevisbyrden for, at stoffet er overtaget af en anden anlægsindehaver. I øvrigt vil reglerne i konventionens art. 4 (d) — udkastets § 36 — om certifikater ved transport af nuklear substans yde et væsentligt bidrag til at afskære tvivl på dette område.

I forbindelse med reglerne i § 14, stk. 1, og 2 henledes opmærksomheden på overgangsbestemmelsen i udkastets § 41, stk. 3, hvorefter erstatningsreglerne i tiden indtil konventionens ikrafttræden kun finder anvendelse på nukleare ulykker, der sker på dansk territorium. Indtil dette tidspunkt kommer reglerne i § 14 til anvendelse på den måde, at alle fremmede stater betragtes som ikke-konventionsstater, således at ansvarsreglerne kun gælder danske anlægsindehavere og for disses vedkommende kun ulykker på dansk territorium, derunder søterritoriet.

Ifølge konventionens art. 4 omfatter reglerne om transport også opbevaring af den nukleare substans i forbindelse med transporten. Anlæg, der benyttes til midlertidig opbevaring af nuklear substans under transport, anses ikke som nukleare anlæg, jfr. konventionens art. 1 (a) (ii) og udkastets § 1, litra d. Heraf følger, at ansvaret for nukleare ulykker under sådan opbevaring ikke påhviler indehaveren af det anlæg, hvori den nukleare substans opbevares midlertidigt, men den anlægsindehaver, som i øvrigt bærer ansvaret for ulykker under transporten. Denne regel udtales i udka-

stets § 14, stk. 3. Den omfatter f. eks. opbevaring i en havn eller lufthavn under omladning, eller medens skibet eller luftfartøjet gennemgår en nødvendig reparation eller eftersyn. Reglen gælder kun midlertidig opbevaring under transport. Anlæg til varig opbevaring af nuklear substans er nukleare anlæg, som skal godkendes efter udkastets kapitel II og er undergivet reglerne om ansvar for indehaveren efter kapitel III.

Til § 15.

Erstatningskonventionens art. 4 (e) åbner mulighed for at lade anlægsindehaverens ansvar overføre til en transportør. En forudsætning herfor er, at transportøren stiller samme sikkerhed, som det ville have påhvilet indehaveren at stille. Anvendelsen af denne regel vil næppe blive aktuel foreløbig her i landet, men udvalget har dog i lighed med de øvrige nordiske udvalg fundet det rimeligt at optage en bemyndigelsesbestemmelse svarende til konventionens regel i udkastet. Ubetinget nødvendig er en regel om anerkendelse af, at andre konventionsstater eventuelt i medfør af konventionen tillader en fragtfører at overtage ansvaret.

Den, til hvem ansvaret kan overføres, betegner konventionen som „carrier" eller „transporteur", hvilket man har oversat ved „fragtfører". Det er muligt, at konventionens udtryk i nogle lande vil blive forstået som lidt videregående end ordet fragtfører, f. eks. således at det også omfatter en speditør. Hvis en speditør er godkendt som ansvarlig i stedet for indehaveren efter en anden konventionsstats lov, må dette i medfør af § 15, sidste punktum, respekteres ved påkendelse af erstatningskrav her i riget.

Til § 16.

I denne paragrafs stk. 1 udtales, at erstatningspligt efter kapitel III indtræder, selv om skaden er hændelig. Udvalget har fundet det naturligt at give en udtrykkelig bestemmelse om, at ansvaret indtræder på objektivt grundlag for at gøre det helt klart, at udkastet ikke som dansk rets almindelige erstatningsregler kræver culpa eller andre subjektivt prægede betingelser for at pålægge erstatningsansvar.

I paragraffens stk. 2 undtages fra det objektive ansvar i overensstemmelse med konventionens art. 9 skade forvoldt ved ulykke, der skyldes væbnet konflikt, invasion, borgerkrig eller oprør. Om begrundelsen herfor henvises til bemærkningerne s. 32. Den nærmere udformning af bestemmelsen volder nogen tvivl.

Konventionens art. 9 taler om „acts of armed conflict, invasion, civil war, insurrection". Det må herefter være klart, at der sigtes til ulykker forvoldt ved egentlige krigsbegivenheder, oprørshandlinger eller lignende, men ikke til ulykker, som skyldes, at sædvanlige sikkerhedsforanstaltninger på grund af forsyningsvanskeligheder eller lignende under krig eller oprør ikke har kunnet gennemføres. En undtagelse, der også omfattede de sidstnævnte tilfælde, ville vanskeligt kunne afgrænses på en sådan måde, at den ikke i for høj grad ville prisgive de skadelidendes interesser. Det danske udvalg har ment, at den i konventionens regel indeholdte begrænsning er så naturlig, at det ikke er nødvendigt at give den særligt udtryk i udkastets § 16, stk. 2. De tilsvarende bestemmelser i de finske og svenske udkast taler om skade ved militær vold (krigshandling) eller lignende handling under væbnet konflikt m. v.

Til § 17.

Der henvises til bemærkningerne foran s. 40 f.

Til § 18.

Denne paragraf indeholder bestemmelser om betydningen af egen skyld eller lignende forhold hos skadelidende. Der henvises til bemærkningerne foran s. 45 f., hvoraf fremhæves, at reglen i stk. 1 — jfr. ordet „kan" — ikke er til hinder for, at der efter omstændighederne tilkendes fuld erstatning, selv om skadelidende har udvist en uagtsomhed, der ikke kan betegnes som ringe. Med hensyn til paragraffens fortolkning bemærkes endvidere, at ordet „ulovligt" i stk. 2 ikke sigter til en blot overtrædelse af reglementariske forskrifter for virksomheden.

Til § 19.

Bestemmelsen i stk. 1, 1. pkt., fastslår sammen med § 20 og § 23, stk. 3, det såkaldte kanaliseringsprincip, hvorefter an-

svar for nuklear skade som regel ikke kan pålægges andre end anlægsindehaveren. Herom henvises til bemærkningerne foran s. 33 ff. Bestemmelsen gælder kun, hvor indehaveren er ansvarlig efter udkastets regler eller tilsvarende regler i anden konventionsstat, men ikke, hvor han er ansvarlig for følgerne af en nuklear ulykke efter andre regler. Ansvar efter udkastet for sådan skade kan være udelukket på grund af bestemmelserne i §§ 11, 16, stk. 2, eller 17. Bestemmelsen i § 19, stk. 1, gælder heller ikke, hvis ingen anlægsindehaver i en konventionsstat er ansvarlig for skaden. Påhviler ansvaret derimod en sådan indehaver, gælder bestemmelsen til fordel også for indehavere af anlæg i ikke-konventionsstater, f. eks. leverandører af materialer til det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, og til fordel for enhver, der har ydet arbejde ved driften eller opførelsen af anlægget, uden hensyn til, hvor han har sit hjemsted.

Bestemmelserne i stk. 1, 2. og 3. punktum, skal sikre, at skadelidende kan gøre erstatningskrav gældende uden hensyn til, om indehaverens virksomhed er ophørt og hans bo sluttet og fordringer mod ham prækluderet. Herom henvises til bemærkningerne s. 50 f.

Om reglen i § 19, stk. 2, henvises til bemærkningerne foran s. 34 f.

Til § 20.

I de i § 19, stk. 2, omtalte tilfælde, hvor andre end anlægsindehaveren i medfør af konventioner om transportforhold, der er ældre end erstatningskonventionen, bliver ansvarlige for skade forvoldt af nuklear ulykke, bør som nævnt foran s. 35 den, der if alder ansvar, have regres mod den forsikrede anlægsindehaver. En hertil sigtende bestemmelse er optaget i § 20, stk. 1. Denne bestemmelse giver endvidere den, der er erstatningspligtig for sådan skade efter lovgivningen i en ikke-konventionsstat, regres mod den anlægsindehaver i en konventionsstat, som efter udkastet er ansvarlig for skaden, i tilfælde, hvor skadelidende har foretrukket at kræve erstatningen hos denne anden i stedet for hos anlægsindehaveren.

§ 20, stk. 1, gælder kun, hvor anlægsindehaveren er ansvarlig over for skadelidende efter reglerne i kapitel III. Regres for en begrænset kreds af personer gives efter § 20, stk. 2, i visse tilfælde, hvor anlægsindehaveren på grund af reglen i § 11 om ansvarets territoriale begrænsning ikke er ansvarlig over for skadelidende. Regres efter stk. 2 tilkommer kun personer, der har deres hovedforretningssted i en konventionsstat, og de hos sådanne personer tjenstgørende, der i denne egenskab er ifaldet ansvar. En udvidelse af den regresberettigede personkreds kan dog ske ved kongelig anordning i medfør af § 12. Herom og om regresspørgsmålet i øvrigt henvises til bemærkningerne foran s. 43 ff og s. 79 (til § 14).

Ifølge bestemmelserne i erstatningskonventionens art. 6 (c) og (d) har de personer, som er erstatningspligtige („liable"), i de i § 20 nævnte situationer „a right of recourse". Det danske udvalg forstår art. 6 således, at den erstatningspligtige har en ret til refusion af det erlagte, hvis erstatningen er betalt, og en ret til friholdelse for ansvar, hvis erstatningen ikke er betalt, for så vidt betingelserne herfor i øvrigt er til stede. Udtrykket „kræve skadesløsholdelse" tilsigter at udtale dette.

Det danske udkast er i overensstemmelse med det tilsvarende norske, medens såvel det finske som det svenske udkasts tilsvarende bestemmelser som betingelse for regres kræver, at erstatningsbeløbet er betalt.

Den erstatningspligtiges krav på skadesløsholdelse er et krav på fuldstændig friholdelse for det ansvar, han er ifaldet, selv i tilfælde hvor der kun ville være blevet tilkendt skadelidende et mindre beløb, dersom han havde anlagt sag direkte mod anlægsindehaveren, f. eks. fordi reglerne om erstatningens beregning i den stat, hvor den skadelidendes krav er pådømt, giver højere erstatning end reglerne i den stat, hvor kravet skulle være pådømt, dersom det var rejst direkte mod anlægsindehaveren.

Regresretten mod indehaveren kan kun gøres gældende inden for den maksimalbegrænsning, som er fastsat for indehaverens samlede ansvar. Regressen giver derfor ikke den regressøgende fuldstændig sikkerhed mod selv at komme til at bære nogen del af skaden.

Ifølge udkastets § 23 er bl. a. den, som forsætlig har forvoldt skaden, og den som

over for anlægsindeliaveren udtrykkelig har påtaget sig at hæfte for skaden, pligtig at godtgøre anlægsindehaveren, hvad han har måttet udrede i erstatning efter lovens bestemmelser. I det omfang, hvori de pågældende efter § 23 ville være ansvarlige over for indehaveren, dersom denne havde erstattet skaden, er de naturligvis afskåret fra selv, hvor de har udredet erstatning til skadelidende, at kræve deres udgifter godtgjort af indehaveren. Dette måtte utvivlsomt gælde uden nogen udtrykkelig bestemmelse herom, men udtales dog ex tuto i paragraffens stk. 3 i overensstemmelse med konventionens artikel 6 (g).

Til § 21.

I paragraffen foreslås indehaverens samlede erstatningsansvar begrænset til 70 mill. kr. De overvejelser, der har ført til at foreslå dette beløb, er omtalt foran s. 36 ff. Størstebeløbet skal i overensstemmelse med konventionens art. 7 dække alle skader, der er forvoldt ved en og samme nukleare *ulykke*, jfr. udtrykket i motivernes afsnit 43 (s. 129): „any single nuclear incident'". Der kan ikke fradrages noget beløb, selv om der for det pågældende *anlæg* tidligere har måttet udbetales erstatning i anledning af indtrufne ulykker. Også om dette spørgsmål kan henvises til den nærmere udvikling foran (s. 39 f). Med hensyn til, hvad der forstås ved „en og samme" ulykke, henvises til definitionen i udkastets § 1, litra f, og de dertil knyttede bemærkninger.

Heraf fremgår navnlig, at en nuklear ulykke ikke behøver at være en hændelse, der finder sted i et enkelt øjeblik eller i løbet af ganske kort tid, men at den kan strække sig over et længere tidsrum. Selv en tilstand eller en række af hændelser, der varer gennem lang tid, kan være at betragte som en og samme ulykke, hvis tilstanden eller hændelserne har deres oprindelse i samme begivenhed. Størstebeløbet omfatter da alle de af ulykken forvoldte skader.

Det kan undertiden være vanskeligt at afgøre, om skader er voldt ved en eller flere ulykker.. Til illustration heraf kan nævnes et eksempel, som er omtalt i forbindelse med spørgsmålet om tidspunktet for forældelsens indtrædelse, se s. 47, og som har vårret drøftet ved de internordiske møder. Man tænker sig, at en reaktorulykke har haft en så alvorlig karakter, at reaktoren for at udelukke radioaktiv udstråling støbes ind i beton, og at området, hvor reaktoren ligger, afspærres. Efter længere tids forløb forvitrer betonen. Som følge heraf finder der nu på ny radioaktiv udstråling sted fra reaktoren, og der opstår skade, for hvilken indehaveren af anlægget er ansvarlig i henhold til loven om nukleare anlæg. Er maksimum ikke tilstrækkeligt til både at dække de straks ved reaktorulykken opståede skader og skaderne ved den senere udstråling, er det nødvendigt at afgøre, om de skadelidende, hvis skade skyldes spredning af radioaktivitet fra den nedstøbte reaktor, skal konkurrere med de skadelidende, hvis skader skyldtes den oprindelige hændelse i det igangværende anlæg.

Efter udvalgets opfattelse bør sådanne senere indtrufne ulykker erstatningsretlig i almindelighed behandles uafhængigt af den oprindelige ulykke. Man skal herved pege på, at der efter udkastets § 5, stk. 3, kan stilles krav om, at indehaveren efter virksomhedens ophør opretholder forsikring eller anden sikkerhed, så længe det anses påkrævet. Når der efter en ulykke er truffet foranstaltninger til at afværge fremtidige skadevirkninger, og når risikoen for sådanne skader er dækket ved forsikring eller anden sikkerhed, synes det naturligt, at skader som måtte opstå, erstatningsretlig behandles uafhængigt af den oprindelige ulykke.

Om bestemmelsen i paragraffens stk. 1, 2. pkt., henvises til bemærkningerne ovenfor s. 38 f.

Ifølge erstatningskonventionens art. 7 (d) finder det i anlægsstatens lovgivning fastsatte størstebeløb for indehaverens ansvar for en nuklear ulykke anvendelse uden hensyn til, hvor ulykken finder sted. § 21, stk. 1, sidste punktum, er en konsekvens heraf. I tilfælde, hvor en nuklear ulykke er sket under transport og i sin helhed her i riget, skal sagen pådømmes ved dansk domstol, selv om ansvaret påhviler indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat, jfr. konventionens art. 13 (b) og udkastets § 33, stk. 1, nr. 2. Skønt sagen pådømmes her, gælder dog den i anlægsstaten fastsatte ansvarsbegrænsning. Der

henvises herved til bemærkningerne foran s. 39 f.

Bestemmelsen i stk. 2 svarer til erstatningskonventionens art. 7 (g). Med ordet „procesrenter" tænkes på renter efter lov om gældsbreve nr. 146 af 13. april 1938 § 62, stk. 2.

Til § 22.

Paragraffen angår tilfælde, hvor indehaverne af to eller flere anlæg er ansvarlige for samme skade, fordi radioaktivt stof fra to eller flere anlæg har fremkaldt eller medvirket til ulykken, jfr. konventionens art. 5 (b) og bemærkningerne foran s. 36.

Det bestemmes i stk. 1 i overensstemmelse med konventionen — og dansk rets almindelige erstatningsregler — at indehavernes ansvar over for skadelidende er solidarisk. Ingen indehaver kan tilpligtes at betale mere end det for ham fastsatte størstebeløb, men der sker en kumulation af de enkelte ansvarlige indehaveres størstebeløb, således at der til rådighed til dækning af indtrådte skader fremkommer to eller flere gange det fastsatte maksimumsbeløb.*) Herfra gøres dog undtagelse i tilfælde, hvor ulykken sker under transport af nuklear substans. I så fald udgør indehavernes samlede ansvar kun det største af de maksimumsbeløb, som gælder for nogen af de ansvarlige indehavere. Denne undtagelse vil navnlig kunne få betydning, hvor nuklear substans fra flere anlæg befordres med samme transportmiddel. Det ville for forsikrerne betyde en væsentlig risikoforøgelse, dersom den omstændighed, at det befordrede materiale hidrører fra flere anlæg, skulle kunne medføre en forøgelse af det samlede ansvar. Således som konventionen er affattet, skal reglen imidlertid også finde anvendelse i andre tilfælde af transport, f. eks. hvis to skibe, der begge befordrer nuklear substans, støder sammen og derved forvolder en nuklear ulykke.

I stk. 2 foreslås en regel om den indbyrdes fordeling af ansvaret, hvor dette påhviler to eller flere solidarisk ansvarlige. Konventionen indeholder ikke bestemmelser herom, men overlader spørgsmålet til national ret eller lovgivning, jfr. motivernes afsnit 20 (s. 121). Bestemmelsen kan både anvendes til straks at træffe afgørelse om ansvarets endelige fordeling under retssager, hvor skadelidende har sagsøgt to eller flere ansvarlige anlægsindehavere, og til at gennemføre regres fra en enkelt indehaver, der har udredet erstatning, mod andre ansvarlige. En lignende bestemmelse findes i lov om luftfart nr. 252 af 10. juni 1960 § 128, stk. 3.

Til § 23.

Paragraffen gennemfører reglen i konventionens art. 6 (f), hvorefter anlægsindehaveren — bortset fra særlig fremhævede undtagelser — ikke har regres mod andre for udbetalte erstatningsbeløb. Der henvises herom til bemærkningerne foran s. 35 f.

Den principielle regel findes optaget i paragraffens stk. 3, medens de tilfælde, hvor der undtagelsesvis er regres, omhandles i stk. 1 og 2.

Stk. 1, 1. punktum, omhandler tilfælde, hvor skaden er forvoldt med forsæt. Konventionen giver i dette tilfælde regres mod „the individual" eller „la personne physique" der har handlet eller undladt at handle med forsæt til at forvolde skade. Betegnelsen af den regrespligtige skal præcisere, at regressen aldrig kan udøves mod skadevolderens arbejdsgiver eller andre, der efter almindelige regler måtte hæfte for hans skadegørende handling, hvad enten disse er fysiske eller juridiske personer. Dette gælder, selv om den, der har forvoldt skaden med forsæt, er en person i en ledende stilling, f. eks. en direktør. Regressen kan kun udøves mod selve det pågældende menneske, og fyldestgørelse alene søges i hans formue.

Den svenske provisoriske lov af 3. juni 1960 udtrykker denne regel i 9 §, sidste stk., hvor det hedder, at udlagte beløb alene kan tilbagesøges af „den som själv uppsåtligen orsakat skadan". Det er imidlertid oplyst af det svenske udvalg, at udenlandske leverandører har udtalt frygt for, at domstolene vil kunne opfatte handlinger begået af en juridisk persons øverste ledelse som begået af den juridiske person selv. Denne frygt er vel næppe begrundet,

*) Ansvaret er således kun delvis solidarisk, jfr. Ussing: Dansk Obligationsret, Alm. del, 3. udg. s. 13. Overstiger de samlede skader de sammenlagte størstebeløb, er betegnelsen solidarisk ikke træffende.

men de øvrige nordiske udkast har dog for at undgå misforståelser brugt udtrykket „fysisk person" som betegnelse for den, mod h vem regressen kan udøves. Det danske udvalg har ment, at reglens indhold på dansk naturligt kan udtrykkes ved at sige, at kravet haves „mod den eller de enkeltpersoner, der forsætlig har hidført skaden".

Paragraffens stk. 1, 2. punktum, handler om aftaler, der indrømmer anlægsindehaveren regres. Aftalen kan give indehaveren fuld regres, men kan også begrænses til at angå skade inden for et vist mindre beløb.

Stk. 2 handler om tilfælde, hvor anlægsindehaveren i medfør af konventionens art. 7 (e) er blevet ansvarlig for et beløb, der overstiger det for ham normalt gældende maksimum, og hvor han i medfør af art. 6 (f) (iii) har regres mod den fragtfører, som — ved uden indehaverens samtykke at føre transporten gennem konventionsstat med forhøjet ansvarsmaksimum — har givet anledning til, at indehaverens ansvar er blevet forhøjet, jfr. om disse bestemmelser ovenfor s. 40. Udtrykket „gennem konventionsstat" i udkastet omfatter også transport på vedkommende stats søterritorium eller lufttransport over dens land- eller søterritorium.

Til § 24.

Forældelsesbestemmelserne i denne paragraf angår krav i medfør af §§ 13 til 15 og 20, det vil sige både direkte krav og regreskrav mod anlægsindehavere eller mod fragtførere, som i medfør af § 15 er autoriseret til at træde i indehaverens sted. Om krav mod andre end indehaveren, f. eks. indehaverens regreskrav efter § 23 eller krav i medfør af § 19, stk. 2, er der ikke i udkastet foreslået særlige forældelsesregler. Her vil almindelige forældelsesregler, navnlig lov nr. 274 af 22. december 1908, finde anvendelse.

Om begrundelsen for bestemmelserne i stk. 1 og 2 henvises til bemærkningerne ovenfor s. 46 ff. Det skal her alene fremhæves, at der ved udtrykket: „hændelse, som har forvoldt skaden", i stk. 2 sigtes til den radioaktive påvirkning m. v., som har bidraget til den konkrete skade, og ikke til det eventuelt tidligere tidspunkt, da den nukleare ulykke, hvori hændelsen er et led, jfr. § 1, litra f, måtte have taget sin begyndelse.

Som omtalt foran s. 58 f er der tilfælde, hvor det ikke er muligt alene på grundlag af konventionens regler at angive, i hvilken af konventionsstaterne erstatningssag mod den ansvarlige indehaver skal anlægges, men hvor afgørelsen heraf træffes af den ved konventionen om sikkerhedskontrol af 20. december 1957 oprettede internationale domstol, jfr. konventionens artikel 13 (d) (i) (2) og (ii). Det er ikke rimeligt, at forældelse skulle kunne indtræde på grund af den opsættelse af sagsanlæg, som skyldes, at der skal træffes en særlig afgørelse af, ved hvilken stats domstole sag skal anlægges. Konventionens art. 8 (b) bestemmer derfor, at kravet ikke forældes, hvis skadelidende rettidigt har anlagt sag ved en af de mulige kompetente domstole, selv om kompetencen senere måtte blive henlagt til en anden domstol, eller hvis der, inden forældelse er indtrådt, er rettet henvendelse til en konventionsstat om at tilvejebringe en afgørelse fra den internationale domstol. Denne kan fastsætte en frist, inden hvilken sag skal anlægges.

Disse regler er gennemført ved § 24, stk. 3. Forældelse indtræder herefter ikke, såfremt skadelidende har rejst sag ved domstolene i en af de stater, mellem hvis domstole den internationale domstol kan vælge, inden forældelse er indtrådt efter den pågældende stats regler. Dette gælder dog kun, hvis sagen er anlagt, inden den internationale domstols afgørelse foreligger. Reglen får praktisk betydning, hvor sag er anlagt ved en anden konventionsstats domstole, men den internationale domstol bestemmer, at sagen skal anlægges her i riget. Har den internationale domstol fastsat en frist, inden hvilken sag skal anlægges ved den domstol, der efter den internationale domstols afgørelse er kompetent, indtræder forældelse, hvis sag ikke er anlagt inden fristens udløb.

Forældelse indtræder endvidere ikke, hvis der, inden forældelse er indtrådt efter vedkommende konventionsstats regler, er rettet henvendelse til de kompetente myndigheder i denne stat om at foranledige en afgørelse fra den internationale domstol. Afbrydelse af forældelse kan således — foruden ved sagsanlæg ved dansk domstol — ske ved henvendelse til justitsministeren i medfør af § 33, stk. 5. På tilsvarende måde kan afbrydelse ske ved henvendelse til en anden

konventionsstat, hvis domstole efter konventionens almindelige regler kan være kompetente, om at foranledige en afgørelse fra den internationale domstol. Da formålet med at henlægge kompetenceafgørelserne til den internationale domstol er at sikre, at alle erstatningskrav, som opstår af en og samme ulykke, påkendes i samme stat, må en af domstolen truffet afgørelse omfatte og være bindende for alle af ulykken opståede krav. En henvendelse til den kompetente myndighed, der medfører, at denne foranlediger en afgørelse ved den internationale domstol, må formentlig afbryde forældelsen for alle krav, der omfattes af domstolens afgørelse. Også i dette tilfælde skal sag anlægges ved rette domstol inden den frist, som den internationale domstol måtte fastsætte.

Til §§ 25-28.

Disse paragraffer indeholder regler om den sikkerhed, som anlægsindehaveren skal stille for opfyldelsen af mulige erstatningskrav. Om reglernes begrundelse henvises til bemærkningerne foran s. 48 ff.

§ 25 forudsætter som det normale, at sikkerheden stilles gennem forsikring, medens § 28, stk. 2, åbner mulighed for godkendelse af anden, efter statsministerens skøn lige så betryggende sikkerhed. Hvis sådan sikkerhed stilles af en anden end anlægsindehaveren selv, finder reglerne om forsikring tilsvarende anvendelse (§ 28, stk. 3). Der sigtes herved bl. a. til, at sikkerheden ikke kan bringes til ophør uden det i § 26 for forsikringer foreskrevne varsel. Endvidere fremhæves, at det ved godkendelse af sådan sikkerhed ligesom ved godkendelse af forsikring bør påses, at der ikke af den, der stiller sikkerheden, tages forbehold, der forringer dens effektivitet for de skadelidende. De nærmere regler, som efter § 27 kan fastsættes for forsikringer, kan udvides til også at gælde anden sikkerhed.

Sikkerheden skal kun dække det ansvar, som indehaveren efter udkastets regler eller efter anden konventionsstats ret kan ifalde inden for begrænsningen i § 21, selv om indehaveren som omtalt s. 40 i givet fald kan ifalde et større ansvar ved transport gennem visse konventionsstater. Ministeren har på den anden side beføjelse til om fornødent at kræve sikkerhed stillet for et højere beløb end ansvarsbeløbet efter § 21. Dette kan være begrundet i ønsket om at mindske risikoen for, at statens forpligtelse efter § 29 bliver aktuel i tilfælde, hvor sikkerheden er stillet således, at den kun dækker med et samlet beløb for hvert enkelt anlæg og ikke med det fulde beløb for hver enkelt ulykke. Der henvises herved til bemærkningerne foran s. 49 f og de der omtalte finske, norske og svenske forslag. Kravene til sikkerhedsstillelsen må fastsættes efter et praktisk skøn over, hvad der er nødvendigt til en betryggende dækning af ansvaret. Der kan efter § 25, sidste punktum, tegnes særskilt forsikring til dækning af ansvar for nukleare ulykker, der indtræffer under transport. Det er af afgørende betydning, at den tilsynsførende myndighed fører kontrol med, at sådan særskilt forsikring tegnes i alle tilfælde, hvor ulykker under transport ikke omfattes af den af indehaveren for anlægget tegnede forsikring. Som et middel til at sikre, at forsikringen er i orden, er det i § 36 foreskrevet, at transport fra eller til et anlæg her i riget under sådanne omstændigheder, at anlægsindehaveren efter § 14 vil være ansvarlig for under forsendelsen forvoldte skader, ikke må påbegyndes, uden at fragtføreren er forsynet med et certifikat, der indeholder oplysning om transporten og den derfor stillede sikkerhed.

Den i § 28 foreslåede fritagelse for forsikringspligt for staten kommer til anvendelse, hvor staten er den ansvarlige indehaver af det pågældende anlæg, jfr. § 1, litra e.

Reglen i § 26 gælder som tidligere omtalt ethvert ophør af forsikringen, også ophør ved udløbet af den fra først af aftalte forsikringsperiode.

Til § 29.

Om begrundelsen for denne bestemmelse, der giver en skadelidende, som ikke har fået dækning for sit erstatningskrav, en lidt videre adgang til at holde sig til staten end hjemlet ved de øvrige nordiske udkast, henvises til bemærkningerne s. 51 ff. Kravet mod staten kan kun gøres gældende, såfremt erstatningskravet ikke har kunnet afholdes af den af indehaveren stillede sikkerhed. Det forudsættes således, at den skadelidende først søger dom over anlægs-

indehaveren og derefter dokumenterer, at det idømte beløb ikke kan fås dækket af den stillede sikkerhed.

Til § 30.

Ifølge denne paragraf kan den, hvis erstatningskrav mod indehaveren er bortfaldet på grund af udløbet af den i konventionens art. 8, jfr. udkastets § 24, stk. 2, fastsatte 10-års frist, under visse betingelser opnå erstatning hos staten. Om begrundelsen herfor henvises til bemærkningerne foran s. 53 f. Kravet mod staten kan kun gøres gældende, såfremt det ved 10-årsfristens udløb ikke er forældet efter andre forældelsesregler, for dansk rets vedkommende lov nr. 274 af 22. december 1908. Det er endvidere en betingelse, at indehaveren af et nukleart anlæg her i riget bortset fra forældelsen ville være ansvarlig for skaden. "Fremdeles kommer paragraffens regler i almindelighed kun til anvendelse på skade, der er indtruffet her i riget. Under forudsætning af gensidighed skal reglerne dog også anvendes på skade, der er indtruffet i anden stat, jfr. stk. 2, 1. punktum. Gensidighed må anses at foreligge i det omfang, hvori den pågældende stats ret hjemler ret til erstatning for skade opstået her i riget efter 10-års fristens udløb. Såfremt der i vedkommende fremmede stat f. eks. gælder en frist på 20 år, vil bestemmelserne i § 30 således komme til anvendelse med hensyn til skade opstået i den pågældende stat under forudsætning af, at kravet gøres gældende ved retsligt skridt mod den danske stat inden 20 år efter ulykken. Gensidighed er ikke udelukket, fordi den fremmede stat måtte have korte forældelsesfrister af den i konventionens art. 8 (a) omhandlede art, der afviger fra reglerne i loven af 22. december 1908. Det erindres, at det, dersom ulykken i sin helhed er indtruffet under transport i en fremmed konventionsstat, vil være at afgøre efter denne stats ret, om forældelse er indtrådt, selv om ansvaret påhviler indehaver af anlæg her i riget. Ifølge stk. 2, 2. punktum, gives der mulighed for i henhold til kongelig anordning også at anvende reglerne på skade indtruffet uden for folkeretligt anerkendt territorium.

I tilfælde, hvor forældelse efter andre regler er begyndt at løbe ved 10-års fristens udløb, ville det være nærliggende at bestemme, at forældelsen skal fortsætte at løbe som en frist gældende i forhold til staten. Hvor forældelsesloven af 1908 er anvendelig, skulle således retsligt skridt foretages mod staten inden 5 år efter, at fordringshaveren var eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville være i stand til at kræve sit krav betalt. Under hensyn til, at forældelsesspørgsmålet i forhold til indehaveren ikke altid vil være at påkende efter dansk rets regler og til, at reglerne om afbrydelse af forældelse er noget forskellige i de forskellige staters ret — således kræves der efter svensk ret ikke noget retsligt skridt til afbrydelsen — har man imidlertid anset det for rettere i paragraffens stk. 1,2. punktum, at foreslå en almindelig regel gående ud på, at kravet mod staten kun kan gøres gældende, såfremt det er undskyldeligt, at der ikke er foretaget retsligt skridt til dets gennemførelse mod indehaveren inden 10-års fristens udløb. En sådan regel indeholder også en opfordring til vedkommende om så vidt muligt at fremsætte kravet så tidligt, at det ikke er nødvendigt at falde tilbage på statens ansvar. En tilsvarende regel er foreslået af det finske og svenske udvalg.

Kravet mod staten bortfalder ifølge stk. 1, 3. punktum, 30 år efter den hændelse, som har forvoldt skaden, medmindre der forinden er foretaget retsligt skridt til dets gennemførelse. Kravet mod staten, der først opstår ved 10-års fristens udløb, forældes i øvrigt efter forældelsesloven af 1908. Under hensyn til, at det drejer sig om forældelse af en af den danske stat påtaget forpligtelse, har man anset det for rettest, at danske forældelsesregler kommer til anvendelse, uanset om kravet mod indehaveren ville være blevet pådømt efter en anden konventionsstats ret.

Kravet ifølge denne paragraf kan ikke overstige, hvad vedkommende skadelidende ville have fået udbetalt, hvis hans krav havde været gjort gældende inden 10-års fristens udløb. Dersom andre på grund af ansvarsbegrænsningen i § 21 kun har fået delvis dækning, skal erstatningen fra staten derfor ifølge § 30, stk. 1, sidste punktum, nedsættes tilsvarende.

Til § 31.

Paragraffen indeholder bestemmelser om de foranstaltninger, der skal træffes i til-

fælde af, at en nuklear ulykke har forvoldt skader, der tilsammen må forventes at ville overstige indehaverens største ansvar. Stk. 1 angår tilfælde, hvor ansvaret påhviler indehaveren af et nukleart anlæg her i riget, medens stk. 2 omfatter tilfælde, hvor indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat er ansvarlig, men hvor erstatningssag dog skal anlægges her i riget efter reglerne i § 33. Der henvises til bemærkningerne s. 55 ff.

Ulykker af et sådant omfang må antages uden videre at ville tiltrække myndighedernes opmærksomhed. Udvalget har dog fundet det rigtigt at pålægge indehaveren at give underretning til ministeren om en sådan situations indtræden. De midlertidige foranstaltninger, som statsministeren ifølge stk. 1, 2. punktum, kan foretage med hensyn til begrænsning af erstatningsudbetalingerne, skal dels sikre, at udbetalingerne kan ske i et sådant tempo, at akut nød kan afhjælpes, dels tage hensyn til, at midler kan stå til rådighed til dækning af senere opståede skader i samme omfang som til de først opståede skader. Bestemmelserne om fordeling af ansvarsbeløbet vil næppe komme til anvendelse ved ulykker, der indtræffer under transport på anden konventionsstats territorium, selv om en indehaver af et her i riget beliggende anlæg er ansvarlig. Sådanne erstatningssager skal efter konventionens jurisdiktionsregler pådømmes ved den pågældende stats domstole, og det er forudsat i konventionen, jfr. dennes artikel 11, at denne stat da drager omsorg for erstatningsfordelingen. Spørgsmålet om af statsmidler at yde tilskud til dækning af skade, der overstiger indehaverens største ansvar, kan naturligvis også rejses i disse tilfælde, men udkastet pålægger ikke ministeren nogen pligt til at forelægge spørgsmålet for folketinget.

I det i stk. 2 nævnte tilfælde vil der kunne være spørgsmål om ydelse af supplerende erstatning fra den fremmede stat, hvori det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende. Selv i så fald skal foranstaltninger til fordeling af de til rådighed stående midler efter konventionens regler foregå her, og stk. 2 henviser derfor i det hele til reglerne i stk. 1.

Til § 32.

Ifølge § 23, stk. 1, 1. punktum, tillægges der anlægsindehaveren regres mod den eller de enkeltpersoner, som forsætlig har hidført skaden. Samme ret bør tilkomme staten i tilfælde, hvor den i medfør af § 29 har udredet beløb, som det har påhvilet anlægsindehaveren at betale. Der ses imidlertid ikke at være grund til over for den, der forsætlig har forvoldt skaden, at begrænse regresretten til de beløb, som det har påhvilet indehaveren at udrede. Også beløb, som er udlagt af staten i medfør af § 30 eller § 31, bør kunne kræves erstattet af den forsætlige skadevolder. Denne regel fastslås i udkastets § 32, stk. 1. Staten har også regres mod vedkommende indehaver, såfremt han selv forsætlig har forvoldt skaden. Dette forudsætter imidlertid, at indehaveren er en enkeltperson. Indehaves anlægget af flere personer, eller er indehaveren et aktieselskab, kan kravet alene rettes mod de enkelte personer, der forsætligt har forvoldt skaden, men derimod ikke mod virksomheden som sådan.

De i stk. 2 indeholdte regler angår alene beløb, som staten i medfør af § 29 har afholdt inden for anlægsindehaverens ansvar.

For sådanne beløb tillægges der under nr. 1 staten regres mod forsikrer eller garant inden for det af de pågældende påtagne ansvar. Reglen kan få betydning i tilfælde, hvor skadelidende på grund af de pågældendes insolvens ikke har kunnet opnå dækning for sit erstatningskrav gennem den af indehaveren stillede sikkerhed, og hvor staten derfor har udlagt erstatningen i medfør af § 29. Under nr. 1 tillægges der endvidere staten regres over for den, som ved aftale med indehaveren har påtaget sig ansvar for skaden, jfr. § 23, stk. 1, 2. punktum.

Ifølge reglen i stk. 2, nr. 2, tillægges der staten regres over for en medansvarlig anlægsindehaver i det omfang, hvori ansvaret falder på ham, jfr. § 22, stk. 2.

Endelig gives der under nr. 3 en regel om regres mod anlægsindehaveren selv. Denne regel kommer til anvendelse i tilfælde, hvor indehaveren måtte have forsømt at tegne eller opretholde den foreskrevne sikkerhed, således at erstatningerne har måttet udredes af staten. Et sådant tilfælde vil dog på grund af den anordnede kontrol og reglen i § 26 vanskeligt kunne forekomme. Endvidere tillægges der staten regres, dersom den stillede sikkerhed har vist sig „usolid". Med dette udtryk sigtes til, at for-

sikrer eller garant ikke har kunnet udrede forsikrings- eller garantisummen, hvad enten dette skyldes insolvens eller andre forhold, f. eks. valutarestriktioner, der medfører, at dækning ikke kan fås hos en udenlandsk forsikrer. I denne forbindelse må dog fremhæves, at konventionens art. 12 forpligter konventionsstaterne til at tilsikre fri overførsel af forsikrings- og genforsikringssummer eller anden økonomisk sikkerhed stillet efter konventionens art. 10. Derimod giver bestemmelsen ikke regres i tilfælde, hvor sikkerheden ifølge de for denne stillede vilkår ikke har kunnet dække indehaverens ansvar, f. eks. fordi den kun dækker et maksimalansvar beregnet for anlægget som sådant. Om begrundelsen herfor og om den indehaveren eventuelt tilkommende regres mod staten, dersom han har betalt erstatning af andre midler end den stillede sikkerhed, henvises til bemærkningerne foran s. 52.

Til § 33.

Denne paragraf fastlægger i overensstemmelse med erstatningskonventionens art. 13 de tilfælde, hvor erstatningssag kan — og skal — anlægges ved dansk domstol. Paragraffen fastslår endvidere forudsætningsvis i overensstemmelse med konventionens art. 14, at sager, der i medfør af bestemmelsen pådømmes ved dansk domstol, skal afgøres efter de i udkastet indeholdte regler. Fremmed ret kommer kun til anvendelse i det omfang, hvori det er foreskrevet i udkastets enkelte bestemmelser. Der henvises til de almindelige bemærkninger s. 57 ff.

Paragraflens bestemmelser angår kun retssager mod anlægsindehaveren, ikke sager mod andre eventuelt ansvarlige, f. eks. mod en transportør i medfør af § 19, stk. 2, eller mod staten i medfør af §§ 29 eller 30, eller sager, hvorved indehaveren eller staten i medfør af §§ 23 eller 32 gør regreskrav gældende. De særlige jurisdiktionsregler omfatter derimod søgsmål mod en fragtfører, der har fået den i § 15 najvnte tilladelse. Søgsmål mod fragtføreren kan således anlægges her i riget i alle tilfælde, hvor et søgsmål mod den indehaver, hvis ansvar han har overtaget, ville være at anlægge her. Reglerne gælder også søgsmål mod forsikreren eller den, der har stillet anden sikkerhed, i tilfælde, hvor søgsmål i medfør af § 19, stk. 1, 2. punktum, kan rettes direkte mod denne.

Paragraffen angår kun retssager mod anlægsindehavere her i riget eller i anden konventionsstat. Dette følger af definitionen i § 1, litra e, af „anlægsindehaver".

Endelig angår § 33 kun krav om erstatning eller skadeløsholdelse efter udkastets regler, men ikke krav efter andre erstatningsregler, hvor disse kommer til anvendelse. Som eksempler på erstatningskrav, der falder uden for udkastets regler, kan nævnes krav om erstatning for skader, der omfattes af undtagelserne i §§ 10, 11 eller 16, stk. 2, eller for skader forvoldt på selve det nukleare anlæg (§ 17). For sådanne sager gælder retsplejelovens almindelige værnetingsregler, herunder også dennes § 248, og dansk rets almindelige international-privatretlige regler vil være afgørende for, hvilken stats ret der skal anvendes ved påkendelsen.

Efter stk. 1, nr. 1, er det hovedreglen, at sag mod indehaver af anlæg her i landet skal anlægges ved dansk domstol. Dette gælder, selv om ulykken er indtrådt uden for landets grænser, hvilket vil kunne være tilfajldet med hensyn til skader, der omfattes af § 13, stk. 3. Der gøres dog ved § 33, stk. 2, undtagelse herfra, dersom ulykken er indtrådt under transport og i sin helhed på en enkelt anden konventionsstats territorium.

Er ulykken indtrådt under transport og i sin helhed her i landet, skal sagen ifølge paragraffens stk. 1, nr. 2, påkendes ved dansk domstol, selv om ansvaret påhviler indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat.

Sker ulykken på flere konventionsstaters territorium, hvilket f. eks. kan være tilfældet ved en varig radioaktiv kontaminering under transport, gælder hovedreglen i paragraffens stk. 1, nr. 1, og sagen kan således kun anlægges her, såfremt det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende her i riget. Det samme gælder, hvis ulykken sker under transport uden for konventionsstaternes område.

Ved anvendelsen af stk. 1, nr. 2, og stk. 2, påhviler bevisbyrden den, der påstår, at betingelserne for disse reglers anvendelse er til stede. Dette følger af erstatningskonventionens art. 13 (c), hvorefter hovedreglen om sagsanlæg i den stat, hvor det anlæg, hvis indehaver er ansvarlig, er beliggende, kommer til anvendelse, dersom det ikke kan afgøres, hvor den nukleare substans

var på det tidspunkt, da ulykken skete. Det er ikke fundet nødvendigt at udtale dette udtrykkeligt i udkastet.

Stk. 3 og 4 angår tilfælde, hvor konventionens almindelige regler ville føre til, at sag kunne anlægges i to eller flere konventionsstater. For at undgå en sådan situation gives der i konventionen særlige regler, hvorefter jurisdiktion i visse transporttilfælde kan bestemmes under hensyn til, i hvilken stat transportmidlet er indregistreret, medens afgørelse med hensyn til jurisdiktionsstaten i øvrigt skal træffes af den i konventionens art. 17 nævnte internationale domstol.*) Disse regler er gennemført i udkastet med en lille afvigelse, jfr. herom nærmere foran s. 58 f.

Ifølge konventionen skal den internationale domstols afgørelse med hensyn til jurisdiktionsstaten træffes efter begæring af en konventionsstat. Henvendelse om at foranledige en sådan afgørelse skal efter paragraffens stk. 5 rettes til justitsministeren.

Til § 34.

Paragraffen, om hvis begrundelse henvises til bemærkningerne s. 59 f, gælder kun for de af § 33 omfattede sager, medens reglerne i retsplejeloven finder anvendelse på alle andre sager, f. eks. sager efter § 19, stk. 2, § 22, stk. 2, § 23 og § 32 og i sager, hvor almindelige erstatningsregler kommer til anvendelse, jfr. §§ 11, 16, stk. 2, og 17.

Til § 35.

Paragraffen gennemfører reglerne i konventionens art. 13 (e) om fuldbyrdelse af domme i sager, der efter konventionen er henlagt til en bestemt stats jurisdiktion, det vil sige sager angående erstatningsansvar efter konventionens regler mod indehaveren af et nukleart anlæg, eventuelt fragtføreren, hvor denne efter art. 4 (e) træder i indehaverens sted, eller mod forsikrer eller garant, hvor denne kan sagsøges direkte efter art. 6 (a). Regressager mod indehaveren efter art. 6 (c) eller (d) falder ligeledes ind under bestemmelsen. Den finder derimod ikke anvendelse på domme over andre ansvarlige end anlægsindehaveren, på domme i regressager, som anlægges af indehaveren, eller i sager om erstatningsansvar, der ikke reguleres af konventionen.

Ifølge konventionen skal reglerne om fuldbyrdelse af domme i fremmed konventionsstat ikke finde anvendelse på „interim judgments". I overensstemmelse hermed udtales det i paragraffens stk. 1, sidste punktum, at bestemmelsen ikke finder anvendelse på domme, som kun har foreløbig eksekutionskraft. Der sigtes herved til domme, der afsiges efter en summarisk procesform, hvor indsigelser i et vist omfang afskæres, men kan forbeholdes til afgørelse under en senere sag. Udkastets formulering er enslydende med den, der er anvendt i bekendtgørelse ur. 10 af 16. maj 1956 om Danmarks ratifikation af de internationale overenskomster om befordring af personer og gods på jernbanerne af 25. oktober 1952 (Bern-konventionerne) art. 55, § 1, stk. 2, (Lovtidende C 1956, s. 130).

Udkastets regler finder ifølge stk. 3 også anvendelse på forlig indgået eller bekræftet for de pågældende efter konventionen kompetente domstole.

Det foreslås, at begæring om fuldbyrdelse skal rettes til justitsministeren. Denne kan nægte at fremme ekspeditionen, såfremt han finder, at betingelserne for eksekution af dommen efter art. 13 (e) ikke er til stede. I øvrigt vil spørgsmålet kunne påkendes af fogden under en eksekutionsforretning.

Til § 36.

Denne paragraf gennemfører erstatningskonventionens art. 4 (d) om udstedelse af certifikater ved transport af nuklear substans. Bestemmelsen tilsigter at lette transporten af disse radioaktive stoffer, særlig i tilfælde af transit gennem flere lande, jfr. konventionens motiver, afsnit 30 (s. 123).

Bestemmelsen kommer til anvendelse ved forsendelse af nuklear substans fra eller til et anlæg her i riget under sådanne omstændigheder, at anlægsindehaveren efter § 14 vil være ansvarlig for under forsendelsen forvoldte skader. Den gælder således for transport fra et anlæg her i landet til en modtager i anden konventionsstat eller i ikke-konventionsstat. Bestemmelsen gælder også for transport fra udlandet til et anlæg

*) Se herom bekendtgørelse C nr. 50 af 2. oktober 1959.

her i riget, for så vidt ansvaret påhviler den herværende anlægsindehaver. Dette vil ifølge § 14, stk. 2, med hensyn til transport fra ikke-konventionsstat være tilfældet fra det tidspunkt, da transporten er nået uden for territorium tilhørende en sådan stat. Indtil konventionen er trådt i kraft, bærer den danske anlægsindehaver dog ifølge udkastets § 41, stk. 3, kun ansvaret efter de foreslåede regler i det tidsrum, da transporten befinder sig på dansk territorium, derunder søterritoriet.

Ifølge konventionens tekst er det pålagt den ansvarlige anlægsindehaver at forsyne fragtføreren med et sådant certifikat, medens konventionen intet udtaler om en tilsvarende pligt for fragtføreren. Overtrædelse af reglerne i § 36 vil kunne straffes efter ududkastets § 39, stk. 2. Udvalget anser det for rigtigst, at strafferetligt ansvar i påkommende tilfælde kan pålægges ikke blot den ansvarlige anlægsindehaver, men også fragtføreren. Da dette kunne være genstand for tvivl, har man foreslået indsat en udtrykkelig bestemmelse i § 36, stk. 1, om, at fragtføreren ikke må påbegynde transporten, før han har modtaget certifikatet.

Certifikatet skal udstedes af forsikrer eller garant eller på dennes vegne. Ifølge konventionen kan certifikatets oplysninger om anlægsindehaveren og sikkerheden ikke bestrides af den, af hvem eller på hvis vegne certifikatet er udstedt. Dette har udvalget fundet rettest kunne udtrykkes ved at udtale, at den pågældende hæfter for rigtigheden af disse oplysninger. Dette gælder dog naturligvis ikke, dersom dokumentet er falsk eller udstedt uden fornøden fuldmagt.

Til § 37.

Denne paragraf, om hvis begrundelse henvises til bemærkningerne foran s. 41 ff, omfatter ikke andre af lovpligtig forsikring dækkede personer end sådanne, som er ansat eller på anden måde beskæftiget ved selve det nukleare anlæg, hvis indehaver er ansvarlig for den indtrufne nukleare ulykke, og som følge deraf er omfattet af den af indehaveren tegnede forsikring. Paragraffen finder således ikke anvendelse på personer, der kommer på anlægget i deres erhverv, men som ikke er beskæftiget i anlæggets tjeneste. Som eksempel kan nævnes en chauffør, der er ansat i et firma, som leverer varer til anlægget. I alle tilfælde, som ikke omfattes af bestemmelsen, gælder ulykkesforsikringslovens regler fuldt ud, således at vedkommende forsikringsselskab har regres mod anlægsindehaveren for udbetalte beløb i overensstemmelse med reglen i ulykkesforsikringslovens § 4.

Til § 38.

Som omtalt s. 23 skal udkastets bestemmelser i kapitel II alene supplere de hidtil gældende regler, men ikke træde i stedet for dem.

Under udtrykket „sundhedslovgivningen" henhører også lokale vedtægter, som f. eks. sundhedsvedtægter og bestemmelser af sundhedsmæssig karakter i andre vedtægter eller regulativer, der er givet med hjemmel i sundhedslovgivningen. Det samme gælder bestemmelser udfærdiget i medfør af arbejderbeskyttelseslovgivningen.

Til § 39.

Paragraffen indeholder straffebestemmelser for overtrædelse af loven og de i medfør af denne meddelte forskrifter. Under hensyn til, at de i paragraffens stk. 1 nævnte overtrasdelser efter omstændighederne kan være af alvorlig beskaffenhed, har man foreslået, at straffen i tilfælde af forsætlig begået overtrædelse kan stige til fængsel i 2 år, medens straffen i øvrigt er bøde eller hæfte. For de i stk. 2 nævnte overtrædelser har man foreslået straf af bøde eller hæfte uden hensyn til, om overtrædelsen er begået forsætligt eller uagtsomt.

Keglen i stk. 2 omfatter foruden de i denne særlig nævnte tilfælde alle overtrædelser af loven, som ikke omfattes af de strengere bestemmelser i stk. 1. Herunder kan nævnes overtrædelse af de forskrifter, som statsministeren måtte give i medfør af § 8 til gennemførelse af kontrol med nukleare anlægs fredelige udnyttelse, efter § 9 om tilstedeværelsen og benyttelsen af nukleart drevne transportmidler på dansk territorium eller efter § 27 angående forsikring eller sikkerhedsstillelse; i sidstnævnte tilfælde vil overtrædelsen dog ofte va3re strafbar efter § 39, stk. 1. Bestemmelsen i stk. 2 vil end-

videre finde anvendelse i tilfælde af, at indehaveren ikke giver statsministeren den i § 31, stk. 1, foreskrevne meddelelse om en indtrufEen, større ulykke, samt i tilfælde af, at anlægsindehaveren undlader at forsyne fragtføreren med et forskriftsmæssigt certifikat som nævnt i § 36, eller fragtføreren påbegynder transporten uden at have modtaget certifikatet.

Reglerne i stk. 3 giver mulighed for at pålægge indehaveren bødeansvar, selv om overtrædelsen ikke kan tilregnes ham, men da således, at der ikke fastsættes nogen forvandlingsstraf. Reglerne er i overensstemmelse med straffebestemmelserne i en række nyere love, f. eks. lov nr. 213 af 16. juni 1958 om afsætning af danske landbrugsvarer § 5, stk. 2, lov nr. 214 af 16. juni 1958 om tilvirkning og forhandling m. m. af ost § 6, stk. 2, lov nr. 215 af 16. juni 1958 om udførsel af kød m. m. § 5, stk. 2, lov nr. 217 af 16. juni 1958 om slagtning, forhandling, udførsel og indførsel af fjerkræ m. v. § 9, stk. 2, og lov nr. 57 af 4. marts 1959 om udførsel af frisk dansk frugt § 5, stk. 2.

Til § 40.

Det må anses som mest hensigtsmæssigt, at de i § 39 omhandlede straffesager under hensyn til deres tekniske beskaffenhed behandles som politisager, uanset at straffen efter § 39, stk. 1, 1. og 2. punktum, kan overstige bøde eller hæfte. Udvalget foreslår derfor, at sagerne i alle tilfælde skal behandles efter retsplejelovens regler om politisager. Dette findes dog ikke at burde afskære anvendelsen af reglerne i retsplejelovens kapitler 68, 69, 71 og 72 om beslaglæggelse, ransagning, anholdelse og fængsling, for så vidt betingelserne herfor i øvrigt er til stede. Udvalget henviser i denne forbindelse til, at bestemmelser om politisagsbehandling er almindelige i love af mere teknisk betonet karakter, selv om disse indeholder hjemmel for idømmelse af fængselsstraf, jfr. eksempelvis våbenloven nr. 398 af 12. juli 1946 § 10, stk. 2, færdselsloven nr. 153 af 24. maj 1955 § 69, stk. 2, beværterloven nr. 207 af 7. juni 1958 § 34 og luftfartsloven nr. 252 af 10. juni 1960 § 149, sidste stk.

Til § 41.

Paragraffen indeholder ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser. Der er fra dansk side ved undertegnelsen af erstatningskonventionen taget forbehold med hensyn til dens anvendelse på Færøerne og Grønland. Udvalget er imidlertid gået ud fra, at reglerne i konventionen og udkastet vil blive søgt gjort anvendelige for hele riget.

Bestemmelsen i stk. 2 vil få betydning for Risøanlægget og for den reaktor, der i Grønland drives af de amerikanske myndigheder.

Erstatningskonventionen træder ifølge dens art. 19 (b) i kraft ved ratifikation af mindst fem signatarmagter. Udvalget finder det rettest, at erstatningsreglerne indtil dette tidspunkt kun finder anvendelse med hensyn til ulykker, der sker på dansk territorium, derunder søterritoriet, og har optaget et dertil sigtende forslag i stk. 3. En sådan begrænsning er den almindelige regel i tilsvarende udenlandsk lovgivning, f. eks. den svenske foreløbige lov nr. 246 af 3. juni 1960 4 §. Indtil konventionen træder i kraft vil *alle* fremmede stater være at behandle efter reglerne for ikke-konventionsstater.

Da udkastets bestemmelser vedrører forhold, hvis udvikling endnu ikke kan overses, har man i stk. 4 foreslået optaget en bestemmelse om, at loven skal forelægges folketinget til revision. Man har dog ikke fundet tilstrækkelig anledning til at fremkomme med et konkret forslag om, hvornår sådan forelæggelse bør ske.

VIII.

Bilag.

1. Erstatningskonventionen af 29. juli 1960 med motiver.

CONVENTION ON THIRD PARTY LIABILITY IN THE FIELD OF NUCLEAR ENERGY

THE GOVERNMENTS of the Federal Republic of Germany, the Republic of Austria, the Kingdom of Belgium, the Kingdom of Denmark, Spain, the French Republic, the Kingdom of Greece, the Italian Republic, the Grand Duchy of Luxembourg, the Kingdom of Norway, the Kingdom of the Netherlands, the Portuguese Republic, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the Kingdom of Sweden, the Swiss Confederation and the Turkish Republic;

CONSIDERING that the European Nuclear Energy Agency, established within the framework of the Organisation for European Economic Co-operation (hereinafter referred to as the "Organisation"), is charged with encouraging the elaboration and harmonization of legislation relating to nuclear energy in participating countries, in particular with regard to third party liability and insurance against atomic risks;

DESIROUS of ensuring adequate and equitable compensation for persons who suffer damage caused by nuclear incidents whilst taking the necessary steps to ensure that the development of the production and uses of nuclear energy for peaceful purposes it not thereby hindered;

CONVINCED of the need for unifying the basic rules applying in the various countries to the liability incurred for such damage, whilst leaving these countries free to take, on a national basis, any additional measures which they deem appropriate, including the application of the provisions of this Convention to damage caused by nuclear incidents not covered therein ;

HAVE AGREED as follows:

KONVENTION OM CIVILRETLIGT ANSVAR PÅ DEN NUKLEARE ENERGIS OMRÅDE

REGERINGERNE i Forbundsrepublikken Tyskland, Republikken Østrig, Kongeriget Belgien, Kongeriget Danmark, Spanien, Den franske Republik, Kongeriget Grækenland, Den italienske Republik, Storhertugdømmet Luxembourg, Kongeriget Norge, Kongeriget Nederlandene, Den portugisiske Republik, Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland, Kongeriget Sverige, Det schweiziske Forbund og Den tyrkiske Republik er

UNDER HENSYN TIL, at det er pålagt Den Europæiske Atomenergiorganisation, der er oprettet inden for rammerne af Organisationen for Europæisk Økonomisk Samarbejde (herefter kaldet »Organisationen«), at virke for, at lovgivningen om nuklear energi udarbejdes og samordnes i de deltagende lande med særligt henblik på civilretligt ansvar og forsikring af atomrisici,

I ØNSKET OM at tilsikre personer, der lider skade ved nukleare ulykker, en fyldestgørende og retfærdig erstatning og samtidig tage de nødvendige skridt til at sikre, at udviklingen af produktion og anvendelse af nuklear energi til fredelige formål ikke derved hindres,

I DEN OVERBVISNING, at der består et behov for ensartethed i de i de forskellige lande gældende grundlæggende regler om ansvar pådraget ved sådan skade, samtidig med, at landene stilles frit til hver for sig at indføre sådanne yderligere forholdsregler, som de måtte anse for hensigtsmæssige, herunder at bringe denne konventions bestemmelser i anvendelse på skade forvoldt ved nukleare ulykker, der ikke omfattes af konventionen ;

BLEVET ENIGE om følgende:

Article 1

(a) For the purposes of this Convention:

(i) "A nuclear incident" means any occurrence or succession of occurrences having the same origin which causes damage, provided that such occurrence or succession of occurrences, or any of the damage caused, arises out of or results from the radioactive properties, or a combination of radioactive properties with toxic, explosive, or other hazardous properties of nuclear fuel or radioactive products or waste or with any of them.

(ii) "Nuclear installation" means reactors other than those comprised in any means of transport; factories for the manufacture or processing of nuclear substances; factories for the separation of isotopes of nuclear fuel; factories for the reprocessing of irradiated nuclear fuel; facilities for the storage of nuclear substances other than storage incidental to the carriage of such substances; and such other installations in which there are nuclear fuel or radioactive products or waste as the Steering Committee of the European Nuclear Energy Agency (hereinafter referred to as the "Steering Committee") shall from time to time determine.

(iii) "Nuclear fuel" means fissionable material in the form of uranium metal, alloy, or chemical compound (including natural uranium), plutonium metal, alloy, or chemical compound, and such other fissionable material as the Steering Committee shall from time to time determine.

(iv) "Radioactive products or waste" means any radioactive material produced in or made radioactive by exposure to the radiation incidental to the process of producing or utilizing nuclear fuel, but does not include (1) nuclear fuel, or (2) radioisotopes outside a nuclear installation which are used or intended to be used for any industrial, commercial, agricultural, medical or scientific purpose.

(v) "Nuclear substances" means nuclear fuel (other than natural uranium and other than depleted uranium) and radioactive products or waste.

(vi) "Operator" in relation to a nuclear installation means the person designated or recognised by the competent public authority as the operator of that installation.

Artikel 1

(a) I denne konvention forstås ved:

(i) »nuklear ulykke«: enhver hændelse eller række af hændelser med samme oprindelse, som forvolder skade, forudsat at en sådan hændelse eller række af hændelser eller nogen del af den forvoldte skade opstår ved eller følger af radioaktive egenskaber, eller en forening af radioaktive egenskaber med giftige, eksplosive eller andre farlige egenskaber ved nukleart brændsel eller radioaktivt produkt eller affald eller med nogle af dem;

(ii) »nukleart anlæg«: reaktorer, undtagen sådanne, som benyttes i befordringsmidler; fabrikker til fremstilling eller behandling af nuklear substans; fabrikker til adskillelse af nukleart bramdsels isotoper; fabrikker til oparbejdning af bestrålet nukleart brændsel; anlæg til opbevaring af nuklear substans, bortset fra opbevaring i forbindelse med transport af sådan substans; samt sådanne andre anlæg, hvori der findes nukleart brændsel eller radioaktivt produkt eller affald, som Styrelseskomiteen for Den Europæiske Atomenergiorganisation (i det følgende betegnet som »Styrelseskomiteen«) til enhver tid måtte bestemme;

(iii) »nukleart brændsel«: spalteligt stof bestående af uran i metallisk form, i legering eller kemisk forbindelse (herunder naturligt uran), plutonium i metallisk form, i legering eller kemisk forbindelse og sådanne andre spaltelige stoffer, som Styrelseskomiteen til enhver tid måtte bestemme;

(iv) »radioaktivt produkt eller affald«: ethvert radioaktivt stof, som er dannet eller er blevet radioaktivt ved radioaktiv bestråling i forbindelse med fremstilling eller anvendelse af nukleart brændsel, undtagen (1) nukleart brændsel og (2) radioisotoper uden for et nukleart anlæg, som anvendes til eller er bestemt til brug i industrielt, kommercielt, jordbrugsteknisk, medicinsk eller videnskabeligt formål;

(v) »nuklear substans«: nukleart brændsel (bortset fra naturligt uran og forarmet uran) og radioaktivt produkt eller affald;

(vi) »indehaver« af et nukleart anlæg: den person, som af den kompetente myndighed er udpeget eller anerkendt som indehaver af anlægget.

(b) The Steering Committee may if in its view the small extent of the risk involved so warrants, exclude any nuclear installation, nuclear fuel, or nuclear substances from the application of this Convention.

(b) Styrelseskomiteen kan, hvis den under hensyn til farens ringe omfang anser det for forsvarligt, bestemme, at visse slags nukleare anlæg, nukleart brændsel eller nuklear substans skal falde uden for denne konventions anvendelsesområde.

Article 2

This Convention does not apply to nuclear incidents occurring in the territory of non-Contracting States or to damage suffered in such territory, unless national legislation otherwise provides and except in regard to rights of recourse referred to in Article 6 (d).

Artikel 2

Denne konvention finder ikke anvendelse på nukleare ulykker, der sker på ikke-kontraherende staters territorium, eller på skade, der lides på sådant territorium, medmindre andet bestemmes ved national lov og med undtagelse af den i artikel 6 (d) omhandlede regresret.

Article 3

The operator of a nuclear installation shall be liable, in accordance with this Convention, for:

(a) damage to or loss of life of any person; and

(b) damage to or loss of any property other than

(i) property held by the operator or in his custody or under his control in connection with, and at the site of, such installation, and

(ii) in cases within Article 4, the means of transport upon which the nuclear substances involved were at the time of the nuclear incident,

upon proof that such damage or loss (hereinafter referred to as "damage") was caused by a nuclear incident involving either nuclear fuel or radioactive products or waste in, or nuclear substances coming from such installation, except as otherwise provided for in Article 4.

Artikel 3

Indehaveren af et nukleart anlæg er i henhold til denne konvention ansvarlig for:

(a) skade på person eller en persons død, og

(b) skade på eller tab af ejendom undtagen

(i) ejendom, som indehaveren har, eller som er i hans varetægt eller under hans kontrol på anlæggets område og i forbindelse med dettes brug, og

(ii) i de i artikel 4 nævnte tilfælde, det transportmiddel, i hvilket den nukleare substans fandtes på det tidspunkt, da den nukleare ulykke fandt sted,

såfremt det godtgøres, at skaden eller tabet (i det følgende betegnet som »skade«) er forvoldt ved en nuklear ulykke, hvortil medvirkede enten nukleart brændsel eller radioaktivt produkt eller affald i, eller nuklear substans hidrørende fra et sådant anlæg, medmindre andet er bestemt i artikel 4.

Article 4

In the case of carriage of nuclear substances, including storage incidental thereto, without prejudice to Article 2:

(a) The operator of a nuclear installation shall be liable, in accordance with this Convention, for damage upon proof that it was caused by a nuclear incident outside that installation and involving nuclear substances in the course of carriage therefrom, only if the incident occurs

Artikel 4

Ved transport af nuklear substans, herunder opbevaring i forbindelse hermed, skal, uden præjudice for artikel 2,

(a) indehaveren af et nukleart anlæg i henhold til denne konvention være ansvarlig for skade, som bevises at være forvoldt ved en nuklear ulykke uden for anlægget, hidrørende fra nuklear substans under transport derfra, såfremt ulykken sker

(i) before the nuclear substances involved have been taken in charge by another operator of a nuclear installation situated in the territory of a Contracting Party; or

(ii) before the nuclear substances involved have been unloaded from the means of transport by which they have arrived in the territory of a non-Contracting State, if they are consigned to a person within the territory of that State.

(b) The operator referred to in parapraph (a) (i) of this Article shall, from his taking charge of the nuclear substances, be the operator liable in accordance with this Convention for damage caused by a nuclear incident accurring thereafter and involving the nuclear substances.

(c) Where nuclear substances are sent from outside the territory of the Contracting Parties to a nuclear installation situated in such territory, with the approval of the operator of that installation, he shall be liable, in accordance with this Convention, for damage caused by a nuclear incident occurring after the nuclear substances involved have been loaded on the means of transport by which they are to be carried from the territory of the non-Contracting State.

(d) The operator liable in accordance with this Convention shall provide the carrier with a certificate issued by or on behalf of the insurer or other financial guarantor furnishing the security required pursuant to Article 10. The certificate shall state the name and address of that operator and the amount, type and duration of the security, and these statements may not be disputed by the person by whom or on whose behalf the certificate was issued. The certificate shall also indicate the nuclear substances and the carriage in respect of which the security applies and shall include a statement by the competent public authority that the person named is an operator within the meaning of this Convention.

(e) A Contracting Party may provide by legislation that, under such terms as may be contained therein and upon fulfilment of the requirements of Article 10 (a), a carrier may, at his request and with the consent of an operator of a nuclear installation situated in its territory, by decision of the competent public authority, be liable in accordance with this Convention in place of that operator. In

(i) før den nukleare substans er overtaget af en anden indehaver af et nukleart anlæg beliggende på en kontraherende parts territorium, eller

(ii) før den nukleare substans er blevet udladet fra det transportmiddel, med hvilket stoffet er ankommet til en ikke-kontraherende stats territorium, under forudsætning af, at det er bestemt for en person inden for den pågældende stats territorium.

(b) Den i denne artikels litra (a) (i) nævnte indehaver skal fra det tidspunkt, da han overtager den nukleare substans, være den indehaver, som i henhold til denne konvention er ansvarlig for skade forvoldt ved en nuklear ulykke, der sker derefter, og hvortil den nukleare substans medvirker.

(c) Når nuklear substans sendes fra et sted uden for de kontraherende parters territorier til et nukleart anlæg beliggende på et sådant territorium, med samtykke fra dette anlægs indehaver, skal denne være ansvarlig i henhold til denne konvention for skade forvoldt ved en nuklear ulykke, der sker, efter at den nukleare substans er indladet i det transportmiddel, der skal udføre transporten fra den ikke-kontraherende stats territorium.

(d) Den i henhold til denne konvention ansvarlige indehaver skal forsyne fragtføreren med et certifikat udstedt af eller for den forsikrer eller økonomiske garant, der stiller den ifølge artikel 10 krævede sikkerhed. Beviset skal indeholde indehaverens navn og adresse samt sikkerhedens størrelse, art og varighed, og disse oplysninger skal ikke kunne bestrides af den, der har udstedt certifikatet eller på hvis vegne det er udstedt. Certifikatet skal også indeholde oplysning om den nukleare substans og den transport, for hvilken sikkerheden gælder, og skal indbefatte en af den kompetente myndighed afgiven attestation for, at den nævnte person er anlægsindehaver i denne konventions forstand.

(e) En kontraherende part kan ved lov bestemme, at en fragtfører på sin begæring og med samtykke af indehaveren af et på den pågældende parts territorium beliggende nukleart anlæg, ved beslutning truffet af den kompetente offentlige myndighed, skal kunne indtræde som ansvarlig efter denne konvention i stedet for indehaveren på sådanne vilkår, som fastsættes i loven, og under opfyl-

such case for all the purposes of this Convention the carrier shall be considered, in respect of nuclear incidents occurring in the course of carriage of nuclear substances, as an operator of a nuclear installation on the territory of the Contracting Party whose legislation so provides.

delse af de i artikel 10 (a) opstillede krav. I så fald skal fragtføreren, for alle denne konventions formål, med hensyn til nukleare ulykker, der sker under transport af nuklear substans, anses som indehaver af et nukleart anlæg på den kontraherende parts territorium, hvis lovgivning indeholder sådan bestemmelse.

Article 5

(a) If the nuclear fuel or radioactive products or waste involved in a nuclear incident have been in more than one nuclear installation and are in a nuclear installation at the time damage is caused, no operator of any nuclear installation in which they have previously been shall be liable for the damage. If the nuclear fuel or radioactive products or waste involved in a nuclear incident have been in more than one nuclear installation and are not in a nuclear installation at the time damage is caused, no person other than the operator of the last nuclear installation in which they were before the damage was caused or an operator who has subsequently taken them in charge shall be liable for the damage.

(b) If damage gives rise to liability of more than one operator in accordance with this Convention, the liability of those operators shall be joint and several: provided that where such liability arises as a result of damage caused by a nuclear incident involving nuclear substances in the course of carriage, the maximum total amount for which such operators shall be liable shall be the highest amount established with respect to any of them pursuant to Article 7 and provided that in no case shall any one operator be required, in respect of a nuclear incident, to pay more than the amount established with respect to him pursuant to Article 7.

Artikel 5

(a) Hvis nukleart brændsel eller radioaktivt produkt eller affald, som medvirker til en nuklear ulykke, har været i mere end eet nukleart anlæg og er i et nukleart anlæg på det tidspunkt, da skade forårsages, skal ingen indehaver af noget nukleart anlæg, i hvilke stofferne tidligere har været, være ansvarlig for skaden. Hvis nukleart brændsel eller radioaktivt produkt eller affald, der medvirker til en nuklear ulykke, har været i mere end eet nukleart anlæg, og ikke er i et sådant anlæg på det tidspunkt, da skaden forårsages, skal ingen anden end indehaveren af det nukleare anlæg, i hvilket stofferne senest var, før skaden forårsagedes, eller en indehaver, som senere har taget dem i besiddelse, være ansvarlig for skaden.

(b) Hvis en skade giver anledning til ansvar for mere end een indehaver i henhold til denne konvention, skal de pågældende indehavere være solidarisk ansvarlige; når et sådant ansvar opstår som følge af skade forvoldt af en nuklear ulykke, hvortil medvirker nuklear substans under transport, skal det højeste samlede beløb, for hvilket indehaverne skal være ansvarlige, dog være det højeste beløb, som ifølge artikel 7 er fastsat for nogen af dem, og ingen indehaver skal i noget tilfælde for en nuklear ulykke kunne pålægges at betale mere end det for ham ifølge artikel 7 fastsatte beløb.

Article 6

(a) The right to compensation for damage caused by a nuclear incident may be exercised only against an operator liable for the damage in accordance with this Convention, or, if a direct right of action against the insurer or other financial guarantor furnishing the security required pursuant to Article

Artikel 6

(a) Krav på erstatning for skade forvoldt ved en nuklear ulykke kan kun rettes mod en indehaver, der i henhold til denne konvention er ansvarlig for skaden eller — såfremt der ved national lov er givet adgang til direkte at sagsøge forsikreren eller en anden økonomisk garant, som har stillet den ifølge

10 is given by national law, against the insurer or other financial guarantor.

(b) No other person shall be liable for damage caused by a nuclear incident, but this provision shall not affect the application of any international agreement in the field of transport in force or open for signature, ratification or accession at the date of this Convention.

(c) Any person who is liable for damage caused by a nuclear incident under any international agreement referred to in paragraph (b) of this Article or under any legislation of a non-Contracting State shall have a right of recourse, within the limitation of the amount of liability established pursuant to Article 7, against the operator liable for that damage in accordance with this Convention.

(d) Where a nuclear incident occurs in the territory of a non-Contracting State or damage is suffered in such territory, any person who has his principal place of business in the territory of a Contracting Party or who is the servant of such a person shall have a right of recourse for any sums which he is liable to pay in respect of such incident or damage, within the limitation of liability established pursuant to Article 7, against the operator, who, but for the provisions of Article 2, would have been liable.

(e) The Council of the Organisation may decide that carriers whose principal place of business is in the territory of a non-Contracting State should benefit from the provisions of paragraph (d) of this Article. In taking its decision, the Council shall give due consideration to the general provisions on third party liability in the field of nuclear energy in such non-Contracting State and the extent to which these provisions are available to the benefit of nationals of, and persons whose principal place of business is in the territory of, the Contracting Parties.

(f) The operator shall have a right of recourse only

(i) if the damage caused by a nuclear incident results from an act or omission done with intent to cause damage, against the individual acting or omitting to act with such intent;

artikel 10 krævede sikkerhed — mod vedkommende forsikrer eller anden økonomisk garant.

(b) Ingen anden skal være ansvarlig for skade forvoldt ved en nuklear ulykke; denne bestemmelse skal dog ikke berøre anvendelsen af nogen på transportområdet afsluttet international overenskomst, som på denne konventions dato er i kraft eller åben for undertegnelse, ratifikation eller tiltrædelse.

(c) Enhver, som er ansvarlig for skade forvoldt ved en nuklear ulykke i henhold til en i denne artikels litra (b) omhandlet international overenskomst eller i medfør af en ikke-kontraherende stats lovgivning, skal inden for den i henhold til artikel 7 fastsatte begrænsning af ansvarsbeløbet have regresret mod den indehaver, som i henhold til denne konvention er ansvarlig for skaden.

(d) Når en nuklear ulykke sker på en ikke-kontraherende stats territorium, eller når skade lides på et sådant territorium, skal enhver, som har sit hovedforretningssted på en kontraherende parts territorium, eller som er i en sådan persons tjeneste, inden for den i artikel 7 fastsatte ansvarsgrænse have regresret for ethvert beløb, som han er forpligtet til at betale som følge af en sådan ulykke eller skade, mod den indehaver, som, bortset fra bestemmelsen i artikel 2, ville have været ansvarlig.

(e) Organisationens Råd kan beslutte, at fragtførere, hvis hovedforretningssted er beliggende på en ikke-kontraherende stats territorium, skal kunne drage nytte af bestemmelserne i denne artikels litra (d). Når Rådet træffer sin beslutning, skal det tage hensyn til de i den pågældende ikke-kontraherende stat gældende almindelige bestemmelser om civilretligt ansvar på den nukleare energis område og til det omfang, hvori disse bestemmelser vil kunne gøres gældende til fordel for de kontraherende parters statsborgere og personer, hvis hovedforretningssted er beliggende på disse parters territorium.

(f) Indehaveren skal kun have regresret,

(i) såfremt den skade, der er forårsaget ved en nuklear ulykke, skyldes en handling eller undladelse foretaget i den hensigt at forvolde skade, og da mod den enkeltperson, som har handlet eller undladt at handle med sådant forsæt;

(ii) if and to the extent that it is so provided expressly by contract;

(iii) if and to the extent that he is liable pursuant to Article 7 (e) for an amount over and above that established with respect to him pursuant to Article 7 (b), in respect of a nuclear incident occurring in the course of transit of nuclear substances carried out without his consent, against the carrier of the nuclear substances, except where such transit is for the purpose of saving or attempting to save life or property or is caused by circumstances beyond the control of such carrier.

(g) If the operator has a right of recourse to any extent pursuant to paragraph (f) of this Article against any person, that person shall not, to that extent, have a right of recourse against the operator under paragraphs (c) and (d) of this Article.

(h) Where provisions of national health insurance, social security, workmen's compensation or occupational disease compensation systems include compensation for damage caused by a nuclear incident, rights of beneficiaries of such systems and rights of recourse by virtue of such systems shall be determined by the law of the Contracting Party having established such systems.

(ii) såfremt og i det omfang, hvori det udtrykkeligt er aftalt og

(iii) mod fragtføreren, såfremt og i det omfang, hvori han for et beløb ud over det, der efter artikel 7 (b) er fastsat for ham, er ansvarlig efter artikel 7 (e) for en nuklear ulykke indtruffet under en uden hans samtykke sket transitering af nuklear substans, undtagen hvis denne er udført for at redde eller forsøge at redde liv eller ejendom eller er forårsaget af forhold uden for fragtførerens kontrol.

(g) Hvis indehaveren i et eller andet omfang har regresret mod nogen i henhold til denne artikels litra (f), skal den pågældende i tilsvarende omfang være afskåret fra regres mod indehaveren efter denne artikels litra (c) og (d).

(h) I tilfælde, hvor regler om sygeforsikring, socialforsikring, arbejderulykkesforsikring eller forsikring mod erhvervssygdomme indbefatter erstatning for skade lidt ved en nuklear ulykke, skal spørgsmål om de i henhold til sådanne ordninger forsikredes rettigheder samt om eventuelle regresrettigheder efter sådanne ordninger afgøres efter lovgivningen i den kontraherende stat, der har etableret sådanne ordninger.

Article 7

(a) The aggregate of compensation required to be paid in respect of damage caused by a nuclear incident shall not exceed the maximum liability established in accordance with this Article.

(b) The maximum liability of the operator in respect of damage caused by a nuclear incident shall be 15,000,000 European Monetary Agreement units of account as defined at the date of this Convention (hereinafter referred to as "units of account") : provided that any Contracting Party, taking into account the possibilities for the operator of obtaining the insurance or other financial security required pursuant to Article 10, may establish by legislation a greater or less amount, but in no event less than 5,000,000 units of account. The sums mentioned above may be converted into national currency in round figures.

(c) Any Contracting Party may by le-

Artikel 7

(a) De samlede erstatninger for skade forvoldt ved en nuklear ulykke kan ikke overstige det i henhold til denne artikel fastsatte maksimale ansvar.

(b) Anlægsindehaverens maksimale ansvar for skade forvoldt ved en nuklear ulykke skal være 15.000.000 afregningsenheder efter Den Europæiske Valutaoverenskomst, som de var bestemt på denne konventions undertegnelsesdag (i det følgende betegnet som »afregningsenheder«); en kontraherende part kan dog, under hensyntagen til indehaverens muligheder for at tegne forsikring eller opnå anden økonomisk sikkerhed som foreskrevet i artikel 10, ved lov fastsætte et højere eller lavere beløb, dog mindst 5.000.000 afregningsenheder. De nævnte beløb kan omregnes til de enkelte landes valutaer i afrundede beløb.

(c) En kontraherende part kan ved lov be-

gislation provide that the exception in Article 3 (b) (ii) shall not apply: provided that, in no case, shall the inclusion of damage to the means of transport result in reducing the liability of the operator in respect of other damage to an amount less than 5,000,000 units of account.

(d) The amount of the liability of operators of nuclear installations in the territory of a Contracting Party established in accordance with paragraph (b) of this Article as well as the provisions of any legislation of a Contracting Party pursuant to paragraph (c) of this Article shall apply to the liability of such operators wherever the nuclear incident occurs.

(e) A Contracting Party may subject the transit of nuclear substances through its territory to the condition that the maximum amount of liability of the foreign operator concerned be increased, if it considers that such amount does not adequately cover the risks of a nuclear incident in the course of the transit: provided that the maximum amount thus increased shall not exceed the maximum amount of liability of operators of nuclear installations situated in its territory.

(f) The provisions of paragraph le) of this Article shall not apply

(i) to carriage by sea where, under international law, there is a right of entry in cases of urgent distress into the ports of such Contracting Party or a right of innocent passage through its territory; or

(ii) to carriage by air where, by agreement or under international law, there is a right to fly over or land on the territory of such Contracting Party.

(g) Any interest and costs awarded by a court in actions for compensation under this Convention shall not be considered to be compensation for the purposes of this Convention and shall be payable by the operator in addition to any sum for which he is liable in accordance with this Article.

stemme, at den i artikel 3, litra (b) (ii) nævnte undtagelse ikke skal gælde, men medregneisen af skade på transportmidlet skal ikke i noget tilfælde kunne medføre, at indehaverens ansvar for anden skade derved begrænses til et beløb under 5.000.000 afregningsenheder.

(d) Det i henhold til denne artikels litra (b) fastsatte ansvarsbeløb for indehavere af nukleare anlæg på en kontraherende parts territorium, såvel som bestemmelserne i en kontraherende parts lov ifølge denne artikels litra (c), skal finde anvendelse på sådanne indehaveres ansvar, uanset hvor den nukleare ulykke indtræffer.

(e) En kontraherende part kan gøre transit af nuklear substans gennem sit territorium betinget af, at vedkommende fremmede anlægsindehavers maksimale ansvarsbeløb forhøjes, såfremt det skønnes, at beløbet ikke er tilstrækkeligt til at dække risikoen ved en nuklear ulykke under transitten; det således forhøjede maksimale beløb må dog ikke overstige det maksimale ansvarsbeløb, som gælder for indehavere af nukleare anlæg beliggende på den pågældende parts eget territorium.

(f) Bestemmelserne i denne artikels litra (e) skal ikke gælde for

(i) søtransport, hvor der i medfør af folkeretten er ret til at søge nødhavn i den pågældende kontraherende parts havne eller er ret til uskadelig passage gennem dens territorium, eller

(ii) lufttransport, hvor dei i henhold til overenskomst eller i medfør af folkeretten er ret til at flyve over eller lande på den pågældende kontraherende parts territorium.

(g) Renter og sagsomkostninger tilkendt af en domstol under erstatningssøgsmål i medfør af denne konvention skal ikke betragtes som værende erstatning inden for denne konventions rammer og skal betales af indehaveren udover de beløb, for hvilke han er ansvarlig i henhold til denne artikel.

Article 8.

(a) The right of compensation under this Convention shall be extinguished if an action is not brought within ten years from the date of the nuclear incident. In the case of damage caused by a nuclear incident involving nuclear fuel or radioactive products or

Artikel 8

(a) Ret til erstatning i medfør af denne konvention bortfalder, dersom sag ikke er anlagt inden ti år fra tidspunktet for den nukleare ulykke. I tilfælde af skade forvoldt ved en nuklear ulykke, hvortil medvirker nukleart brændsel eller radioaktivt produkt eller

waste which, at the time of the incident have been stolen, lost, or abandoned and have not yet been recovered, the period for the extinction of the right shall be ten years from the date of the theft, loss, or abandonment. National legislation may, however, establish a period of not less than two years for the extinction of the right or as a period of limitation either from the date at which the person suffering damage has knowledge or from the date at which he ought reasonably to have known of both the damage and the operator liable: provided that the period of ten years shall not be exceeded except in accordance with paragraph (c) of this Article.

(b) Where the provisions of Article 13 (d) (i) (2) or (ii) are applicable, the right of compensation shall not, however, be extinguished if, within the time provided for in paragraph (a) of this Article,

(i) prior to the determination by the Tribunal referred to in Article 17, an action has been brought before any of the courts from which the Tribunal can choose; if the Tribunal determines that the competent court is a court other than that before which such action has already been brought, it may fix a date by which such action has to be brought before the competent court so determined; or

(ii) a request has been made to a Contracting Party to initiate a determination by the Tribunal of the competent court pursuant to Article 13 (d) (i) (2) or (ii) and an action is brought subsequent to such determination within such time as may be fixed by the Tribunal.

(c) National legislation may establish a period longer than ten years if measures have been taken to cover the liability of the operator in respect of any actions for compensation begun after the expiry of the period of ten years.

(d) Unless national law provides to the contrary, any person suffering damage caused by a nuclear incident who has brought an action for compensation within the period provided for in this Article may amend his claim in respect of any aggravation of the damage after the expiry of such period provided that final judgment has not been entered by the competent court.

affald, som på ulykkens tidspunkt var stjålet, tabt eller opgivet og endnu ikke bragt til stede, skal fristen være ti år fra tidspunktet for tyveriet, tabet eller opgivelsen. Der kan imidlertid ved national lov fastsættes en frist for rettens bortfald eller forældelse på ikke under to år, således at fristen regnes enten fra det tidspunkt, da skadelidte kendte såvel skaden som den ansvarlige indehaver, eller fra det tidspunkt, da han med rimelighed burde have haft sådant kendskab; ti års fristen skal dog ikke kunne overskrides undtagen i henhold til denne artikels litra (c).

(b) I tilfælde, hvor bestemmelserne i artikel 13 (d)(i) (2) eller (ii) finder anvendelse, skal retten til erstatning imidlertid ikke bortfalde, såfremt der inden for den i denne artikels litra (a) fastsatte frist enten,

(i) før den i artikel 17 omhandlede internationale domstol har truffet beslutning, er rejst sag ved en af de domstole, blandt hvilke den internationale domstol kan vælge; såfremt den internationale domstol beslutter, at den kompetente domstol er en anden end den, ved hvilken sag allerede er anlagt, kan den fastsætte en frist, inden hvilken sagen skal være anlagt ved den således udpegede kompetente domstol: eller

(ii) er rettet anmodning til en kontraherende part om at foranledige, at der af den internationale domstol træffes afgørelse om, hvilken domstol der skal være kompetent ifølge artikel 13 (d)(i)(2) eller (ii), og sag anlægges efter en sådan afgørelse inden for den tidsfrist, som den internationale domstol måtte fastsætte.

(c) Der kan ved national lov fastsættes en længere tidsfrist end ti år, hvis der er taget skridt til at dække indehaverens ansvar for så vidt angår erstatningssøgsmål, der er påbegyndt efter ti års fristens udløb.

(d) Medmindre det modsatte bestemmes ved national lov, kan enhver person, som lider skade ved en nuklear ulykke, og som har rejst erstatningssag inden for den i denne artikel bestemte tidsfrist, ændre sit krav som følge af enhver forværring af skaden efter udløbet af denne frist, forudsat at endelig dom ikke forinden er afsagt af den kompetente domstol.

Article 9

Except in so far as national legislation may provide to the contrary, the operator shall not be liable for damage caused by a nuclear incident due to an act of armed conflict, invasion, civil war, insurrection, or a grave natural disaster of an exceptional character.

Article 10

(a) To cover the liability under this Convention, the operator shall be required to have and maintain insurance or other financial security of the amount established pursuant to Article 7 and of such type and terms as the competent public authority shall specify.

(b) No insurer or other financial guarantor shall suspend or cancel the insurance or other financial security provided for in paragraph (a) of this Article without giving notice in writing of at least two months to the competent public authority or in so far as such insurance or other financial security relates to the carriage of nuclear substances, during the period of the carriage in question.

(c) The sums provided as insurrance, reinsurance, or other financial security may be drawn upon only for compensation for damage caused by a nuclear incident.

Article 11

The nature, form and extent of the compensation, within the limits of this Convention, as well as the equitable distribution thereof, shall be governed by national law.

Article 12

Compensation payable under this Convention, insurance and reinsurance premiums, sums provided as insurance, reinsurance, or other financial security required pursuant to Article 10, and interest and costs referred to in Article 7 (g), shall be freely transferable between the monetary areas of the Contracting Parties.

Artikel 9

Medmindre det modsatte bestemmes ved national lov, skal indehaveren ikke være ansvarlig for skade forvoldt ved en nuklear ulykke, som skyldes krigshandling, invasion, borgerkrig, oprør eller en alvorlig naturkatastrofe af usædvanlig karakter.

Artikel 10

(a) Til dækning af ansvaret i medfør af denne konvention skal der stilles krav om, at indehaveren tegner og opretholder en forsikring eller anden økonomisk sikkerhed på det ifølge artikel 7 fastsatte beløb af en sådan beskaffenhed og på sådanne vilkår, som. den kompetente offentlige myndighed nærmere bestemmer.

(b) Ingen forsikrer eller anden økonomisk garant må midlertidigt eller endeligt kunne bringe den i denne artikels litra (a) nævnte forsikring eller anden økonomisk garanti til ophør uden skriftlig at have givet mindst to måneders varsel til den kompetente offentlige myndighed eller, for så vidt forsikringen eller den økonomiske garanti vedrører transport af nuklear substans, så længe den pågældende transport varer.

(c) De fra forsikring, genforsikring eller anden økonomisk garanti hidrørende beløb må kun anvendes til erstatning for skade forvoldt ved en nuklear ulykke.

Artikel 11

Erstatningens beskaffenhed, form og omfang inden for denne konventions grænser såvel som den retfærdige fordeling deraf skal afgøres efter national ret.

Artikel 12

Erstatning, som skal betales i medfør af denne konvention, forsikrings- og genforsikringspræmier, beløb hidrørende fra forsikring, genforsikring eller anden økonomisk sikkerhed, som kræves i medfør af artikel 10, samt de i artikel 7 (g) omhandlede renter og sagsomkostninger skal frit kunne overføres mellem de kontraherende parters valutaområder.

Article 13

(a) Jurisdiction over actions under Article 3, 6 (a), 6 (c) and 6 (d) shall lie only with the courts competent in accordance with the legislation of the Contracting Party in whose territory the nuclear installation of the operator liable is situated.

(b) In the case of a nuclear incident occurring in the course of carriage, jurisdiction shall, except as otherwise provided in paragraph (c) of this Article, lie only with the courts competent in accordance with the legislation of the Contracting Party in whose territory the nuclear substances involved were at the time of the nuclear incident.

(c) If a nuclear incident occours outside the territory of the Contracting Parties in the course of carriage, or if the place where the nuclear substances involved were at the time of the nuclear incident cannot be determined, or if the nuclear substances involved were in territory under the jurisdiction of more than one Contracting Party at the time of the nuclear incident, jurisdiction shall lie only with the courts competent in accordance with the legislation of the Contracting Party in whose territory the nuclear installation of the operator liable is situated.

(d) Where jurisdiction would lie with the courts of more than one Contracting Party by virtue of paragraphs (a) or (c) of this Article, jurisdiction shall lie,

(i) in the case of a nuclear incident occurring in the course of carriage of nuclear substances,

(1) with the courts competent in accordance with the legislation of the Contracting Party at the place in its territory where the means of transport upon which the nuclear substances involved were at the time of the nuclear incident is registered, provided that they are competent under paragraph (c) of this Article; or

(2) if there is no such court, with that one of the courts which is competent under paragraph (c) of this Article, determined, at the request of a Contracting Party concerned, by **the** Tribunal referred to in Article 17 as being the most closely related to the case in question;

(ii) in any other case, with the courts competent in accordance with the legislation

Artikel 13

(a) Påkendelse af søgsmål i medfør af artiklerne 3, 6(a), 6(c) og 6(d) skal alene kunne ske ved de domstole, som er kompetente efter den kontraherende parts lov, på hvis territorium den ansvarlige indehavers nukleare anlæg er beliggende.

(b) Såfremt en nuklear ulykke sker under transport, skal påkendelse, bortset fra de i denne artikels litra (c) omhandlede tilfælde, alene kunne ske ved de domstole, som er kompetente i henhold til den kontraherende parts lov, på hvis territorium den til ulykken medvirkende nukleare substans befandt sig på tidspunktet for den nukleare ulykke.

(c) Såfremt en nuklear ulykke under transport sker uden for de kontraherende parters territorium, eller såfremt det sted, hvor den til ulykken medvirkende nukleare substans fandtes på ulykkens tidspunkt, ikke kan fastslås, eller såfremt den til ulykken medvirkende nukleare substans på ulykkens tidspunkt var på territorium undergivet mere end een af de kontraherende parters jurisdiktion, skal påkendelse alene kunne ske ved de domstole, som er kompetente i henhold til den kontraherende parts lovgivning, på hvis territorium den ansvarlige indehavers nukleare anlæg er beliggende.

(d) Når påkendelsen i medfør af denne artikels litra (a) eller (c) ville tilkomme flere end een af de kontraherende parters domstole, skal påkendelsen

(i) i tilfælde af en nuklear ulykke, der sker under transport af nuklear substans

(1) tilkomme de domstole, som er kompetente efter den kontraherende parts lov på det sted inden for dens territorium, hvor det transportmiddel, i hvilket den medvirkende nukleare substans fandtes på tidspunktet for den nukleare ulykke, er indregistreret, forudsat at de er kompetente i henhold til denne artikels litra (c), eller

(2) hvis en sådan domstol ikke findes, den af de i medfør af denne artikels litra (c) kompetente domstole, som på begæring af den pågældende kontraherende part af den i artikel 17 omhandlede internationale domstol udpeges som den, hvortil den pågældende sag har sin nærmeste tilknytning;

(ii) i alle andre tilfælde tilkomme de domstole, som er kompetente efter loven i

of the Contracting Party determined, at the request of a Contracting Party concerned, by the said Tribunal as being the most closely related to the case in question.

(e) Judgments entered by the competent court under this Article after trial, or by default, shall, when they have become enforceable under the law applied by that court, become inforceable in the territory of any of the other Contracting Parties as soon as the formalities required by the Contracting Party concerned have been complied with., The merits of the case shall not be the subject of further proceedings. The foregoing provisions shall not apply to interim judgments.

(f) If an action is brought against a Contracting Party as an operator liable under this Convention, such Contracting Party may not invoke any jurisdictional immunities before the court competent in accordance with this Article.

den kontraherende stat, som af den internationale domstol efter begæring af en vedkommende kontraherende part udpeges som den stat, hvortil den pågældende sag har sin nærmeste tilknytning.

(e) Domme, som efter domsforhandling eller udeblivelse er afsagt af den i medfør af denne artikel kompetente domstol, skal, når de kan fuldbyrdes i henhold til den af domstolen anvendte ret, tillige kunne fuldbyrdes på enhver af de øvrige parters territorium, så snart de af den pågældende kontraherende part krævede formaliteter er opfyldt. Sagens omstændigheder må ikke underkastes yderligere behandling. De foregående bestemmelser finder ikke anvendelse på domme, som kun har foreløbig eksekutionskraft.

(f) Såfremt der anlægges sag mod en kontraherende part i dennes egenskab af ansvarlig indehaver i medfør af denne konvention, kan den pågældende kontraherende part ikke påberåbe sig jurisdiktionel immunitet over for den i medfør af denne artikel kompetente domstol.

Article 14

(a) This Convention shall be applied without any discrimination based upon nationality, domicile, or residence.

(b) "National law" and "national legislation" mean the national law or the national legislation of the court having jurisdiction under this Convention over claims arising out of a nuclear incident, and that law or legislation shall apply to all matters both substantive and procedural not specifically governed by this Convention.

(c) That law and legislation shall be applied without any discrimination based upon nationality, domicile, or residence.

Artikel 14

(a) Denne konvention skal anvendes uden forskelsbehandling begrundet i statsborgerskab, bopæl eller opholdssted.

(b) Ved »national ret« og »national lov (lovgivning)« forstås den ret eller den lov (lovgivning) som gælder i den stat, hvis domstole i henhold til denne konvention er kompetente til at påkende krav opstået ved en nuklear ulykke, og denne ret og lov (lovgivning) skal finde anvendelse på alle spørgsmål af såvel materielretlig som processuel art, for hvilke denne konvention ikke indeholder særlige bestemmelser.

(c) Den nævnte ret og lovgivning skal finde anvendelse uden forskelsbehandling begrundet i statsborgerskab, bopæl eller opholdssted.

Article 15

(a) Any Contracting Party may take such measures as it deems necessary to provide for an increase in the amount of compensation specified in this Convention.

(b) In so far as compensation for damage involves public funds and is in excess of the 5,000,000 units of account referred to in Article 7, any such measure in whatever form

Artikel 15

(a) Enhver kontraherende part kan træffe sådanne foranstaltninger, som den anser for nødvendige for at forhøje de i denne konvention angivne erstatningsbeløb.

(b) For så vidt erstatning for skade hidrører fra offentlige midler og overstiger de i artikel 7 omhandlede 5.000.000 afregningsenheder, vil enhver sådan foranstaltning i en

may be applied under conditions wich may derogate from the provisions of this Convention.

hvilken som helst form kunne træffes under anvendelse af vilkår, som kan afvige fra denne konventions bestemmelser.

Article 16

Decisions taken by the Steering Committee under Article 1 (a) (ii),l (a) (iii) and 1 (b) shall be adopted by mutual agreement of the members representing the Contracting Parties.

Artikel 16

Beslutninger taget af Styrelseskomiteen i medfør af artikel 1 (a)(ii), 1 (a) (iii) og 1 (b) skal vedtages ved eenstemmig overenskomst mellem de medlemmer, som repræsenterer de kontraherende parter.

Article 17

Any dispute arising between two or more Contracting Parties concerning the interpretation or application of this Convention shall be examined by the Steering Committee and in the absence of friendly settlement shall, upon the request of a Contracting Party concerned, be submitted to the Tribunal established by the Convention of 20th December, 1957, on the Establishment of a Security Control in the Field of Nuclear Energy.

Artikel 17

Enhver strid, der opstår mellem to eller flere kontraherende parter om denne konventions fortolkning eller anvendelse, skal undersøges af Styrelseskomiteen, og skal, i tilfælde af, at den ikke kan bilægges venskabeligt, på begæring af en af de pågældende parter forelægges den internationale domstol, der er oprettet ved Konventionen af 20. december 1957 om Tilvejebringelse af Sikkerhedskontrol på Atomenergiens Område.

Article 18

(a) Reservations to one or more of the provisions of this Convention may be made at any time prior to ratification of or accession to this Convention or prior to the time of notification under Article 23 in respect of any territory or territories mentioned in the notification, and shall be admissible only if the terms of these reservations have been expressly accepted by the Signatories.

(b) Such acceptance shall not be required from a Signatory which has not itself ratified this Convention within a period of twelve months after the date of notification to it of such reservation by the Secretary-General of the Organisation in accordance with Article 24.

(c) Any reservation admitted in accordance with this Article may be withdrawn at any time by notification addressed to the Secretary-General of the Organisation.

Artikel 18

(a) Forbehold med hensyn til en eller flere af denne konventions bestemmelser kan tages på et hvilket som helst tidspunkt forud for dens ratifikation eller tiltrædelse eller forud for meddelelse afgivet i medfør af artikel 23 for ethvert af de i meddelelsen omhandlede territorier og skal kun kunne tilstedes, hvis ordlyden af disse forbehold udtrykkeligt er godkendt af signatarmagterne.

(b) En sådan godkendelse skal ikke kræves af en signatarmagt, som ikke selv har ratificeret denne konvention inden for et tidsrum af tolv måneder efter den dato, da Organisationens Generalsekretær har underrettet den pågældende signatarmagt om et sådant forbehold i overensstemmelse med artikel 24.

(c) Ethvert forbehold, der er tilstedt i henhold til denne artikel, kan på et hvilket som helst tidspunkt tilbagekaldes ved meddelelse stilet til Organisationens Generalsekretær.

Article 19

(a) This Convention shall be ratified. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the Organisation.

Artikel 19

(a) Denne konvention skal ratificeres. Ratifikationsinstrumenter skal deponeres hos Organisationens Generalsekretær.

(b) This Convention shall come into force upon the deposit of instruments of ratification by not less than five of the Signatories. For each Signatory ratifying thereafter, this Convention shall come into force upon the deposit of its instrument of ratification.

(b) Denne konvention skal træde i kraft, når mindst fem signatarmagter har deponeret deres ratifikationsinstrumenter. For hver signatarmagt, som derefter ratificerer, skal konventionen træde i kraft ved deponeringen af dens ratifikationsinstrument.

Article 20

Amendments to this Convention shall be adopted by mutual agreement of all the Contracting Parties. They shall come into force when ratified or confirmed by two-thirds of the Contracting Parties. For each Contracting Party ratifying or conforming thereafter, they shall come into force at the date of such ratification or confirmation.

Artikel 20

Ændringer i denne konvention skal vedtages ved gensidig overenskomst mellem alle kontraherende parter. De skal træde i kraft, når de er ratificerede eller stadfæstede af to trediedele af de kontraherende parter. For hver kontraherende part, som derefter ratificerer eller stadfæster, skal de træde i kraft på datoen for en sådan ratifikation eller stadfæstelse.

Article 21

(a) The Government of any Member or Associate country of the Organisation which is not a Signatory to this Convention may accede thereto by notification addressed to the Secretary-General of the Organisation.

(b) The Government of any other country which is not a Signatory to this Convention may accede thereto by notification addressed to the Secretary-General of the Organisation and with the unanimous assent of the 'Contracting Parties. Such accession shall take effect from the date of such assent.

Artikel 21

(a) Regeringen i enhver af Organisationens medlemslande eller associerede lande, som ikke har undertegnet denne konvention, kan tiltræde den ved meddelelse stilet til Organisationens Generalsekretær.

(b) Regeringen i ethvert andet land, som ikke har undertegnet denne konvention, kan tiltræde den ved meddelelse stilet til Organisationens Generalsekretær og med de kontraherende parters enstemmige samtykke. En sådan tiltrædelse skal have virkning fra den dato, da dette samtykke gives.

Article 22

(a) This Convention shall remain in effect for a period of ten years as from the date of its coming into force. Any Contracting Party may, by giving twelve months' notice to the Secretary-General of the organisation, terminate the application of this Convention to itself at the end of the period of ten years.

(b) This Convention shall, after the period of ten years, remain in force for a period of five years for such Contracting Parties as have not terminated its application in accordance with paragraph (a) of this Article, and thereafter for successive periods of five years for such Contracting Parties as have not terminated its application at the end of one of such periods of five years by giving twelve months' notice to that effect to the Secretary-General of the Organisation.

Artikel 22

(a) Denne konvention skal forblive i kraft i et tidsrum af ti år fra dens ikrafttrædelsesdato. Enhver kontraherende part kan med tolv måneders varsel til Organisationens Generalsekretær bringe konventionens anvendelse på sine egne forhold til ophør ved udløbet af ti års perioden.

(b) Denne konvention skal efter ti års periodens udløb forblive i kraft for et tidsrum af fem år for de kontraherende parter, som ikke har bragt dens anvendelse til ophør i overensstemmelse med denne artikels litra (a). Den skal derefter forblive i kraft i påfølgende perioder på fem år for de kontraherende parter, som ikke har bragt dens anvendelse til ophør ved udløbet af en af disse fem års perioder, ved med tolv måneders varsel at give Organisationens Generalsekretær meddelelse herom.

(c) A conference shall be convened by the Secretary-General of the Organisation in order to consider revisions to this Convention after a period of five years as from the date of its coming into force or, at any other time, at the request of a Contracting Party, within six months from the date of such request.

(c) Organisationens Generalsekretær skal efter et tidsrum af fem år fra konventionens ikrafttrædelsesdato, eller på begæring af en kontraherende part på et hvilket som helst andet tidspunkt og inden seks måneder fra datoen for sådan begæring, sammenkalde en konference, som skal overveje ændringer i denne konvention.

Artikel 23

(a) This Convention shall apply to the metropolitan territories of the Contracting Parties.

(b) Any Signatory or Contracting Party may, at the time of signature or ratification of or accession to this Convention or at any later time, notify the Secretary-General of the Organisation that this Convention shall apply to those of its territories, including the territories for whose international relations it is responsible, to which this Convention is not applicable in accordance with paragraph (a) of this Article and which are mentioned in the notification. Any such notification may in respect of any territory or territories mentioned therein be withdrawn by giving twelve months' notice to that effect to the Secretary-General of the Organisation.

(c) Any territories of a Contracting Party, including the territories for whose international relations it is responsible, to which this Convention does not apply shall be regarded for the purposes of this Convention as being a territory of a non-Contracting State.

Artikel 23

(a) Denne konvention skal gælde i de kontraherende parters moderlande.

(b) Enhver signatarmagt eller kontraherende part kan ved sin undertegnelse, ratifikation eller tiltræden af denne konvention eller på ethvert senere tidspunkt meddele Organisationens Generalsekretær, at denne konvention skal finde anvendelse på sådanne af dens territorier, herunder territorier, for hvis internationale forbindelser den er ansvarlig, for hvilke denne konvention ikke finder anvendelse i medfør af denne artikels litra (a), og som er nævnt i meddelelsen. Enhver sådan meddelelse kan for så vidt angår et hvilket som helst af de deri nævnte territorier ' tilbagekaldes med tolv måneders varsel herom til Organisationens Generalsekretær.

(c) En kontraherende parts territorier, herunder sådanne, for hvis internationale forbindelser den er ansvarlig, for hvilke denne konvention ikke finder anvendelse, skal i forholdet til denne konvention betragtes som værende en ikke-kontraherende stats territorium.

Article 24

The Secretary-General of the Organisation shall give notice to alle Signatories and acceding Governments of the receipt of any instrument of ratification, accession, withdrawal, notification under Article 23, and decisions of the Steering Committee under Article 1 (a) (ii), 1 (a) (iii) and 1 (b). He shall also notify them of the date on wich this Convention comes into force, the text of any amendment thereto and of the date on wich such amendment comes into force, and any reservation made in accordance with Article 18.

Artikel 24

Organisationens Generalsekretær skal give meddelelse til alle signatarmagter og tiltrædende regeringer om modtagelsen af ethvert dokument angående ratifikation, tiltrædelse, tilbagekaldelse, meddelelse i medfør af artikel 23 og beslutninger taget af Styrelseskomiteen i medfør af artikel 1 (a) (ii), 1 (a) (iii) og 1 (b). Han skal endvidere underrette dem om denne konventions ikrafttrædelsesdato, om ordlyden af ændringer deri og om sådanne ændringers ikrafttrædelsesdato samt om ethvert forbehold taget i henhold til artikel 18.

Oversættelse.

ANNEX I

The following reservations were accepted at the time of signature of this Convention:

1. Artikel 6 (a): Reservation by the Government of the Federal Republic of Germany, the Government of the Republic of Austria and the Government of the Kingdom of Greece.

Reservation of the right to provide, by national law, that persons other than the operator may continue to be liable in addition to the operator on condition that these persons are fully covered in respect of their liability, including defence against unjustified actions, by insurance or other financial security obtained by the operator.

2. Article 6 (b) and (c): Reservation by the Government of the Republic of Austria, the Government of the Kingdom of Greece, the Government of the Kingdom of Norway and the Government of the Kingdom of Sweden.

Reservation of the right to consider their national legislation which includes provisions equivalent to those included in the international agreements referred to in Article 6 (b) as being international agreements within the meaning of Article 6 (b) and (c).

3. Article 7: Reservation by the Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

Reservation of the right, in respect of operators of nuclear installations situated in the territory of the United Kingdom other than Government Departments and the Atomic Energy Authority, that Article 7 (a), (b) and (c) shall be applied

(i) as if Article 7 (a) and (b) provided that, in respect of damage for which such an operator is liable under this Convention and which is caused by nuclear incidents occurring within the period for which the insurance or other financial security relating to his installation is required by the law of the United Kingdom to be maintained, an

BILAG I

Følgende forbehold blev godkendt ved denne konventions undertegnelse:

1. Artikel 6 (a): Forbehold taget af Forbundsrepublikken Tysklands regering, Republikken Østrigs regering og Kongeriget Grækenlands regering.

Forbehold af retten til i national ret at bestemme, at andre personer end indehaveren fortsat kan være ansvarlige sammen med indehaveren, på betingelse af, at sådanne personer er fuldt dækket med hensyn til deres ansvar, derunder forsvaret mod uberettigede søgsmål, ved forsikring eller anden økonomisk garanti opnået af indehaveren.

2. Artikel 6 (b) og (c): Forbehold taget af Republikken Østrigs regering, Kongeriget Grækenlands regering, Kongeriget Norges regering og Kongeriget Sveriges regering.

Forbehold af retten til at betragte bestemmelser i deres nationale lovgivning svarende til dem, der indeholdes i de i art. 6 (b) nævnte internationale overenskomster, som internationale overenskomster i den i artikel 6 (b) og (c) anvendte betydning.

3. Artikel 7: Forbehold taget af Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands regering.

Med hensyn til andre indehavere af nukleare anlæg beliggende på Det forenede Kongeriges territorium end ministerier eller Atomenergimyndigheden forbehold om, at artikel 7 (a), (b) og (c) skal anvendes,

(i) som om artikel 7 (a) og (b) bestemte, at et beløb på 14.000.000 afregningsenheder skal stå til rådighed for al erstatning for skade, for hvilken en sådan indehaver er ansvarlig i medfør af denne konvention, og som forvoldes ved nukleare ulykker, der sker inden for det tidsrum, i hvilket forsikring eller anden økonomisk sikkerhedsstillelse for

amount of 14,000,000 units of account shall be available for all compensation;

(ii) as if the proviso to Article 7 (c) provided that in respect of such damage as is mentioned in paragraph (i) above 5,000,000 units of account shall be available for compensation in respect of damage other than damage to the means of transport; and

(iii) as if Article 7 (a) and (b) provided that any payment in excess of the said amount of 14,000,000 units of account shall, without prejudice to the application of Article 15 (b), be conditional upon Parliamentary approval of the arrangements whereby further funds are to be provided.

4. Article 19: Reservation by the Government of the Federal Republic of Germany, the Government of the Republic of Austria, and the Government of the Kingdom of Greece.

Reservation of the right to consider ratification of this Convention as constituting an obligation under international law to enact national legislation on third party liability in the field of nuclear energy in accordance with the provisions of this Convention.

hans anlæg kræves opretholdt i henhold til Det forenede Kongeriges lovgivning;

(ii) som om forbeholdet i artikel 7 (c) bestemte, at med hensyn til den i litra (i) ovenfor omhandlede skade skal 5.000.000 afregningsenheder stå til rådighed for erstatning for anden skade end skade på befordringsmidlet, og

(iii) som om artikel 7(a) og (b) bestemte, at enhver betaling ud over det nævnte beløb af 14.000.000 afregningsenheder, uden at præjudicere anvendelsen af artikel 15 (b), skal være betinget af Parlamentets samtykke til de ordninger, hvorved yderligere midler skal tilvejebringes.

4. Artikel 19: Forbehold taget af Forbundsrepublikken Tysklands regering, Republikken Østrigs regering og Kongeriget Grækenlands regering.

Forbehold af retten til at betragte ratifikation af denne konvention som stiftende en folkeretlig forpligtelse til at gennemføre national lovgivning om civilretligt ansvar på den nukleare energis område i overensstemmelse med denne konventions bestemmelser.

ANNEX n

This Convention shall not be interpreted as depriving a Contracting Party, on whose territory damage was caused by a nuclear incident occurring on the territory of another •Contracting Party, of any recourse which might be available to it under international law.

BILAG II

Denne konvention skal ikke fortolkes som berøvende en kontraherende part, på hvis territorium skade forvoldes ved en nuklear ulykke, der sker på en anden kontraherende parts territorium, nogen regres, som efter folkeretten måtte tilkomme den.

Oversættelse.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned Plenipotentiaries, duly empowered, have signed this Convention.

DONE in Paris, this twenty-ninth day of July Nineteen Hundred and Sixty, in the English, French, German, Spanish, Italian and Dutch languages in a single copy which shall remain deposited with the Secretary-General of the Organisation for European Economic Cooperation by whom certified copies will be communicated to all Signatories.

TIL BEKRÆFTELSE HERAF har undertegnede dertil behørigt befuldmægtigede underskrevet denne konvention.

UDFÆRDIGET i Paris den niogtyvende juli nittenhundrede og tres på engelsk, fransk, tysk, spansk, italiensk og hollandsk i et enkelt eksemplar, som skal forblive hos Generalsekretæren for Organisationen for Europæisk Økonomisk Samarbejde, af hvem bekræftede afskrifter vil blive sendt til alle signatarmagter.

Ved underskrivelsen af konventionen har Danmark tilkendegivet, at konventionen ikke omfatter Færøerne og Grønland, før den danske regering i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 23 (b) giver Organisationens Generalsekretær meddelelse om, at konventionen skal omfatte disse territorier.

Oversættelse.

EXPOSÉ DES MOTIFS

1. The production and use of atomic energy involves hazards unlike those with which the world has long been familiar. Knowledge of possible accidents and their consequenses is limited by the remarkable safety record which has hitherto governed atomic energy activities. Despite this excellent safety record, it is only reasonable to expect that as the new source of energy becomes more widely used accidents will happen more frequently. Most experts incline to the view that the probability of a catastrophic nuclear incident is extremely low, but however slight the probability, the possibility remains, and enormous losses could fall both upon the public exposed to injury and upon the undertakings operating or associated with the operation of a nuclear installation.

2. A special régime for third party liability is indispensable. Firstly, the potential risks, under existing legal rules, would expose operators of nuclear installations to unlimited liability. It would clearly not be possible to obtain unlimited financial protection. Secondly, it is vitally important that all those who are associated with the operation of nuclear installations should be likewise protected. Those who supply services, materials or equipment, in connection with the planning, construction, modification, maintenance, repair or operation of a nuclear installation, should not be exposed to unlimited liability which could result if existing legal principles and practices were to apply. The heavy financial burden which could result from unlimited liability could thus seriously endanger the development of the nuclear industry.

3. The elaboration of a special régime for third party liability should as far as possible provide a uniform system for all Western European countries. The effects and repercussions of a nuclear incident will not stop

MOTIVER

1. Produktionen og anvendelsen af atomenergi medfører risici, der er forskellige fra dem, som verden hidtil har været kendt med. Kendskabet til mulige ulykker og deres følger er begrænset på grund af den bemærkelsesværdige sikkerhed, der hidtil er opnået ved virksomhed med atomenergi. Trods dette udmærkede resultat er det kun rimeligt at forvente, at ulykker vil ske oftere samtidig med, at den nye energikilde bliver benyttet i videre og videre omfang. De fleste eksperter hælder mod den anskuelse, at muligheden for en katastrofal nuklear ulykke er overordentlig ringe, men hvor ringe den end er, består muligheden dog, og kæmpemæssige tab ville kunne lides både af den almenhed, der ville blive udsat for skade og også af de virksomheder, der driver et nukleart anlæg eller har forbindelse med driften af et nukleart anlæg.

2. En særlig regulering af det civilretlige ansvar uden for kontraktforhold er uomgængelig nødvendig. For det første ville den mulige risiko under de nugældende lovregler udsætte anlægsindehavere for et ubegrænset ansvar. Det er klart, at det ville være umuligt at opnå ubegrænset økonomisk dækning for ansvaret. Det er for det andet af afgørende vigtighed, at alle de, som er tilknyttet driften af et nukleart anlæg, ligeledes bliver dækket for deres ansvar. De, som yder tjeneste, leverer materialer eller udstyr i forbindelse med planlægning, bygning, forandring, vedligeholdelse, reparation eller drift af et nukleart anlæg, bør ikke udsættes for det ubegrænsede ansvar, som kunne blive følgen, hvis de bestående retsprincipper og den bestående retspraksis skulle finde anvendelse. Den tunge økonomiske byrde, som det ubegrænsede ansvar kunne medføre, kunne således bringe udviklingen af den nukleare industri i alvorlig fare.

3. Udarbejdelsen af særlige regler om civilretligt ansvar bør såvidt muligt tilvejebringe en ensartet ordning i alle de vesteuropæiske lande. Virkningerne og følgerne af en nuklear ulykke standser ikke ved politiske

at political or geographical frontiers and it is highly disirable that persons on one side of a frontier should be no less well protected than persons on the other side.

4. Furthermore, the possible magnitude of a nuclear incident requires international collaboration between national insurance pools. Only an effective marshalling of the resources of the European insurance market by co-insurance and reinsurance will enable sufficient financial security to be made available to meet possible compensation claims. The establishment of uniform third party liability regulations throughout Europe is a vital factor if this collaboration is to be achieved.

5. Such uniform regulations will, moreover, supplement the measures under elaboration in the related and important fields of public health and safety and the prevention of accidents. All these measures together will provide the legal and social conditions necessary for the rapid and full development of the nuclear industry.

Lastly, an internationally agreed system may facilitate the solution to third party liability problems on a national basis.

6. The core of the third party liability problem is upon whom and in what proportions and conditions should fall the risk of legal liability to persons who may suffer damage caused by nuclear incidents. How much of this risk should be borne by the operator or those associated with the operation of the installation in a particular nuclear incident, how much by the indviduals who have suffered the damage, and finally to what extent should States make available public funds for compensation. The solution to the problem involves devising means of harmonizing the separate sets of interests.

On the one hand, the public exposed must be ensured of adequate protection in the face of unknown dangers, both for legal and for psychological reasons, and, on the other hand, the growth of the nuclear industry should not be hindered by a burden of liability which would be intolerable in the case of an incident assuming catastrophic proportions and which could not be covered by conventional insurance.

A balance of these interests involved is not easy to attain, especially in view of the multiplicity and variety of legal rules and

eller geografiske grænser, og det er højst ønskeligt, at personer på den ene side af en grænse ikke skal være mindre beskyttede end personer på den anden side.

4. Endvidere kræver den mulige størrelse af en nuklear ulykke internationalt samarbejde mellem de nationale forsikringspooler. Kun en effektiv ordning af det europæiske forsikringsmarkeds midler ved samforsikring og genforsikring vil gøre det muligt at stille tilfredsstillende økonomisk sikkerhed til rådighed til at møde mulige erstatningskrav. Tilvejebringelsen af ensartede regler om civilretligt ansvar i hele Europa er en væsentlig faktor, hvis dette samarbejde skal lykkes.

5. Sådanne ensartede regler vil endvidere supplere de forholdsregler, man er i færd med at tage inden for de beslægtede og vigtige områder vedrørende den offentlige sundhed og sikkerhed og forebyggelsen af ulykker. Alle disse forholdsregler vil tilsammen tilvejebringe de nødvendige retlige og sociale betingelser for en hurtig og fuld udvikling af den nukleare industri.

Endelig kan en internationalt aftalt ordning lette de nationale løsninger af spørgsmålet om civilretligt ansvar.

6. Kærnen i problemet om civilretligt ansvar er, på hvem og i hvilket forhold og under hvilke betingelser risikoen for retligt ansvar over for personer, som måtte lide skade forvoldt ved nukleare ulykker, skal falde. Hvormeget af denne risiko skal barres af indehaveren eller dem, der er beskæftigede med driften, når en bestemt nuklear ulykke sker, og hvormeget af de personer, der har lidt skaden, og endelig i hvilket omfang skal staterne stille offentlige midler til rådighed til dækning af erstatning. Løsningen af problemet kræver, at der findes midler til at bringe de forskellige slags interesser i samklang.

På den ene side må den almenhed, der er udsat, både af retlige og psykologiske grunde sikres en fyldestgørende beskyttelse over for ukendte farer, og på den anden side må den nukleare industris vækst ikke hindres ved en ansvarsbyrde, som ville være umulig at bære i tilfælde af, at der indtrådte en ulykke, som antog katastrofal omfang, og som ikke kunne dækkes ved almindelig forsikring.

Det er særlig under hensyn til den mangfoldighed af og forskellighed i retsregler og traditioner, som må tilpasses eller skydes til side,

traditions which may have to be modified or laid aside.

Scope of Application of the Convention

7. The Convention provides an exceptional régime and its scope is limited to risks of an exceptional character for which common law rules and practice are not suitable. Whenever risks, even those associated with nuclear activities, can proberly be dealt with through existing legal processes, they are left outside the scope of the Convention.

The Convention does not apply to nuclear incidents occurring in the territory of non-Contracting States or to damage suffered in such territory, unless the national legislation of a Contracting Party otherwise provides (Articles 2 and 23(a)), and with one small exception wich grants certain carriers a right of recourse against operators even though operators are not liable under the Convention (see paragraph 36). The term "territory" as used in the Convention is understood to include territorial seas.

8. The special régime of the Convention applies only to nuclear incidents occurring at or in connection with certain nuclear installations, or in the course of transport of nuclear substances as defined. States remain free, however, to apply the provisions of the Convention to damage caused by nuclear incidents not covered by the Convention.

A nuclear incident is defined as any occurrence or succession of occurrences having the same origin which causes damage, provided that the occurrence or succession of occurrences, or any of the damage caused, are due to radioactivity or a combination of radioactivity with toxic, explosive or other hazardous properties of nuclear fuel or radioactive products or waste. Thus, for example, an uncontrolled release of radiation extending over a certain period of time is considered to be a nuclear incident if its origin lies in one single phenomenon even though there has been an interruption in the emission of radioactivity. With this definition of "nuclear incident" it is clear that where both the occurrence and the damage are due to radioactivity, compensation may be claimed. Similarly, where the occurrence and the damage

ikke let at opnå balance mellem de omfattede interesser.

Konventionens anvendelsesområde

7. Konventionen tilvejebringer et særligt sæt retsregler, og dens område er begrænset til risici af usædvanlig karakter, på hvilke almindelige retsregler og retspraksis ikke passer. Hvor som helst risici, uanset om de er forbundet med nuklear virksomhed, kan behandles tilfredsstillende gennem de bestående retlige procedurer, er de holdt udenfor konventionen.

Konventionen gælder ikke for nukleare ulykker, der sker på ikke-kontraherende staters territorium eller på skade lidt på et sådant territorium, medmindre en kontraherende parts nationale lovgivning bestemmer anderledes [artikel 2 og 23 (a)], og med den eneste lille undtagelse, at visse fragtførere har regresret mod indehavere, selv om indehaverne ikke er ansvarlige i medfør af konventionen (se stykke 36). Udtrykket »territorium«, som det er anvendt i konventionen, forstås som også omfattende søterritoriet.

8. Konventionens særlige retsregler gælder kun for nukleare ulykker, der sker i eller i forbindelse med visse nukleare anlæg eller under befordring af nukleare substanser, således som de er defineret i konventionen. Det står imidlertid staterne frit for at anvende konventionens bestemmelser på skade, der er forvoldt ved nukleare ulykker, som ikke dækkes af konventionen.

En nuklear ulykke defineres som enhver hændelse eller række af hændelser af samme oprindelse, som forvolder skade, forudsat at hændelsen eller rækken af hændelser eller den forvoldte skade helt eller delvis skyldes radioaktivitet eller en forening af radioaktivitet og giftige, eksplosive eller andre farlige egenskaber ved nukleart brændsel eller radioaktive produkter eller affald. Således er for eksempel en ukontrolleret udsendelse af stråling, der strækker sig over et vist tidsrum, at betragte som en nuklear ulykke, hvis dens oprindelse ligger i et enkelt fænomen, selv om der har været afbrydelse i udsendelsen af radioaktivitet. Med denne definition af nuklear ulykke er det klart, at hvor både hændelse og skade skyldes radioaktivitet, kan erstatning kræves. Tilsvarende vil der, hvor hændelsen og skaden er konventionelle, ikke være

are conventional, there will be no claim. Compensation may, however, be claimed under the Convention either where an occurrence due to radioactivity causes conventional damage or injury or where an occurrence of conventional origin causes radiation damage or injury.

9. Nuclear installations are defined as reactors other than those comprised in any means of transport (see paragraph 11), factories for the manufacture or processing of nuclear substances, factories for the separation of isotopes of nuclear fuel, factories for the reprocessing of irradiated nuclear fuel, and facilites for the storage of nuclear substances. Where the storage of nuclear substances is incidental to their carriage, the facilities for such storage are excluded from the scope of the Convention. Nuclear fuel is defined as fissionable material, i. e. uranium, including natural uranium in all its forms, and plutonium in all its forms. Nuclear substances are defined as nuclear fuel other than natural uranium and depleted uranium and radioactive products or waste. Depleted uranium means uranium which contains a smaller proportion of the isotope U 235 than is contained in natural uranium.

Some activities, as for example, mining, milling and the physical concentration of uranium ores, do not involve high levels of radioactivity and such hazard as there is concerns persons immediately involved in those activities rather than the public at large. Hence, these activities do not fall within the scope of the exceptional régime of the Convention. Factories for the manufacture or processing of natural or depleted uranium, facilities for the storage of natural or depleted uranium, and the transport of natural or depleted uranium, since the level of radioactivity is low and there are no criticality risks, are also excluded.

Installations where small amounts of fissionable materials are to be found, such as research laboratories, are likewise outside the Convention. Particle accelerators, too, are excluded. Finally, where materials, such as uranium salts, are used incidentally in various industrial activities not related to the nuclear industry, such usage does not bring the plant concerned within the scope of the Convention.

10. Similary, risks which arise in respect of radioisotopes used for any industrial, com-

noget krav. Erstatning kan imidlertid kræves i medfør af konventionen, enten hvor en hændelse, der skyldes radioaktivitet, forårsager konventionel skade eller beskadigelse, eller hvor en hændelse af konventionel oprindelse forvolder strålingsskade eller -beskadigelse.

9. Nukleare anlæg defineres som reaktorer med undtagelse af sådanne, som er installerede i befordringsmidler (se stykke 11), fabrikker til fremstilling eller behandling af nukleare substanser, fabrikker til adskillelse af isotoper i nukleart brændsel, fabrikker til oparbejdning af bestrålet nukleart brændsel og anlæg til opbevaring af nukleare substanser. Hvor opbevaringen af nukleare substanser sker i forbindelse med deres befordring, er anlæg til sådan opbevaring undtaget fra konventionens område. Nukleart brændsel defineres som fissibelt materiale, d.v.s. uran, herunder naturligt uran i alle dets former, og plutonium i alle dets former. Nukleare substanser defineres som nukleart brændsel undtagen naturligt uran og forarmet uran, og radioaktivt produkt eller affald. Ved forarmet uran forstås uran, som indeholder mindre af isotopen U 235, end der indeholdes i naturligt uran.

Visse former for virksomhed, såsom optagning, forarbejdning og fysisk koncentration af uranmalm, medfører ikke høje grader af radioaktivitet, og de farer, der er forbundet dermed, berører snarere de direkte omfattede personer end befolkningen i almindelighed. Derfor falder disse virksomheder ikke inden for konventionens særlige regler. Fabrikker til fremstilling eller behandling af naturligt eller reduceret uran, anlæg til opbevaring af naturligt eller reduceret uran, og befordringen af naturligt og reduceret uran er også undtaget, da graden af radioaktivitet er lav, og der ikke er kritiske risici forbundet dermed.

Anlæg, hvori der findes små mængder af fissible stoffer, såsom laboratorier, er ligeledes udenfor konventionen. Partikelacceleratorer er også undtaget. Hvor stoffer som uransalte anvendes i forbindelse med forskellig industriel virksomhed, der ikke har med nuklear industri at gøre, bringer sådan brug heller ikke vedkommende anlæg ind under konventionens anvendelsesområde.

10. Ligeledes er risici, som opstår med hensyn til radioisotoper, der benyttes til indu-

mercial, agricultural, medical or scientific purpose are excluded from the scope of the Convention, once the radioisotopes are applied for these purposes. Such risks are not of an exceptional nature and, indeed, have been covered by the insurance industry in the ordinary course of business for some years. Despite the rapidly increasing use of radioisotopes in many fields, which will require continual and careful observance of health protection precautions, there is little possibility of catastrophe. Hence no special third party liability problems are posed and the matter is left to existing legal regimes.

strielle, kommercielle, landbrugsmæssige, medicinske eller videnskabelige formål, udelukkede fra konventionens område, såsnart radioisotoperne bliver anvendt til disse formål. Sådanne risici er ikke af usædvanlig beskaffenhed og har i nogle år været dækket af forsikringsselskaberne på sædvanlig måde. Trods den hastigt voksende anvendelse af radioisotoper på mange områder, hvilket vil kræve en stadig og omhyggelig overholdelse af sundhedsforskrifter, er der kun ringe mulighed for en katastrofe. Derfor er der ikke opstået særlige problemer med hensyn til civilretligt ansvar, og spørgsmålet overlades til de bestående retsregler.

If, however, an incident occurs involving radioisotopes which are in a nuclear installation and causes damage arising out of or resulting from the special properties of these materials as defined, the nuclear incident is covered by the Convention. Whilst there may be some borderline cases, this solution indicates in a general way the moment in time when radioisotopes fall outside the Convention.

Hvis imidlertid en ulykke sker og omfatter radioisotoper, der er i et nukleart anlæg og forvolder skade hidrørende fra eller som følge af de særlige egenskaber ved disse stoffer, er den nukleare ulykke dækket af konventionen. Skønt der kan forekomme grænsetilfælde, angiver denne løsning på en almindelig måde det tidspunkt, da radioisotoper falder uden for konventionen.

11. For different reasons, nuclear propulsion is excluded from the scope of the Convention. Only reactors other than those comprised in any means of transport are covered; i. e. reactors which are used, or incorporated for use, in a means of transport for the purpose of propelling it, are excluded. The feasibility of merchant ship propulsion has clearly been brought nearer by the succes of the atomic-powered submarines, and it is encouraging to note that it is possible that the marine insurance market will be in a position to offer a satisfactory cover to commercial owners of nuclear-propelled ships when they are ready to take the water, but commercial exploitation is still some way off.

11. Af andre grunde er nuklear energi som middel til fremdrift undtaget fra konventionens område. Kun reaktorer, som ikke er installerede i befordringsmidler, er dækkede; d.v.s. reaktorer, som bruges, eller som er indsat til brug i et befordringsmiddel med henblik på at drive det frem, er undtaget. Det er klart, at muligheden for fremdrift af handelsskibe er blevet bragt nærmere ved de atomdrevne undervandsbådes succes, og det er opmuntrende at bemærke, at det er muligt, at søforsikringsbranchen vil være i stand til at tilbyde en tilfredsstillende dækning for kommercielle ejere af nukleart drevne skibe, når de er færdige til at blive søsat, men forretningsmæssig udnyttelse ligger endnu et stykke vej borte.

The possibility of nuclear-propelled aircraft is frequently discussed but commercial development is even further away. In view of the special problems which are posed in this field, it is not felt appropriate at present for nuclear propulsion to be covered by the Convention.

Muligheden for nukleart drevne flyvemaskiner diskuteres ofte, men forretningsmæssig udvikling er her endnu fjernere. Under hensyn til de særlige problemer, der opstår på dette område, synes det ikke naturligt, at nuklear energi som middel til fremdrift for tiden dækkes af konventionen.

12. The same position is true with regard to nuclear fusion, which may be on the threshold of a development which will render it of great economic importance in a few decades. But until the nature of the develop-

12. Det samme standpunkt må indtages over for nuklear fusion, som måske er på tærsklen til en udvikling, der vil give den stor økonomisk betydning i løbet af få årtier. Men indtil udviklingen ligger klarere, synes det

ment is clearer it does not seem possible or necessary to take nuclear fusion into consideration.

13. So as to take account of future developments as well as new activities which may involve risks of an exceptional kind, it is provided that the Steering Committee for Nuclear Energy, the governing body of O.E.E.C.'s European Nuclear Energy Agency (ENEA), may extend the scope of the Convention to other nuclear installations [Article 1 (a) (ii)]. The Steering Committee may furthermore include new materials in the definition of nuclear fuel [Article 1 (a) (iii)]. It may also decide that a nuclear installation or nuclear fuel or nuclear substances at present included may, by reason of the small risks involved, cease to be covered by the Convention [Article 1 (b)]. Decisions of the Steering Committee in all these matters are taken, in accordance with the Statute of ENEA, by mutual agreement of the members of the Steering Committee representing Contracting Parties [Article 16].

Nature of Liability

14. In Western Europe, with but few exceptions, there is a long-established tradition of legislative action or judicial interpretation that a presumption of liability for hazards created arises when a person engages in a dangerous activity. Because of the special dangers involved in the activities within the scope of the Convention and the difficulty of establishing negligence in view of the new techniques of atomic energy, this presumption has been adopted for nuclear liability. Absolute liability is therefore the rule; liability results from the risk irrespective of fault [Articles 3 and 4]. This does not, however, mean that merely to engage in a nuclear activity or to transport nuclear substances is to be considered in itself as a presumption of fault; but where an incident occurs, the liability of the operator of the nuclear installation concerned is absolute.

Person Liable—Installations

15. All liability is channelled onto one person, namely the operator of the nuclear

ikke muligt eller nødvendigt at tage nuklear fusion med i overvejelserne.

13. For at tage hensyn til fremtidig udvikling såvel som nye former for virksomhed, som kan medføre risici af usædvanlig karakter, er det bestemt, at Styrelseskomitéen for Atomenergi, det ledende organ inden for O.E.E.C.'s europæiske Atomenergi-Organisation (E.N.E.A.) kan udvide konventionens område til andre nukleare anlæg [artikel 1(a) (ii)]. Styrelseskomitéen kan envidere indbefatte nye stoffer under definitionen af nukleart brændsel [artikel 1 (a) (iii)]. Den kan også bestemme, at et nukleart anlæg eller nukleart brændsel eller substans, som for øjeblikket er undergivet konventionen, under hensyn til, at de kun medfører en ringe fare, kan ophøre med at være dækket af konventionen [artikel Kb)]. Styrelseskomitéens beslutninger i alle disse sager tages i overensstemmelse med Den Europæiske Atomenergi-Organisations statut ved enstemmighed mellem medlemmerne af Styrelseskomitéen som repræsentanter for de kontraherende parter [artikel 16].

Ansvarets art

14. I Vesteuropa er der med kun få undtagelser en gammel tradition i lovgivningen eller domstolenes fortolkning for at formode, at der er ansvar for opståede ulykkestilfælde, når en person går i gang med en farlig virksomhed. På grund af de særlige farer, der følger med de inden for denne konventions område faldende virksomheder, og vanskelighederne ved at fastslå forsømmelse under hensyn til den nye teknik ved anvendelse af nuklear energi, har man anvendt denne formodning for såvidt angår ansvaret for nuklear virksomhed. Objektivt ansvar er derfor hovedreglen; ansvar er en følge af risikoen uden hensyn til skyld [artiklerne 3 og 4]. Dette betyder imidlertid ikke, at alene det at gå igang med nuklear virksomhed eller at transportere nuklear substans skal anses som noget, der fremkalder formodning for skyld, men hvor en ulykke sker, er ansvaret for indehaveren af et nukleart anlæg absolut.

Den ansvarlige — Anlæg

15. Alt ansvar er pålagt een person, nemlig indehaveren af det nukleare anlæg, hvor ulyk-

installation where the nuclear incident occurs. Under the Convention, the operatoir —and only the operator—is liable for nuclear incidents at installations and no other person is liable. The Convention deals, of course, only with civil liability. The operator of a nuclear installation is defined as the person designated or recognized as the operator of that nuclear installation by the competent public authority [Article 1 (a) (vi)]. Where there is a system of licensing or authorization, the operator will be the licensee or person duly authorized. In all other cases he will be the person required by the competent public authority, in accordance with the provisions of the Convention, to have the necessary financial protection to meet third party liability risks. Thus, during test operation when a reactor, for the initial trial period, is normally operated by the supplier before being handed over to the person for whom the reactor was supplied, the person liable will be appropriately designated by the competent public authority. Where an action is brought, the court concerned will be bound to consider the operator as the person considered as the operator by the competent public authority of the country where the operator's installation is situated.

Two primary factors have motivated in favour of this channelling of all liability onto the operator which involves a limitation of the rights of an injured person under the law of torts to sue the person causing the damage. Firstly, it is desirable to avoid difficult and lengthy questions of complicated legal cross-actions to establish in individual cases who is legally liable. Secondly, special insurance would otherwise be needed to cover the liability of all those who might be associated with the operation of a nuclear installation as well as the liability of the operator, which would be very expensive and which it is not certain would be available.

16. No other person is liable for compensation for damage caused by a nuclear incident at or in connection with a nuclear installation [Article 6 (b)]. This rule is not intended to affect the rules of public international law with regard to any possible responsibility of States towards each other in the event of tortious acts. Where the oper-

ken sker. Efter konventionen er indehaveren — og kun indehaveren — ansvarlig for nukleare ulykker i anlæg, og ingen anden er ansvarlig. Konventionen behandler selvfølgelig kun det civilretlige ansvar. Indehaveren af et nukleart anlæg defineres som den, der af den kompetente offentlige myndighed er udpeget eller anerkendt som indehaver af det nukleare anlæg [artikel l(a) (vi)]. Hvor der består et system med tilladelser eller autorisationer, er indehaveren den, som har tilladelsen, eller som er behørigt autoriseret. I alle andre tilfælde vil han være den, af hvem det af den kompetente offentlige myndighed i henhold til konventionens bestemmelser kræves, at han har den nødvendige økonomiske sikkerhed til at imødegå det civilretlige ansvar. Ved prøvekørslen af reaktoren i den første forsøgsperiode, i hvilken reaktoren normalt betjenes af leverandøren, før den overgives til den person, til hvem den skal leveres, er således den ansvarlige person den, som på behørig måde er udpeget af den kompetente offentlige myndighed. I tilfælde af, at sag bliver anlagt, skal vedkommende domstol anse den person som indehaver, som af den kompetente offentlige myndighed i det land, hvor indehaverens anlæg er beliggende, anses som indehaver.

To primære faktorer har været bestemmende for denne »kanalisering« af hele ansvaret til indehaveren, hvilket medfører en begrænsning af den skadede persons ret til i medfør af erstatningsretlige regler at sagsøge skadevolderen. For det første er det ønskeligt at undgå vanskelige og vidtløftige spørgsmål om anlæg af indviklede retssager mellem mange personer indbyrdes for i det konkrete tilfælde at fastslå, hvem der er den retligt ansvarlige. For det andet ville særlige forsikringer være nødvendige for at dække ansvaret for alle, der måtte få med et nukleart anlæg at gøre såvel som ansvaret for indehaveren, hvilket ville blive meget kostbart, og hvilket ikke med sikkerhed ville være muligt.

16. Ingen anden er erstatningsansvarlig for skade forvoldt ved en nuklear ulykke i eller i forbindelse med et nukleart anlæg. Det er ikke hensigten med denne regel at berøre folkerettens regler om staters mulige ansvar over for hinanden i tilfælde af skadevoldende handlinger. Hvor indehaveren ifølge artikel 9 er fritaget, gælder almindelige retsregler, og

ator is exonerated in pursuance of Article 9, common law applies and those responsible may therefore be sued as ordinary tortfeasors.

17. It is essential to the notion of channelling liability onto the operator that no actions may lie against any other person and in particular, for example, any person who has supplied any services, materials or equipment in connection with the planning, construction, modification, maintenance, repair or operation of a nuclear installation.

In the ordinary course of law, on the contrary, should an incident arise due to a defect in design or in material supplied, a person suffering damage may well have a right of action against the supplier, for example, on the basis of the so-called products liability.

18. Furthermore, the operator might well have a recourse for indemnity in respect of any compensation which he has to pay for damage to third parties. A corollary to the notion of channelling is therefore that possible recourse actions by the operator (or the insurer or other financial guarantor to whom the operator's right of recourse may have been transferred) against suppliers in respect of any sums which the operator has paid as compensation are barred.

19. There are, however, three exceptions to this rule. Firstly, where the damage caused by a nuclear incident results from an act or omission done with the intention of causing damage, the operator's normal right of recourse against the individual who so acts or omits to act is specifically retained [Article 6 (f) (i)]. The right of recourse is limited to a right against the individual physical person who acts or omits to act with intent to cause damage. There is no right of recourse against the employer of such a person and the principle of *'respondeat superior'* is thus excluded. Imputation to the employer of acts or omissions of individuals done with intent to cause damage has been barred, for it would be contrary to the purpose of the Convention. Under the Convention, operators of nuclear installations can never be held to any civil liability beyond the maximum laid down pursuant to article 7 even if the damage was caused by them with intent to cause damage. For this maximum liability, insurance or other financial security will be available. If undertakings supplying operators

de ansvarlige kan derfor sagsøges som almindelige skadevoldere.

17. Det er væsentligt for kanaliseringen af ansvaret til indehaveren, at der ikke kan anlægges sag mod andre personer og i særdeleshed for eksempel ikke mod nogen, som har ydet nogen tjeneste, leveret materialer eller udstyr i forbindelse med planlægning, bygning, ændring, vedligeholdelse, reparation eller drift af et nukleart anlæg.

Skulle en ulykke ske på grund af fejl ved udformningen eller ved leveret materiale, kunne derimod efter almindelige retsregler den, som har lidt skade, have ret til at anlægge sag mod leverandøren, f. eks. på grundlag af det såkaldte »produktionsansvar«.

18. Endvidere kunne indehaveren have regresret til at opnå skadesløsholdelse for erstatning, som han må betale for den skade, trediemand har lidt. Et naturligt korrelat til den foreslåede kanalisering af ansvaret er derfor, at mulige regressøgsmål fra indehaveren (eller forsikreren eller den økonomiske garant, til hvilke brugerens regresret måtte være overført) mod leverandører for ethvert beløb, som indehaveren har betalt som erstatning, er udelukket.

19. Der er imidlertid tre undtagelser fra denne regel. For det første er i tilfælde, hvor skaden er forvoldt ved en nuklear ulykke, der skyldes en handling eller undladelse foretaget i den hensigt at forvolde skade, indehaverens almindelige regresret mod den, der handler eller undlader at handle, udtrykkelig bibeholdt [artikel 6 (f) (i)]. Regresretten er begrænset til en ret mod den individuelle fysiske person, som handler eller undlader at handle i den hensigt at forvolde skade. Der er ingen regresret mod en sådan persons arbejdsgiver, og princippet om den overordnedes ansvar er således udelukket. Det er udelukket at pålægge arbejdsgiveren ansvar for enkeltpersoners handlinger eller undladelser foretaget i den hensigt at forvolde skade, idet dette ville stride mod konventionens hensigt. I medfør af konventionen kan indehavere af nukleart anlæg aldrig pålægges noget civilretligt ansvar udover det i henhold til artikel 7 fastsatte maksimum, selv om skaden er blevet forvoldt af dem i skadeshensigt. For dette maksimale ansvar vil forsikring eller anden økonomisk sikkerhed kunne skaffes. Hvis virksomheder,

were to be held liable for acts or omissions of their employees by way of actions in recourse for an unlimited amount, it would be impossible for them to obtain the necessary insurance or other financial security. This would involve serious consequences for suppliers and impede the development of the nuclear industry.

Secondly, rights of recourse may be exercised where and to the extent that they are expressly provided for in contractual arrangements [Article 6 (f) (ii)]. These rights of recourse may, of course, be exercised by the insurer or other financial guarantor by way of subrogation.

Thirdly, where a Contracting Party, pursuant to Article 7 (e), subjects the transit of nuclear substances through its territory to the condition that the maximum amount of liability of the foreign operator concerned is increased up to the limit fixed for operators of nuclear installations in its territory and a transit is carried out without his consent, the operator concerned has a right of recourse against the carrier in question to the extent that he is liable in excess of the amount fixed for him pursuant to Article 7 (b), except where the transit is for the purpose of saving or attempting to save life or property or is caused by circumstances beyond the control of the carrier [Article 6 (f) (iii)]. This provision is an additional discouragement to unauthorized transits.

The provisions of Article 6 (f) relating to the operator's right of recourse do not include his rights to recover from joint tortfeasors in the case where more than one operator is liable.

20. Where the damage gives rise to the liability of more than one operator, the liability of the different operators involved is joint and several and any of them may therefore be sued for the whole amount of the damage. The total amount of compensation available is therefore the aggregate of the sums of each of the operators concerned. This rule, however, does not apply to a nuclear incident involving nuclear substances in the course of carriage; here the total amount of compensation is the highest amount established with respect to any of them. In any event, whether the nuclear incident occurs at or in connection with an

der er leverandører til indehavere, ved regressøgsmål kunne gøres ansvarlige for handlinger eller undladelser foretaget af deres ansatte for et ubegrænset beløb, ville det være umuligt for dem at opnå den nødvendige forsikring eller anden økonomisk sikkerhed. Dette ville have alvorlige følger for leverandørerne og vanskeliggøre den nukleare industris udvikling.

For det andet kan regresretten udøves i de tilfælde og i det omfang, hvori det udtrykkeligt er aftalt [artikel 6(f) (ii)]. Denne regresret kan selvfølgelig udøves af forsikreren eller den økonomiske garant ved indtræden i retten.

For det tredie: Dersom en kontraherende part ifølge artikel 7(e) undergiver transit af nuklear substans gennem dens territorium den betingelse, at den pågældende fremmede indehavers maksimale ansvar forhøjes til den grænse, der er fastsat for indehavere af nukleare anlæg på dens territorium, og transitten udføres uden den pågældende indehavers samtykke, har han regresret mod fragtføreren i det omfang, hvori han er ansvarlig udover det for ham ifølge artikel 7(b) fastsatte beløb, undtagen hvor transitten er foretaget i den hensigt at redde eller forsøge at redde liv eller ejendom eller skyldes omstændigheder, han ikke var herre over [artikel 6(f) (iii)]. Denne bestemmelse skal yderligere modvirke ikke-tilladt transit.

Bestemmelserne i artikel 6 (f) vedrørende indehaverens regresret omfatter ikke hans ret til at søge dækning hos medskadevoldere i tilfælde, hvor flere end een indehaver er ansvarlig.

20. Hvor skaden giver anledning til ansvar for flere end een indehaver, er ansvaret for de forskellige omfattede indehavere solidarisk, og hver af dem kan derfor blive sagsøgt for hele skadeserstatningen. Det samlede erstatningsbeløb, der står til rådighed, er derfor summen af hver af de pågældende indehaveres erstatningsbeløb. Denne regel gælder imidlertid ikke for en nuklear ulykke, der omfatter nuklear substans under transport; her er det samlede erstatningsbeløb det højeste beløb, der er fastsat for nogen af dem. I alle tilfælde, hvad enten en nuklear ulykke er sket i eller i forbindelse med et anlæg eller under transport, er ingen indehaver ansvarlig for et

installation or in the course of transport, no operator is liable to pay more than the maximum amount established for him in respect of a nuclear incident in accordance with Article 7 [Article 5(b)]. The ordinary operation of common law as regards contributions between persons jointly and severally liable will regulate the recovery of sums paid as compensation to third parties as between the different operators involved.

21. In the event of a nuclear incident involving materials which have been stolen, lost or abandoned, liability is imposed on the operator from whose nuclear installations the materials came immediately before such an event [Article 3].

Person Liable—Transport

22. When nuclear incidents occur in the course of transport of nuclear substances, the choice of the person liable must fall either upon the carrier or upon the operator of the nuclear installation in connection with which the materials are carried. The choise will not affect any contractual arrangements which may be made by the person liable and, in turn, such arrangements will not, of course, have any effect upon third persons.

It would seem normal, in the case of transport, for the carrier to be the person liable and this is the present situation at common law. However, in the case of radioactive materials, very special considerations are involved. The carrier will generally not be in a position to verify the precautions in packing and containment taken by the person sending the materials. Moreover, if the carrier is to be liable he will have to obtain the necessary insurance coverage in respect of potentially high liability, and this would result in increased transport charges for the operator. Transport insurance ordinarily covers only the value of the goods transported, i.e., their loss or destruction, and does not extend to damage which such goods may cause to third persons.

23. If liability is to be imposed on the operator, the operator in question must be defined: is it to be the operator who sends nuclear substances or who receives them? In principle, liability is imposed on the operator sending the materials since he will be responds

større beløb end det for ham i henhold til artikel 7 for nukleare ulykker fastsatte maksimale beløb [artikel 5(b)]. De almindelige retsregler om ydelser mellem solidarisk ansvarlige reguler er fordelingen af erstatningsbeløbene til trediemand mellem de forskellige af ansvaret omfattede indehavere indbyrdes.

21. I tilfælde af en nuklear ulykke, der omfatter stoffer, som er blevet stjålet, tabt eller opgivet, pålægges ansvaret den indehaver, fra hvis nukleare anlæg stofferne er kommet umiddelbart forud for en sådan ulykke [artikel 3].

Den ansvarlige — Transport

22. Når nukleare ulykker sker under transport af nuklear substans, må valget af den ansvarlige person falde enten på fragtføreren eller den indehaver, i tilknytning til hvis nukleare anlæg transporten af materiale udføres. Valget berører ikke nogen aftale, som måtte blive indgået af den ansvarlige person, og på den anden side vil sådanne aftaler selvfølgelig ikke have virkning over for trediemand.

Det ville i tilfælde af transport synes normalt, at fragtføreren er den ansvarlige person, og dette er den nuværende retsstilling. Ganske særlige hensyn spiller imidlertid ind, hvor det drejer sig om radioaktive stoffer. Fragtføreren vil almindeligvis ikke kunne skaffe sig klarhed over de forsigtighedsforanstaltninger med hensyn til pakning og emballage, som er foretaget af den person, som sender stofferne. Endvidere måtte fragtføreren, hvis han skulle bære ansvaret, have den nødvendige forsikringsdækning for det mulige, høje ansvar, og heraf ville følge forhøjede transportomkostninger for indehaveren. Transportforsikringer dækker almindeligvis kun værdien af det transporterede gods, d.v.s. tab eller ødelæggelse af det, og omfatter ikke skade, som dette gods måtte forvolde trediemand.

23. Hvis ansvar skal pålægges indehaveren, skal den pågældende indehaver bestemmes; skal det være den indehaver, der sender den nukleare substans, eller den, som modtager det? Principielt pålægges ansvaret den indehaver, som sender stofferne, fordi han vil

sible for the packing and containment and for ensuring that these comply with the health and safety regulations laid down for transport [Article 4 (a)].

24. The liability of the sending operator ends when the materials have been taken in charge by another operator of a nuclear installation situated in the territory of a Contracting Party [Article 4 (a) (i)]. Thus, from the point of view of the person suffering damage, the burden of proof will be on the sending operator to show that some other operator has taken charge of the nuclear substances. The precise moment of the taking in charge will normally be determined by the competent tribunal in the event of actions (but see also paragraph 31).

25. If however, the materials are consigned to a destination in a non-Contracting State, different rules apply, for the Convention clearly cannot impose liability upon persons not subject to the jurisdiction of the Contracting Parties. The liability of the sending operator comes to an end when the materials have been unloaded from the means of carriage by which they have arrived in the territory of the non-Contracting State [Article 4 (a) **(ii)].**

26. In the converse situation, where materials are being carried from a non-Contracting State to a Contracting Party, i.e., where there is no sender in the territory of the Contracting Parties, another rule applies. It is vital **for** victims that there should always be somebody liable within the territory of the Contracting Parties: liability in this case is imposed upon the operator for whom the materials are destined and with whose approval they have been sent [Article 4 (c)].

27. Here again, it is necessary to define exactly the point when the liability of the operator in the territory of a Contracting Party for whom the materials are destined, and with whose approval they have been sent, begins. This operator's liability will begin when the materials have been loaded on the means af transport by which they are to be carried from the territory of the non-Contracting State from which they are sent. In this case also the general principle of Article 2 applies and the operator will not be liable for nuclear incidents occuring in or damage suffered in the territory of non-Contracting States.

være ansvarlig for pakning og emballage og for, at dette er i overensstemmelse med sundheds- og sikkerhedsbestemmelserne for befordring [artikel 4 (a)].

24. Ansvaret for den indehaver, som er afsender, ophører, når stofferne er taget i besiddelse af en anden anlægsindehaver, hvis nukleare anlæg er beliggende på en kontraherende parts territorium [artikel 4(a)(i)]. Således vil det fra den skadelidendes synspunkt være den indehaver, som er afsender, der har bevisbyrden for, at en anden indehaver har overtaget den nukleare substans. Det nøjagtige tidspunkt for overtagelsen vil i tilfælde af søgsmål normalt blive fastslået af den kompetente domstol (se dog tillige stykke 31).

25. Hvis imidlertid stofferne er afsendt til et bestemmelsessted i en ikke-kontraherende stat, gælder andre regler, for konventionen kan selvfølgelig ikke pålægge personer, der ikke er undergivet en kontraherende parts domsmyndighed, ansvar. Ansvaret for den indehaver, som er afsender, ophører, når stofferne er blevet læsset af det transportmiddel, med hvilket de er ankommet til den ikke-kontraherende stats territorium [artikel 4 (a) **(ii)].**

26. I den omvendte situation, hvor stoffer transporteres fra en ikke-kontraherende stat til en kontraherende part, d.v.s. hvor der ikke er nogen afsender på en kontraherende parts territorium, gælder en anden regel. Det er af afgørende betydning for ofrene, at der altid er en ansvarlig på de kontraherende parters territorium; ansvar pålæges i dette tilfælde den indehaver, til hvem stofferne er bestemt, og med hvis samtykke de er sendt [artikel 4 (c)].

27. Her er det igen nødvendigt nøjagtigt at bestemme, hvornår ansvaret begynder for den indehaver på en kontraherende parts territorium, til hvem stofferne er bestemt, og med hvis samtykke de er blevet sendt. Denne indehavers ansvar begynder, når stofferne er blevet indladet i det transportmiddel, med hvilket de skal bringes fra den ikke-kontraherende stats teritorium, fra hvilken de sendes. I dette tilfælde er det almindelige princip i artikel 2 også anvendeligt, og indehaveren bliver ikke ansvarlig for nukleare ulykker, der sker, eller for skade, der lides, på en ikke-kontraherende stats territorium.

28. As has already been pointed out (see paragraph 7), the operator will not be liable under the Convention, unless national legislation otherwise provides, for nuclear incidents occurring in or damage suffered in the territory of a non-Contracting State, though there may be recourse against him by carriers (see paragraph 36).

29. There is one exception to the basic principle that only the operator is liable under the Convention. A Contracting Party may, by legislation, on condition that the requirements of Article 10 (a) with regard to financial security are fulfilled, provide that a carrier be liable under the Convention in substitution for an operator of a nuclear installation in its territory. Such substitution will be in accordance with the terms laid down in the legislation and by decision of the competent public authority. Moreover, the substitution must be requested by the carrier and have the consent of the operator of the nuclear installation situated in the territory of the Contracting Party in question. Once the decision has been taken, the carrier will be liable in accordance with the Convention in place of that operator. For all the purposes of the Convention, the carrier is then considered, in respect of nuclear incidents occurring in the course of carriage of nuclear substances, as an operator of a nuclear installation in the territory of the Contracting Party whose legislation has provided for the substitution [Article 4 (e)].

Where, in respect of the carriage of nuclear substances coming from or destined for different operators, the carrier has assumed, by substitution, the liability of each of the operators concerned, such carrier is considered as if he were each of the different operators concerned and the rules relating to liability of more than one operator will apply in the same way as if there had been no substitution.

30. In order to facilitate the transport of radioactive materials, especially in the event of transit through a number of countries, it is provided that in respect of each carriage the operator liable in accordance with the Convention must provide the carrier with a certificate issued by or on behalf of the insurer or other person providing the financial security required pursuant to Article 10.

28. Som det allerede er påpeget (se stykke 7), vil indehaveren ikke i medfør af konventionen være ansvarlig for nukleare ulykker, der sker, eller skade, der lides, på en ikkekontraherende stats territorium, medmindre national lovgivning bestemmer anderledes. Dog kan fragtførere have regres mod indehaveren (se stykke 36).

29. Der er en undtagelse fra det grundlæggende princip, at kun indehaveren er ansvarlig i henhold til konventionen. En kontraherende part kan på betingelse af, at kravet i artikel 10 (a) med hensyn til økonomisk sikkerhed er opfyldt, ved sin lovgivning bestemme, at en fragtfører skal være ansvarlig i medfør af konventionen i stedet for en indehaver af et nukleart anlæg på dens område. Sådan bestemmelse skal træffes i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat ved lovgivning, og ved den kompetente offentlige myndigheds beslutning. Endvidere skal bestemmelsen træffes på fragtførerens begæring og med samtykke fra indehaveren af det nukleare anlæg, der er beliggende på den pågældende kontraherende parts territorium. Når en sådan beslutning er taget, er fragtføreren ansvarlig i henhold til konventionen i stedet for indehaveren. Fragtføreren betragtes da for alle af konventionen omfattede formål med hensyn til nukleare ulykker, der sker under transporten af den nukleare substans, som indehaver af et nukleart anlæg på den kontraherende parts territorium, ved hvis lovgivning der er givet adgang til overtagelsen af ansvaret [artikel 4 (e)].

Hvor fragtføreren for såvidt angår transport af nuklear substans, der kommer fra eller er bestemt for forskellige indehavere, har overtaget hver af de pågældende indehaveres ansvar, betragtes en sådan fragtfører, som om han var hver enkelt af de pågældende forskellige indehavere, og reglerne vedrørende ansvar for mere end een indehaver gælder på samme måde, som hvis der ikke var sket overtagelse af ansvaret.

30. For at lette transporten af radioaktive stoffer, særlig i tilfælde af transit gennem flere lande, er det bestemt, at for hver transport skal den indehaver, der er ansvarlig i henhold til konventionen, forsyne fragtføreren med et certifikat, der er udstedt af eller for forsikreren eller en anden person, som yder den ifølge artikel 10 krævede økonomiske garanti. Dette bevis skal indeholde indehaverens

This certificate must contain the name and address of the operator liable and the details of the financial security. This information may not be subsequently contested by the person by whom or on whose behalf the certificate was issued. The certificate must also include an indication of the nuclear substances involved and the carriage in respect of which the security applies, as well as a statement by the competent public authority that the person named is an operator within the meaning of the Convention [Article 4(d)].

31. For transport of nuclear substances to or from installations situated in its territory, a Contracting Party may require the operators of the installations for whom the substances are carried from abroad to take the substances in charge the moment the substances reach its territory. Similarly, in the case of nuclear substances sent by operators of nuclear installations in its territory to a foreign destination, a Contracting Party may require that the nuclear substances shall remain in the charge of such operators until they have left its territory.

32. The possession of a certificate by a carrier does not imply any right to enter the territory of a Contracting Party. Moreover, a Contracting Party may subject the transit of nuclear substances through its territory to the condition that the maximum amount of liability of the foreign operator concerned is increased if it considers, taking account of the special dangers of the nuclear substances in the particular transit in question, that such amount does not adequately cover the risks. But the maximum amount thus increased cannot exceed the maximum amount of liability of operators of nuclear installations situated in its territory [Article 7 (e)].

It was recognized, however, that a right of entry in case of urgent distress into the ports of States and a right of innocent passage through territorial seas is granted under international law and that by agreement or under international law there may be a right to fly over or land on the territory of States; hence the provisions of Article 7 (e) do not apply to a transit by sea or by air in these cases [Article 7 (f)].

33. Where, and this may well be a normal case, the carriage involves materials sent by a number of different operators, the maxi-

navn og bopæl og nærmere oplysninger om den økonomiske sikkerhed. Disse oplysninger kan ikke senere bestrides af den person, af hvem eller på hvis vegne certifikatet blev udstedt. Certifikatet skal også indeholde angivelse af den nukleare substans, som transporten omfatter, og den transport, for hvilken sikkerheden dækker, såvel som en erklæring fra den kompetente offentlige myndighed om, at den person, der er nævnt deri, er indehaver i konventionens betydning [artikel 4 (d)].

31. En kontraherende part kan for transport af nuklear substans til eller fra anlæg, der er beliggende på dens territorium, kræve, at de anlægsindehavere, til hvem stoffet transporteres fra udlandet, skal overtage det, såsnart det ankommer til dens territorium. Ligeledes kan en kontraherende part kræve, at den nukleare substans i tilfælde af, at den sendes fra indehavere af nukleare anlæg på dens territorium til udenlandske bestemmelsessteder, skal forblive i afsendernes besiddelse, indtil det har forladt territoriet.

32. Fragtførerens besiddelse af et certifikat medfører ikke nogen ret til at komme ind på en kontraherende parts territorium. Endvidere kan en kontraherende part undergive transit af nuklear substans gennem sit territorium den betingelse, at det maksimale beløb for den pågældende fremmede indehavers ansvar forhøjes, hvis den under hensyn til de særlige farer ved den af den pågældende befordring omfattede nukleare substans mener, at beløbet ikke fyldestgørende dækker risikoen. Men det således forhøjede maksimale beløb kan ikke overstige det maksimale ansvarsbeløb for indehavere af nukleare anlæg beliggende på dens territorium [artikel 7 (e)].

Det blev imidlertid anerkendt, at der i medfør af folkeretten består ret til for skibe i havsnød at gå ind i en stats havne og en ret til uskadelig passage over søterritoriet, og at der ved overenskomst eller i medfør af folkeretten kan være ret til at flyve over eller lande på en stats territorium; derfor er bestemmelserne i artikel 7 (e) ikke anvendelige på passage ad sø- eller luftvejen i disse tilfælde [artikel 7 (f)].

33. Hvor, og dette kan vel være et normalt tilfælde, transporten omfatter stoffer, der sendes af et antal forskellige indehavere, er det

mum total amount for which such operators are jointly and severally liable is the highest amount established with respect to any of them pursuant to Article 7. As has already been stated (see paragraph 20), there is no accumulation of amounts for a nuclear incident in the course of transport.

34. It has been thought advisable not to interfere with existing international aggreements in the field of transport in force or open for signature, ratification or accession at the date of the Convention, especially since countries outside Europe are parties to them. International agreements in the field of transport are understood to mean international agreements dealing with third party liability for damage involving a means of transport, international agreements dealing with collisions involving a means of transport and international agreements dealing with bills of lading. To avoid the possibility of conflicting provisions, it is laid down that the Convention does not affect the application of such agreements [Article 6 (b)].

35. Hence, a person suffering damage caused by a nuclear incident occurring in the course of transport may have two rights of action: one against the operator liable under the Convention and another against the carrier liable under existing international agreements in the field of transport.

Where the operator liable is at the same time the carrier, for example, where he transports nuclear substances on his own means of transport, these two possible actions may be brought against one person. In this case, however, the operator cannot take advantage of the provisions of international agreements in the field of transport to reduce or alter his liability under the Convention.

36. A person so liable under any international agreement or under any legislation of a non-Contracting State has a right of recourse against the operator liable under the Convention within the limitation of the amount of liability established pursuant to Article 7 [Article 6(c)]. If a nuclear incident occours in the territory of a non-Contracting State or damage is suffered in such territory, a right of recourse is also available to a person who has his principal place of business in the territory of a Con-

maksimale samlede beløb, for hvilket sådanne indehavere er solidarisk ansvarlige, det højeste beløb, der ifølge artikel 7 er fastsat for nogen af dem. Som allerede udtalt (se stykke 20), sker der ikke nogen sammenlægning af ansvarsbeløb for nukleare ulykker under transport.

34. Man har anset det for tilrådeligt ikke at berøre internationale overenskomster vedrørende transport, som er i kraft eller åbne for undertegnelse, ratifikation eller tiltræden på konventionens undertegnelsesdag, navnlig da lande uden for Europa er parter i sådanne overenskomster. Ved internationale overenskomster vedrørende transport forstås internationale overenskomster om ansvar over for trediemand for skader, der omfatter transportmidler, internationale overenskomster om sammenstød vedrørende transportmidler, og internationale overenskomster om konossementer. For at undgå muligheden for strid mellem bestemmelserne er det bestemt, at konventionen ikke skal berøre sådanne overenskomsters anvendelse [artikel 6 (b)].

35. En person, der lider skade forvoldt ved en nuklear ulykke, der sker under transport, kan derfor have mulighed for to søgsmål: det ene mod den indehaver, der er ansvarlig i medfør af konventionen, og det andet mod den fragtfører, der er ansvarlig i medfør af de bestående internationale overenskomster vedrørende transport.

Hvor den ansvarlige indehaver på samme tid er fragtfører, f. eks. når han befordrer nuklear substans i sit eget transportmiddel, kan disse to måder at gennemføre søgsmålet på anvendes mod samme person. I dette tilfælde kan indehaveren imidlertid ikke nyde fordel af bestemmelser i internationale overenskomster vedrørende transport til at formindske eller ændre hans ansvar i medfør af konventionen.

36. En person, der således er ansvarlig i henhold til nogen international overenskomst eller i medfør af en ikke-kontraherende stats lovgivning, har regresret mod den i medfør af konventionen ansvarlige indehaver inden for gramserne af det ifølge artikel 7 fastsatte beløb [artikel 6 (c)]. Hvis en nuklear ulykke sker på en ikke-kontraherende stats territorium, eller skade lides på et sådant territorium, er der regresret for en person, som har sit hovedforretningssted på en kontraherende parts territorium, eller som er i en sådan persons

tracting Party or who is the servant of such a person [Article 6 (d)]. This rule, which provides a recourse against the operator in circumstances where he is not liable under the Convention to persons suffering damage, i.e. in non-Contracting States, is the only derogation from the general principle of Article 2 but, of course, is only available within the limit laid down for the operator in question pursuant to Article 7 of the Convention. Any person who has a right of recourse against the operator can only exercise this right of recourse to the extent that the operator does not have a right of recourse against him [Article 6 (g)].

37. A special provision enables the O.E.E.C. Council to decide that carriers whose principal place of business is in the territory of a non-Contracting State may also enjoy rights of recourse against the operator to the same extent as persons having their principal place of business in the territory of a Contracting Party. In making its decision, the Council has to give due consideration to the general provisions on third party liability in the field of nuclear energy in such non-Contracting State and the extent to which these provisions are available to the benefit of nationals of, and persons whose principal place of business is in, the territory of the Contracting Parties [Article 6(e)].

All these rules relating to transport apply to all the different means of transport.

Actions

38. Although actions for compensation under the Convention, whether arising out of nuclear incidents occurring at or in connection with nuclear installations or in the course of transport, can in principle only be brought against the operator, the right to bring actions against the insurer or other person providing the financial security, either as an alternative to the operator or in addition to him, is maintained where the national law of the court having jurisdiction grants a right of direct action in such a case [Article 6 (a)].

Damage giving Right to Compensation

39. The Convention contains no detailed provisions determining the kind of damage or injury which will be compensated, but it

tjeneste [artikel 6 (d)]. Denne regel, som giver regres mod indehaveren under omstændigheder, hvor han ikke i medfør af konventionen er ansvarlig overfor personer, der lider skade, d. v. s. i ikke-kontraherende stater, er den eneste afvigelse fra det grundlæggende princip i artikel 2, men gælder selvfølgelig kun indenfor den for den pågældende indehaver ifølge artikel 7 i konventionen fastsatte grænse. Enhver, der har regresret mod indehaveren, kan kun udøve denne regresret i det omfang, hvor indehaveren ikke har nogen regresret mod ham [artikel 6 (g)].

37. En særlig bestemmelse sætter O.E.E.C.'s Råd i stand til at bestemme, at fragtførere, hvis hovedforretningssted er i en ikke-kontraherende stat, også har regresret mod indehaveren i samme omfang som personer, der har deres hovedforretningssted på en kontraherende parts territorium. Ved sin beslutning skal Rådet tage skyldigt hensyn til de almindelige regler om civilretligt ansvar på den nukleare energis område i en sådan ikke-kontraherende stat samt til det omfang, i hvilket disse bestemmelser gælder til fordel for de kontraherende parters statsborgere og personer, hvis hovedforretningssted er på de kontraherende parters territorium [artikel 6 (e)].

Alle disse regler om transport gælder for alle transportmidler.

Søgsmål

38. Skønt søgsmål om erstatning i medfør af konventionen, hvad enten de opstår som følge af en nuklear ulykke, der sker i eller i forbindelse med et nukleart anlæg eller under transport, principielt kun kan anlægges mod indehaveren, opretholdes retten til at sagsøge forsikreren eller den anden person, der yder den økonomiske sikkerhed, enten i stedet for eller tillige med indehaveren, dersom den nationale ret, der gælder for den domstol, der har jurisdiktion, giver ret til et direkte søgsmål i et sådant tilfælde [artikel 6 (a)].

Skade, der giver ret til erstatning

39. Konventionen indeholder ikke detaillerede bestemmelser, der afgør, hvilken slags skade eller beskadigelse der vil blive erstattet,

is provided merely that damage must be to persons or property and related causally to a nuclear incident. What should be considered as damage to persons or property and the extent to which compensation will be recoverable, for example, for purely moral damages or by dependents and others who suffer a loss of right to support, in view of the very wide divergence of legal principles and jurisprudence in the law of torts in European countries, is left to be decided by the competent court in accordance with the national law applicable [Article 3].

40. There are, however, two limitations in respect of property. Firstly, there is no right of compensation under the Convention for damage to onsite property which is held by the operator or in his custody or under his control in connection with his installation. Normally, damage to property in regard to which a person has a contractual relationship is not covered by third party insurance. It seems likely that insurers may make an exception to their normal practice and provide insurance where the property is held at the site of a nuclear installation but has no connection with its operation.

Secondly, there is in principle no right of compensation for damage to the means of transport upon which the nuclear substances involved were at the time of a nuclear incident occurring in the course of carriage and outside a nuclear installation. Means of transport do not include fixed buildings or installations such as bridges, tunnels, electric cables or railway lines.

A Contracting Party may, however, by legislation provide for the inclusion of damage to the means of transport on condition that such inclusion does not reduce the liability of the operator in respect of other damage to less than 5,000,000 European Monetary Agreement units of account [Article 7 (c)]. Where such inclusion is provided for, 5,000,000 u/a are thus in principle earmarked for other damage, but if such other damage is less than this amount, the part of the amount not used is available, if necessary, for compensation for damage to the means of transport. On the other hand, if other damage is more than 5.000.000 u/a there will be proportional distribution of the total amount available to cover all the damage including

men det er blot bestemt, at skaden skal være sket på person eller ejendom, og at den må have årsagsforbindelse med en nuklear ulykke. Det er på grund af de meget store forskelligheder i retsprincipper og retsvidenskab i europæisk erstatningsret overladt til den kompetente domstol i overensstemmelse med den nationale ret, der kommer til anvendelse, at afgøre, hvad der skal betragtes som skade på person eller ejendom, og det omfang, i hvilket erstatning skal kunne opnås, f. eks. for rent moralsk skade eller af pårørende eller andre, der har mistet ret til forsørgelse [artikel 3].

40. Der er imidlertid to begrænsninger med hensyn til ejendom. For det første er der ikke i medfør af konventionen nogen ret til erstatning for skade på ejendom, der er på anlæggets område, og som indehaveren har, eller som er i hans varetægt eller under hans kontrol i forbindelse med anlægget. Almindeligvis er skade på ejendom, som en person har kontraktmæssig tilknytning til, ikke dækket af ansvarsforsikringer. Det synes rimeligt, at forsikrerne må gøre en undtagelse fra deres almindelige praksis og yde forsikring for ejendom, som er på samme sted som et nukleart anlæg, men ikke står i forbindelse med dets brug.

For det andet består der principielt ikke ret til erstatning for skade på det transportmiddel, i hvilket den af ulykken omfattede nukleare substans var på tidspunktet for en nuklear ulykke, der indtræffer under transport og uden for et nukleart anlæg. Transportmidler omfatter ikke faste bygninger eller anlæg såsom broer, tunneler, elektriske kabler eller jernbanelinier.

En kontraherende part kan imidlertid ved sin lovgivning bestemme, at skade på transportmidler skal medtages på den betingelse, at sådan medtagelse ikke formindsker indehaverens ansvar for andre skader til mindre end 5.000.000 afregningsenheder efter Den europæiske Valutaoverenskomst [artikel 7 (c)]. Hvor en sådan medtagelse er bestemt, er således principielt 5.000.000 afregningsenheder afsat til anden skade, men hvis den anden skade er mindre end dette beløb, står den ikke benyttede del om nødvendigt til rådighed til erstatning for skade på transportmidlet. Hvis den anden skade derimod er på mere end 5.000.000 afregningsenheder, må der ske en forholdsmæssig fordeling af det samlede til rådighed stående beløb for at dække alle skader,

damage to the means of transport. This might involve paying compensation of more than 5,000,000 u/a for other damage but cannot result in reducing the amount of compensation for such other damage below 5,000,000 u/a.

Where property belongs to the operator himself, no action for compensation would lie in any event since a person cannot sue himself.

4L Where a right to compensation for damage exists by virtue of contractual arrangements, such right remains unaffected by the Convention.

herunder skade på transportmidlet. Dette kan medføre, at der skal betales mere end 5.000.000 afregningsenheder i erstatning for anden skade, men kan ikke medføre en formindskelse af erstatningsbeløbet for sådan anden skade til under 5.000.000 afregningsenheder.

Hvor ejendommen tilhører indehaveren selv, er der ingen adgang til søgsmål, idet en person ikke kan sagsøge sig selv.

41. Hvor ret til skadeserstatning består ifølge aftale, forbliver en sådan ret uberørt af konventionen.

Industrial Accidents and Occupational Diseases

42. Any person who suffers damage caused by a nuclear incident, whether he is a third party inside or outside the installation or an employee of the operator of the installation in question, is covered by Article 3. In most countries, employees who suffer damage may also be entitled in respect of such damage to compensation under national health insurance, social security, workmen's compensation or occupational disease compensation systems. In principle it is felt that benefits under such systems should be retained for employees whether of the installation in question or employed in other establishments, but it is left to the law establishing such systems to decide this as well as whether employees should also be entitled to compensation under the Convention. This law will also decide whether the bodies responsible for such systems can turn to the operator to recover for payments made, it being understood that in any event the operator cannot be obliged to pay more than the maximum liability laid down [Article 6 (h)].

Arbejdsulykker og erhvervssygdomme

42. Enhver person, der lider skade ved en nuklear ulykke, hvad enten han er trediemand inden for eller uden for anlægget eller i tjeneste hos indehaveren af det pågældende anlæg, er dækket af artikel 3. I de fleste lande er ansatte, der lider skade, også berettigede til erstatning for sådan skade i medfør af en folkesygeforsikring, socialforsikring, arbejdsforsikring eller forsikring mod erhvervssygdomme. Principielt findes det naturligt, at ydelser i medfør af sådanne arrangementer opretholdes for ansatte såvel ved det pågældende anlæg som ved andre virksomheder, men det overlades til den lovgivning, der har oprettet sådanne erstatningssystemer, at bestemme såvel dette som om de ansatte også skal være berettigede til erstatning i medfør af konventionen. Denne lovgivning bestemmer også, om de institutioner, der er ansvarlige for sådanne arrangementer, kan holde sig til indehaveren for at opnå dækning for udbetalte beløb, underforstået at indehaveren ikke i noget tilfælde kan tilpligtes at betale mere end det fastsatte maksimale ansvar [artikel 6(h)].

Limitation of Liability in Amount

43. In the absence of a limitation of liability, the risks could in the worst possible circumstances involve financial liabilities greater than any hitherto encountered. Even with a limitation, it will not always be easy for operators to find the necessary financial security to meet the risks.

Begrænsning af ansvarets størrelse

43. I mangel af begrænsning af ansvaret kunne risikoen under de værste omstændigheder medføre et økonomisk ansvar, der er større end hvad man hidtil har været udsat for. Selv med en begrænsning vil det ikke altid være let for indehavere at opnå den nødvendige økonomiske sikkerhed til at imødegå risikoen.

The maximum liability in respect of any single nuclear incident, whether occurring at or in connection with a nuclear installation or in the course of carriage of nuclear substances, has been fixed at 15,000,000 u/a. A Contracting Party may, however, taking into account the possibilities for the operator of obtaining the insurance or other financial security required pursuant to Article 10, establish by special legislation a greater or lesser amount than 15,000,000 u/a but in no event less than 5,000,000 u/a. Since the units of account of the European Monetary Agreement of 5th August, 1955, may be altered by the Parties to that Agreement, it is provided that the units of account referred to should be as valued at the date of the Convention [Article 7 (a) and (b)].

44. If no special rule were envisaged with respect to maximum liability for nuclear incidents occurring in the course of transport, an operator might be liable for varying amounts depending on the countries crossed in the course of the voyage. To avoid this it is provided that the maximum liability will, in the same way as for nuclear incidents occurring at or in connection with nuclear installations, be determined by the national legislation of the operator liable [Article 7 (b)].

45. The possibility of removing the limit in the case of fault on the part of the operator or his employees was considered, but it was feared that in the absence of experience in operating nuclear installations, the notion of fault or gross negligence would be very difficult to define and would tend to be given a wide interpretation. Moreover, unlimited liability could easily lead to the ruin of the operator without affording any substantial contribution to compensation for the damage caused.

46. The amount fixed for the maximum liability in accordance with Article 7 does not include interest and costs awarded by a court in actions for compensation. Such interest and costs are payable by the operator in addition to any sum for which he is liable under Article 7 [Article 7 (g)].

Det maksimale ansvar for en enkelt nuklear ulykke, hvadenten den sker i eller i forbindelse med et nukleart anlæg eller under transport af nuklear substans, er fastsat til 15.000.000 af regningsenheder. En kontraherende part kan imidlertid under hensyn til indehaverens muligheder for at opnå forsikring eller anden økonomisk sikkerhed, som kræves ifølge artikel 10, ved særlig lovgivning fastsætte et beløb større eller mindre end 15.000.000 afregningsenheder, men i intet tilfælde mindre end 5.000.000 afregningsenheder. Da afregningsenhederne efter Den europæiske Valutaoverenskomst af 5. august 1955 kan ændres af overenskomstens parter, er det bestemt, at den afregningsenhed, der henvises til, skal have den værdi, som den havde på konventionens undertegnelsesdag [artikel 7 (a) og (b)].

44. Hvis der ikke var givet en særlig regel om maksimalt ansvar for nukleare ulykker, der sker under transport, kunne en indehaver blive ansvarlig for varierende beløb afhængig af de lande, der passeredes under befordringen. For at undgå dette, er det bestemt, at det maksimale ansvar på samme måde som for nukleare ulykker, der sker i eller i forbindelse med nukleare anlæg, skal bestemmes efter den ansvarlige indehavers lovgivning [artikel 7 (b)].

45. Man har overvejet muligheden for at fjerne begrænsningen i tilfælde af fejl fra indehaverens eller hans personales side, men man frygtede under hensyn til manglen på erfaring i driften af nukleare anlæg, at begrebet fejl eller grov uagtsomhed ville blive meget svært at bestemme og ville gå i retning af en vid fortolkning. Endvidere kunne et ubegrænset ansvar føre til indehaverens ruin uden at tilvejebringe noget væsentligt bidrag til erstatning af den forvoldte skade.

46. Det beløb, som er fastsat som det maksimale ansvar i henhold til artikel 7, indbefatter ikke renter og omkostninger, der tilkendes af en domstol under erstatningssager. Sådanne renter og omkostninger skal indehaveren betale i tillæg til det beløb, for hvilket han er ansvarlig i medfør af artikel 7 [artikel 7 (g)].

Limitation of Liability in Time

47. Bodily injury caused by radioactive contamination may not become manifest for some time after the exposure to radiation has actually occurred. The legal period during which an action may be brought is therefore a matter of great importance. Operators and their financial guarantors will naturally be concerned if they have to maintain, over long periods of time, reserves against outstanding or expired policies for possibly large but unascertainable amounts of liability. On the other hand, it is unreasonable for victims whose damage manifests itself late to find no provision has been made for compensation to them.

A further complication is the difficulty of proof involved in establishing or denying that delayed damage was, in fact, caused by the nuclear incident. A compromise has necessarily been arrived at between the interests of those suffering damage and the interests of operators.

A period of ten years running from the date of the nuclear incident is provided, after which a right to compensation is extinguished if no action has been brought before a competent court [Article 8 (a)]. The rules governing the choice of the competent court are laid down in Article 13 (see paragraphs 54-56) and where more than one court might be competent, the competent court is left to be determined by the O.E.E.C. Security Control Tribunal [Article 13 (d) (i) (2) and (ii)]. In these cases a victim cannot bring his action until the Tribunal has made its determination. In order to deal with this situation, it is provided that the right to compensation shall not be extinguished if, within the time provided for, prior to the determination by the Tribunal, an action has been brought before any of the courts from which the Tribunal can choose or a request has been made to a Contracting Party to institute a determination pursuant to Article 13 (d) (i) (2) or (ii) by the Tribunal and an action is brought subsequent to such determination within the time, if any, fixed by the Tribunal [Article 8 (b)].

Where nuclear fuel or nuclear substances have been stolen, lost or abandoned—e.g. in the case of the jettisoning of a cargo after a nuclear incident in the course of transport—it is provided that the period for bringing

Tidsmæssig begrænsning af ansvaret

47. Legemlig skade forårsaget af radioaktiv stråling vil eventuelt først vise sig nogen tid efter, at udsættelsen for bestråling er sket. Den legale periode, i løbet af hvilken sag skal anlægges, er derfor et spørgsmål af stor betydning. Det vil naturligvis være en ulempe for indehavere og deres økonomiske garanter, hvis de skal opretholde reserver for muligvis store, men usikre ansvarsbeløb i længere tidsrum til dækning af løbende eller udløbne policer. På den anden side er det for de ofre, der sent viser sig at have lidt skade, urimeligt at finde, at der ikke er truffet nogen foranstaltning til at sikre dem erstatning.

Vanskeligheden ved at bevise eller afvise, at en senere skade skyldes den nukleare ulykke, gør sagen yderligere indviklet. Man har nødvendigvis måttet nå et kompromis mellem de skadelidendes og indehavernes interesser.

Der tilstås en frist på ti år løbende fra det tidspunkt, ulykken er sket, hvorefter retten til erstatning ophører, hvis der ikke er anlagt sag ved en kompetent domstol [artikel 8 (a)]. Reglerne om valget af den kompetente domstol er nedfældet i artikel 13 (se stykkerne 54—56), og hvor flere end een domstol kan være kompetent, er det overladt til O.E.E.C.'s Domstol for Sikkerhedskontrol at bestemme den kompetente domstol [artikel 13 (d) (i) (2) og (ii)]. I disse tilfælde kan et offer ikke anlægge sag, før domstolen har taget sin beslutning. Vedrørende denne situation er det bestemt, at retten til erstatning ikke ophører, hvis der, før den internationale domstol har taget sin beslutning, er anlagt sag inden for den tilståede frist ved nogen af de domstole, mellem hvilke den internationale domstol kan vælge, eller er rettet anmodning til en kontraherende part om at foranledige en beslutning af den internationale domstol ifølge artikel 13 (d) (i) (2) eller (ii), og sag efter en sådan beslutning er anlagt inden for den frist, som den internationale domstol måtte have fastsat [artikel 8 (b)].

Hvor nukleart brændsel eller nuklear substans er blevet stjålet, tabt eller opgivet — f. eks. i tilfælde af, at man må kaste en last overbord efter en nuklear ulykke, der er sket under transport — er det bestemt, at fristen,

actions is ten years from the date of the theft, loss or abandonment [Article 8 (a)].

States may, however, establish a shorter period of not less than two years running from the time when the damage and the operator liable have become known to the victim or ought reasonably to have become known, provided that the ten-year period is not exceeded [Article 8 (a)]. This shorter period may constitute a conventional period of prescription which may be suspended or interrupted even, where this is recognized, by a mere extra-judiciary demand, provided always that such suspension or interruption does not have the effect of prolonging the period beyond ten years from the date of the nuclear incident. On the other hand, the shorter period may be an absolute period after which no right to compensation exists.

Nonetheless, proceedings may be brought after the ten-year period in two exceptional cases: a State may provide that rights to compensation may continue to exist after the expiry of the ten-year period if it undertakes to cover the liability of the operator over and above the ten-year period [Article 8 (c)] ; secondly, a person who suffers an aggravation of the damage for which he has already brought an action for compensation within the time limit laid down, may amend his claim after the expiry of the time limit provided that no final judgment has yet been entered by the competent court [vVrticle 8(d)].

Exonerations

48. The absolute liability of the operator is not subject to the classic exonerations for tortious acts, *force majeure,* Acts of God or intervening acts of third persons, whether or not such acts were reasonably foreseeable and avoidable. In so far as any precautions can be taken, those in charge of a nuclear installation are in a position to take them, whereas potential victims have no way of protecting themselves.

The only exonerations lie in the case of damage caused by a nuclear incident directly due to certain disturbances of an international character such as acts of armed conflict and invasion, of a political nature such as civil war and insurrection, or grave natural di-

inden for hvilken sag kan anlægges, er ti år fra den dag, da tyveriet, tabet eller opgivelsen er sket [artikel 8 (a)].

Staterne kan imidlertid fastsætte et kortere tidsrum, dog ikke mindre end to år, løbende fra det tidspunkt, hvor ofret har fået kendskab eller med rimelighed burde have fået kendskab til skaden og til den ansvarlige indehaver, forudsat at tiårs fristen ikke overskrides [artikel 8 (a)]. Denne kortere frist kan udgøre en almindelig forældelsesfrist, som kan suspenderes eller afbrydes, endog, hvor dette anerkendes, ved et simpelt udenretligt påkrav, dog altid forudsat at sådan suspension eller afbrydelse ikke har den virkning, at den forlænger fristen udover ti år fra den nukleare ulykke. Den kortere frist kan på den anden side være en absolut frist, efter udløbet af hvilken ingen ret til erstatning består.

Ikke desto mindre kan sag undtagelsesvis anlægges efter tiårs fristen i to særlige tilfælde. En stat kan bestemme, at ret til erstatning fortsat kan bestå efter udløbet af tiårs fristen, hvis den påtager sig at dække indehaverens ansvar udover tiårs fristen [artikel 8 (c)]. For det andet kan en person, når der sker en forværring af den af ham lidte skade, for hvilken han allerede inden for fristen har anlagt erstatningsspørgsmål, ændre sit krav efter fristens udløb, forudsat at endelig dom endnu ikke er blevet afsagt af den kompetente domstol [artikel 8 (d)].

Ansvars fritagelses grunde

48. Indehaverens absolutte ansvar er ikke undergivet de klassiske fritagelsesgrunde for ansvar for skadevoldende handlinger såsom force majeure eller indgriben fra trediemands side, hvad enten sådanne handlinger med rimelighed var forudselige og undgåelige eller ej. Så vidt som nogen forsigtighedsregel kan iagttages, er de, sorn besidder nukleare anlæg, i stand til at iagttage dem, hvorimod mulige ofre ikke på nogen måde kan beskytte sig.

Den eneste fritagelsesgrund foreligger i tilfælde af skade forvoldt af en nuklear ulykke, der direkte skyldes visse uroligheder af international karakter såsom væbnet konflikt og invasion, af politisk karakter såsom borgerkrig og oprør eller alvorlige naturkatastrofer

sasters of an exceptional character, which are catastrophic and completely unforeseeable, on the grounds that all such matters are the responsibility of the nation as a whole. No other exonerations are permitted. It is provided, however, that a State may, by national law, even further restrict the exonerations [Article 9].

Where the incident or damage is caused wholly or partly by the person suffering damage, it will be for the competent court, in accordance with national law, to decide the effect of such negligence upon the claim for compensation.

As has been pointed out (see paragraph 16), where the operator is exonerated, common law applies and those responsible may therefore be sued as ordinary tortfeasors.

af usædvanlig beskaffenhed, som har karakter af katastrofe og er fuldstændig uforudselige; thi i alle sådanne tilfælde er nationen som helhed ansvarlig. Der tillades ikke andre fritagelsesgrunde. Det er imidlertid bestemt, at en stat ved national ret yderligere kan indskrænke fritagelsesgrundene [artikel 9].

Dersom ulykken eller skaden helt eller delvis skyldes den skadelidende, må den kompetente domstol efter national ret bestemme den virkning, en sådan uagtsomhed har på erstatningskravet.

Som det er blevet fremhævet (se stykke 16), gælder almindelig ret i de tilfælde, hvor indehaveren er fritaget, og de ansvarlige kan derfor sagsøges som almindelige skadevoldere.

Security for Liability

49. To meet liability towards victims, it is provided that the operator shall be required to have and maintain financial security up to the maximum amount established pursuant to Article 7 of the Convention [Article 10 (a)]. Financial security may be in the form of conventional financial guarantees or ordinary liquid assets, though more probably, insurance coverage. A combination of insurance, other financial security and State guarantee may be accepted. An operator may change the insurance or other financial security, provided that the maximum amount is maintained.

Although the operator will thus be required to have financial security available for each nuclear incident, in practice insurance coverage will, it seems, only be available per installation for a fixed period of time rather than in respect of a single incident. There is nothing in the Convention which prevents this, provided that the maximum amount available is not reduced or exhausted as a result of a first incident without appropriate measures being taken to ensure that financial security up to the maximum amount is available for subsequent incidents.

It is for the competent public authority to determine the type and terms of the insurance or other financial security which the operator will be required to hold. The type and terms envisaged do not imply the establishment of

Sikkerhed for ansvaret

49. Til at møde ansvar over for skadelidende er det bestemt, at det skal kræves af indehaveren, at han har økonomisk sikkerhed for indtil det ifølge konventionens artikel 7 fastsatte maksimale beløb, og at han skal holde sådan sikkerhed i kraft [artikel 10 (a)]. Økonomisk sikkerhed kan være i form af almindelig økonomisk garanti, almindelige likvide aktiver eller mere sandsynligt forsikringsdækning. En forening af forsikring, økonomisk sikkerhed og statsgaranti kan godkendes. En indehaver kan ændre forsikringen eller anden økonomisk sikkerhed, forudsat at det maksimale beløb opretholdes.

Skønt det således kræves af indehaveren, at han har økonomisk sikkerhed til rådighed for hver enkelt nuklear ulykke, synes forsikringsdækning i praksis kun at kunne opnås for et anlæg i et vist tidsrum og ikke for en enkelt ulykke. Der er intet i konventionen, som forhindrer dette, forudsat at det maksimale til rådighed stående beløb ikke er formindsket eller opbrugt som følge af en første ulykke, uden at der tages passende forholdsregler for at sikre, at økonomisk sikkerhed indtil det maksimale beløb står til rådighed for efterfølgende ulykker.

Den kompetente offentlige myndighed må bestemme form og vilkår for den forsikring eller anden økonomisk sikkerhedsstillelse, som det skal kræves, at indehaveren har. Den forudsatte form og vilkår kræver ikke, at der

a supervisory authority in the field of insurance in those countries where control by such an authority over insurance activities does not at present exist, but only the control necessary to ensure compliance with the Convention. Thus the competent public authority must ensure that insurance policies are satisfactory in that they do not contain clauses which might render them ineffective, for example, that the insurer or other financial guarantor cannot put up any defences, such as non-payment of premiums, against persons seeking compensation.

oprettes en tilsynsførende myndighed på forsikringsområdet i de lande, hvor kontrol med forsikringsvirksomhed fra en sådan myndighed ikke for øjeblikket består, men kun kontrol, som er nødvendig for at sikre overensstemmelse med konventionen. Således skal den kompetente offentlige myndighed sikre, at forsikringspolicerne er fyldestgørende, således at de ikke indeholder bestemmelser, som måtte gøre dem ineffektive, f. eks. at forsikreren eller den økonomiske garant kan fremkomme med indsigelser, såsom med hensyn til manglende præmiebetaling, over for personer der søger erstatning .

Whatever conditions are laid down by the competent public authority, something untoward could happen, such as where the financial guarantor is bankrupt, or where insurance is per installation for a fixed period and after a first incident it is impossible to reinstate the financial security up to the maximum liability of the operator. It was recognized that these circumstances could not set aside the obligation of the operator under Article 10 or that of the State which is required to ensure that the operator always holds financial security up to his maximum liability. The Contracting Parties may therefore be led to intervene in such a situation to avoid their international responsibilities being involved.

Hvilke betingelser der end fastsættes af den kompetente offentlige myndighed, kan der ske uheld, såsom at den økonomiske garant går konkurs, eller, hvor det drejer sig om forsikring af et anlæg i et vist tidsrum, at det efter en første ulykke er umuligt at genoprette den økonomiske sikkerhed op til indehaverens maksimale ansvar. Man anerkendte, at disse omstændigheder ikke kunne tilsidesætte indehaverens forpligtelse i medfør af artikel 10 eller den af staten krævede pligt til at sikre, at indehaveren altid opretholder økonomisk sikkerhed indtil det maksimale ansvar. De kontraherende parter kan derfor blive nødt til at gribe ind i en sådan situation for at undgå, at deres internationale ansvar bliver berørt.

The competent public authority has also to decide whether, where the operator operates a number of reactors or other nuclear installations within the meaning of the Convention at the same site, it is necessary for him to have and maintain insurance or other financial security for each of the nuclear installations or for the site as a whole.

I tilfælde hvor indehaveren på samme område benytter et antal reaktorer eller andre nukleare anlæg i konventionens forstand, må de kompetente offentlige myndigheder også bestemme, om det er nødvendigt for ham at have forsikring eller anden økonomisk sikkerhed og holde sådan i kraft for hvert enkelt af de nukleare anlæg eller for området som helhed.

The guiding principle is that financial security must be available in the amount provided for pursuant to Article 7 for each nuclear incident, whatever system is adopted by the competent public authority in regard to licensing and insurance of nuclear installations.

Det ledende princip er, at der, hvilket system der end vælges af den kompetente offentlige myndighed med hensyn til godkendelse og forsikring af nukleare anlæg, må stå økonomisk sikkerhed til rådighed for det beløb, der for hver enkelt nuklear ulykke er bestemt ifølge artikel 7.

Operators of all the nuclear installations covered by the Convention are required to hold the financial protection whether the installations are small research reactors or fully-fledged nuclear power stations. This may seem to weigh heavily, for example, on a university or research institute. But the pre-

Det kræves, at indehavere af alle af konventionen omfattede nukleare anlæg skal have den økonomiske sikkerhed, hvad enten det er små reaktorer til forskning eller fuldt udbyggede nukleare kraftværker. Dette kunne synes at være en tung byrde for, for eksempel, et universitet eller et forskningsinstitut. Men

miums for different types of nuclear installations, by taking account of factors such as power, use and location, will mean costs to the operator which vary considerably according to the type of installation. This being so, the fixing of a uniform amount for the operator's liability should not, in principle, involve a heavier burden for educational or research institutions than if the security required for them were to be reduced.

The relations between the operator and the insurer or other financial guarantor, for example, with regard to rights of recourse against the operator by these persons, are left to be settled by each State.

50. To ensure as far as possible that there will never be a period in which less than the full amount fixed is available, it has been necessary to provide that the financial security can only be suspended or cancelled, i.e., brought to an end before the expiry of the period provided for in the policy, after a period of at least two months' notice has been given to the competent public authority. The competent public authority may, of course, fix a longer period of notice. Where the financial security is provided in respect of the operator's liability for nuclear incidents occurring in the course of transport, the competent public authority must be satisfied that the financial security is provided for the duration of the liability of the operator in respect of any carriage, and, in particular, that it cannot be suspended or cancelled before a transport has been completed [Article 10 (b)].

51. All sums provided as financial security can only be drawn upon to pay compensation for damage caused by a nuclear incident; they need not be segregated but cannot be used to meet any other claims [Article 10 (c)].

Nature, Form and Extent of Compensation

52. Claims for compensation following a nuclear incident may differ greatly in nature, amounts and time, and measures may be necessary to ensure an equitable distribution of the amount of compensation available if this amount is or may be exceeded. It will be for the competent court, in accordance with national law, to decide the nature, form

præmierne for forskellige slags nukleare anlæg vil for indehaveren være omkostninger, der varierer betydeligt efter anlæggets beskaffenhed, idet man tager forskellige faktorer i betragtning såsom kraft, anvendelse og beliggenhed. Under hensyn hertil skulle fastsættelsen af et ensartet beløb for indehaverens ansvar principielt ikke medføre en større byrde for undervisnings- eller forskningsinstitutter, end hvis den af dem krævede sikkerhed blev formindsket.

Forholdet mellem indehaveren og forsikreren eller en anden økonomisk garant for eksempel med hensyn til disse personers regresret over for indehaveren afgøres af hver enkelt stat.

50. For i videst muligt omfang at sikre, at der aldrig vil opstå et tidsrum, hvor kun et beløb, der er mindre end det fulde beløb, står til rådighed, har det været nødvendigt at bestemme, at den økonomiske sikkerhed kun kan suspenderes eller bringes til ophør, d. v. s. bringes til ophør før det i policen bestemte tidsrum er udløbet, efter at varsel er givet den kompetente offentlige myndighed mindst to måneder forud. Den kompetente offentlige myndighed kan selvfølgelig fastsætte et længere varsel. Hvor økonomisk sikkerhed ydes for en indehavers ansvar for nukleare ulykker, der måtte ske under transport, må den kompetente offentlige myndighed have vished for, at den økonomiske sikkerhed ydes for den tid, indehaverens ansvar for transporten varer, og især at den ikke kan suspenderes eller bringes til ophør, før transporten er bragt til ende [artikel 10 (b)].

51. Alle beløb, der ydes som økonomisk sikkerhed, kan kun benyttes til at udbetale erstatninger for skade, der skyldes en nuklear ulykke; de behøver ikke holdes adskilt fra andre midler, men kan ikke benyttes til at imødegå noget andet krav [artikel 10 (c)].

Erstatningens art, form og omfang

52. Erstatningskrav som følge af en nuklear ulykke kan være meget forskellige i art, størrelse og med hensyn til det tidspunkt, på hvilket de fremsættes, og det kan være nødvendigt at tage forholdsregler for at sikre en retfærdig fordeling af det til rådighed stående beløb, hvis dette er eller kan blive overskredet. Det må i overensstemmelse med national

and extent of the compensation, within the limits of the Convention, as well as equitable distribution [Article 11]. Thus, the granting of annuities and their amounts and, as has already been noted, the effect on his claim to compensation of contributory negligence on the part of a person suffering damage, will be decided by national law.

It is for each State to decide whether measures for equitable distribution should be taken in advance or at the time when actions are brought. Measures may involve providing a limit per person suffering damage or limits for damage to persons and damage to property.

Transfer of Compensation

S3. If the system envisaged under the Convention — in particular the recognition of a single competent forum to deal with all actions arising out of the same nuclear incident and the enforceability of its judgments in all Contracting Parties •— is to be effective, it is necessary to ensure that there are no impediments, for example, by way of exchange control or other financial regulations. Under the O.E.E.C. Code of Liberalisation, insurance premiums in respect of nuclear risks are only transferable if the risks cannot be covered in the country where they exist. Reinsurance premiums as well as compensation, costs and interest, are freely transferable. Financial guarantees other than insurance which may be provided to comply with Article 10 of the Convention are not covered.

In order, therefore, to ensure a comprehensive liberalisation and in addition to facilitate the accession to the Convention of countries which are not parties to the O.E.E.C. Code of Liberalisation, it is laid down that insurance and reinsurance premiums, sums which have to be paid out as insurance or reinsurance, or other financial security, as well as sums due as compensation and interest and costs, shall be freely transferable between monetary areas of the Contracting Parties (Article 12). This freedom to transfer in regard to insurance is not intended, however, to affect national regulations governing insurance activities such as, for example, the establishment of technical reserves.

ret tilkomme den kompetente domstol indenfor konventionens grænser at bestemme art, form og omfang af erstatning såvel som dennes retfærdige fordeling [artikel 11]. Således vil tilkendelse af livrenter og disses størrelse og som allerede nævnt virkningen af en skadelidendes uagtsomme medvirken på størrelsen af hans erstatningskrav blive bestemt efter national ret.

Enhver stat kan bestemme, om forholdsregler med henblik på opnåelse af en retfærdig fordeling skal tages før eller på det tidspunkt, hvor sager anlægges. Disse forholdsregler kan indeholde bestemmelse om en begrænsning for hver person eller begrænsning for personskade og tingsskade.

Overførelse af erstatninger

53. Hvis det af konventionen foreslåede system skal være effektivt — særlig anerkendelsen af en enkelt kompetent domstol for alle sager, der følger af samme nukleare ulykke, og bestemmelsen om, at domme skal kunne tvangsfuldbyrdes i alle de kontraherende stater — er det nødvendigt at sikre, at der ikke er hindringer for eksempel på grund af valutabestemmelser eller andre bestemmelser om økonomiske forhold. I medfør af O.E.E.C.'s liberaliseringskode er forsikringspræmier for nukleare risici alene overførlige, hvis risikoen ikke kan dækkes i det land, hvor den findes. Genforsikringspræmier såvel som erstatninger, omkostninger og renter er frit overførlige. Anden økonomisk sikkerhedsstillelse med henblik på opfyldelse af konventionens artikel 10 end forsikring omfattes ikke af liberaliseringskoden.

For derfor at sikre en omfattende liberalisering og tillige lette adgangen til at tiltræde konventionen for lande, som ikke er kontrahenter til O.E.E.C.'s liberaliseringskode, er det fastsat, at forsikrings- og genforsikringspræmier, beløb, som skal udbetales som forsikring eller genforsikring, eller anden økonomisk sikkerhed, såvel som skyldige erstatningsbeløb, renter og omkostninger, frit skal kunne overføres mellem de kontraherende parters valuta-områder [artikel 12]. Denne overførelsesfrihed for så vidt angår forsikring har imidlertid ikke til hensigt at berøre nationale regler vedrørende forsikringsvirksomhed som for eksempel oprettelsen af reservefonds.

Jurisdiction and Enforcement of Judgements

54. There are many factors motivating in favour of a single competent forum to deal with all actions against the operator — including direct actions against insurers or other guarantors and actions to establish rights to claim compensation — arising out of the same nuclear incident. Most important is the need for a single legal mechanism to ensure that the limitation on liability is not exeeded. Moreover, if suits arising out of the same incident were to be tried and judgments rendered in the courts of several different countries, the problem of assuring equitable distribution of compensation might be insoluble.

The choise of the forum falls most obviously upon the court competent in accordance with the national legislation of the Contracting Party in whose territory the installation giving rise to the nuclear incident is situated [Article 13(a)].

55. Nuclear incidents occurring in the course of transport entail special arrangements. The competent jurisdiction is that of the place where the nuclear substances were at the time of the incident [Article 13(b)]. If the place of the incident cannot be determined, for example, in the case of an incident due to continuous radioactive contamination in the course of transport, in order to secure a single jurisdiction for the same incident the competent court is that of the place where the installation of the operator liable is situated [Article 13(c)].Where the nuclear incident occurs outside the territories of the Contracting Parties in the course of carriage, the same rule applies [Article 13(c)]. Whilst there might be some practical disadvantages for the victims in recourse to the jurisdiction of the operator as a result of the distance involved, it has not been possible to find another solution which would enable the victims to refer to their national courts and which would at the same time secure unity of jurisdiction.

56. If the provisions relating to jurisdiction result in the courts of more than one Contracting Party being competent, special rules have been included to secure unity of jurisdiction.

It is provided that for nuclear transport

Domsmyndighed og fuldbyrdelse af domme

54. Der er mange hensyn, der taler for et enkelt kompetent forum til at behandle alle sager mod anlægsindehaveren hidrørende fra samme nukleare ulykke — herunder sager anlagt direkte mod forsikreren eller andre garanter og søgsmål til at fastslå ret til at forlange erstatning. Af størst betydning er nødvendigheden af et enkelt retligt organ til at sikre, at grænsen for ansvaret ikke overskrides. Endvidere kunne spørgsmålet om at sikre en retfærdig fordeling af erstatningerne blive uløseligt, hvis søgsmål om den samme ulykke skulle prøves og pådømmes ved domstolene i flere forskellige lande.

Valget af domstol falder mest indlysende på den domstol, som er kompetent i henhold til den lovgivning, der gælder for den kontraherende part, på hvis territorium det anlæg, som gav anledning til ulykken, er beliggende [artikel 13 (a)].

55. Nukleare ulykker, der sker under transport, kræver særlige ordninger. Domsmyndigheden tilkommer domstolene på det sted, hvor den nukleare substans var på det tidspunkt, da ulykken skete [artikel 13 (b)]. Hvis stedet for ulykken ikke kan bestemmes, for eksempel i tilfælde af en ulykke, der skyldes en fortsat radioaktiv kontaminering under transport, er — for at sikre en enkelt jurisdiktion for den samme ulykke — domstolen på det sted, hvor den ansvarlige indehavers anlæg er beliggende, kompetent [artikel 13 (c)]. Hvor en nuklear ulykke under transport sker uden for de kontraherende parters territorium, gælder den samme regel [artikel 13 (c)]. Uagtet der på grund af afstanden kan være nogle praktiske ulemper for ofrene ved at holde sig til den domsmyndighed, som indehaveren er undergivet, har det ikke været muligt at finde en anden løsning, som ville sætte de skadelidte i stand til at henvende sig til deres nationale domstole, og som på samme tid ville sikre enhed med hensyn til domsmyndigheden.

56. For tilfælde, hvor bestemmelserne vedrørende jurisdiktionen medfører, at domstolene i flere end een af de kontraherende stater vil blive kompetente, er der optaget særlige regler for at sikre ensartethed med hensyn til domsmyndigheden.

Det bestemmes, at domsmyndigheden med

incidents, jurisdiction will lie with the court competent at the place where the means of transport used is registered, provided that this is in the territory of a Contracting Party [Article 13(d) (i) (1)].

If there is no such registration or the place of registration is not clear or the means of transport is registered outside the territories of the Contracting Parties, jurisdiction will lie with one of the courts which would have been competent, determined, at the request of a Contracting Party concerned, by the International Tribunal established under the O.E.E.C. Security Control Convention of 20th December, 1957, as being the most closely related to the case in question [Article 13(d) (i) (2)].

In any other case involving operators from different Contracting Parties, the competent court is determined by the above-mentioned Tribunal in the same way [Article 13(d) (ii)].

57. The competent court in all cases is intended to deal with all actions which might be brought against an operator, either directly by persons suffering damage (under Article 3) or in recourse by other persons who might be liable under international agreements in the field of transport or under the legislation of a non-Contracting State [Article 6(c) and (d)]. The forum for actions in recourse by an operator under Article 6(f) or for actions for contribution by an operator against other operators in the case of joint and several liability is not fixed in the Convention and will be decided by national law.

58. The concept of a single forum carries with it the need to ensure that final judgments rendered in that forum can be enforceable in the other countries without re-examinations of the merits. Hence such final judgments will be enforceable in any of the other Contracting Parties as soon as the formalities required have been complied with [Article 13(e)].

Final judgments enforceable under Article 13 (e) do not include judgments rendered against persons other than the operator liable under Article 6 (b), judgments rendered in actions in recourse by the operator under Article 6(f), actions in recourse against

hensyn til nukleare ulykker, der sker under transport, skal tilkomme den på det sted, hvor det benyttede befordringsmiddel er registreret, kompetente domstol, forudsat at dette sted er beliggende på en kontraherende parts territorium [artikel 13 (d)(i)(1)].

Hvis en sådan registrering ikke er sket, eller hvis registreringsstedet ikke er klart, eller hvis transportmidlet er registreret uden for de kontraherende parters territorium, tilkommer domsmyndigheden den af de kompetente domstole, som på vedkommende kontraherende parts anmodning, af den ved O.E.E.C.-Konventionen om Sikkerhedskontrol af 20. december 1957 oprettede internationale domstol, udpeges som den, der har nærmest tilknytning til den pågældende sag [artikel 13 (d) (i) (2)].

I alle andre tilfælde, som angår indehavere fra forskellige kontraherende parter, bestemmes den kompetente domstol af den ovennævnte internationale domstol på samme måde [artikel 13 (d) (ii)].

57. Det er hensigten, at den kompetente domstol skal behandle alle sager, som måtte blive anlagt mod indehaveren, hvad enten det er sager, der anlægges direkte af personer, som har lidt skade [i medfør af artikel 3], eller det er regressøgsmål, der anlægges af andre personer, som måtte være blevet ansvarlige i medfør af internationale overenskomster vedrørende transport eller i medfør af en ikke-kontraherende stats lovgivning [artikel 6 (c) og (d)]. Den kompetente domstol med hensyn til en indehavers regressøgsmål i henhold til artikel 6 (f) eller en indehavers regressøgsmål mod andre indehavere i tilfælde af solidarisk forpligtelse er ikke fastsat i konventionen, men bestemmes efter national ret.

58. Princippet om et enkelt forum medfører nødvendigheden for at sikre, at endelige domme afsagt af denne domstol kan fuldbyrdes i de andre lande, uden at der pány sker undersøgelse af sagens omstændigheder Derfor skal sådanne endelige domme kunne fuldbyrdes i enhver anden kontraherende stat, såsnart de udkrævede formaliteter er i orden [artikel 13 (e)].

Under endelige domme, der i henhold til artikel 13 (e) kan fuldbyrdes, indbefattes ikke domme afsagt over andre personer end den i medfør af artikel 6 (b) ansvarlige indehaver, domme afsagt i regressøgsmål anlagt af indehaveren i medfør af artikel 6 (f), regres-

the operator under Article 6(h), or actions for contribution between persons jointly and severally liable.

59. Where a Contracting Party is the operator of a nuclear installation under the Convention, it is provided that such Party may not invoke any jurisdictional immunities which it might have where it is sued for compensation under the Convention [Article 13(f)].

Law Applicable

60. The competent court must apply the provisions of the Convention without any discrimination based upon nationality, domicile or residence [Article 14(a)] and for all matters, both substantive and procedural, not governed by these provisions, the national law or legislation, including rules of private international law, which are not affected by the Convention except for the two cases mentioned below. Such national law or legislation must also be applied without any discrimination based upon nationality, domicile or residence [Article 14 (c)].

There are two exceptions to the rules that the law to be applied by the competent court is the *lex fori*. Where the installation of the operator liable is not situated in the territory of the Contracting Party in accordance with whose legislation the court is competent, the court will determine the maximum liability of such operator not on the basis of the *lex fori* but on the basis of the law of the Contracting Party in whose territory the installation is situated; it will also determine whether or not his liability includes damage to the means of transport on this same basis.

Additional Compensation

61. The establishment of a limited liability necessarily involves a possible reduction in compensation for damage suffered, and in the event of a catastrophe it may well be that the limited amount of compensation available is inadequate to meet all the claims. For social and psychological reasons it seems difficult to accept this consequence without recognizing that the intervention of the State may be necessary.

62. Furthermore, it is recognized that in addition to any intervention which may be necessary to ensure that the requirements of

søgsmål mod indehaveren i medfør af artikel 6 (h) eller regressøgsmål mellem solidarisk ansvarlige.

59. Det bestemmes, at en kontraherende part, der er indehaver af et nukleart anlæg, som omfattes af konventionen, ikke i tilfælde, hvor parten bliver sagsøgt for erstatning i henhold til konventionen, kan påberåbe sig nogen immunitet mod retsforfølgning, som den måtte have [artikel 13 (f)].

Den ret, som skal anvendes

60. Den kompetente domstol skal anvende konventionens bestemmelser uden forskelsbehandling grundet på nationalitet, domicil eller opholdssted [artikel 14 (a)] og i alle spørgsmål, både materielle og processuelle, der ikke omfattes af disse bestemmelser, den nationale ret, herunder international privatretlige regler, som bortset fra de to nedenfor nævnte tilfælde ikke berøres af konventionen. Denne nationale ret skal også anvendes uden forskelsbehandling grundet på nationalitet, domicil eller opholdssted [artikel 14 (c)].

Der er to undtagelser fra reglen om, at den ret, som den kompetente domstol skal anvende, er domstolens nationale ret. Hvor den ansvarlige indehavers anlæg ikke er beliggende på den kontraherende parts territorium, i overensstemmelse med hvis ret domstolen er kompetent, bestemmer domstolen en sådan indehavers maksimale ansvar ikke på grundlag af sin nationale ret, men på grundlag af den kontraherende parts ret, på hvis territorium anlægget er beliggende; den bestemmer på samme grundlag om hans ansvar omfatter transportmidlet eller ej.

Yderligere erstatning

61. Fastsættelsen af et begrænset ansvar medfører nødvendigvis en mulig nedsættelse af erstatningen for lidt skade, og i tilfælde af en katastrofe kan det meget vel ske, at det begrænsede erstatningsbeløb, der står til rådighed, ikke er fyldestgørende til at imødegå alle kravene. Af sociale og psykologiske grunde synes det vanskeligt at godkende denne konsekvens uden tillige at anerkende, at statens indgriben kan blive nødvendig.

62. Endvidere anerkendes det, at en kontraherende part udover indgriben, som måtte være nødvendig for at sikre opfyldelsen af

Article 10 with regard to financial security are fulfilled (see paragraph 49), a Contracting Party may take such measures as it deems necessary to provide for an increase in the amount of compensation specified in the Convention [Article 15(a)] whether within the third party liability of the operator or outside such liability. Where a Contracting Party takes measures to provide for compensation above 5,000,000 u/a in so far as it is to be paid out of public funds, such measures, whether within the third party liability of the operator or outside such liability, may be applied under special conditions which derogate from the provisions of the Convention and in particular need not be applied without discrimination to all victims [Article 15(b)]. Hence, the Convention does not regulate the methods and means of application of State intervention and the availability of additional compensation above 5,000,000 u/a out of public funds for foreign victims is left to be dealt with outside the Convention.

The relations between the State and operators in so far as actions by the State against its operators are concerned, are left to be settled by each State.

Final Clauses

63. The final clauses of the Convention deal with disputes [Article 17], reservations [Article 18], ratification [Article 19], amendments [Article 20], accession [Article 21], duration, revision and withdrawal [Article 22], notification of the application of the Convention to territories for whose international relations the Contracting Party is responsible [Article 23], and notice to the Signatories of reciept of the various instruments deposited pursuant to the final clauses [Article 24]. In the case of disputes as to the interpretation of the Convention, it is provided that these shall be examined by the Steering Committee of ENEA and in the absence of friendly settlement shall, upon the request of a Contracting Party concerned, be submitted to the International Tribunal set up by the O.E.E.C. Security Control Convention of 20th December, 1957. The Tribunal will act in accordance with the rules governing its organisation and functioning, which are set out in the Protocol annexed to the Security Control Convention.

kravet i artikel 10 om økonomisk sikkerhed (se stykke 49), kan tage sådanne forholdsregler, som den måtte anse for nødvendige for at tilvejebringe en forøgelse af det i konventionen specificerede erstatningsbeløb [artikel 15 (a)], enten indenfor indehaverens civilretlige ansvar eller udenfor et sådant ansvar. Hvor en kontraherende part tager forholdsregler med henblik på at tilvejebringe erstatning på over 5.000.000 afregningsenheder, og for så vidt denne betales af offentlige midler, kan sådanne forholdsregler enten inden for indehaverens civilretlige ansvar eller uden for sådant ansvar bringes i anvendelse under særlige betingelser, der afviger fra konventionens bestemmelser og navnlig ikke behøver at anvendes uden forskelsbehandling mellem alle skadelidte [artikel 15 (b)]. Som følge heraf regulerer konventionen ikke de metoder og midler, der anvendes ved statens intervention, og anvendelsen af tillægserstatning ud over 5.000.000 afregningsenheder af offentlige midler til fordel for udenlandske skadelidende må behandles uden for konventionen.

Forholdet mellem staten og indehaverne for så vidt angår statens søgsmål mod dens indehavere er overladt til hver enkelt stats afgørelse.

Slutningsbestemmelser

63. Konventionens slutningsbestemmelser omhandler uoverensstemmelser (artikel 17), forbehold (artikel 18), ratifikation (artikel 19), ændringer (artikel 20), tiltræden (artikel 21), varighed, revision og tilbagetræden (artikel 22), meddelelse om konventionens anvendelse på territorier, for hvis internationale forhold den kontraherende part er ansvarlig (artikel 23) og meddelelse til signatarmagterne om modtagelsen af de forskellige dokumenter, som er deponeret i overensstemmelse med slutningsbestemmelserne (artikel 24). I tilfælde af uoverensstemmelser om konventionens fortolkning er det bestemt, at disse skal undersøges af Styrelseskomiteen, og i mangel af venskabelig afgørelse på en af de vedkommende kontraherende parters anmodning skal forelægges den internationale domstol, der er oprettet ved O.E.E.C.-Konventionen om Sikkerhedskontrol af 20. december 1957. Domstolen skal fungere i overensstemmelse med de regler, der bestemmer dens organisation og funktion, og som er nedfældet i den protokol, der er tilføjet Sikkerhedskontrolkonventionen.

2. Sammenstilling af erstatningskonventionens bestemmelser og de tilsvarende bestemmelser i udkastet.

Konventionen	*Udkastet*
Ait. 1 (a) (i)	§ 1, litra f
— 1 (a) (ii)	§ 1, — d og § 10
— 1 (a) (iii)	§ 1, — a
— 1 (a) (iv)	§ 1, — b
— 1 (a) (v)	§], — c
— 1 (a) (vi)	§ 1, — e
— 1 (b)	§ 2
Art. 2	§ 11
Art. 3	§ 13
— 3 (b) (i)	§ 17, stk. 1
— 3 (b) (ii)	§ 17, stk. 2, 1. punktum
Art. 4, indledningen	§ 14, stk. 3
— 4 (a) (i) og (b)	§ 14, stk. 1
— 4 (a) (ii) og (c)	§ 14, stk. 2 og § 20, stk. 2. punktum
— 4 (d)	§ 36
— 4 (e)	§ 15
Art. 5 (a)	§ 13, stk. 3
— 5 (b)	§ 22, stk. 1
Art. 6 (a)	§ 19, stk. 1
— 6 (b)	§ 19, stk. 2
— 6 (c)	§ 20, stk. 1
— 6 (d)	§ 20, stk. 2
— 6 (e)	§ 20, stk. 2, jfr. § 12

Konventionen	*Udkastet*
Art. 6 (f), indledning	§ 23, stk. 3
— 6 (f) (i)	§ 23, stk. 1, 1. punktum
— 6 (f) (ii)	§ 23, stk. 1, 2. punktum
— 6 (f) (iii)	§ 23, stk. 2
— 6 (g)	§ 20, stk. 3
— 6(h)	§37
Art. 7 (a) og (b)	§ 21, stk. 1, 1. og 2. punktum
— 7 (d), jfr. (b)	§21, stk. 1, sidste punktum
— 7 (d), jfr. (c)	§ 17, stk. 2, 2. punktum
— 7 (g)	§21, stk. 2
Art. 8 (a)	§ 24, stk. 1 og 2
— 8 (b)	§ 24, stk. 3
— 8 (c)	§ 30
Art. 9	§ 16, stk. 2
Art. 10 (a)	§§25, 27 og 28
— 10 (b)	§ 26
Art. 11	§§18 og31
Art. 13 (a)	§ 33, stk. 1, nr. 1
— 13 (b)	§ 33, stk. 1, nr. 2 og stk. 2
— 13 (c)	§ 33, stk. 1, nr. 1
— 13 (d)	§ 33, stk. 3 og 4.
— 13 (e)	§ 35
Art. 14 (b)	§ 33, stk. 1
Art. 15	§ 31

3. Sammenstilling af de nordiske udkasts erstatnings- og forsikringsmæssige bestemmelser.

Dansk tekst.

Lov om nukleare anlæg (atomanlæg).

Kapitel I.

Definitioner m. v.

§ 1.

I denne lov forstås ved:

a) *nukleart brændsel:*
spalteligt stof bestående af uran eller plutonium i metallisk form, i legering eller kemisk forbindelse samt andet spalteligt stof, som efter statsministerens bestemmelse skal anses som nukleart brændsel;

b) *radioaktivt produkt:*
radioaktivt stof — herunder affald — som er dannet eller er blevet radioaktivt ved bestråling i forbindelse med fremstilling eller udnyttelse af nukleart brændsel, med undtagelse af

1) nukleart brændsel,
2) radioisotoper, som er uden for et nukleart anlæg, og som anvendes til eller er bestemt for industrielt, kommercielt, jordbrugsteknisk, medicinsk eller videnskabeligt formål;

c) *nuklear substans:*
1) nukleart brændsel med undtagelse af naturligt uran og uran, som indeholder mindre af isotopen uran 235 end naturligt uran;
2) radioaktivt produkt;

d) *nukleart anlæg* eller *anlæg:*
reaktoranlæg;
fabrik til fremstilling eller behandling af nuklear substans;
fabrik til adskillelse af isotoper i nukleart brændsel;
fabrik til oparbejdning af bestrålet nukleart brændsel;
anlæg til opbevaring af nuklear substans, bortset fra midlertidig opbevaring under transport;
samt efter statsministerens bestemmelse andet anlæg, hvori der findes nukleart brændsel eller radioaktivt produkt;

e) *indehaver af nukleart anlæg:*

Finsk tekst.

Atomansvarighetslag.

Allmänna bestämmelser.

I denna lag förstås med

a) *atombränsle:* klyvbart material bestående av uran eller plutonium i form av metall, i legering eller i kemisk förening, så ock annat klyvbart material, såsom statsrådet förordnar;

b) *radioaktiv produkt:* radioaktivt ämne, som bildats eller blivit radioaktivt genom bestrålning i samband med framställning eller användning av atombränsle, därunder inbegripet radioaktivt avfall från atomanläggning men däremot icke atombränsle och ej heller radioisotoper som befinna sig utanför atomanläggning och begagnas eller äro avsedda att begagnas för industriellt, kommersiellt, gårdsbrukstekniskt, medicinskt eller vetenskapligt ändemål;

c) *atomsubstans:* dels atombränsle med undantag av naturligt uran och utarmat uran, och dels radioaktivt produkt;

d) *atomanläggning:* atomreaktoranläggning, fabrik för framställning eller behandling av atomsubstans, fabrik för separation av isotoper i atombränsle, fabrik för bearbetning av bestrålat atombränsle, anläggning för förvaring av atomsubstans med undantag av anläggning avsedd för allenast tillfällig uppläggning under transport av substansen enligt statsrådets förordnande, samt annan anläggning, i vilken finnes atombränsle eller radioaktiv produkt;

e) *innehavare av atomanläggning:* beträffande anläggning inom Finland den, som har eller borde hava stadgat tillstånd att innehava eller driva atomanläggningen eller eljest råder över densamma, samt beträffande anläggning utom riket den, som är ansvarig för anläggningen enligt lagen i det land där anläggningen är belägen;

f) *atomolycka:* en skadeorsakande händelse eller följd av händelser med samma

Norsk tekst.

Lov om **atomenergivirksomhet.**

Kapittel I.

Definis joner m. m.

§ 1 (defmisjoner).

I denne lov menes med:

a) *atombrensel:*
spaltbart stoff som består av uran eller plutonium i form av metall, legering eller kjemisk forbindelse samt annet spaltbart stoff som departementet måtte bestemme;

b) *radioaktivt produkt:*
annet radioaktivt stoff (herunder avfall) som er dannet eller blitt radioaktivt ved bestråling i samband med framstilling eller bruk av atombrensel, men bortsett fra radioisotoper som er utenfor atomanlegg og nyttes eller er bestemt til industrielt, kommersielt, jordbruksmessig, medisinsk eller vitskaplig formål;

c) *atomsubstans:*
radioaktivt produkt og atombrensel bortsett fra naturlig uran (uran med naturlig isotopblanding) og utmagret uran (uran som inneholder mindre av isotopen uran 235 enn naturlig uran);

d) *atomanlegg:*
atomreaktoranlegg,
fabrikk for framstilling eller behandling av atomsubstans,
fabrikk for separasjon av isotoper i atombrensel,
fabrikk for bearbeiding av bestrålt atombrensel,
innretning for annen forvaring av atomsubstans enn mellombels oppbevaring under transport,
og etter departementets nærmere bestemmelse annen innretning der det fins atombrensel eller radioaktivt produkt;

e) *innehaver av atomanlegg (operatør):*
den som har løyve til å drive anlegget eller som departementet har utpekt som operatør, eller — i mangel av slik fastsetting — den som rår over anlegget,

Svensk tekst.

Lag **om ersättning för** skada **i följd** av atomreaktordrift m. m. (atomansvarighetslag) .

Inledande bestämmelser

I denna lag förstås med

atombränsle: klyvbart material bestående av uran eller plutonium i form av metall, i legering eller i kemisk förening;

radioaktiv produkt: radioaktivt ämne, som bildats eller blivit radioaktivt genom bestrålning i samband med framställning eller användning av atombränsle, därunder inbegripet avfall från atomanläggning men däremot icke atombränsle och ej heller radioisotoper som befinna sig utanför atomanläggning och begagnas eller äro avsedda för industriellt, kommersiellt, jordbrukstekniskt, medicinskt eller vetenskapligt ändamål;

atomsubstans: dels atombränsle med undantag av naturligt uran och av uran som i jämförelse med naturligt uran är utarmat på isotopen U 235, dels radioaktiv produkt;

atomanläggning: atomreaktoranläggning; fabrik för framställning eller behandling av atomsubstans; fabrik för separation av isotoper i atombränsle; fabrik för bearbetning af bestrålat atombränsle; anläggning för förvaring av atomsubstans, såvida anläggningen ej är avsedd för allenast tillfällig uppläggning under transport av ämnet;

innehavare av atomanläggning : beträffande anläggning inom riket den som enligt atomenergilagen den 1 juni 1956 har eller skall have tillstånd att innehava eller driva anläggningen eller som eljest råder över densamma, samt beträffande anläggning utom riket den som enligt lagen i det land där anläggningen är belägen är att anse som anläggningens innehavare;

atomolycka: en skadeorsakande händelse eller följd av händelser med samma ursprung som framkallats eller vars skadeverkningar helt eller delvis orsakats av radioaktiviteten hos atombränsle eller radioaktiv produkt

Dansk tekst.

den, som af statsministeren er godkendt som indehaver af nukleart anlæg her i riget,

eller i mangel af sådan godkendelse den, der driver anlægget,

eller — for så vidt angår anlæg i anden konventionsstat — den, som er ansvarlig for anlægget efter lovgivningen i den stat, hvor anlægget ligger;

f) *nuklear ulykke:*
en skadevoldende hændelse eller række af hændelser med samme oprindelse, som er fremkaldt ved, eller hvis skadevirkninger helt eller delvis beror på radioaktive egenskaber eller en forening af radioaktive og giftige, eksplosive eller andre farlige egenskaber ved nukleart brændsel eller radioaktivt produkt;

g) *erstatningskonventionen:*
den i Paris den 29. juli 1960 undertegnede konvention om ansvar over for trediemand på den nukleare energis område;

h) *konventionsstat:*
stat, der har tiltrådt erstatningskonventionen.

§2.

Nukleart anlæg eller brændsel samt radioaktivt produkt, som kun frembyder ringe fare, kan efter statsministerens bestemmelse helt eller delvis undtages fra bestemmelserne i denne lov.

§3.

Statsministeren kan bestemme, at en virksomhed, der omfatter flere af de i § 1, litra d, nævnte indretninger, skal anses som ét nukleart anlæg. Atomenergikommissionens forsøgsanlæg, Risø, anses som ét nukleart anlæg.

Finsk tekst.

ursprung, som framkallats eller vars skadeverkningar helt eller delvis orsakats av radioaktiviteten hos atombränsle eller radioaktiv produkt eller av radioaktiviteten i förening med giftiga, explosiva eller andra farliga egenskaper hos bränslet eller produkten;

g) *atomskada:* skada i följd av atomolycka;

h) *konventionen:* den i Paris den 29 juli 1960 undertecknade konventionen angående skadeståndsansvar på atomenergiens område; samt

i) *konventionsstat:* stat som biträtt konventionen.

3 §, 2. stk.

Statsrådet äger förordna, att från denna lags tillämpning skall helt eller delvis undantagas atomanläggning, atombränsle eller radioaktivt produkt, om den risk för atomskada, som är förbunden med anläggningen eller ämnet, är ringa.

2§.

Statsrådet äger förordna, att två eller flera atomanläggningar, som äro belägna i varandras närhet, skola vid tillämpningen av denna lag behandlas som en anläggning.

Norsk tekst.

eller — for så vidt angår anlegg i utlandet — den som er ansvarlig for anlegget etter lovgivningen i det land der anlegget ligger;

f) *en atomulykke:*
en skadevoldende hending eller hendingsrekke med samme opphav som enten er framkalt av, eller hvis skadevirkninger helt eller delvis skyldes, radioaktive egenskaper eller en forening av radioaktive og giftige, eksplosive eller andre farlige egenskaper ved atombrensel eller radioaktivt produkt;

g) *erstatningskonvensjonen:*
den konvensjon om tredjemannansvar på atomenergiens område som blev vedtatt i Paris 29 juli 1960;

h) *konvensjonstat:*
stat som er tilsluttet erstatningskonvensjonen.

§ 2 (unntak).

Departementet kan helt eller delvis unnta fra lovens regler visse slag atomanlegg, atombrensel eller radioaktive produkter som etter dets mening medfører liten fare.

§ 3 (flere anlegg på samme område).

Departementet kan bestemme at to eller flere atomanlegg som innehas av samme operatør, helt eller delvis skal anses som ett anlegg i forhold til denne lov.

Svensk tekst.

eller av radioaktiviteten i förening med giftiga, explosiva eller andra farliga egenskaper hos bränslet eller produkten;

atomskada: skada i följd av atomolycka;

konventionen: den i Paris den 29 juli 1960 undertecknade konventionen angående skadeståndsansvar på atomenergiens område;

konventions stat: stat som biträtt konventionen.

Konungen äger förordna, att lagen skall äga tillämpning å ämne eller anläggning som icke omfattas av bestämmelserna här ovan.

3 §, 2. stk.

Konungen äger förordna, att från lagens tillämpning skall helt eller delvis undantagas atomanläggning, atombränsle eller radioaktiv produkt, om den risk som är förbunden med anläggningen eller ämnet är ringa.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger förordna, att två eller flera atomanläggningar som äro belägna i varandras närhet skola i hänseende som avses i denna lag behandlas som en anläggning.

Dansk tekst.

Kapitel III.

Erstatning og forsikring.

Reglernes område.

§10.

Bestemmelserne i dette kapitel omfatter ikke reaktor, som benyttes i fartøj, luftfartøj eller andet transportmiddel, jfr. dog § 9.

§ 11.

Skade forvoldt ved en nuklear ulykke indtruffet i en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, kan ikke af skadelidende kræves erstattet efter reglerne i dette kapitel. Det samme gælder med hensyn til skade, som er opstået i en sådan stat, medmindre skaden er forvoldt ved en nuklear ulykke, som er indtruffet her i riget, og for hvilken indehaveren af et anlæg her i riget er ansvarlig. Er indehaveren af et anlæg i en anden konventionsstat ansvarlig, gælder de i denne stat fastsatte regler om erstatningspligtens territoriale udstrækning.

Stk. 2. Såfremt en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, har retsregler, hvorefter der ikke eller i ringere omfang end efter dansk ret ydes erstatning for skade, som ved en nuklear ulykke opstår her i riget, kan det ved kongelig anordning bestemmes, at tilsvarende regler skal gælde med hensyn til erstatning for skade, som ved en nuklear ulykke opstår i den pågældende stat.

§12.

Det kan ved kongelig anordning bestemmes, at en stat, som ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, ved anvendelsen af reglerne i dette kapitel helt eller delvis skal ligestilles med konventionsstater.

Anlægsindehaverens ansvar.

§13.

Indtræder en nuklear ulykke i et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, er

Finsk tekst.

3 §, 1 stk.

Denna lag äger icke tillämpning å atomreaktor, som användes för framdrivande av fartyg eller annat transportmedel.

4 §.

Bestämmelserna i denne lag gälla icke atomolycka, som inträffat i stat vilken ej biträtt konventionen. Lagen äger ej heller tillämpning å atomskada som uppkommit i sådan stat, med mindre atomolyckan inträffat i Finland och innehavare av här belägen atomanläggning enligt vad i lagen stadgas har att svara för densamma; svarar innehavare av atomanläggning i annan konventionsstat för sådan skada, skall vad den statens lag innehåller om ansvarighetens utsträckning i rummet gälla.

Medelst förordning kan beträffande stat, som ej biträtt konventionen, stadgas, att ersättning för atomskada, som uppkommer i nämnda stat, icke skall utgå enligt finsk rätt i vidare mån än ersättning enligt nämnda stats rätt skall utgå för atomskada, som uppkommer i Finland.

I 13 § 2 mom. stadgas om de fall, där den, som utgivit ersättning i anledning av ovan i 1 och 2 mom. avsedd atomolycka eller atomskada, äger rätt att utan hinder av vad ovan i denna paragraf föreskrivits av en atomanläggnings innehavare kräva åter vad han utgivit.

5 §.

Under förutsättning av ömsesidighet må genom förordning stadgas, att stat, vilken ej biträtt konventionen, skall vid lagens tillämpning helt eller till vissa delar likställas med konventionsstat.

Skadestånd.

Atomskada som uppkommit genom atomolycka i atomanläggning i Finland eller i

Norsk tekst.

Svensk tekst.

Kapittel IV.

Erstatning og forsikring (atomansvaret).

§ 13 (skipsreaktorer m. m.)

Regiene i dette kapittel omfatter ikke atomreaktor som nyttes i fartøy eller annet transportmiddel.

3 §, 1 stk.

Denna lag äger icke tillämpning å atomreaktor som användes för framdrivande av fartyg eller annat transportmedel.

§ 14 (stedlig virkekrets).

1. Kapitlets regler gj elder ikke atomulykke som skjer i en ikke-konvensjonstat. De gj elder heller ikke skade som oppstår i en slik stat, med mindre ulykken er skjedd her i riket og operatøren av et atomanlegg her er ansvarlig for ulykken etter kapitlets regler ellers. Er operatøren av et atomanlegg i en fremmed konvensjonstat ansvarlig for ulykken, er lovgivningen i denne stat avgj ørende for spørsmålet om utstrekningen av kapitlets regler til skade oppstått i en ikke-konvensj onstat.

2. Kongen kan bestemme at det ikke skal ytes erstatning etter regiene i dette kapittel eller etter andre regler for skade som er oppstått i en ikke-konvensjonstat, med mindre det etter denne stats lovgivning eller etter overenskomst foreligger gj ensidighet.

3. Regresskrav kan i alle tilfelle gjøres gjeldende mot vedkommende operatør i samsvar med regiene i § 22.

4 §.

Bestämmelserna i denna lag gälla icke atomolycka som inträffat i stat vilken ej biträtt konventionen. Lagen äger ej heller tillämpning å atomskada som eljest uppkommit i sådan stat, med mindre atomolyckan inträffat här i riket och innehavare av här belägen atomanläggning enligt vad i lagen stadgas har att svara för skador i anledning av olyckan; svarar innehavare av atomanläggning i annan konventionsstat för sådana skador, skall vad den statens lag innehåller om ansvarighetens utsträckning i rummet gälla.

Konungen äger beträffande viss främmande stat som ej biträtt konventionen förordna, att ersättning för atomskada som uppkommer i den staten icke skall utgå här i riket i vidare mån än ersättning i nämnda stat skulle utgå för atomskada som uppkommer här.

Att i vissa fall, utan hinder av vad ovan i denna paragraf f öreskrives, den som utgivit ersättning i anledning av atomolycka som inträffat eller atomskada som uppkommit i stat vilken ej biträtt konventionen äger av en atomanläggnings innehavare kräva åter vad han utgivit, därom stadgas i 13 § andra stycket.

§ 35 (internasjonale forhold).

Kongen kan bestemme at et land som ikke er tilsluttet erstatningskonvensjonen, helt eller delvis skal likestilles med konvensjonstat i forhold til regiene i dette kapittel.

5 §.

Konungen äger förordna, att stat som icke biträtt konventionen skall vid lagens tillämpning likställas med konventionsstat.

Skadestånd

§ 15 (operatørens ansvar).

1. Operatøren av et atomanlegg her i riket skal erstatte skade voldt ved atomulykke som skjer i hans anlegg.

6 §.

Atomskada som uppkommit genom atomolycka i atomanläggning här i riket eller

Dansk tekst.

anlæggets indehaver pligtig at erstatte den derved forvoldte skade.

Stk. 2. Skade forvoldt ved nuklear ulykke under transport af nuklear substans erstattes efter reglerne i §§ 14 og 15.

Stk. 3. Forvoldes en nuklear ulykke i øvrigt af nuklear substans, som ikke på ulykkestidspunktet findes i et anlæg, men som kommer fra et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, skal skaden erstattes af dette anlægs indehaver. Er stoffet overgået i en anden anlægsindehavers besiddelse, påhviler erstatningspligten dog denne.

Særlige regler om transport.

§14.

Indtræder en nuklear ulykke under forsendelse af nuklear substans fra et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, er indehaveren af anlægget med den af § 11 følgende begrænsning pligtig at erstatte den ved ulykken forvoldte skade. Indtræder ulykken, efter at stoffet er overtaget af indehaveren af et andet anlæg her i riget eller i anden konventionsstat, påhviler erstatningspligten dog denne anlægsindehaver.

Stk. 2. Sendes stoffet fra en afsender i en stat, som ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, til et anlæg her i riget eller i anden konventionsstat med billigelse af dette anlægs indehaver, er denne med den af § 11 følgende begrænsning pligtig at erstatte skade forvoldt ved nuklear ulykke, der indtræder under transporten.

Stk. 3. Anlægsindehaverens ansvar efter denne paragraf omfatter foruden selve transporten af stoffet også midlertidig opbevaring af dette under transport.

§15.

På begæring af den fragtfører, der udfører en transport som nævnt i § 14, kan statsministeren tillade, at den pågældende i stedet for indehaveren af et anlæg her i riget skal være ansvarlig for skade som følge af nuklear ulykke, der måtte indtræffe under transporten. Sådan tilladelse må kun meddeles, såfremt anlægsindehaveren har samtykket deri, og ansøgeren har godtgjort, at der er tegnet forsikring i overensstemmelse med § 25 eller stillet sikkerhed

Finsk tekst.

annan konventionsstat skall ersättas av denna anläggnings innehavare.

Beträffande ersättning för atomskada under transport av atomsubstans gäller vad i 7 § stadgas.

Har atomskada eljest orsakats av atomsubstans som vid olyckstillfället icke fanns i en atomanläggning men som kom från dylik anläggning i Finland eller i annan konventionsstat, skall skadan ersättas av denna anläggnings innehavare. Hade ämnet övergått i annan anläggningsinnehavares besittning, skall dock ersättningsskyldigheten åvila denne.

7 §

Under transport av atomsubstans från atomanläggning i Finland eller i annan konventionsstat svarar den avsändande anläggningsinnehavaren för atomskada, som uppkommit genom atomolycka utanför hans anläggning. Inträffade olyckan sedan atomsubstansen övertagits av annan innehavare av atomanläggning i Finland eller i annan konventionsstat, åvilar dock ansvarigheten den sistnämnde.

Var atomsubstansen under transport från stat som ej biträtt konventionen till innehavare av atomanläggning i Finland eller i annan konventionsstat med samtycke av denne, svarar mottagaren för skada, som orsakats av atomolycka under transporten.

Anläggningsinnehavarens ansvarighet enligt denna paragraf omfattar utom själva transporten även tillfällig uppläggning av atomsubstansen under transporten.

8§.

På ansökan av fraktförare som utför i 7 § avsedd transport äger statsrådet förordna, att sökanden i stället för innehavare av i Finland belägen atomanläggning skall svara för atomskada som avses i sagda paragraf, såvida atomanläggningens innehavare samtyckt härtill samt fraktföraren visat, att han innehar i denna lag stadgad försäkring. Efter det förordnande meddelats, äga denne lags stadganden om atomanläggningsinnehavares ansvarighet tillämpning

Norsk tekst.

2. Er skadevoldende atomsubstans på ulykketiden ikke i noe atomanlegg og heller ikke under transport (jfr. §§ 16 og 17), men kommet fra et atomanlegg her eller i annen konvensjonstat, skal skaden erstattes av dette anleggs operatør. Har en annen operatør tatt atomsubstansen i sin besittelse før ulykken skjer, skal dog denne operatør erstatte skaden.

§ 16 (ansvar i transportforhold).

1. Skjer en atomulykke under transport (medreknet mellombels oppbevaring under transport) av atomsubstans fra atomanlegg her eller i annen konvensjonstat, skal operatøren av dette anlegg erstatte den voldte skade. Skjer ulykken etter at stoffet er overtatt av operatøren av et annet atomanlegg her eller i annen konvensjonstat, har denne operatør erstatningsplikten.

2. Sendes atomsubstansen fra et land som ikke er tilsluttet erstatningskonvensjonen, til et atomanlegg her eller i annen konvensjonstat med samtykke av dette anleggs operatør, skal denne være ansvarlig for atomulykke som inntreffer under transporten.

3. Er vedkommende atomsubstans på ulykkestiden under transport mellom land som ikke er tilsluttet erstatningskonvensjonen, og skjer ulykken på norsk område, gj elder alminnelige erstatningsregler.

§ 17 (lisensiert fraktførers ansvar).

Kongen kan etter søknad fra en fraktfører som utfører transport som omhandlet i § 16, bestemme at søkeren skal være ansvarlig istedenfor operatøren av et atomanlegg her i riket for atomulykke som måtte skje under transporten. Slik bestemmelse kan ikke treffes uten operatørens samtykke og ikke uten at det foreligger garantierklæring i samsvar med § 30. Treffes slik bestemmelse, skal det som etter denne lov gj elder for operatøren, isteden gjelde for søkeren for så

Svensk tekst.

i annan konventionsstat skall ersättas av denna anläggnings innehavare.

Beträffande ersättning för skada under transport av atomsubstans gäller vad i 7 § stadgas.

Har atomskada eljest orsakats av atomsubstans som vid olyckstillfället icke fanns i en atomanläggning men som kom från dylik anläggning här i riket eller i annan konventionsstat, skall skadan ersättas av denna anläggnings innehavare. Hade ämnet övergått i annan anläggningsinnehavares besittning, skall dock ersättningsskyldigheten åvila denne.

7§.

Under transport av atomsubstans från atomanläggning här i riket eller i annan konventionsstat svarar den avsändande anläggningsinnehavaren för atomskada som uppkommit genom atomolycka utanför hans anläggning. Inträffade olyckan sedan atomsubstansen övertagits av annan innehavare av sådan atomanläggning, åvilar dock ansvarigheten den sistnämnde.

Var atomsubstansen under transport från stat som ej biträtt konventionen till innehavare av atomanläggning här i riket eller i annan konventionsstat med samtycke av denne, svarar mottagaren för skada genom atomolycka under transporten.

Anläggningsinnehavarens ansvarighet enligt denna paragraf avser (utom själva transporten) även tillfällig uppläggning av atomsubstansen under transporten.

8§.

På ansökan av fraktförare som utför transport varom formales i 7 § må Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordna, att sökanden i stället för innehavare av här i riket belägen atomanläggning skall svara för skada som avses i sagda paragraf. Sådan förordnande må ej meddelas med mindre anläggningens innehavare samtyckt därtill samt sökanden visat att försäkring tecknats enligt 19 och 20 §§ eller säkerhet ställts enligt 24 §. Har för-

Dansk tekst.

efter § 28. Er tilladelse meddelt, skal bestemmelserne om anlægsindehaverens ansvar i stedet finde anvendelse på den, der har overtaget transporten. Dette gælder også, såfremt en anlægsindehavers ansvar ifølge tilsvarende lovgivning i anden konventionsstat er overført til nogen anden end indehaveren.

Ansvarsgrundlaget.

§16.

Anlægsindehaveren er erstatningspligtig efter bestemmelserne i dette kapitel, selv om skaden er hændelig.

Stk. 2. Ansvar efter disse bestemmelser indtræder dog ikke, såfremt den nukleare ulykke skyldes væbnet konflikt, invasion, borgerkrig eller oprør.

Undtagne skader.

§17.

Erstatning i medfør af dette kapitel ydes ikke for skade, der forvoldes på anlægget eller på ting, der findes på anlæggets område i indehaverens varetægt eller under hans kontrol i forbindelse med anlæggets brug.

Stk. 2. Sådan erstatning ydes heller ikke for skade, der i de i § 14 omhandlede tilfælde tilføjes det transportmiddel, hvori den nukleare substans fandtes, da ulykken fandt sted. Påhviler ansvaret indehaveren af et anlæg i anden konventionsstat, gælder dog herom bestemmelserne i denne stats lovgivning.

Skadelidendes egen skyld.

§18.

Har skadelidende forsætligt eller uagtsomt medvirket til skaden, kan erstatningen nedsættes eller bortfalde, medmindre han kun har udvist ringe uagtsomhed.

Stk. 2. Erstatningen kan ligeledes ned-

Finsk tekst.

på fraktföraren, såvitt angår atomolycka under transporten. Lag samma vare, då den ansvarighet, som åvilar innehavare av atomanläggning i annan konventionsstat, enligt motsvarande lagstiftning i sagda stat överförts på någon annan än innehavaren.

9 §.

Ersättning enligt denna lag utgår oberoende av huruvida atomanläggningens innehavare är vållande till skadan. I denna lag stadgad ansvarighet gäller dock icke atomskada, som under väpnad konflikt, invasion, inbördeskrig eller uppror uppkommit genom krigshandling eller liknande handling.

I den mån icke nedan annorlunda stadgas, skall ersättningen bestämmas med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga grunder.

10 §.

För atomskada å atomanläggningen eller å annan egendom, som anläggningens innehavare, när atomolyckan inträffade, hade i sitt förvar eller under sin kontroll inom anläggningens område och i förbindelse med dess bruk utgår ej ersättning enligt denna lag.

Ersättning i fall som avses i 7 § utgår ej för skada å det transportmedel, vara atomsubstansen fanns när atomolyckan inträffade. Svarar innehavare av atomanläggning i annan konventionsstat för skada under transporten, skall dock gälla vad den statens lag i sådant hänseende föreskriver.

11 §.

Har den, som led skadan, medverkat till denna genom eget vållande som ej var ringa, kan till honom utgående ersättning nedsättas eller förvägras efter vad som för varje fall prövas skäligt.

Norsk tekst.

vidt angår atomulykke under transporten. Det samme gjelder dersom tilsvarende bestemmelse treffes etter loven i en annen konvensjonstat med hensyn til skade som operatøren av atomanlegg i den staten ellers skulle være ansvarlig for.

§ 18 (objektivt ansvar).

1. Skaden skal erstattes av operatøren, selv om han er uten skyld i skaden.

2. Skyldes atomulykken væpnet konflikt, invasjon, borgerkrig eller opprør, er operatøren ikke ansvarlig etter regiene i dette kapittel.

3. Erstatning for ikke-økonomisk skade skal bare gis for så vidt anleggets operatør er ansvarlig for skaden etter regiene i straffelovens ikrafttredelseslov §§19 eller 21.

§ 19 (skade på anlegget selv med tilhør).

1. Regiene i dette kapittel gj elder ikke skade voldt anlegget selv eller ting som operatøren av enlegget på ulykketiden hadde i sin varetekt eller under sin kontroll på anleggområdet og i forbindelse med anleggets bruk.

2. Regiene gj elder heller ikke skade som under transport (jfr. § 16) voldes det transportmiddel der den skadevoldende atomsubstans fans da atomulykken skjedde. Er operatøren av et atomanlegg i en annen konvensjonstat ansvarlig, gj elder dog i så mate lovgivningen i den staten.

§ 20 (skadelidtes medvirkning).

1. Har skadelidte forsettlig eller aktløst medvirket til skaden, kan erstatningen settes ned eller falle bort, unntatt tilfelle hvor han bare har utvist liten aktløyse.

2. Erstatningen kan også settes ned eller

Svensk tekst.

ordnande meddelats, skall vad i denna lag stadgas med avseende å anläggningens innehavare i stället gälla fraktföraren såvitt angår atomolycka under transporten.

Har motsvarande förordnande utfärdats enligt lagen i annan konventionsstat med avseende å skada för vilken innehavare av anläggning i den staten skolat svara, skall ock sådant förordnande vid tillämpning av denna lag hava den verkan som i första stycket sägs.

9 §.

Ersättning enligt denna lag utgår ändå att anläggningens innehavare ej är vållande till skadan. Ansvarighet föreligger dock ej efter bestämmelserna i denne lag för skada som under väpnad konflikt, invasion, inbördeskrig eller upprör tillfogas genom begagnande av militärt våld eller liknande handling.

I den mån icke nedan annorlunda stadgas skall ersättningen bestämmas med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga grunder.

10 §.

För skada å anläggningen eller å annan egendom som anläggningens innehavare när atomolyckan inträffade hade i sitt förvar eller under sin kontroll inom anläggningens område och i förbindelse med dess bruk udgår ej ersättning enligt denna lag.

Ersättning i fall som avses i 7 § utgår ej för skada å det transportmedel, vara atomsubstansen fanns när atomolyckan inträffade. Svarar innehavare av atomanläggning i annan konventionsstat för skada under transporten, skall dock gälla vad den statens lag i sådant hänseende föreskriver.

11 §.

Har den som led skadan medverkat till denna genom eget vållande som ej var ringa, skall efter vad som för varje fall prövas skäligt bestämmas, om och i sådant fall till vilket belopp skadestånd skall utgå.

Dansk tekst.

sættes eller bortfalde, såfremt den skadelidende ulovligt har sat sig i besiddelse af eller befattet sig med det skadevoldende stof.

Udelukkelse ai krav mod andre end indehaveren.

§ 19.

Såfremt indehaveren af et nukleart anlæg er erstatningspligtig for skade i medfør af dette kapitel eller tilsvarende regler i anden konventionsstat, kan skadelidende ikke rejse erstatningskrav mod andre end indehaveren. Kan kravet efter indehaverens død eller virksomhedens ophør ikke rettes mod indehaveren eller hans bo, kan det gøres gældende mod forsikreren eller den, der har stillet anden sikkerhed. Dette krav berøres ikke af præklusiv indkaldelse af indehaverens kreditorer.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 afskærer ikke erstatningskrav, som kan støttes på international overenskomst om skade i transportforhold, såfremt overenskomsten var i kraft eller åben for undertegning, ratifikation eller tiltrædelse den 29. juli 1960.

Regres mod indehaveren.

§ 20.

Enhver, som er pligtig at betale erstatning for skade forvoldt ved en nuklear ulykke i medfør af § 19, stk. 2, eller i medfør af lovgivningen i en stat, som ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, kan inden for den efter § 21 gældende begrænsning kræve skadesløsholdelse af anlægsindehaver, som er ansvarlig for skaden efter bestemmelserne i dette kapitel.

Stk. 2. Er anlægsindehaveren på grund af bestemmelserne i § 11 ikke ansvarlig over for skadelidende efter reglerne i dette kapitel, har den, som er ifaldet erstatningsansvar i anledning af ulykken, og som har sit hovedforretningssted i en konventionsstat eller er i tjeneste hos en person, der opfylder denne betingelse, tilsvarende krav som i stk. 1 nævnt på at blive holdt

Finsk tekst.

Ersättning åt den, som tagit olovlig befattning med det atombränsle eller den radioaktiva produkt, som orsakat skaden, kan ock nedsättas eller förvägras i mån av vad som prövas skäligt.

12 §.

Är innehavare av atomanläggning i Finland eller i annan konventionsstat ansvarig för atomskada jämlikt denna lag eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag, må anspråk på ersättning för skadan icke göras gällande mot någon annan än atomanläggningens innehavare eller försäkringsgivare, som meddelat försäkring mot hans ansvarighet, eller den, som mot sagda ansvarighet givit annan säkerhet enligt lagen i annan konventionsstat.

Utan hinder av vad i 1 mom. stadgats skall beträffande ansvarighet under transport av atomsubstans eller eljest i följd av begagnande av fartyg eller annat transportmedel tillämpas vad i sådan hänseende följer av internationellt fördrag, som var i kraft eller öppet för undertecknande, ratifikation eller anslutning den 29 juli 1960, eller av bestämmelser grundade på sådant fördrag så ock, därest genom förordning så stadgas, av andra bestämmelser i konventionsstats lag, vilka i huvudsak motsvara föreskrifterna i sådant fördrag.

13 §.

Den som utgivit skadestånd för atomskada på grund av vad i 12 § 2 mom. är stadgat eller på grund av lagstiftning i stat, som ei biträtt konventionen, inträder i den rätt till ersättning, som må tillkomma den skadelidande enligt denna lag.

Har någon, som har sin huvudsakliga verksamhetsort i Finland eller i annan konventionsstat, eller någon, som är anställd hos sådan person, nödgats utgiva skadestånd för atomolycka som inträffat eller atomskada som uppkommit i stat vilken ej biträtt konventionen, äger han, ehuru den skadelidande till följd av bestämmelserna i 4 § icke äger rätt till skadestånd enligt denna lag, återkräva vad han utgivit av atomanläggningsinnehavare, som med bortseende från sagda bestämmelser skolat

Norsk tekst.

falle bort når skadelidte ulovlig har tilvendt seg eller befattet seg med det skadevoldende atombrensel eller radioaktive produkt.

§ 21 (utelukking av krav mot andre enn operatøren).

1. Erstatningskrav for skade voldt ved atomulykke kan ikke reises mot noen annen enn vedkommende operatør eller dennes forsikringsgiver eller garantist, såframt operatøren er ansvarlig (og skal ha garanti) etter regiene i dette kapittel eller tilsvarende regler i en annen konvensjonstat.

2. Bestemmelsen i nr. 1 avskjærer ikke erstatningkrav i medhold av internasjonal overenskomst på samferdselens område eller etter lovgivning som bygger på slik overenskomsts prinsipper, forutsatt at overenskomsten var i kraft eller åpen for undertegning, ratifikasjon eller tiltreding den 29 juli 1960.

3. Om dekning av statsmidler gjelder bestemmelsene i § 31.

§ 22 (regress mot operatør).

1. Den som er erstatningspliktig her i riket eller i utlandet i henhold til bestemmelser som nevnt i § 21 nr. 2 eller i henhold til lovgivning i en ikke-konvens jonstat, kan kreve dekning (regress) hos vedkommende operatør eller garantist innen den ramme som gj elder om erstatning etter dette kapittel og med de unntak som er nevnt i denne paragrafs nr. 2 og 3.

2. Regress som nevnt kan ikke kreves for så vidt regressøkeren ved avtale med operatøren uttrykkelig har påtatt seg å dekke skaden eller for øvrig er dekningspliktig overfor denne i henhold til § 26.

3. Er atomulykken skjedd eller skaden oppstått i en ikke-konvens jonstat, kan regress hos den operatør som bortsett fra § 14 ville va3rt ansvarlig for skaden, bare

Svensk tekst.

Ersättning åt den som tagit olovlig befattning med det ämne som orsakat skadan må ock jämkas efter vad som finnes skäligt.

12 §.

Är innehavare av atomanläggning här i riket eller i annan konventionsstat ansvarig för atomskada jämlikt denna lag eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag, må anspråk på ersättning för skadan icke göras gällande mot någon annan än innehavaren eller försäkringsgivare som meddelat försäkring mot hans ansvarighet.

Utan hinder av vad nu sagts skall beträffande ansvarighet under transport av atomsubstans eller eljest i följd av begagnande av fartyg eller annat transportmedel tillämpas vad i sådant hänseende följer av internationellt fördrag, som var i kraft eller öppet för undertecknande, ratifikation eller anslutning den 29 juli 1960, eller av bestämmelser grundade på sådant fördrag så ock enligt Konungens förordnande andra bestämmelser i konventionsstats lag vilka i huvudsak motsvara föreskrifterna i sådant fördrag.

Angående ersättning av statsmedel stadgas i 25-28 §§.

13 §.

Den som nödgats utgiva skadestånd på grund av bestämmelser som avses i 12 § andra stycket eller på grund av lagstiftning i stat som ej biträtt konventionen inträder i den rätt till ersättning som må tillkomma den skadelidande enligt denna lag.

Har någon som har sitt huvudkontor här i riket eller i annan konventionsstat eller någon som är anställd hos sådan person nödgats utgiva skadestånd i anledning av atomolycka som inträffat eller atomskada som uppkommit i stat vilken ej biträtt konventionen, äger han, ändå att den skadelidande till följd av bestämmelserna i 4 § icke äger rätt till skadestånd enligt denna lag, återkräva vad han utgivit av anläggningsinnehavare, som med bortseende från sagda bestämmelser skolat svara för skadan. Har skadan

Dansk tekst.

skadesløs af anlægsindehaveren. Ved transport af nuklear substans til modtager i en stat, der ikke har tiltrådt erstatningskonventionen, kan skadesløsholdelse dog ikke kræves, såfremt ulykken er indtruffet, efter at materialet er udladet fra det transportmiddel, med hvilket det er ankommet til den nævnte stat; ved transport af nuklear substans fra afsender i en stat, der ikke har tiltrådt konventionen, kan skadesløsholdelse ikke kræves, dersom ulykken er indtruffet, inden materialet er indladet i det transportmiddel, der skal udføre transporten fra den fremmede stat.

Stk. 3. Det i stk. 1 og 2 nævnte krav mod anlægsindehaveren bortfalder i det omfang, hvori den, der fremsætter kravet, selv er ansvarlig over for indehaveren i medfør af § 23.

Begrænsning af indehaverens ansvar.

§21.

Det samlede ansvar for skader, der er en følge af en og samme nukleare ulykke, er for indehavere af anlæg her i riget begrænset til 70 millioner kroner. Statsministeren kan dog efter indstilling fra atomenergikommissionen og sundhedsstyrelsen i særlige tilfælde under hensyn til anlæggets størrelse og art, omfanget af transport, som omfattes af ansvaret, og omstændighederne i øvrigt fastsætte et andet størstebeløb, dog ikke under 35 millioner kroner. For anlæg i anden konventionsstat gælder den i vedkommende stats lovgivning fastsatte ansvarsbegrænsning.

Stk. 2. Begrænsningen i stk. 1 gælder ikke procesrenter og sagsomkostninger.

§22.

Er indehaverne af to eller flere anlæg erstatningspligtige efter dette kapitel eller anden konventionsstats lov for samme skade, hæfter indehaverne solidarisk over for

Finsk tekst.

svara för skadan. Har skadan uppkommit under transport av atomsubstans till mottagare i stat, som ej biträtt konventionen, skall den avsändande anläggningsinnehavarens ansvarighet ej gälla längre än till dess ämnet lossats från det transportmedel, varmed det anlänt till sagda stat. Har skadan uppkommit under transport av atomsubstans från avsändare i sådan stat, skall den mottagande anläggningsinnehavarens ansvarighet icke inträda, förrän ämnet lastats på det transportmedel, varmed det avsändes därifrån.

I denna paragraf stadgad återkravsrätt må icke göras gällande i den mån den som framställer kravet själv svarar för skadan jämlikt 17 §.

14 §.

Ersättningarna, som atomanläggningsinnehavare skall erlägga till följd av en och samma atomolycka, äro begränsade till 3 miljarder mark. Är detta belopp icke tillfyllest att ersätta skadorna till deres fulla belopp, nedsättas ersättningarna för såväl person- som egendomsskador i samma proportion, om egendomsskadornas belopp uppgår till högst hälften av personskadornas belopp. Eljest nedsättas ersättningarna inom båda skadegrupperna var för sig i samma proportion, dock så, att ersättningar för personskadorna icke nedsättas, om deres belopp är högst 2 miljarder mark, och att för deras ersättande alltid skall användas detta belopp, om de överstiga nämnda summa. Ersättningar för rättegångskostnader och räntor inberäknas icke i nämnda maximibelopp.

Är atomanläggningsinnehavare i annan konventionsstat ansvarig för atomskada, skall hans ansvarighet utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat bestämmas enligt lagen i sagda stat.

15 §.

Har enligt denna lag eller enligt lagen i annan konventionsstat skadelidande i följd av samma atomskada rätt till ersättning från två eller flera atomanläggningsinneha-

Norsk tekst.

kreves av noen som har sitt hovedforretningsted her i riket eller i en annen konvensjonstat, eller av folk i dennes tjeneste. Ved transport som omhandlet i § 16 nr. 1 til en mottaker i en ikke-konvensjonstat, skal den sendende operatørs ansvar dog ikke i noe høve gj elde atomulykke som inntreffer etter at atomsubstansen er blitt losset i bestemmelseslandets område fra det transportmiddel som har ført stoffet til dette land. Ved transport som omhandlet i § 16 nr. 2 fra avsender i ikke-konvensjonstat skal den mottakende operatørs ansvar ikke gjelde atomulykke som inntreffer før stoffet er blitt lastet på det transportmiddel som skal føre stoffet fra avsenderstatens område.

§ 23 (ansvarbegrensning).

1. Operatørens samlete ansvar for skader som følge av en og samme atomulykke er i alminnelighet begrenset til 70 millioner kroner, men Kongen kan i særhøve under omsyn til anleggets størrelse og art, omfanget av transport og tilhøva ellers fastsette et annet størstebeløp, dog ikke under 35 millioner kroner.

2. Ligger den ansvarlige operatørs atomanlegg i en annen ko nvens jonstat, gj elder denne stats lovgivning om. ansvarbegrensningen, selv om norsk rett for øvrig får anvendelse.

3. Begrensningen i nr. 1 og 2 foran gj elder ikke renter og sakskostnader.

§ 24 (skade voldt av flere anlegg).

1. Er to eller flere operatører erstatningpliktige for samme skade, svarer de overfor skadelidte en for alle og alle for en, men hver især bare innen den ansvarbegrens-

Svensk tekst.

uppkommit under transport av atomsubstans till mottagare i stat som ei biträtt konventionen, skall dock den avsändande anläggningsinnehavarens ansvarighet ej gälla längre än till dess ämnet lossats från det transportmedel varmed det anlänt till sagda stat; och har skadan uppkommit under transport av atomsubstans från avsändare i sådan stat, skall den mottagande anläggningsinnehavarens ansvarighet icke inträda förrän ämnet lastats på det transportmedel varmed det avsändes från den främmande staten.

Återkravsrätt enligt vad i första och andra styckena sägs må icke göras gällande i den mån den som framställer kravet själv svarar för skadan jämlikt 17 §.

14 §.

Anläggningsinnehavares ansvarighet jämlikt 6, 7 og 13 §§ för skador i följd av en och samma atomolycka är begränsad till femtio miljoner kronor, därest icke Konungen, eller myndighet som Konungen bestämmer, med hänsyn till anläggningens storlek eller art eller omständigheterna i övrigt, fastställt lägre belopp, minst tjugufem miljoner kronor. Åvilar ansvarigheten innehavare av anläggning i annan konventionsstat, skall dock ansvarighetsbeloppet bestämmas enligt lagen i den staten.

Ansvarigheten i anledning av dödsfall eller personskada är för varje dödad eller skadad person begränsad till . . . kronor.

De i första och andra styckena angivna beloppen innefatta icke ränta och ersättning för rättegångskostnader.

15 §.

Svara två eller flera anläggningsinnehavare för samma skada skall skadeståndsskyldigheten åvila dem en för alla och alla för en med begränsning för envar av dem till

Dansk tekst.

skadelidende, men hver enkelt indehaver kun inden for det størstebeløb, der efter § 21 gælder for ham. Sker ulykken under transport af nuklear substans, kan indehavernes samlede hæftelse dog ikke overstige det største ansvarsbeløb, som efter § 21 gælder for nogen af dem.

Stk. 2. Mellem indehaverne indbyrdes skal ansvaret fordeles under hensyn til hvert anlægs andel i skaden og omstændighederne i øvrigt.

Anlægsindehaverens regres.

§23.

Er en skade, for hvilken indehaveren af et nukleart anlæg er erstatningspligtig i medfør af dette kapitel eller tilsvarende regler i anden konventionsstat, forvoldt med forsæt, har anlægsindehaveren krav på at blive holdt skadesløs af den eller de enkeltpersoner, der forsætlig har hidført skaden. Anlægsindehaveren har også krav på skadesløsholdelse, dersom sådan ret udtrykkelig er indrømmet ham ved aftale.

Stk. 2. Har en fragtfører uden samtykke af den i medfør af § 14 ansvarlige anlægsindehaver transporteret nuklear substans gennem konventionsstat, hvor anlægsindehaveren er undergivet en højere ansvarsbegrænsning end nævnt i § 21, og er indehaveren som følge heraf ifaldet erstatningsansvar ud over det i § 21 nævnte maksimum, kan indehaveren kræve det overskydende beløb erstattet af fragtføreren. Dette gælder dog ikke, såfremt transporten gennem den pågældende stat er sket for at redde liv eller ejendom eller er forårsaget af forhold uden for fragtførerens kontrol.

Stk. 3. Bortset fra de i § 22, stk. 2, og i denne paragrafs stk. 1 og 2 hjemlede krav har anlægsindehaveren ikke ret til at få de erstatningsbeløb, han har udredet, dækket af trediemand.

Finsk tekst.

vare, svara dessa härför en för alla och alla för en med begränsning för envar av dem till belopp som gäller för honom enligt vad i 14 § stadgas. Har skadan uppkommit under transport av atomsubstans, är dock den gemensamma ansvarigheten begränsad till det högsta belopp, som gäller för någon av anläggningsinnehavarna.

Atomanläggningsinnehavarna emellan skall ansvarigheten fördelas efter vad som finnes skäligt med hänsyn till varje anläggnings andel i skadans uppkomst och omständigheterna i övrigt.

17 §.

Belopp som innehavare av atomanläggning utgivit i ersätning för atomskada enligt denna lag eller lagen i annan konventionsstat må han söka åter endast av fysisk person som själv uppsåtligen orsakat skadan eller av den som gentemot anläggningsinnehavaren uttryckligen åtagit sig att svara för densamma.

Står innehavare av atomanläggning enligt 7 § i ansvar för atomolycka, som inträffat under transport av atomsubstans, äger han, såvida fraktföraren utan samtycke av anläggningsinnehavaren fört in atomsubstansen i konventionsstat, där i överensstämmelse med konventionen anläggningsinnehavaren har att svara med högre ansvarighetsbelopp än som gäller enligt 14 § 1 mom., rätt att av fraktföraren återfå den del av den utgivna ersättningen, med vilken ersättningen överstiger i nämnda paragraf stadgat ansvarighetsbelopp. Rätt till återkrav må dock icke göras gällande, om införandet av atomsubstansen i konventionsstaten skett för att rädda liv eller egendom eller eljest framtvingats av omständigheter, över vilka fraktföraren icke kunnat råda.

I vidare mån än som följer av vad i 1 och 2 mom. i denna paragraf sägs eller av vad i 15 § stadgas äger anläggningsinnehavare icke rätt att av annan återfå vad han utgivit enligt denna lag eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag.

Norsk tekst.

ning som etter § 23 er fastsatt for ham. Er skaden voldt ved atomulykke under transport av atomsubstans (jfr. § 16), skal dog operatørenes ansvar til sammen ikke overstige den høyeste ansvarbegrensning som etter § 23 gjelder for noen enkelt av dem.

2. Mellom operatørene innbyrdes fordeles ansvaret under omsyn til hvert anleggs del i skaden og tilhøva ellers.

§ 26 (regress fra operatør).

1. Operatør som er ansvarlig etter dette kapittel eller tilsvarende regler i en annen konvensjonstat, har ikke rett til å søke dekning (regress) hos andre for dette ansvar, med mindre vedkommende ved avtale uttrykkelig har påtatt seg å dekke skaden eller er en medansvarlig operatør (jfr. § 24 nr. 2) eller en fysisk person som selv har voldt skaden forsettlig.

2. Dersom operatøren er blitt ansvarlig utover begrensningen i § 23 for atomulykke under transport, fordi fraktføreren uten hans samtykke har ført vedkommende atomsubstans inn i en konvensjonstat der operatøren i samsvar med konvensjonen er undergitt en høyere ansvarbegrensning enn nevnt, har operatøren videre rett til å søke dekning for sitt overskytende ansvar hos vedkommende fraktfører, når ikke annet er avtalt. Operatøren har likevel ikke uten avtale rett til slik dekning, såframt atomsubstansen ble ført inn i vedkommende fremmede land for å redde liv eller eiendorn eller innførselen skyldtes forhold utenfor fraktførerens kontroll.

Svensk tekst.

belopp som gäller för honom enligt vad i 14 § första stycket stadgas. Har skadan uppkommit under transport av atomsubstans, är dock den gemensamma ansvarigheten begränsad till det högsta belopp som gäller för någon av anläggningsinnehavarna.

Innehavarna emellan skall ansvarigheten fördelas efter vad som finnes skäligt med hänsyn till varje anläggnings andel i skadans uppkomst och omständigheterna i övrigt.

17 §.

Belopp som innehavare av atomanläggning utgivit i ersättning enligt denna lag eller lagen i annan konventionsstat må han söka åter av fysisk person som själv uppsåtligen orsakat skadan eller av den som gentemot anläggningsinnehavaren uttryckligen åtagit sig att svara för densamma.

Återkravsrätt tillkommer ock anläggningsinnehavaren gentemot den som utför sådan transport av atomsubstans för vilken anläggningsinnehavaren svarar enligt 7 §, om fraktföraren utan samtycke av anläggningsinnehavaren fört in ämnet i konventionsstat där i överensstämmelse med konventionen anläggningsinnehavaren har att svara med högre ansvarighetsbelopp än som gäller enligt 14 § första stycket; återkravsrätten avser i detta fall vad anläggningsinnehavaren nödgats utgiva utöver belopp som avses i sagda stycke. Rätt till återkrav som nu sagts må dock icke göras gällande, om införandet av ämnet på den främmande statens område skett för att rädda liv eller egendom eller eljest framtvingats av omständigheter över vilka fraktföraren icke kunnat råda.

I vidare mån än som följer av vad i första och andra styckena i denna paragraf sägs eller av vad i 15 § stadgas äger anläggningsinnehavare icke rätt att av annan återfå vad han utgivit enligt denna lag eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag.

Dansk tekst.

Forældelse.

§24.

Krav på erstatning eller skadesløsholdelse hos indehaveren af et nukleart anlæg for skade i medfør af bestemmelserne i dette kapitel forældes efter reglerne i lov nr. 274 af 22. december 1908.

Stk. 2. Er forældelse ikke indtrådt efter disse regler, bortfalder kravet dog 10 år efter den hændelse, som har forvoldt skaden, jfr. § 1, litra f, medmindre det forinden er anerkendt af indehaveren, eller skadelidende har foretaget retsligt skridt til dets gennemførelse. Er skaden forårsaget af nuklear substans, som er blevet ulovlig fjernet, tabt eller opgivet og ikke påny bragt til stede på ulykkestidspunktet, skal 10 års fristen regnes fra tidspunktet for fjernelsen, tabet eller opgivelsen.

Stk. 3. I tilfælde, hvor det bestemmes af den i erstatningskonventionens artikel 17 nævnte internationale domstol, om retssag skal anlægges her i riget, jfr. § 33, stk. 3, indtræder forældelse efter stk. 1 og 2 dog ikke, såfremt der,

enten forud for den internationale domstols afgørelse rejses sag i en af de stater, mellem hvis domstole den internationale domstol kan vælge,

eller rettes henvendelse til den kompetente myndighed i vedkommende stat om at foranledige en afgørelse fra den internationale domstol,

forudsat at disse handlinger foretages, inden forældelse er indtrådt efter vedkommende konventionsstats lovgivning. I disse tilfælde skal sag anlægges her i riget inden det tidspunkt, som den internationale domstol måtte fastsætte.

Finsk tekst.

18

Skadeståndsanspråk enligt denna lag skall vid äventyr av talans förlust anmälas hos anläggningsinnehavaren inom tre år från den dag, då den ersättningsberättigade erhöll kunskap om skadan och om den för skadan ansvarige eller med iakttagande av skälig aktsamhet hade bort erhålla sådan kunskap.

Ersättningstalan må icke väckas mot anläggningsinnehavare eller den, som givit försäkring eller annan säkerhet, senare än tio år från den atomolycka, som gav upphov till skadan, eller, då skadan orsakats av atomsubstans, som tillgripits, förlorats eller övergivits utan att hava åter tillvaratagits, senare än tio år räknat från tillgreppet, förlusten eller övergivandet.

Genom förordning må, såvitt det påkallas för att uppfylla konventionens bestämmelser, stadgas, att den som lidit skada skall bevara sin rätt till ersättning, ändå att talan icke väckts vid finsk domstol inom tid som fastställts i denna paragraf.

Utan hinder av vad ovan i denna paragraf stadgas, äger ersättningstagare, vars skadas svårighetsgrad senare förvärras, rätt att utkräva ersättning i anledning härav av anläggningsinnehavaren eller den, som givit försäkring eller annan säkerhet, inom i 1 mom. stadgad tid från det skadans svårighetsgrad förvärrades men senast inom tio år från olyckan eller från tillgreppet, förlusten eller övergivandet av atomsubstansen.

Forsikring og sikkerhedsstillelse.

§25.

Indehaveren af et nukleart anlæg her i riget skal tegne og holde i kraft en forsikring, der skal godkendes af statsministeren, til dækning af krav på erstatning eller skadesløsholdelse, som indenfor begrænsningen efter § 21 kan gøres gældende mod indehaveren i medfør af dette kapitel eller anden

Försäkring.

19 §.

För att täcka ansvarighet för atomskada enligt denna lag eller lagen i annan konventionsstat skall, såvitt gäller ansvarighetsbelopp, som angives i 14 § 1 mom., innehavare av i Finland belägen atomanläggning hava försäkring hos inhemskt försäkringsbolag, vars i 5 § lagen om för-

Norsk tekst.

§ 27 (bortfall av erstatningkrav senest etter 10 år).

1. Selv om et erstatningkrav mot en operatør ikke er foreidet tidligere etter alminnelige foreldelsesregler, faller det iallfall bort dersom det ikke er anerkjent eller gjort gjeldende ved rettslig skritt innen 10 år etter vedkommende atomulykke.

2. Skyldes atomulykken atomsubstans som er ulovlig fjernet, tapt eller oppgitt og ikke kommet til rette på ulykketiden, kan erstatningskrav for så vidt angår skader voldt ved slik ulykke ikke gjøres gjeldende mot operatøren senere enn 10 år etter tidspunktet for fjernelsen, tapet eller oppgivelsen.

3. Er det ifølge erstatningkonvensjonen domsmyndighet for erstatningskravet i flere konvensjonstater (jfr. § 32), bevares kravet også såframt

a) det foretas rettslig skritt til inntale av kravet i en slik fremmed konvensjonstat innen de der gjeldende frister og før domsmyndigheten måtte være lagt utelukkende til et annet land ved avgjørelse av den internasjonale domstol som er nevnt i erstatningkon vensjonens artikkel 17, eller
b) det settes fram rettidig begjæring til rette myndighet i en konvensjonstat om å innlede skritt for å få den nevnte internasjonale domstol til å treffe avgjørelse om domsmyndighet i samsvar med erstatningkonvensjonen.

Blir domsmyndigheten lagt til Norge ved avgjørelse som nevnt under bokstav a eller b foran, faller virkningen av den rettidige påtale eller begjæring bort, dersom ikke kravet deretter blir gjort gjeldende her i riket innen den frist som den internasjonale domstol måtte fastsette eller — om denne ikke fastsetter noen slik frist — innen 1 år etter domstolens avgjørelse.

§ 28 (forsikring eller annen garanti).

1. Til dekning av ansvar for skade etter dette kapittel (jfr. § 23) skal operatøren av ethvert atomanlegg her i riket tegne og holde i kraft slik forsikring eller stille slik annen sikkerhet som departementet finner å kunne godkjenne.

2. Kongen kan likevel for et nærmere an-

Svensk tekst.

18 §.

Skadeståndsanspråk enligt denna lag skall vid äventyr av talans förlust anmälas hos anläggningsinnehavaren inom två år från den dag då den ersättningsberättigade erhöll kunskap om skadan och om den för skadan ansvarige eller med iakttagande av skälig aktsamhet hade bort erhålla sådan kunskap.

Talan å ersättning må icke väckas mot anläggningsinnehavare som svarar enligt denna lag eller mot försäkringsgivare som meddelat försäkring mot hans ansvarighet senare än tio år från den atomolycka som gav upphov till skadan. Har skadan orsakats av atomsubstans som olovligen tillgripits, förlorats eller övergivits utan att hava åter tillvaratagits, må, oavsett när olyckan inträffat, skadeståndstalan mot anläggningsinnehavaren eller försäkringsgivaren icke väckas senare än tio år från tillgreppet, förlusten eller övergivandet. Konungen må, i samband med att förordnande enligt 29 § tredje stycket meddelas, såvitt det påkallas för att uppfylla konventionens bestämmelser, föreskriva att den som lidit skada skall vara bevarad vid sin rätt till ersättning, ändå att talan icke väckts vid domstol här i riket inom tid som nu sagts.

Angående ersättning av staten stadgas i 26 §.

Försäkring

19 §.

För att täcka ansvarighet för atomskada enligt denna lag eller enligt lagen i annan konventionsstat, såvitt gäller ansvarighetsbelopp som angives i 14 § första stycket första punkten, skall innehavare av här i riket belägen atomanläggning taga och vidmakthålla försäkring som Konungen

Dansk tekst.

konventionsstats lov, som efter erstatningskonventionen kommer til anvendelse. Der kan godkendes særskilt forsikring til dækning af ansvar for nukleare ulykker, som indtræffer under transport.

Finsk tekst.

säkringsbolag stadgade verksamhetskapital uppgår till minst 360 miljoner mark och vilket i enlighet med sin bolagsordning kan bedriva i denna lag avsedd försäkringsverksamhet.

Försäkringen må tagas

a) antingen så, att försäkringsbeloppet täcker ansvarigheten för varje atomolycka, som inträffar medan försäkringen är i kraft;

b) eller så, att den vid varje tidpunkt gäller för anläggningen med avtalat försäkringsbelopp efter avdrag för ersättning som försäkringsgivaren utgivit eller är pliktig att utgiva på grund av försäkringen.

Ansvarighet för skada under transport enligt 7 § kan inbegripas under den i 2 mom. avsedda försäkringen eller ock täckas av särskild försäkring.

20 §.

Försäkringsbeloppet skall vara i fall som angives i 19 § andra stycket under a) minst det belopp som gäller såsom ansvarighetsbelopp för anläggningsinnehavaren enligt 14 § första stycket första punkten och i fall som angives i 19 § andra stycket under b) minst detta belopp ökat med en femtedel därav. Försäkringsbeloppet innefattar icke ränta och ersättning för rättegångskostnader.

Har försäkringen tecknats på sätt angives i 19 § andra stycket under b), åligger det anläggningens innehavare att, så snart försäkringsfall inträffat som ensamt eller i förening med tidigare försäkringsfall kan antagas föranleda nedskrivning av försäkringsbeloppet så att det kommer att understiga det för anläggningsinnehavaren gällande ansvarighetsbeloppet, taga tillläggsförsäkring som åter bringar försäkringen upp till minst sistnämnda belopp ökat med en femtedel därav.

24 §.

Försäkringen skall för den som är berättigad till ersättning i anledning av atomskada

Norsk tekst.

gitt tidsrom bestemme at departementet kan godta forsikring eller annen sikkerhet som er begrenset til et samlet størstebeløp og såleis ikke fullt ut dekker operatørens maksimumansvar for hver mulig atomulykke, forutsatt at størstebeløpet er mindst 20 pct. over operatørens ansvarbegrensning for hver enkelt ulykke. Må det antas at slik forsikring eller sikkerhet som følge av inntruffet skade er minsket under operatørens ansvarbegrensning pr. ulykke, skal departementet tilbakekalle godkjenningen inntil forsikringen eller sikkerheten er brakt opp i det opprinnelige størstebeløp.

3. Departementet kan godta særskilt forsikring eller annen sikkerhet til dekning av ansvar for atomulykker som inntreffer under transport til og fra vedkommende anlegg.

4. Operatøren plikter i tide å innhente departementets beslutning om når forsikring eller sikkerhet skal tre i kraft. Departementet avgjør med bindende virkning for operatøren hvor lenge han etter loven skal opprettholde forsikring eller sikkerhet.

Svensk tekst.

eller av Konungen utsedd myndighet godkänner.

Försäkringen må tagas

a) antingen så, att försäkringsbeloppet täcker ansvarigheten för varje inträffande atomolycka;

b) eller ock så, att försäkringen vid varje tidpunkt gäller för anläggningen med avtalat försäkringsbelopp efter avdrag för ersättning som utgivits av försäkringsgivaren på grund av försäkringen.

Ansvarighet för skada under transport enligt 7 § må täckas av särskild försäkring.

20 §.

Försäkringsbeloppet skall vara, därest det icke av 21 § 2 mom. annat följer, ränta och ersättning för rättegångskostnader icke medräknade, i försäkring som avses i 19 § 2 mom. a-punkten minst 3 miljarder mark samt i försäkring som avses i b-punkten av samma moment minst 3,6 miljarder mark.

Har försäkringen tecknats på sätt som angives i 19 § 2 mom. b-punkten, åligger det anläggningsinnehavare att så snart försäkringsfall inträffat, som ensamt eller i förening med tidigare försäkringsfall kan antagas föranleda nedskrivning av försäkringsbeloppet så att det kommer att understiga 3,5 miljarder mark, taga tilllæggsforsäkring, som åter bringar försäkringsbeloppet upp till minst 3,6 miljarder mark. Då sådant försäkringsfall inträffat, skall försäkringsgivaren ofördröj ligen underrätta försäkringstagaren och socialministeriet härom.

21 §.

Försäkringen skall dels för den som är berättigad till ersättning i anledning av

Dansk tekst.

§ 26.

Ophører en aftale om forsikring som i § 25 nævnt, uden at ny forsikring er trådt i kraft, skal forsikreren vedblive af hæfte for skade, der skyldes nuklear ulykke, som indtræffer inden 2 måneder, efter at forsikreren skriftligt har underrettet statsministeren om aftalens ophør. Angår forsikringen skade forvoldt under transport, vedbliver forsikrerens hæftelse dog, indtil transporten er tilendebragt.

§27.

Statsministeren fastsætter nærmere regler om de i § 25 nævnte forsikringer.

Finsk tekst.

medföra rätt att utbekomma ersättningen direkt av försäkringsgivaren.

Försäkringsgivare skall skriftligen inkallas att höras vid i 18 § avsedd rättegång mot atomanläggningsinnehavare på sätt om delgivande av stämning är stadgat. Försäkringsgivare har självständig rätt till ändringssökande.

Vad ovan stadgats om försäkringsgivare tillämpas på motsvarande sätt på atomanläggningsinnehavare, då ersättningstalan anhängiggjorts gentemot försäkringsgivare.

Staten skall alltid inkallas att höras vid i 2 och 3 mom. avsedd rättegång. Den har självständig rätt till ändringssökande.

22 §.

Ovan i 19 § avsett försäkringsbolag må icke vägra att bevilja hos detsamma sökt försäkring eller ikrafthålla den under förutsättning, att atomanläggningsinnehavaren har stadgat tillstånd. Angående försäkringsbolags rätt att erhålla återförsäkring från statens försäkringsnämnd stadgas särskilt.

Indrages atomanläggningsinnehavares tillstånd, äger försäkringsgivaren rätt att uppsäga försäkringen. Försäkringsgivaren är ändock gentemot den som lidit atomskada ansvarig för skadestånd på grund av atomolycka, som inträffat innan två månader förflutit från det skriftlig anmälan om dagen för avtalets upphörande inkommit till socialministeriet. Gäller försäkringen skada som avses i 7 §, må dock försäkringsgivarens ansvarighet gentemot skadelidande icke bringas att upphöra så länge transporten pågår.

Försäkringsgivaren må ej i vidare mån än som följer av vad ovan i denna paragraf stadgas till befrielse från ansvarighet gentemot den som lidit skada åberopa omständighet som beror av annan än denne.

23 §.

Såvida försäkringstagaren och försäkringsgivaren icke nå överenskommelse om premien, skall socialministeriet, ifall å premiegrunderna icke på förhand införskaffats ministeriets stadfästelse, avgöra saken. Premien eller dess grunder skola fastställas med beaktande av försäkrings-

Norsk tekst.

Svensk tekst.

skadan medföra rätt att utbekomma ersättningen direkt av försäkringsgivaren och dels, i den mån försäkringsgivaren icke gjort annat förbehåll, för anläggningens innehavare gälla mot honom åvilande ansvarighet.

§ 30 (garantierklæring).

Forsikrings- eller sikkerhetsgiveren skal hos vedkommende myndighet legge ned en garantierklæring til fordel for mulige skadelidte og i slik form og av slikt innhold som departementet fastsetter. Enhver garantierklæring skal stadfeste bl. a. følgende vilkår som gjelder for garantien inntil den måtte bli avløst av ny godkjent garanti:

a) Skadelidte har rett til å holde seg direkte til garantien uansett forholdet mellom garantist og den ansvarlige operatør.
b) Garantien gj elder uten tidsgrense og uansett om atomanlegget skifter eier eller operatør.
c) Garantien kan bare sis opp (eller erklæres ugyldig eller bortfalt) etter minst 2 måneders skriftlig forhandsvarsel til vedkommende myndighet. Den gjelder fortsatt for så vidt angår atomulykker som inntreffer under transport påbegynt innen 2 måneder etter at varslet kom fram.
d) For skade voldt ved atomulykke som inntreffer mens garantien står ved makt, kan skadelidte holde seg til denne også etter at den er brakt til opphør.

22 §.

Har försäkringsavtalet efter uppsägning eller eljest upphört, är försäkringsgivaren ändock gentemot den som lidit skada ansvarig för skadestånd på grund av atomolycka som inträffat innan två månader förflutit från det skriftlig anmälan om dagen för avtalets upphörande inkommit till myndighet som Konungen bestämmer. Gäller försäkringen skada som uppkommit under transport av atomsubstans må dock försäkringsgivarens ansvarighet gentemot den skadelidande icke bringas att upphöra så länge transporten pågår.

Om ny försäkring meddelats, skall beträffande därefter inträffad atomolycka vad i första stycket stadgas icke äga tilllämpning.

Försäkringsgivaren må ej i vidare mån än som följer av vad ovan i denna paragraf stadgas till befrielse från ansvarighet gentemot den som lidit skada åberopa omständighet som beror av annan än denne.

Dansk tekst.

§ 28.

Forsikringspligten gælder ikke for anlæg, for hvilke ansvaret påhviler staten.

Stk. 2. Statsministeren kan fritage indehaveren af et anlæg for forsikringspligt, mod at der stilles en efter ministerens skøn lige så betryggende sikkerhed.

Stk. 3. Stilles sikkerheden af en anden end anlægsindehaveren, finder lovens regler om forsikring tilsvarende anvendelse.

Statens ansvar.

§ 29.

Staten er overfor skadelidende pligtig til indenfor den efter § 21 gældende grænse at udrede erstatninger, for hvilke indehaveren af et nukleart anlæg her i riget er ansvarlig i medfør af dette kapitel eller tilsvarende regler i anden konventionsstat, for så vidt erstatningerne ikke har kunnet afholdes af en af indehaveren opretholdt forsikring eller anden sikkerhed.

Finsk tekst.

tekniskt beräknad risk, förvaltnings- och återförsäkringskostnader samt huruvida försäkringstagaren förbundit sig att helt eller delvis svara för ersättningarna ävensom vilken garanti han gett för uppfyllandet av sitt åtagande.

Närmare bestämmelser angående försäkringen utfärdas genom förordning.

21 §.

Försäkringsplikt åvilar icke staten.

Om risk för stora atomskador bör anses ringa eller om annat särskilt skäl föreligger, kan statsrådet eller socialministeriet i enlighet med av statsrådet givna direktiv godkänna försäkring vars belopp är lägre än som angives i 20 § 1 mom. Såvitt ersättningar som erlägges från försäkringen på grund härav understiga i 14 § 1 mom. stadgade belopp, erlägges skillnaden ur statens medel. Ersättningsbelopp som erlägges från försäkringen och ur statens medel fördelas på person- och egendomsskador på sätt som stadgas i sistnämnda paragraf.

Ersättning av staten.

25 §.

Jämte vad i 21 § 2 mom. stadgats, erlägges skadestånd, som enligt denna lag eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag skall utgå för atomskada, för vilken ansvarigheten åvilar innehavare av atomanläggning i Finland, från statens medel i det fall att den skadelidande påvisar, att han icke kunnat utfå skadestånd av någon som är för skadan ansvarig eller att anläggningsinnehavaren icke är ansvarig för skadan eller del därav i ett i 16 § 3 mom.

Norsk tekst.

§ 29 (fritak for staten).

Plikt til å stille sikkerhet påhviler ikke staten.

§ 31 (dekning av statsmidler).

1. Staten innestår overfor skadelidte for at det ansvar for atomulykker som operatører av atomanlegg her i riket har etter dette kapittel eller tilsvarende regler i en annen konvensjonstat blir oppfylt.

Svensk tekst.

24 §.

Försäkringsplikt varom stadgas i 19 § åvilar icke staten.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger att från försäkringsplikten befria anläggningsinnehavare, som ställer betryggande säkerhet för sina förpliktelser enligt denna lag eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag och tillika visar, att han på tillfredsställande sätt sörjt för reglering av uppkommande skador.

Vad i denna lag sägs om försäkring (försäkringsgivare) skall äga motsvarande tillämpning i fråga om säkerhed (den som gentemot anläggningsinnehavare åtagit sig att ställa säkerhet) som avses i andra stycket eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag.

23 §.

Vad i 21 och 22 §§ stadgats skall, oaktat utländsk lag i övrigt är tillämplig å förhållandet mellan försäkringsgivaren och anläggningsinnehavaren eller anläggningen är belägen i utlandet, gälla så snart talan å ersättning enligt denna lag må upptagas här i riket.

Ersättning av staten.

25 §.

Visar den som enligt denna lag eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag är berättigad till skadestånd av innehavare av atomanläggning här i riket, att han icke kunnat utfå detta skadestånd av anläggningsinnehavaren eller försäkringsgivaren, gäldas skadeståndet av staten.

Statens garanti enligt första stycket täcker dock icke i något fall ersättning utöver det ansvarighetsbelopp som gäller för anläggningsinnehavaren enligt 14 § första stycket första punkten.

Dansk tekst.

§ 30.

Er et erstatningskrav for skade, der her i riget er forvoldt ved en nuklear ulykke, for hvilken indehaveren af et nukleart anlæg her i riget er ansvarlig, bortfaldet i medfør af § 24, stk. 2, eller tilsvarende bestemmelse i anden konventionsstats lov, udredes erstatningen af staten. Kravet mod staten kan kun gøres gældende, såfremt det er undskyldeligt, at retsligt skridt mod indehaveren ikke er foretaget, inden hans ansvar er bortfaldet efter de nævnte bestemmelser. Kravet forældes efter reglerne i lov nr. 274 af 22. december 1908 og senest 30 år efter det i § 24, stk. 2, angivne tidspunkt. Dersom andre skadelidendes krav ikke er blevet fuldt dækket på grund af den i § 21 nævnte ansvarsbegrænsning, jfr. § 31, nedsættes erstatningen fra staten på tilsvarende måde.

Stk. 2. Erstatning efter reglerne i stk. 1 ydes under forudsætning af gensidighed også for skade opstået i anden stat. Det kan endvidere ved kongelig anordning bestemmes, at erstatning skal ydes for skade opstået uden for folkeretligt anerkendt statsområde.

Finsk tekst.

avsett fall till följd av stadgandet om maximibelopp i 14 § 1 mom.

Från statens medel ersattes ock i Finland uppkommen atomskada å person, vilken förorsakats av här inträffad atomolycka, om det klargjorts att en innehavare av atomanläggning i Finland är ansvarig för skadan, men däremot förblivit oklart, vilken av dem som är den ansvarige.

26 §.

Är innehavare av atomanläggning i Finland eller, i fall som stadgas i 25 § 2 mom., staten ansvarig för atomolycka och har den skada denna förorsakat härstädes yppats eller dess svårighetsgrad förvärrats först efter det anläggningsinnehavarens ansvarighet enligt 18 § 2 mom. eller enligt motsvarande stadgande i annan konventionsstats lag upphört, eller så sent, att den ersättningsberättigade icke kan anses ha haft rimlig tid för väckande av talan innan anläggningsinnehavarens ansvarighet upphörde, men innan 30 år förflutit från atomolyckan, ersattes skadan med statens medel.

Vad i 1 mom. är stadgat kan medelst förordning utvidgas att på grundvalen av ömsesidighet gälla också sådana skador, som uppkommit utanför finskt territorium.

27 §.

Beträffande statens ansvarighet gäller i tillämpliga delar, såvida ej av 25 och 26 §§ annat följer, vad som stadgats om atomanläggningsinnehavares ansvarighet. Har ersättningar, som anläggningsinnehavaren haft att utgiva i anledning av en och samma atomolycka, nedsatts på grund av att ansvarighetsbeloppet ej räckt till full ersättning, skall ersättningen ur statsmedel nedsättas i samma mån. I fall som avses i 25 § skall ersättning sökas hos socialministeriet på sätt som stadgas i 18 § 1 ock 2 mom. samt, i fall som avses i 26 §, inom i 18 § 1 mom. stadgad tid.

Norsk tekst.

2. Erstatningskrav som er bortfalt på grunn av 10 års fristene i § 27 eller tilsvarende regler i en annen konvensjonstat, skal dekkes av staten, når kravet gj elder personskade påført her i riket ved atomulykke som en operatør av atomanlegg her eller i en annen konvensjonstat var ansvarlig for. For å bevares må kravet gjøres gjeldende ved rettslig skritt mot vedkommende departement før operatørens ansvar er foreldet etter alminnelige foreldelsesregler og senest innen 30 /20/ år etter atomulykken. Har operatørens ansvarbeløp for samme ulykke ikke rukket til full dekning, skal erstatningen av statsmidler nedsettes i samme forhold som ved fordelingen av operatørens absvarbeløp. Kongen kan under forutsetning av gj ensidighet bestemme at erstatning skal ytes, selv om skaden er påført /voldt/ i utlandet.

Svensk tekst.

26 §.

Har atomolycka för vars skadeverkningar innehavare av atomanläggning här i riket är ansvarig medfört atomskada här, vilken yppats först efter det att anläggningsinnehavarens ansvarighet till följd av bestämmelserna i 18 § andra stycket eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag upphört men inom trettio år efter olyckan, skall ersättning utgivas av staten. Konungen äger under förutsättning av ömsesidighet förordna, att ersättning enligt vad nu sagts skall utgå jämväl för skada som uppkommit utom riket.

Ersättningsskyldigheten skall bestämmas som om anläggningsinnehavaren svarat för skadan. Har skadestånd som anläggningsinnehavaren haft att utgiva i anledning av olyckan nedsatts på grund av att ansvarighetsbeloppet ej räckt till full ersättning, skall ersättningen av statsmedel jämkas i samma mån. Anspråk på ersättning skall vid äventyr av talans förlust inom tid som angives i 18 § första stycket anmälas hos myndighet som Konungen bestämmer.

Ersättning av statsmedel enligt vad nu sagts skall ock utgå för skada, som yppats innan anläggningsinnehavarens ansvarighet såsom i första stycket sägs upphört, om den skadelidande underlåtit att inom föreskriven tid väcka talan eller eljest företaga preskriptionsavbrytande åtgärd samt haft skälig ursäkt för sin underlåtenhet.

Dansk tekst.

Erstatningsfordeling og statstilskud.

§31.

Dersom det må forudses, at de skader, som er forårsaget af en nuklear ulykke, for hvilken indehaveren af et anlæg her i riget bærer ansvaret, overstiger det i § 21 nævnte maksimum, skal indehaveren uopholdelig give meddelelse til statsministeren. Denne kan bestemme, at der i et tidsrum af indtil 6 måneder kun må udbetales en nærmere fastsat brøkdel af de skyldige erstatningsbeløb. Det påhviler endvidere statsministeren om fornødent at foranledige, at der for folketinget fremsættes et lovforslag om, hvilke forholdsregler der bør træffes for at sikre, at erstatningskravene så vidt muligt dækkes forholdsmæssigt, og om og i bekræftende fald med hvilke midler der af staten skal ydes tilskud til ikke dækket skade.

Stk. 2. Dersom erstatningspligten påhviler indehaveren af et anlæg, som ikke er beliggende her i riget, finder reglerne i stk. 1 tilsvarende anvendelse, såfremt erstatningssag kan anlægges her i riget i medfør af § 33.

Finsk tekst.

16 §.

Kan efter inträffad atomolycka befaras, att det belopp, som enligt 14 § 1 mom. och 15 § 1 mom. står till förfogande för att täcka skadorna icke förslår till full ersättning åt alla skadelidande, skall atomanläggningsinnehavaren eller i 12 § 1 mom. avsett försäkringsbolag eller den, som givit annan säkerhet, ofördröj ligen underställa socialministeriets avgörande huru stor andel i proportion till de fulla ersättningarna, som tillsvidare skall utbetalas.

Socialministeriet skall på grund av ansökan bestämma temporär kvotdel. Bestämmelsen kan ändras eller återkallas då skäl därtill föreligger.

Om de sammanlagda beloppen av de vid ersättningsregleringen redan beaktade atomskadorna överstiga maximibeloppen enligt denna lag eller om överskridande föranledes av att nye skador yppa sig förutom de, som redan reglerats, eller av att redan reglerad skadas svårighetsgrad förvärras, äger person, vars rätt till ersättning grundar sig på sådan i Finland uppkommen skada, för vilken innehavare av här belägen atomanläggning är ansvarig, och såframt han framställt sitt ersättningsanspråk inom fastställd tid, i ersättning erhålla belopp, som han hade fått, om han redan från början funnits bland ersättningssökandena.

Statens regres.

§ 32.

Beløb, som staten har udredet i medfør af §§ 29-31, kan, såfremt skaden er forvoldt med forsæt, kræves erstattet af den eller de enkeltpersoner, som forsætlig har hidført skaden.

Stk. 2. Beløb udredet i medfør af § 29 kan endvidere kræves erstattet

1) af den, som i egenskab af forsikrer eller

28 §.

Ersättning, som utgivits enligt 21 § 2 mom. och 25 § 1 mom., äger staten söka åter endast av den atomanläggningsinnehavare, som är ansvarig för skadan, eller av den som beviljat försäkring eller annan säkerhet, såvida dessa icke erlagt sitt ansvarsbelopp, så ock av den, gentemot vilken anläggningsinnehavaren äger åter-

Norsk tekst.

§ 25 (fordeling av krav som overstiger størstebeløpet).

1. Dersom det begrenste ansvarbeløp etter § 23, jfr. § 24, ikke rekker til å gi alle skadelidte full dekning, nedsettes erstatningen til hver enkelt forholdsmessig etter skadenes størrelse.

2. Departementet kan i så fall bestemme at erstatning for skade på person innenfor et størstebeløp pr. person som departementet fastsetter, skal gis fortrinsvis dekning av ansvarbeløpet.

3. Nedsettingen av erstatningbeløpet for de enkelte krav i medhold av regiene i nr. 1 og 2 må godkjennes ved kjennelse av skifteretten.

4. Er det etter inntruffet atomulykke grunn til å frykte for at de samlete skader vil overstige ansvarbeløpet, skal den ansvarlige operatør og hans forsikringsgiver eller garantist snarest mulig sørge for at departementet får skriftlig melding om det sammen med nærmere opplysninger om skadenes omfang. Departementet kan i slikt tilfelle bestemme at det inntil videre skal utbetales til de skadelidte en så stor del av deres erstatningkrav som det etter anmeldte krav skjønnes å være dekning for.

5. Kongen kan gi nærmere føresegner til utfylling av regiene i denne paragraf. Når Kongen ikke har bestemt annet, gjelder skifteloven tilsvarende så langt den passer for skifterettens avgjør etter denne paragraf.

§ 31, nr. 3.

I den utstrekning Stortinget bevilger midler til det, kan Kongen bestemme at staten helt eller delvis skal erstatte skader som ikke dekkes av ansvarbeløpet etter § 23.

§ 31, nr. 4.

For utlegg etter denne paragrafs nr. 1 kan staten bare kreve dekning (regress) hos noen som er regressansvarlig overfor vedkommende operatør etter regiene i § 26, eller hos operatøren selv dersom denne har forsømt sin plikt til å tegne og holde i kraft forsikring eller å stille annen sikkerhet etter regiene i § 28. For øvrig kan staten

Svensk tekst.

16 §.

Om ansvarighetsbelopp som gäller enligt 14 § första stycket eller 15 § första stycket ej förslår till gottgörelse åt dem som äro berättigade till ersättning därur, skola deras ersättningar jämte därå belöpande ränta nedsättas med samma kvotdel.

Kan efter inträffat skadefall befaras att nedsättning som avses i första stycket skall visa sig erforderlig, äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordna, att ersättning tills vidare skall utgå allenast med viss kvotdel av full ersättning.

27 §.

Om det ansvarighetsbelopp som gäller för anläggningsinnehavarens ansvarighet enligt denna lag eller motsvarande bestämmelser i annan konventionsstats lag icke förslår till gäldande av ersättning för här i riket uppkomna skador, skall gottgörelse beredas av statsmedel enligt grunder som fastställas av Konungen och riksdagen. Gottgörelse som nu sagts skall jämväl lämnas i tillägg till ersättning som för här i riket uppkomna skador utgives enligt 26 §, om sådan ersättning nedsatts i enlighet med andra stycket andra punkten i sagda paragraf.

28 §.

Belopp som utgivits enligt 25 § äger staten söka åter av anläggningsinnehavaren, försäkringsgivaren och den mot vilken anläggningsinnehavaren har återkravsrätt jämlikt 17 §.

Vad staten utgivit enligt 26 och 27 §§ må den söka åter allenast av den som uppsåtligen orsakat skadan.

Dansk tekst.

garant eller i øvrigt ved udtrykkelig aftale har påtaget sig ansvar for skaden, jfr. § 23, stk. 1, 2. punktum.

2) af anlægsindehaver, der i medfør af § 22, stk. 1, er medansvarlig for skaden, i det omfang hvori ansvaret i medfør af § 22, stk. 2, falder på ham,

3) af anlægsindehaveren selv, dersom udgiften skyldes, at han ikke har tegnet og opretholdt behørigt godkendt forsikring eller anden sikkerhed, eller at sikkerheden har vist sig usolid.

Danske domstoles kompetence.

§33.

Sag imod indehaveren af et nukleart anlæg — eller i det i § 19, stk. 1, 2. punktum, nævnte tilfælde mod forsikrer eller garant — om erstatning for skade eller om skadesløsholdelse i medfør af dette kapitel kan anlægges her i riget,

1) såfremt kravet rettes mod indehaveren af et anlæg, der er beliggende her, eller
2) såfremt den nukleare ulykke er sket under transport og i sin helhed her i riget.

Stk. 2. Reglen i stk. 1, nr. 1, finder dog ikke anvendelse, dersom ulykken er sket under transport og i sin helhed på en enkelt anden konventionsstats territorium.

Stk. 3. Såfremt kravet rettes både mod indehaveren af et anlæg her i riget og indehaveren af et anlæg i anden konventionsstat, kan sag kun anlægges her i riget i medfør af stk. 1, nr. 1,

a) i tilfælde af transport, dersom det transportmiddel, hvormed den nukleare substans på ulykkens tidspunkt befordredes, var indregistreret her i riget, eller hvis det af den i erstatningskonventionens artikel 17 nævnte internationale domstol bestemmes, at sag skal anlægher her;
b) i andre tilfælde efter bestemmelse af den under a) nævnte domstol.

Stk. 4. Er kravet alene rettet mod indehaveren af et anlæg her i riget, kan denne kræve reglerne i stk. 3 bragt i anvendelse, såfremt han godtgør, at kravet også kan rettes mod anlægsindehaver i anden konventionsstat.

Finsk tekst.

kravsrätt enligt 17 §. Ersättning som utgivits enligt 25 § 2 mom. och 26 § äger staten söka åter endast av fysisk person, som uppsåtligen vållat skadan.

Internationella förhållanden m. m.

29 §.

Finsk domstol äger rätt att till behandling upptaga ärende rörande atomanläggningsinnehavares eller försäkringsbolags ansvarighet i följd av atomolycka enligt denne lag,

1) om atomanläggning, vars ägare är ansvarig för skadan, är belägen i Finland förutsatt att skadehändelsen icke i sin helhet inträffat inom en annan konventionsstats område under transport av atomsubstans;

2) då olyckan i sin helhet inträffat på finska statens område under transport av atomsubstans; eller

3) då ärendet berör statlig ersättning eller dess återkrävande jämlikt stadgandena i 25, 26 och 28 §§.

Om atomanläggningsinnehavare i Finland och i någon annan konventionsstat enligt lag given på grundvalen av konventionen äro ansvariga för samma atomolycka, kan ärende rörande ansvarigheten upptagas till behandling i Finland enligt 1 mom. 1 punkten,

1) såvida transportmedlet, med vilket atomsubstansen transporterades då atomolyckan inträffade, var registrerat i Finland; eller

2) såvida i 17 artikeln av konventionen nämnd internationell domstol så förordnar.

Justitsministeriet äger rätt att på eget eller socialministeriets initiativ eller på ansökan av innehavare eller försäkringsbolag till den i 2 mom. 2 punkten avsedda internationella domstolen göra framställning om i vilken stat målet skall handläggas.

Norsk tekst.

bare søke regress hos enkeltperson som selv måtte ha voldt skaden forsettlig.

§ 32 (norsk domsmyndighet).

1. Søksmål om en operatørs eller hans garantists ansvar for atomulykke etter dette kapittel hører under norsk domstol:

a) når vedkommende atomanlegg ligger her i riket, såframt ikke ulykken er skjedd under transport og i sin helhet innen een enkelt fremmed konvensjonstats territorium, eller
b) når ulykken er skjedd under transport og i sin helhet innen norsk område.

2. Er operatører av atomanlegg her i riket og i en annen konvensjonstat etter regiene i dette kapittel ansvarlige for samme atomulykke (jfr. § 24), kan dog søksmål om ansvaret ikke reises eller forfølges ved norsk domstol i medhold av nr. 1 bokstav a, dersom

a) den skadevoldende atomsubstans på ulykketiden ble ført utelukkende med et transportmiddel som på den tid var registrert i et nasjonalitets- eller rettighetsregister i een enkelt annen konvensjonstat med domsmyndighet etter erstatningkonvensjonen, eller
b) den internasjonale domstol som er nevnt i erstatningkonvensjonens artikkel 17, bestemmer at søksmål om ansvaret utelukkende skal høre under domstolene i en annen konvensjonstat.

3. Vedkommende departement kan av eget tiltak eller etter begjæring av en interessert forelegge for den nevnte internasjonale domstol spørsmålet om i hvilken stat søksmål skal reises.

Svensk tekst.

Internationella förhållanden, laga domstol m. m.

29 §.

Skadeståndstalan enligt denna lag mot innehavare av atomanläggning eller den som meddelat försäkring mot hans ansvarighet, så ock talan med stöd av 13 §, må väckas här i riket, om anläggningen är belägen här, dock att talan icke må upptagas här om den atomolycka som givit upphov till skadan i sin helhet inträffat inom en annan konventionsstats område under transport av atomsubstans.

Talan må ock, ändå att anläggningen är belägen i utlandet, väckas här i riket, om olyckan i sin helhet inträffat härstädes under transport av atomsubstans.

Konungen äger, om det för visst fall påkallas för att efterkomma konventionens bestämmelser, förordna om utvidgning eller inskränkning av den behörighet som jämlikt första och andra styckena tillkommer svensk domstol.

Dansk tekst.

Stk. 5. Begæring om forelæggelse for den i konventionens art. 17 nævnte internationale domstol af spørgsmålet om, i hvilken stat sag skal anlægges, rettes til justitsministeren.

Finsk tekst.

Værneting.

§34.

Sagen anlægges uanset sagsgenstandens størrelse ved underret.

Stk. 2. Rejses kravet mod indehaveren af et nukleart anlæg her i riget, skal sagen anlægges ved den ret, i hvis kreds anlægget er beliggende. Rejses under sagen krav mod indehavere af flere anlæg, der ikke er beliggende i samme kreds her i riget, eller rejses krav mod indehaver af anlæg uden for riget, skal sagen anlægges ved Københavns byret.

Laga domstol i mål enligt denna lag, som skall handläggas i Finland, är rådstuvurätten i Helsingfors stad. Mål rörande ersättning enligt denna lag må ej avgöras enligt lagen om skiljemannaförfarande (46/28).

Fuldbyrdelse af udenlandske domme.

§ 35.

Domme om erstatning for skade, der er opstået ved en nuklear ulykke, kan indenfor den i § 21 nævnte begrænsning fuldbyrdes her i riget, såfremt de er afsagt af domstolene i en konventionsstat med hjemmel i erstatningskonventionens artikel 13 og kan fuldbyrdes i den stat, hvor afgørelsen er truffet. Denne bestemmelse finder ikke anvendelse på domme, som kun har foreløbig eksekutionskraft.

Stk. 2. Begæring om fuldbyrdelse af de i første stykke nævnte udenlandske domme fremsættes til justitsministeren. Begæringen skal ledsages af en bekræftet udskrift af dommen og en erklæring fra myndighederne i vedkommende stat om, at dommen hjemler krav på erstatning for skade i henhold til bestemmelserne i konventionen,

30 §.

Lagakraftvunnen dom, som i mål om ersättning för atomskada meddelats i annan konventionsstat, eller av domstol stadfäst förlikning, må utan att ny prövning sker av den sak som genom domen avgjorts bringas i verkställighet i Finland upp till det i 14 § stadgade maximibeloppet så snart den kan verkställas i den stat där den meddelats, förutsatt att den meddelats av en domstol, som enligt konventionen är behörig att behandla ärendet.

Verkställighet skall sökas hos Helsingfors hovrätt och vid ansökningen skola fogas:

1. domen i huvudskrift eller av vederbörande myndighet bestyrkt avskrift;

2. förklaring av vederbörande myndighet i den stat där domen meddelats, att domen avser ersättning enligt konventionen samt

Norsk tekst.

§ 33 (lokalt verneting her i riket).

1. Søksmål som etter § 32 hører under norsk domsmyndighet, kan bare reises i den rettskrets her i riket der vedkommende atomanlegg ligger, når ikke annet er sagt i denne paragraf.

2. Er atomulykken skjedd under transport, kan søksmål bare reises i den rettskrets der ulykken skjedde.

3. Kan søksmål om ansvar for samme atomulykke etter regiene foran reises i mer enn een rettskrets, fastsetter vedkommende departement hvor vernetinget skal være. Etter søknad kan departementet også fastsette vernetinget dersom det ikke kan bringes på det rene i hvilken rettskrets søksmål skal reises etter disse regler.

4. Regiene i denne paragraf gj elder tilsvarende for saker som skifteretten skal behandle etter § 25.

§ 34 (anerkjennelse og fullbyrdelse av utlandske dommer).

1. Dom mot en operatør eller hans garantist i sak om ansvar for atomulykke, skal ha bindende virkning og kunne fullbyrdes her i riket innenfor rammen av ansvarbegrensningen etter § 23, såframt dommen med heimel i erstatningkonvensjonen er avsagt av domstol i en konvensjonstat og kan fyllbyrdes der. Dette gj elder ikke dom som bare har foreløpig eksekusjonskraft.

2. Begjæring om fullbyrdelse av utlandsk dom som nevnt inngis til vedkommende departement sammen med

a) en bekreftet utskrift av dommen,
b) en erklæring fra myndighetene i domstolslandet om at dommen gj elder erstatning for atomskade etter erstatningkonvensjonens regler, at dommen kan fullbyrdes i domstolslandet og

Svensk tekst.

30 §.

Talan i mål, som enligt 29 § skall upptagas här i riket, väckes vid rätten i den ort där den för skadan ansvarige innehavarens anläggning är belägen. Svara innehavare av anläggningar å orter under skilda domstolar för skadan eller är anläggningen belägen utom riket, väckes talan vid Stockholms rådhusrätt.

31 §.

Har i mål om ersättning för skada genom atomolycka dom meddelats i annan konventionsstat och äro domstolarna i den staten enligt konventionen behöriga att upptaga tvist som domen gäller, må sagda som, så snart den vunnit laga kraft och må verkställas i den stat där den meddelats, gå i verkställighet jämväl här i riket, utan att ny prövning sker av den sak som genom domen avgjorts. (Lika med dom gäller förlikning som stadfästs av domstol.)

Ansökan om verkställighet göres hos Svea hovrätt. Vid ansökningen skola fogas:

1. domen i huvudskrift eller av vederbörande myndighet bestyrkt avskrift; samt

2. förklaring av vederbörande myndighet i den stat där domen meddelats, att domen

Dansk tekst.

samt at den kan fuldbyrdes i den stat, hvor den er afsagt. Justitsministeren kan kræve, at udskriften og erklæringen skal være ledsaget af en bekræftet oversættelse.

Stk. 3. Tilsvarende regler finder anvendelse på forlig, der er indgået eller bekræftet for de nævnte domstole.

Finsk tekst.

att den vunnit laga kraft och må verkställas i sagda stat; samt

3. officiell, till riktigheten bestyrkt finsk eller svensk översättning av ovannämnda handlingar.

Ovan i 1 och 2 punkten av 2 mom. nämnda handlingar skola vara försedda med bevis angående utfärdarens behörighet. Sådant bevis skall vara utställt av finsk beskickning eller konsul i den främmande staten.

Ansökan om verkställighet må ej bifallas utan att motparten haft tillfälle att svara därpå.

Bifalles ansökningen, skall domen verkställas på samma sätt som finsk domstols laga kraft ägande dom, därest högsta domstolen efter ändringssökande ej annorledes förordnar.

Certifikater.

§ 36.

Når nuklear substans sendes fra eller til et anlæg her i riget under sådanne omstændigheder, at anlægsindehaveren i medfør af § 14 vil være ansvarlig for under forsendelsen forvoldte skader, skal han forsyne fragtføreren med et certifikat, som udstedes af forsikreren eller den, som i medfør af § 28 har stillet anden sikkerhed til dækning af erstatningspligten, eller på disses vegne. Fragtføreren må ikke påbegynde transporten, forinden han har modtaget certifikatet.

Stk. 2. Certifikatet skal indeholde navn og adresse på den ansvarlige anlægsindehaver, oplysning om det stof og den transport, som sikkerheden omfatter, samt om sikkerhedens beløb, art og varighed. Det skal endvidere være forsynet med attestation fra den myndighed, som statsministeren bestemmer, om, at den i certifikatet nævnte anlægsindehaver er indehaver af et nukleart anlæg i erstatningskonventionens forstand.

Stk. 3. Den, som udsteder certifikatet, eller den, på hvis vegne det er udstedt,

32 §.

När atomsubstans sändes från atomanläggning i Finland till utlandet, skall anläggningens innehavare till fraktföraren överlämna ett certifikat, som skall vara utställt av försäkringsgivaren och innehålla uppgift om vem som är anläggningens innehavare och dennes adress, den atomsubstans och den transport som försäkringen avser samt försäkringens belopp, art och varaktighet. I certifikatet skall ingå anteckning av handels- och industriministeriet intygande att den däri nämnda anläggningsinnehavaren är innehavare av anläggning i konventionens mening. Gentemot den, som utställt certifikatet, gäller det som fullt belägg för att de uppgifter däri ingå angående anläggningsinnehavaren och hans adress samt försäkringens belopp, art och varaktighet äro riktiga. Motbevis rörande nämnda uppgifter må ej framläggas.

Norsk tekst.

c) en autorisert omsettirig til norsk av dokument som er avfattet på annet fremmed språk enn dansk eller svensk.

3. Regiene i denne paragraf gjelder tilsvarende for rettsforlik som har doms virkning.

12 (garantisertifikat for transport).

Når atomsubstans sendes til eller fra .det (derunder gjennomfart her i riket), .al den anlegginnehaver som er ansvarlig etter kapittel IV, gi fraktføreren et sertifikat utstedt av eller på vegne av den forsikringsgiver eller annen garantist som har ytt sikkerhet til dekning for ansvaret. Fraktføreren må ikke begynne transporten her i riket før han har fått sertifikatet. Dette skal inneholde

a) navn og adresse på den ansvarlige anlegginnehaver, og oplysning om det stoff og den transport sikkerheten gj elder, samt om sikkerhetens beløp, art og varighet, og

b) en erklæring fra den myndighet departementet bestemmer (eller i tilfelle fra vedkommende myndighet i utlandet) om at den nevnte person er anlegginnehaver i erstatningkon vens jonens forstand.

2. Den som utsteder sertifikatet eller den på hvis vegne det er utstedt, svarer for at sertifikatet riktig angir den ansvarlige an-

Svensk tekst.

avser ersättning enligt konventionen samt att den vunnit laga kraft och må verkställas i sagda stat.

Nu nämnda handlingar skola vara försedda med bevis angående utfärdarens behörighet. Sådan bevis skall vara utställt av svensk beskickning eller konsul eller av chefen för justitieförvaltningen i den främmande staten. Är någon av de i ärendet åberopade handlingarna avfattad på annat främmande språk än det danska eller norska, skall handlingen åtföljas av översättning till svenska språket, vars riktighet skall vare styrkt av diplomatisk eller konsulär tjänsteman eller ock av svensk notarius publicus.

Ansökan om verkställighet må ej bifallas utan att motparten haft tillfälle att svara därpå.

Bifalles ansökningen, skall domen verkställas på samma sätt som svensk domstols laga kraft ägande dom, där ej, efter klagan över hovrättens beslut, högsta domstolen annorledes förordnar.

Slutbestämmelser.

32 §.

När atomsubstans sändes från eller till anläggning här i riket under sådana omständigheter, att anläggningsinnehavaren jämlikt 7 § svarar för uppkommande skador, skall anläggningens innehavare till fraktföraren överlämna ett certifikat, som skall vara utställt av försäkringsgivaren eller den som ställt säkerhet enligt 24 § eller å dennes vägnar och innehålla uppgift om vem som är anläggningsinnehavare och dennes adress, den atomsubstans och den transport som försäkringen eller säkerheten avser samt försäkringens eller säkerhetens belopp, art och varaktighet. Certifikatet skall vara försett med intyg av myndighet som Konungen bestämmer att den däri nämnde anläggningsinnehavaren är innehavare av anläggning i konventionens mening. Gentemot den som utställt certifikatet, eller den å vilkens vägnar det utställts, gäller certifikatet som fullt bevis för att de uppgifter handlingen innehåller angående anläggningsinnehavaren och hans adress samt försäkringens eller säkerhetens

Dansk tekst.

hæfter for rigtigheden af certifikatets oplysninger om anlægsindehaverens navn og adresse og sikkerhedens beløb, art og varighed.

Finsk tekst.

Kapitel **IV.**

Forholdet til andre love, straffe- og **slutningsbestemmelser.**

§ 37.

Personer, der er beskæftiget ved et nukleart anlæg og er omfattet af en af vedkommende ansvarlige indehaver i henhold til bekendtgørelse nr. 142 af 8. maj 1959 af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde tegnet ulykkesforsikring, har kun krav på erstatning efter denne lov i det omfang, hvori deres tab ikke er dækket gennem forsikringen. Forsikringsselskabet kan uanset bestemmelsen i § 4 i ulykkesforsikringsloven ikke afkræve anlægsindehaveren erstatningsydelser, som selskabet har udbetalt til sådanne personer.

10 §, 3 og 4 stk.

Får den skadelidande i anledning av atomskada ersättning eller annan fördel i stöd av lag angående folkpensionering, yrkesskador, yrkessjukdomar eller annat socialt skydd eller i stöd av trafikförsäkringslagen, ersattes honom enligt denna lag endast den del av skadan, för vilken han icke får ersättning eller annan fördel i stöd av nämnda andra lagar.

Den, som för atomskada erlagt ersättrv på grund av lag angående socialt s eller på grund av trafikförsäkringsl har rätt att söka åter vad han utgiv den atomanläggnings innehavare, som . rar för skadan enligt denna lag. Återkra rätten gäller dock icke pension eller anm fördel, som utgivits på grund av folkepen sionslagen.

§ 39.

Med bøde, hæfte eller fængsel i indtil 2 år straffes den, som opfører eller driver et nukleart anlæg uden at have opnået godkendelse i medfør af § 4, eller efter at godkendelse er tilbagekaldt i medfør af § 6, eller som ikke overholder betingelse eller vilkår, som i henhold til § 5 gælder for godkendelsen. På samme måde straffes den, som ved meddelelse af urigtige eller vildledende oplysninger eller ved fortielse af oplysninger opnår eller søger at opnå godkendelse eller lempelse af betingelse eller vilkår for godkendelsen. Begås overtrædelserne uagtsomt, er straffen bøde eller hæfte.

Stk. 2. Med bøde eller hæfte straffes den,

34 §.

Innehavare av atomanläggning i Finland, som försummar plikten att taga försäkring enligt denna lag, straffes med böter.

Norsk tekst.

legginnehavers navn og adresse og sikkerhetens beløp, art og varighet.

§ 45 (endringer i andre lover).

1. Fra lovens ikrafttredelse skal følgende bestemmelser i lov 12. desember 1958 om yrkesskadetrygd lyde:

§ 42 nr. 3, nytt annet punktum.

„Bestemmelsene i punkt 1 og 2 om begrensing av ansvaret g j elder ikke ansvar i medfør av lov om atomenergivirksomhet, regressansvar overfor Rikstrygdeverket og vedkommende trygdekasse like vel unntatt.“

§ 42 nr. 5 annet ledd.

„Den erstatning som den skadde eller hans etter latte kan kreve av andre etter regiene foran i denne paragraf, fastsettes etter lovgivningens alminnelige regler. Er skaden voldt av motorkjøretøy under bruk i trygdepliktig virksomhet eller ved atomulykke inntruffet i / som følge av / trygdepliktig virksomhet, faller erstatningskravet dog bort for et beløp svarende til Rikstrygdeverkets og vedkommende trygdekasses utgifter og ansvar i medfør av denne lov".

Svensk tekst.

belopp, art och varaktighet äro riktiga; motbevisning i sådant hänseende är ej tillåten.

33 §.

Den som försummar försäkringsplikten enligt denna lag eller ej iakttager sådana villkor om ställande av säkerhet som föreskrivits med stöd av 24 § andra stycket domes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Dansk tekst.

som ikke efterkommer krav, som stilles af tilsynsmyndighederne i medfør af § 7, eller meddeler tilsynsmyndighederne urigtig oplysning, eller som i øvrigt overtræder denne lov eller i medfør af loven meddelte forskrifter.

Stk. 3. Der kan pålægges anlæggets indehaver bødeansvar, selv om overtrædelsen ikke kan tilregnes ham som forsætlig eller uagtsom. For overtrædelser, der begås af aktieselskaber, andelsselskaber eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar. For bødeansvar i medfør af bestemmelserne i dette stykke fastsættes ingen forvandlingsstraf.

§41.

Loven træder i kraft den. . . .

Stk. 2. Indehavere af nukleare anlæg, som er i drift ved lovens ikrafttræden, skal inden 3 måneder fra ikrafttrædelsesdagen indgive andragende til statsministeren om anlæggets godkendelse.

Stk. 3. I tiden, indtil erstatningskonventionen i medfør af dennes artikel 19 træder i kraft, finder reglerne i denne lov om ansvar for nukleare ulykker kun anvendelse på ulykker, der sker på dansk territorium.

Stk. 4. Forslag om revision af denne lov forelægges folketinget i folketingsåret 19 .

Finsk tekst.

Særskilda stadganden.

31 §.

Angående utmätning av förfallen rat av fortlöpande ersättning enligt denna lag vare gällande vad om utmätning av lön är stadgat. Själva rätten till fortlöpande ersättning må ej tages i mät.

Norsk tekst.

Svensk tekst.